

Hortensia Papadat-Bengescu

CONCERT DIN MUZICA DE BACH

(1927)

Acest roman s-a citit pe măsură ce a fost scris, și a fost lucrat pe măsură ce s-a citit în ședințele literare ale cercului "Sburătorul" din anii 1923-

I

Se auzi soneria la ușa din față. Ursuză ca de obicei, Sia se întoarse greoi pe scaun spre Lina Rim, care, cu ochelarii pe nas, cârpea pledul agățat cine știe cum.

— Tanti!... Sună! zise leneș Sia.

Lina, care băga în ac, nu răspunse îndată. Sia se uită la profesor. Doctorul Rim, nemișcat pe fotoliu! do la birou, nu spuse nimic, surâse numai gardianeii, cu intenția de a fi grațios și, firește, mai slut când surâdea.

Rim aștepta cu nerăbdare să i se întoarcă pledul pe picioare. Nu era frig în miez de septembrie — poate chiar se făcuse un foc prematur în soba de porțelan nouă și majestoasă — nu-l durea pentru moment nimic, dar lua precauțiuni. Era un biet bolnav care avea nevoie de cele mai mari îngrijiri, care avea o infirmieră înadins pentru el, care își întreținea sănătatea și egoismul din ideea că l-a durut cândva, că poate îl va mai durea, și între aceste două planuri ale suferinții, se menținea într-un confort plăcut. Această beatitudine nu era contrariată de sonerie. Intervenirea unei vizite, ca distracție suplimentară, nu-l supăra.

Sia, în schimb, se gândi că o să vie ea și ziua când n-o să mai

sune unii și alții la orice moment, că o să vie ea ziua când n-o să mai ceară la orice lucru voia cucoanei Lina. Cu gândurile astea frumoase, repetă mai aspru:

— Tanti, sună!

În adevăr, se auzise a doua oară, timidă, tremurătoare, soneria.

— Deschide, fată, deschide! Ce lași să aștepte! zise Lina tihnit.

La ușă era Mini, care plecase de acasă nedumerită bine asupra adresei celei noi a prietenilor Rim și căutase puțin până să descopere tăblița strălucitoare a Linei: "Dr. Lina Rim — Mamoș". Mini atinsese cu precauțiuni portița grilajului vopsit proaspăt și urcase scara necunoscută cu acea emoție pe care o poate da o scară urcată pentru întâia oară. Se oprise în fața ușei mari cu geamuri galbene, crețe ca o foaie de celuloid gofrat, și care nu-i plăceau, apoi sunase cu acea sficiune pe care o ai în fața unei uși cu geamuri galbene, îndărătul căreia se găsesc oameni abia strămutați. Aștepta acum cu o ușoară spaimă ce vibra în ea ca și soneria. Dar doctorul Rim nu cunoștea vibrațiile decât la vioară. Doctorița Lina, bondoaca lui soție, era afonă și Sia, infirmiera, era un bloc impermeabil, care slujea de adăpost unor gânduri puține, dosnice, încăpățanate. Negreșit că nu sunt indiferente raporturile unui vizitator cu o casă neîncercată încă; nici raporturile dintre un domiciliu și locatarii lui noi, mai ales când e chiar vorba de o casă proprie, unde și locuința și locatarii își dezvoltă reciproc toate defectele posesiei.

Agitația lui Mini nu se liniști când se găsi în fața unei necunoscute ursuze, cu un șorț mare, alb, de școală sau de spital, și care o întrebă fără bunăvoință:

— Ce poftiți?

Noroc că buna Lina, precedată de un mosor mare ce se rostogolea, sosea, mai astmatică ca totdeauna și, ca totdeauna, primitoare:

— Dumneaei... nu știe... Tu, Mini! Ce plăcere!... E nouă în casă... Îmi ajută să îngrijesc de Rim... N-ai idee ce rău a fost bolnav!... Ce bine îmi pare că te văd!... E nepoata mea, adaogă abia la urmă, și poate numai fiindcă nepoata luase un aer dârz.

"Ce fel ele nepoată!" gândi Mini, nu încă îndestul de liniștită.

Intră apoi în primul vestibul, perfect ordonat ca vestiar. Antreul ocazional, mobilat din nou, strălucea de curăţenie. Uşi înalte, uleiate cu roz şi cu dungi aurii supărătoare, stau închise, afară de aceea a biroului unde intrară.

În birou erau mobilele cunoscute de Mini, dar înstrăinate şi ele de planul schimbat al camerei noi. Rim, la prima vedere, păru lui Mini acelaşi, din fericire pentru adaptarea ei şi din nefericire pentru eventualul lor portretist.

După exclamările primului moment ale omului amabil, Mini nu ştiu unde să se aşeze, moment muzical ce se poate însemna cu semnul suspensiunii. Lina târî mai aproape de al ei fotoliul pe care un moment înainte stase Sia. Fără să ştie amănuntul, Mini se uită fricos spre infirmieră. Cu cel mai candid aer, pe care îi putea lua figura ei placidă, Sia sta acum în picioare, rezemată de zid, la spatele fotoliului lui Rim. Ca să stabilească legătura, doctorul zise graţios:

— *L'Ange gardien!*

Cum străina nu-i plăcea, Mini adoptă numai o jumătate din calificativ.

"Nu pleacă gardista asta!" îşi zise Sia, făcând tocmai o mişcare mai vioaie ca de obicei, care cutremură scaunul lui Rim, şi cerând voie profesorului: — Pot lipsi puţin? — ieşi grăbită cu ochii pe fereastră. Mini se uită maşinal prin geam şi văzu pe trotuarul din faţă un tânăr cu pălărie de paie, care se înălţa în vârful picioarelor.

"A!" îşi zise. Apoi, cu o mică sforţare de memorie, recunoscă pe vărul Lică, pe Lică Trubadurul. Încetă de a mai înţelege. Pricepu numai o uşoară fluierătură şi distinse că Lică făcea semne cu ochii, sfărâmân-du-şi degetele în formă de castaniete. Lică era aceeaşi şi semnalele lui erau neîndoios pentru infirmieră. Mini se uită lung la Lina, apoi întoarse o privire de profil spre Rim, care surâdea satisfăcut — surâs palid întins pe buze pârlite. Lina ridică de jos mosorul iminent, roşie-vânăta, şi explică foarte inexplicit:

— E Lică!

Era Lică fără de greş! Acum trecea sprinten strada, aruncând ochii împrejur. Se auzi apoi lângă zid un murmur vag de voci, şi

pe urmă nimic.

Mai protocolar, doctorul Rim făcu prezentările în lipsă:

— Domnișoara Sia Petrescu — zise, mângâind cuvintele — nepoata noastră!... fiica unică a simpaticului văr Lică!

Mini rămase uimită. Cunoscuse pe acel Lică, totodată umil și obraznic, în formă de rudă inferioară. Un Lică pe care îl zăreai dispărând discret pe după vreo ușă și care ținea în salon ghetetele aliniat și sucea pălăria moale în mâini, când se afla în prezența severă a doctorului Rim. Era, totuși, după toate datele, același Lică, căruia Rim îi dăruia acum epitetul de simpatic.

Negreșit Lică nu era deloc antipatic, dar schimbările apăreau mari pe la prietenii Rim. Mini nu comentă deloc acele noutăți, tocmai fiindcă era prea mult mirată de ele. Lică Trubadurul, tatăl acelei fete greoaie!... Lică avea un copii!... Acel băiețandru care fluiera a *rendez-vous*, făcea, așadar, o vizită paternă. Erau noțiuni neacceptabile, chiar dacă nu se puteau contesta. Rim începu a-și povesti amănunțit suferințele trecute, apoi puse lui Mini întrebări asupra petrecerii ei de vacanță. Mini îl felicită pentru casă, și se interesă de prietenii lor comuni, ca și cum ar fi cerut acelora concurs pentru a regăsi intimitatea.

— Duduia Nory, apriga noastră feministă, s-a făcut de un timp tare prețioasă! spuse doctorul.

— Are și ea necazuri! o scuză Lina. Știi, Mini, cât iubește Nory pe sora ei a mare. Dia e cam suferindă și, când e vorba de ea, Nory lasă tot deoparte. Ba chiar își neglijează dispensariul. I-am trimis niște dolofani de copii, trecuți prin mâinile mele, și aud că s-au perpelit acolo, la dumnealor. Am să mă cert zdravăn cu ea... Bieții mititeii mamei!

Doctorul Rim sughiță un răs indulgent. Lui Mini, care nu-l mai auzise parcă râzând alteori, râsul i se păru straniu.

— Lina e o cloșcă! zise Rim, îngăduitor pentru întâia oară cu slăbiciunile bunei Lina. O cloșcă! Strânge sub aripi toți puii altora... Cum, de exemplu, și pe domnișoara Sia.

Reamintirea fetei ursuze rupse iar lui Mini firul bunei înțelegeri. Și de ce oare Rim o tot chema cu gura plină: "domnișoara!".

— Cât despre Drăgănești — trecu Lina mai departe — sunt

veșnic ocupați cu îmbunătățiri la țară, la oraș, cu fabricile lor! Elena e cu inovațiile. Drăgănescu singur nu ar fi cutezat așa întreprinderi mari și curajoase... Și toate le reușesc... Îi văd rar: ei sunt mereu pe drumuri sau primesc lume multă... și eu nu sunt bună de așa ceva.

Mini își aminti de Elena, fata calmă cu părul negru dat în sus, apoi de stăpâna de casă, cu frumusețea mai accentuată, ca și caracterul.

Acum Rim părea, deodată, mai puțin vesel. Poate obosise. Era un convalescent, deși lui Mini i se părea perfect sănătos.

— Nu vrei să te așez pe *chaise-longue*?

Profesorul făcu un gest de refuz.

— Atunci, când s-o întoarce Sia!... Mă duc să arăt lui Mini casa... Nu ți-e urât singur? încercă Lina.

— Nu purta grija mea!... Doamnă Mini, să-ți dai părerea sincer!...

Hotărât, lui Rim îi folosise boala. Era cu mult mai conciliant. Dar nu mai era bolnav.

Lina porni, ghemuită cum era, bucuroasă să-și arate palatul. Se mai îngrășase încă și gâtul scurt avea două cute mari de carne. Mini admiră un salonaș zugrăvit și decorat cam convențional, cu mobile cam presărate dar frumoase, cumpărate se vede de la o casă bună, dar fără adaosul nici unui obiect mai personal. Odăile de culcare, acum separate, erau de o parte și de alta a camerei de baie. Cabinetul de consultație, foarte spațios, era prevăzut cu tot confortul. Se opriră aci mai mult. Cristalul meselor și dulapurilor, uneltele variate străluceau; erau acolo canapele felurite cu resorturi complicate. Lina manevră una din ele, care se înălță și se întinse tocmai ca masa operatorie. Mini avu o mișcare de spaimă în fața acestui laborator al celor mai intime dureri. Lina, dimpotrivă, se gușă de mândrie:

— Asta plătește tot necazul meu! Mai toată clientela vine acum aici. Nu mai am nevoie să alerg atât.

Vorbea de acele suferinți cu mulțumire. Mini admiră luxul și ordinea.

— Fac și analize prime și prime clișee radiologice. Am și o mică farmacie Am vărsat aci 600.000, dar nu-mi pare rău.

Clientela parcă s-a înmulțit odată cu instalația mea. Cam puține sunt femeile care nu trec pe la noi! Mă temeam ca mutarea să nu le risipească. Aș! Când ai nevoie!... Mai ales astfel de nevoi!...

— Mai fericite, totuși, cele care nu trec pe la tine, râse Mini, cu frica și curajul unei sănătăți perfecte.

Pe o scurtă cotitură a casei, mai era o cameră unde Mini recunoscuse mobilierul iatacului prim.

— De musafiri!... — explică Lina. Dar acum stă Sia.

Așadar, locuia chiar la ei!... Apoi venea bucătăria, micuță dar cu acea strălucire de laborator nou-nouț. Lina cumpăraseră bateria cratițelor de aluminiu cu aceeași îngrijire ca forcepsele.

— Baba mea nu se poate deprinde. Cere mereu cuptor de cărămidă și hrubă boltită. Răcitorul și cămara în perete sunt dușmanii ei. Se cam ia în furcă cu fata asta cam îndrăcită. Mă fac că nu bag de seamă... Am nevoie de ea. Mi-ar mai trebui chiar o ajutoare. Casa nouă cere întreținere... M-am dat gata muncind... Mă scol la 5 ca să pot pleca la 8 la spital și după dejun nu mă așez jos până la consultații... Acum, pe seară, doar nițel...

Mini deschise gura să întrebe dacă nu o ajută nepoata, dar Lina o preveni:

— Bine cel puțin că grija doctorului o are Sia!

— Îi rămâne, cred, timp. Doctorul pare destul de bine! opină Mini.

— Acuma da, e mai bine. Dar ce accese de gută a avut! Nu mai era de trăit! De-o săptămână parcă i-a luat cu mâna. Norocul Siei! Are mai puțin de lucru.

— E de mult nepoata la voi?

— Numai de vreo cincisprezece zile.

Se opriră în salonaș. Mini se așeză pe o margine de canapea, fără să-și găsească bine locul. Lina trase un scaun de fantezie, mult prea fragil pentru ea, și păru dispusă la confidențe, dar intimitatea lipsea încă.

— Așa cum vezi casa asta, mi-a scos sufletul și m-a sărăcit. A fost ideea lui Rim, care vrea cu orice preț să fie proprietar. Eu una aveam groază de mutare. Firește că nu ne-am bătut capul cu planuri și meșteri. Ne-a vândut-o un arhitect, care o făcuse pentru el și i-a părut prea mică. Opt sute de mii de roșu, și nici

nu mai spui cât, până s-o termine. Tot ce am agonisit o viață, plus o moștenire a lui Rim și datorii cât vrei! Drăgănescu ne-a înlesnit bani cu dobânzi cuviincioase.

— Și casa... a cui e?

— Pe numele amândouă indiviz... și polițele tot așa! râse Lina. Nu mai e primejdie să ne despărțim acum, la bătrânețe. Rim s-a făcut mai de înțeles... N-ai idee!... N-aș fi crezut niciodată să primească așa de lesne pe Sia...

Și Lina, după afirmația asta, se opri brusc ca și cum se împiedicase de un obstacol.

— Nu te-am auzit niciodată vorbind de fata asta!

— Da!... N-o prea vedeam... Era pe la Mogoșoaia, pe-acolo!... E fata lui Lică, cum ți-am spus... De mult mă ruga el să-i găsesc un loc. Era greu, fiindcă e cam stângace... Știu eu ce învață ele acolo, pe la școala lor?... Sau așa e felul ei!... Tot lui Lică i-a venit ideea să o iau pentru Rim. S-a gândit bietul băiat și la mine... mă oboseam prea mult... Dar Rim!... Rim a fost cuminte și a primit. Are pe cineva lângă el când lipsesc... Când e vorba de îngrijiri mai serioase, tot eu duc, firește, greul... Dar e mai bine acum, mult mai bine!

— Așa de bine, încât eu credeam că-și reia ocupațiile. Se deschide facultatea!

— Nu-i pomeni de asta. Tocmai a cerut un concediu de boală de trei luni și a pus locțiitor. Vrea să lucreze... Are o carte...

— Totuși, chiar în concediu s-ar putea scula, ar putea ieși. I-ar folosi. Se anemiează stând permanent pe un scaun de bolnav!

— Lasă!... Lasă!... E bine așa! E mulțumit! Lasă-l cum vrea el. Nu-i spune nimic!

Caracterul urâcios al doctorului Rim putea scuza oricât acel egoism al bunei Lina, care, în dauna preceptelor sanitare, vrea liniște. Acel Rim însă, ce se complăcea în rolul de bolnav, părea ciudat. Mini credea că recunoaște la el simptomele "bolnavului închipuit", ce se amăgește și pe sine și pe alții. Își prelungea parcă boala cu un supliment de pseudoîngrijiri și cu o infirmieră nefolositoare.

Mini credea că această manie de pacient nu trebuie întreținută de cei din jur! I se părea că e acolo un caz de

conștiință! Cine știe la ce forme supărătoare ajunge Rim, făcând pe bolnavul cu dinadinsul! Totuși, nu ar fi cutezat să insiste pentru a nu turbura liniștea Linei.

Era numai o impresie, e drept, pe când mulțumirea bunei Lina era un fapt. Cum putea alarma pe Lina pe motivul subtil, nesigur, al unei boli imaginare, care poate era numai o imaginație a ei! Se auzi parcă scârțâind poarta.

— Se întoarce Sia, zise Lina.

— Plec și eu! declară Mini și trecu din nou în birou, unde Rim, tot singur, fără să doarmă, ținea ochii strânși, ca cineva care vrea să consume un timp inutil. Nu păru a le remarca întoarcerea.

— Se întoarce Sia! Ce vorbă lungă și fata asta! zise Lina cu intenție de muștrare.

— Nu-i spune nimic! Copila a stat cu tatăl ei! Numai optsprezece ani!

O nespusă indulgență către acele sentimente filiale unse glasul de obicei strepezit al doctorului.

Fu un moment de pauză, în care probabil ar fi trebuit să intre Sia, pentru că Linei i se păruse că vine; ar fi trebuit să intre, pentru că Lina ar fi dorit să audă Sia și muștrarea ei și bunăvoința lui Rim; sau pentru că vorbele schimbate acolo păreau a-i fi făcut loc să intre; pentru că bolnavul își alimentase și răbdarea și indulgența din nădejdea acelei întoarceri, pentru că absența ei durase destul, dacă nu prea mult. Dar nu veni și minutul rămase suspendat...

— Și dacă vezi pe Nory — repetă Lina fără legătură — spune-i că sunt supărată. Am să mă răfuiesc cu ea. Nu-mi îngrijește copiii!

— Sugacii! Sugacii noștri! supse silabele Rim.

Hotărât, era foarte conciliant. Cum putea fi mai bine ca așa?

În fund, undeva, o ușă nouă se trânti masiv. Era prilejul ca Mini să plece. Dete mâna cam în grabă profesorului și ieși urmată de Lina. Tot grăbită, greși ușile. Era încă neorientată în domiciliul nou al Rimilor și câtă diferență de trecut, când Lina nu o lăsa să plece! O întorcea de trei ori de la ușă și ea rămânea bucuros. Mini primea deosebirea fără regret. Reciproc nu mai aveau nevoie una de alta. Era tot un fel de acord.

În verandă buna Lina deveni mai vorbăreață:

— Știi! Verișoara Lenora s-a cununat cu Walter și o duc foarte bine. Sunt foarte drăguți! Au venit să vadă pe Rim. Și Lina arată o glastră cu flori ce se vestejeau: De casă nouă! Walterii țin cu ei pe Coca-Aimée. Parcă de când lumea numai atâta copil a avut Lenora, pe Coca. N-ai văzut-o?... E cea mai frumoasă fată din Bucureștii — și Lina aduse un carton imens cu fotografia lui Coca-Aimée. Era o adevărată "poză": ochii mari, probabil albaștri, ochi de păpușă: o gură mică, prea mică; părul blond, buclat, răsfirat scurt până la umeri, ca la copii.

— Are 16... ba 17... ba 18 ani, hotărî Lina. Dar pare abia [de] 14, cum vezi. Walter se poartă perfect cu amândouă... Nu uita, Mini, când vezi pe Nory, spune-i că no. 14, un dolofan de băiat, a murit și o bombonică de fetiță, pe care am trimis-o cu mă-sa ca să nu schimbe laptele, piere de enterită. Și băiatul Elenei Drăgănescu e tot cam gălbegit... Bietu Doru — eu tot văr îl socotesc — s-a înfundat la moșia lui socru-su al doilea... A luat-o de-a capu!... Bine că n-are și alți copii... Cu gemenii, ce-i trage sufletul!...

Înăbușite, încurcate, îngrămădite, noutățile de familie năpădeau abia acum glasul întretăiat de suflul astmatic al Linei. Cu familia, buna Lina rămăsese aceeași. Adăogase numai pe domnișoara Sia, despre care însă vorbea puțin.

— Vezi! Trepte de marmoră afară. Arhitecții ăștia! Risipă!... Să mai vii, Mini! Ai văzut ce bine i-a părut lui Rim.

Plăcerea Linei pentru vizitele ei era condiționată acum de dispoziția doctorului. Înainte cerea prezența prietenelor anume pentru a se văita de necazurile conjugale. Acum subordona tot confortului ei cel nou. Cu atât mai bine dacă era mulțumită! Mini, sub impresia dezorientării, pe care i-o pricinuisese casa străină cu oamenii cunoscuți și oamenii schimbați în decorurile noi, plecă fără gânduri de revenire apropiată. De la început se simțise acolo pe planuri parcă inverse și mobile, care o amețeau ca un trotuar rulant. Un ușor *mal de mer* stăruia încă în vidul pieptului. În stradă se legănă un minut, ca cel coborât abia de pe o punte de vas, până când ia contact cu statornicia solului. De altfel, strada nu o lămuri îndată. În sus sau în jos era bulevardul dincotro

venise? Recunoștea clădirile pe lângă care trecuse ca într-o fotografie obtuză. Un tramvai la distanță o descurcă. Se duse de-a dreptul într-acolo și ieși la liman. Se opri puțin în loc ca să lase aiurelei timp să se astâmpere. Ceva, ca vinul turburat într-o cupă, se clătină în ea, apoi se liniști.

II

Când Lică îi dase semnal, Sia fericită — atât cât știa să fie — luase din fugă un șal și alergase la poartă. Se așezase întâi amândoi în dreptul ferestrelor, apoi se trăsese mai la o parte, lângă perete. Și unul și altul se simțeau mai bine afară. Lică era un *plein-airist* nărăvit. Nu putea suferi adăpostul. I se părea că în casă e prizonier, spionat.

De pe când de mic fugea de-acasă, îi rămăsese ca tuturor vagabonzilor dragostea de a trăi pe drumuri. Mai târziu, meseriile variate pe care le cercase le alesese tot drumete. Dar mai de preferință stase totdeauna în vacanță de orice ocupație: hai-hui și rentier, deoarece nu se lăsa niciodată fără 5 lei în buzunarul pantalonilor, ca fond inalienabil. Putea astfel cheltui tot prisosul. Viața asta histenică îi puna în obraz acea culoare roză pe sub părleala pielitei, totuși neînăsprite. Toate întâlnirile de afaceri sau de amor, Lică și le avea în plin aer, ca și cele de familie. Sia apucase doar de copilă a cunoaște cu el toate barierele.

Se simțeau amândoi la îndemână, așa rezemați într-un șold de perete, vorbind încet dintr-un obicei de a se feri, cu ochii în lături de pândă, având totdeauna multe a-și spune și râzând din nimicuri, pe înfundate. Nu semănau totuși defel, Sia cu părul mai castaniu, strâns într-un conci mare la ceafă, cu fața lată, cu obraji grași, plini de o pastă fără culoare, căci dacă recreațiile le avusese în plin aer, apoi restul timpului stase închisă prin locuințe insalubre, până când să ajungă în casa nouă a Rimilor. Sia avea ochi negri, mici, dar nu vioi ca ai lui Lică, gura lăsată puțin în jos la colțuri ca pentru o silă permanentă. Înaltă cât și el,

trunchioasă, oblă de la umeri la șolduri, cu mâni și picioare mari de care se jena, nici nu părea tânără, deși avea numai 19 ani.

Alături de ea, Lică, subțirel, sprinten, cu figura plăcută, cu ochii vioi de veveriță, părul negru din care se lăsa o buclă mare pe frunte, cu mâinile și picioarele mici și subțiri și dinții albi mărunți, avea aerul unui țângău.

Venea pe la Sia în fiecare seară cam pe la aceeași oră, când știa că e mai liberă. De altfel, fata luase de la început bunul obicei să nu ajute pe Lina la menaj. Leneșă de felul ei, hotărâse pe Lică că "tanti" nu trebuia învățată rău. De lucrat nu lucra, ținea în mână aceeași cârpă de olandă înnegrită, în care înfigea acul când Lina se cam încrunta. Se plictisea acolo cu patronii. Aștepta toată ziua vizita lui Lică. La început făcuse chiar mofturi ca să primească, dar, când văzuse că Lică vrea cu dinadinsul, nu mai suflase. După ce totul se aranjase, Lică îi spuse abia "cum stau lucrurile". Prinsese îndată situația. Nu era vioaie, dar avea ceva șiretenie. Îndărătnică în rolul de infirmieră, lucra însă cu pricepere la meseria cealaltă, de a înființa o bancă co-acționată Rim-Lică, care să-l scutească pe Trubadur de orice altă profesiune. Lică era, de altfel, băiat bun. Primea și cele mai mici dobânzi. Când trebuia să plece, intra cu Sia în bucătărie unde baba era încă stăpână. Sia aducea din odaia ei un pachet învelit frumos și legat cu panglicuță.

— E pachetul meu, madam! spunea Sia obraznic babei. Te-aș ruga să servești ceva de băut domnului Lică.

Baba se uita la ea lung pe subt ochi și aducea un pahar mare de vin rece. Lică gusta întâi, apoi da drumul. Sia sta atentă, până când Lică lua paharul de la gură și răsufla șoptind: "Mișto", cu coada ochiului spre baba, cam de felul ei țigancă.

Sia, mulțumită. Îl întreba: "Încă unul?" și Lică refuza. Era temperat și nimeni nu-l văzuse vreodată beat, necum fata. Apoi Sia îi spunea ce conține pachetul.

Erau laolaltă răcitur, fructe, dulcețuri, țigări. Tot ce putuse fura. Din trebile casei își alesese numai strânsul mesei cu cheia de la bufet. Baba o prinsese deseori colectând, dar nu spusese Linei nimic. Tot ea se răstise: — Nu te duci să părăști? Vinul e pe mâna dumitale! — ca și cum baba era cea care da de băut

domnișorului, nu satana de fată.

Baba tăcea, și de ce tăcea nu știa singură. Numai doamna Vera — odăi cu pelargonii la fereastră și *brise-bise* cu dantelă cu igliță, model greu — doamna Vera, soacra băcanului — casă corp cu "Coloniale-delicatese-băuturi", peste drum de casa Rim — doamna Vera, necunoscând genealogia vecinilor, judeca după aparențe înșelătoare.

— Uite-i iar!... Uite-i subt geamul boierilor și subt ochii noștri!... Se pupă în stradă! Ptiu! și, efectiv, doamna Vera, azvârlea pe scânduri, nu pe scoarță, dezgustul ei astfel coagulat într-o spută amăruie, care, desigur, îi ușura organismul de prisosurile unui dispreț care, neconcretizat, i-ar fi putut face, Doamne ferește, vreun rău. Totuși, disprețul doamnei Vera se refăcea tot mai veninos. Nu ar fi fost de mirare să aibă ceva din partea ficatului.

În urma lui Mini, Lina rămăsese pe loc fixând treptele de marmoră cu un aer prostănac. Acolo, în acele trepte, i se părea ei închisă toată problema acelei case noi, cu mulțumirile și necazurile ei.

Rim, amenințat dincolo de un proces de evacuare și în veșnice discuții cu proprietarul, își manifesta supărarea în formă de descărcări nervoase din ce în ce mai dese. Dezarmat față de lege și de proprietar nu găsisese altă soluțiune decât cumpărarea unei case. Astfel se născuse ideea. Avea însă rădăcini mai adânci. În clădirea ființei sunt multe etaje și subsoluri ale conștiinței. Acolo, în profunzimi, acea idee se altoise pe alta mai esențială: Lina avea o mulțime de bani câștigați, pe care îi ținea neplasați. Neglijență și risipitoare cum era, nu avea să se aleagă de acei bani nimic. Pe când, întrebuițați la cumpărarea unui imobil...

Scoborând mai adânc în gândurile ascunse, doctorul Rim credea că acei bani ai femeii ar fi trebuit să-i aparțină lui. O luase de nevastă, ceea ce era o mare cinste. Îi suporta de atâția ani prezența. Avea s-o aibă pe cap toată viața. Toate astea degeaba. Ar fi trebuit ca ea singură să aibă bunul-simț să încredințeze acei bani bărbatului ei!... Și nici nu puteai ști ce gânduri îi puteau veni... cu mania ei pentru "familie!". Toți acei veri și verișoare, pentru care era în stare să se dea peste cap. Unii mai pricopsiți, e

drept, alții calici, cum era acel Lică așa de desconsiderat de Rim pe timpul când nu-i cunoștea meritul de a fi tatăl Siei... O haimana acel Lică, pentru care Lina avea slăbiciune! Doctorul Rim credea chiar că pe vremuri urâta de Lina o fi făcut ochi dulci verișorului care, desigur, nu-și bătuse capul cu ea, dar o găsea și acum bună de jumulit.

— O *serenată!* O *serenată!* rânjea Rim batjocoritor, în lăcașuri adăpostite din el.

O *serenată*, pe care însă și el, Rim, o persoană așa de importantă, consimțise să o cânte, fie cât de strident, luând pe Lina în căsătorie. Pe cucoana Lina! — îi spuneau glasuri mai intime încă — care, lipsită de tact, găsisese de cuviință înainte de logodnă să bâlbâie o mărturisire necerută de nimeni... "Știi!... La facultate... cu băieții!..."

Ce importa pe Rim virginitatea bunei Lina!... Cu demnitate se făcuse a nu fi auzit, necerându-i nici o explicație. Ce-i păsa lui de acea greșală! Dar o înregistrase și o speculase la ocazie. Secretul acela, "imprudent mărturisit", recunoștea Rim, făcând haz cu bunul său amic, "el însuși", făcuse din Lina roaba lui benevolă. Cu acel secret o ținea subțeroare fără osteneală. La ce bun să-l aprofundeze! Totuși femeia asta nu avea recunoștința să recompenseze pe soțul generos și discret. Era în dreptul lui să ia singur ceea ce i se cuvenea. Mai anevoie era de găsit formula. Achiziția unei case era o bună ocazie. Rim era, deci, sârguitor la acea idee. Zăpăcise pe Lina cu tirania lui de bolnav, o șicanase în afecțiunea ei pentru Lenora Hallipa, ce se zbătea într-o mare criză conjugală, și strigase împotriva lichelei de Lică, ce trăia pe spinarea lor și pe care-l amenința că-l va da afară ca pe un cerșetor, fiindcă nu se putea ști dacă într-o zi nu va fura! Lina, asurzită de refrenul permanent al "casei", zbătută între pretențiile lui Rim și între pretențiile lui Lică, deprins să fie alimentat, adoptase, în sfârșit, proiectul cumpărării. În fond ea se temea de acea achiziție; econoamă și fricoasă, nu cuteza să riște tot ce avea, dar consimțise pentru a da lui Rim satisfacție. Doctorul colecționa anunțuri de la mica publicitate și avusese chiar corespondență cu un arhitect, inițiative foarte mari pentru felul lui de a fi. De îndată ce Lina consimțise, grăbise tratativele,

lăsându-le totuși pe seama Linei, cu privilegiul lui de bolnav. Avea să se risipească astfel ceva bani, dar nu-i părea oneros, erau banii femeiei și-l cruțau pe el de corvezi, mai ales că nu știa încă cum va putea face ca acea casă să-i aparțină.

În adevăr, Lina fusese intimidată de arhitect și convenise pe un preț cam mare. Nu sfârșise însă nimic înainte ca Rim să vadă imobilul. Lui Rim îi plăcuse mult stilul pretențios al exteriorului. Trecuse peste unele lipsuri și defecte de amenajare cu atât mai lesne, cu cât, din adânc, un sfetnic vigilent îl îndemna să profite de împrejurare așa cum venea. Păstrase ultimul argument pentru sfârșit. Modestul vameș din Ungheni, tatăl lui, lăsase o moștenire de 200.000 lei, cifră medie între corectitudinea profesională și beneficiile meseriei. La început Rim declarase că va lăsa acești bani mamei sărace și văduve. Era o revanșă, pe care vrea să o dea Linei pentru incorigibilul ei sentimentalism familial, deși, în afară de ciupiturile lui Lică, acea predilecție era gratuită.

Rim însă, care nu profesa, deci nu producea în afară de leafă, avea multă aviditate pentru câștigul Linei. Credea că, dacă ar fi fost mai destoinică, ar fi putut stoarce ceva de la acele rude bogate, în loc să facă pe generoasa în dauna lui, cu toate că el, Rim, era o victimă permanentă a acelei căsătorii. O făcuse numai în vedere de profituri: în adevăr, așa cum calculase, căpătase catedra, dar pentru sacrificiul lui înțelegea să aibă încă alte beneficii. Era vorba de el "adică de o ființă prin excelență demnă" de tot binele, în propria lui opinie.

Pentru femeia prin care își putuse satisface unele prevederi avea, din demnitate, o mică ură, un dispreț pentru acea unealtă, de care era silit să se servească! Din astfel de sentimente decurgea acea rea voință ce stăruia în traiul lui cu Lina. O agravau și alte pricini: după stadiul ambiției, care-i înlocuise tinerețea absentă, doctorul Rim trecuse la epoca erotică ce-i turmenta maturitatea. Un alt sacrificiu al cărui erou și victimă se socotea: lumea era plină de femei plăcute și el nu avea decât pe ghemuita de Lina, care-i inspira o nepăsare ascetică, dar a cărei existență îl lipsea de plăceri. Făcea studentelor teoria insidioasă a amorului fizic. Încerca glume echivoce cu feminista Nary, fată cu replica îndrăzneată. Erau numai luxuri de cuvinte. Un simț

prevzător îl făcea prudent. Aceeași prudență îl silea să ia aere de om serios cu alte femei. Frumoasa verișoară Lenora era modelul perfect ce convenea gustului ilustrului doctor. Amorul ei nesățios pentru primul ei bărbat îi păruse forma ideală a fericirii la domiciliu. Adulmecase în jurul acelei Lenore cu admirație și invidie.

Și alte femei drăguțe aparțineau pe rând altor bărbați, la care Rim se gândea cu respectuoasă complezență pentru acele beneficii intime. Toate acele plăceri străine îl ofensau și îl lipseau pe el, care nu avea decât pe Lina. Știa că buna Lina nu-i aduce nici un obstacol; mai știa că acele bunuri și fără de ea nu ar fi fost ale lui; în adâncul adâncului va fi fost chiar și conștiința că Rimul deșirat și spălăcit, cu gesturi de manechin și vorba pedantă, prin persoana lui însuși era un obstacol acelor aspirații. Era mizeria omului cu sine, pe care o cunoaște și n-o recunoaște. Toate celelalte caturi ale conștiinței lucrau însă pentru reabilitarea acelu scump dezmoștenit. Lina era deci de vină și mica lui ură, hrănită de revendicări pasionale, creștea. Vrea despăgubiri. Ba bine că nu, era să fie a lui casa! Totuși, la suprafață, cuviința, solemnitatea, masca aderentă a tuturor virtuțiilor nu putea părăsi pe doctorul Rim. De aceea, cu o ținută de zile mari, anunțase pe Lina că "tot el" a găsit o soluție financiară a casei. Oferea acum 200.000 de lei. Mama bătrână era sacrificată. Va trăi din mica pensie și o vor ajuta. Polițele le va semna și *el* și casa va fi *a lor* amândorura, ca și traiul! Nu cutezase mai mult deodată. În laboratoare tainice se pregăteau alte proiecte în vedere — a testamentului reciproc între soți, fără descendenți direcți.

Acel discurs generos pronunțat de Rim nu putuse face bunei Lina altă impresie decât aceea că ilustrul ei soț îi făcea o favoare neașteptată. Aportul moștenirii, acel "noi", aluzia la viața comună, erau probele unui devotament nebănuit, ce o copleșea pe buna Lina, înecată de recunoștință. Așadar, acel trai nesuferit era numai manifestarea unui caracter dificil.

Lipsită de mândrie, în genere, față de mărinimia lui Rim, Lina devenise un otrep. Ajutorul bătrânei soacre și lichidarea datoriilor îi reveneau de la sine. Ordonat în toate, Rim, rupând foaia

calendarului, îi spunea:

— Azi e "întâi" a luni, trimitem mandatul pentru mama!

Mandatul sta pregătit de însăși caligrafia lui Rim și Lina întindea grăibit mâini slujitoare și trimetea banii.

— Azi avem o scadență! — și din sertare ticluite, apărea o prelungă foaie timbrată.

— Putem preschimba! — hotăra doctorul cu sagacitate, sau:

— Trebuie achitat! — emitea corect.

Lina apuca polița cu mâini ceva cam febrile, încrețea fruntea îngustă sub părul cărunt, dezordonat, și se trudea, căutând mijloace de a plăti. Alerga la Drăgănescu, reclama vreun onorariu întârziat, cunoștea câteva ore de grijă și plătea. Aceste crize cu termene fixe, care aveau la origină gestul nobil al lui Rim, intrau în uzul vieții ei robotnice. Nu-i da în minte să revizuiască acea stare de lucruri, nici să se irite împotriva nimănui. Dimpotrivă, despre toate astea obișnuia a spune respectuos:

— Rim se ocupă de-aproape de afacerile noastre!

Dar năduful ei de femeie grasă și scurtă în gât evolua spre o emfizemă clasică.

Erau acum proprietari și greutatea bănești erau compensate de schimbările fericite pe care acest eveniment le adusese în caracterul lui Rim. Lina avea acum remușcări că se plânsese cândva de el. Sta subț noul regim, temătoare ca de o minune și cu un fel de jenă, efectul nou al mulțumirii. Prezența Siei era pentru Lina un motiv permanent de stupoare și satisfacție. Bunăvoința lui Rim pentru vărul Lică era un fenomen, ce răspândea în toate simțurile un fel de paralizie similară cu ceea ce ar fi pentru alții fericirea.

Un fel de mister lăuntric așternea pe fața ei urâtă un surâs de rebus, ce-i făcea un cap de sfinx hilar și comic, a cărui enigmă era, desigur, mulțumirea. Era natural ca între grijile bănești și bucuria casnică Lina să nu mai aibă mult loc pentru prietene. Profesorul îi infiltra și el orgoliul de proprietar. Această satisfacție împreună cu desfătările boalei fără dureri predominau acuma în casa. Rim. El prospera între cele două achiziții: casa și infirmiera.

"S-a întors și Mini! O să petrecem frumos la iarnă!" se gândi buna Lină, care încă mai avea altruism. Se mai uită o dată la

treptele de marmoră din cap. Era îngâmfată de marmora aceea și convinsă că acolo stau toate încurcăturile ei bănești. Plecă spre bucătărie să supravegheze regimul alimentar al lui Rim, care își făcea din "menu" o distracție adesea schimbată în tragedie. O tragedie mută în prezența domnișoarei Sia, dar care costa pe Lina, sârguitoare să fie pe placul unui bărbat așa de bun ca al ei.

Sia se întorsese și sta acum afundată greoi în fotoliul ei obicinuit, gândindu-se la Lică. Rim rămăsese tot la birou, cu picioarele împleticite în pledul lunecat. La oarecari întrebări Sia îi răspunsese monosilabic. Întrebări care meritau o mențiune specială pentru progresele doctorului.

Dacă vărul Lică era sănătos?... Ge mai spunea vărul Lică?.... De ce nu intrase vărul Lică să-i vadă?

Da, Lică era sănătos... Vorbise de-ale lor... Nu intrase fiindcă era grăbit!... Pretext invariabil. Lică de când avea ambasador, se lipsea bucuros să vadă pe Rim, deși când se hotăra să apară era sărbătorit.

După acele scurte informații, Sia tăcuse odihnindu-se de o oboseală nemotivată și permanentă. Cu picioarele ei groase, rău încălțate, proptite cam răsfirat în covor și formând astfel un leagăn larg în poala șorțului de pânză albă, cu mâinile boccii — asprite de ceea ce va fi lucrat pe-acolo de unde venise — prinse zdravăn de mânerul fotoliului — domnișoara Sia nu era deloc grațioasă în repaos. Totuși, doctorul era mișcat de ceea ce nimea: "sacrificiul acelei fete tinere și frumoase, care în loc de plăcerile vârstei ei se devota pentru el". Sacrificiul Siei consta în schimbarea odăiței murdare a internatului școalei de infirmiere, cu casa luxoasă a Rimilor. E drept că acel confort nu era pentru ea o necesitate și casa Rim îi părea o pușcărie. Distracțiile, la care renunțase, erau vorbăria vulgară a camaradelor, bolnavii care formau clientela, evenimentele uliței văzute peste poarta și plimbările cu Lică.

Nesimțitoare către ticăloșia boalelor de prin spitale și aziluri, Sia avea repulsie pentru puținele îngrijiri ce da lui Rim.

Rim, totuși, îi suprima cât mai mult corvezile și căuta să fie un convalescent plăcut; ceea ce Lina nimea: "a-i ține doctorului de urât" era numai prezența lenevoasă a infirmierei.

Cum însă tăcerea celor doi era plină de calcule și de proiecte, nu se mai putea chema tăcere, și, pe drept, buna Lina, când intră nădușită și cu ceva abur de friptură pe ea, găsi că totul e în cea mai bună ordine.

— Tanti miroase bine! spuse Rim domnișoarei Sia.

— N-ai vrea să mănânci în sufragerie? întrebă Lina, însuflețită de spusele lui Mini.

— E o idee! admise Rim, calculând că Sia, care îi servea masa în birou, va fi astfel cruțată. E drept că acele prânzuri pe tavă fusesse unul din deliciile boalei, dar bucuria evoluează și Rim întrevedea alte inovări plăcute.

— Să mâncăm toți trei în sufragerie, fiindcă zici! spuse Linei ascultător. Se sculă apoi singur, oprind cu un gest pe Lina, care vrea să-l ajute. Sia, la început bosumflată că nu mai mănâncă singură la voia ei, se însenină la gândul progreselor ce va avea de povestit lui Lică. În mai puțin de-o lună, era așezată la masa de familie! Zise cât știa ea mai plăcut:

— Tanti! Ce frumos umblă domnul profesor!

Rim surâse măgulit, cu un mic gol în coaste, neprevăzut de anatomie. Se gândi la ziua întâi, când el decretase ca noua-venită să zică Linei în loc de doamnă "tanti", după cum erau legăturile de rudenie. El însă evitase să fie "unchiu" din cochetărie. În surdină Sia îl chema "neamțu" și "moșu".

La ușă Rim, amintindu-și că e încă bolnav și pentru a doza progresele, se rezemă de brațul infirmierei. Linaa dase fuga să completeze tacâmurile. Nu se așteptase la acel succes imediat. Și cum cuvintele, bietele, fac toate slujbele: "S-a făcut un înger Rim! Un înger!" își zise. Intrarea în sufragerie, cu Rim de braț, aduse probabil în mintea Siei imagini vesele: Dacă i-ar fi văzut Lică! Pufni în răs fără rost. Lina se încruntă și gândi: "Ce oaie! ce oaie!"^a

Așezându-se cu ezitări, cu mici balansări, ca un om care își face primii pași, Rim explică cum râsul fără de motiv are de cauză un impuls al energiilor, dintre care cea mai cunoscută e "explozia tinereții"; Sia, care se astupase la gură și era gata să blesteme masa în comun, înțelese că moșul nu s-a supărat și dete drumul altui sughiț de răs.

La acei prânz Lina găsi momentul potrivit să comunice lui Rim

că Elena Drăgănescu va da în toamnă o mare serbare muzicală, care se pregătea din timp. Elena spera că Rim va fi destul de restabilit pentru a-și da concursul. Trimisese anume pentru acest scop o scrisoare de chiar mâna ei. În adevăr, Elena întrebuița mai obișnuit telegraful, telefonul sau secretara.

— Dumnealui cântă? întrebă Sia, din fericire fără poftă de răs, mai mult uimită de acel talent.

— Să vedem! Să vedem! spuse Rim Linei, cu aere pretențioase. Până atunci ce nu se poate întâmpla!... E drept că doamna Elena e încântătoare și audițiile ei prețioase... absolut prețioase... Făcând să sclipească în fața Siei strălucirea propriilor sale merite cât și a doamnelor de care era căutat, Rim întrerupse curățirea unui măr, pentru a ridica paharul cu vin:

— Prosit!... Azi e zi de sărbătoare! declară sorbind.

Cele două femei rămase nedumerite. Sia se gândi prostește la calendar și Lina își repetă: "Un înger Rim!", fără să înțeleagă. Profesorul Rim voise să consacre, astfel, acel prim prânz de însănătoșire și de concordie familială.

Rămasă singură în fața cafelei negre, doctorița Lina piroti puțin, pe drept somnoroasă după ziua de robotă. De când își aducea aminte nu fusese mai mulțumită ca acum. Cine ar fi priceput!... Rim... Sia... Lică... Un înger Rim!!...

III

După plecarea lui Lică, doamna Vera se ostenise în zadar de după perdele să vadă dacă întorc capul unul după altul. Lică nu întorsese capul și doamna Vera trăsese concluzia banală că bărbații își bat joc de femei și că fetele sunt niște ahtiate. Sia nu întorsese capul, fiindcă îi atârna greu, dar rămăsese un timp în poartă. Îi părea rău că a plecat Lică și îi era silă să se întoarcă în casă. Lică venea destul de des să o vadă, dar plimbările erau acum mult mai rare ca înainte. Mândria de a fi de folos și rangul nou la care o ridica funcția de infirmieră în casa Rim se luptau, în

mintea ei înceată, cu regretul vieții bune de altădată. Lică nu întorsese capul, fiindcă, odată plecat de la un loc, nu se mai gândea înapoi. La vizita de azi constatase numai, cu mulțumire, că lucrurile merg strună. Nu-i trecuse prin gând să măsoare timpul parcurs sau să-și proiecteze filmul trecutului.

În adevăr, cum oare îi căzuse pe cap acea fată trunchioasă lui Lică, un băiat atât de subțirel, de talie mijlocie, cu o mustață mică, neagră, pe un botișor simpatic, fluierând mereu între dinții mărunți albi, tari, pe care îi strângea de obicei și la plăcere și la necaz. Acea jăvruță de fată îi căzuse lesne pe brațe și nu i le încurcase prea tare. Tocmai o proastă și o urâtă îi făcuse acei dar. Când i se întâmplase buclucul, urâta și proasta se văitase și bocise. Cum nu putea suferi să vadă strâmbându-se o urâtă, într-un moment de iritare, Lică spusese: "Ad-o atunci încoace!". Era grozav de tânăr, dar chiar gesturile necugetate nu reușeau rău lui Lică. Fusese un incident ce nu-i împiedicase existența să se desfășoare liberă și Lică era mulțumit de existența lui. Lăsase pe sluta în patul gazdei, aruncase copilul într-o birjă și-l dusesse la o moșică, pe care o cunoștea el bine. Duduia Mari hrănise câteva zile fetița cu un biberon de cârpă muiat în lapte cu apă și cu zahăr, apoi găsisse la bariera Filipești o femeie căreia îi murise copilul de trei zile numai. Moșica îi întorsese laptele și îi cumpărare o mătură nouă ca să ție curat. Cum din cele două odăițe pe care le avea, una era liberă, duduia Mari găzduise un timp pe Lică la ea. Îl scăpase, astfel de plictiseli cu altă gazdă a lui, care începuse să fie sâcâitoare și să vorbească de divorț și de căsătorie.

Duduia Mari era frumușică și delicată la trup ca o păsărică și n-avea habar de ce poate însemna căsătoria. Când, după un timp, duduia Mari spusese lui Lică că a găsit pentru odaie un chiriaș serios, el tocmai se gândea să-și caute loc aiurea, cam lihnit de regimul lactat pe care îl ducea. Deprinsă să mănânce la clientele, moșica nu putea suferi să gătească bucate și, când era liberă la ea acasă, lungea numai o ceașcă de lapte, ca o pisicuță... Lică, deoarece avea mare predilecție pentru duduia Mari, venea încă des pe acolo, primit mereu cu triluri de plăcere. Moșica nu încetase să supravegheze fetița și se duceau amândoi s-o vadă ca

o pereche drăguță.

La botez, duduia Mari, care fusese nașă, întrebuse râzând pe Lică cum o chema pe mama fetei, pentru a-i da numele ei. Lică, din respect pentru ceremonie, mestecase în gât înjurătura destinată mamei misterioase. Cum era ziua Sfântului Athanasie, preotul îi zise Anastasia.

Cum apucase a vorbi, fata zise duduiei Mari: "Mămico", fără să lege de acel cuvânt nici o idee precisă. Pentru a-i încâlci noțiunile, mai era pe lume și "mă-ta doica" — cam bruscă dar de treabă, femeie de dulgher —apoi mai erau vecinele, care după toane o chemau: "Vino la mama" sau o goneau cu ocări pentru o mumă necunoscută.

Pe doică, duduia Mari o speria la nevoie cu Lică, pufnind la ideea cât de puțin "teribil" era Lică. Ea îl cunoștea numai ca pe un fluturaș ușor, care iubește drăguț. Lică, zvânturatul, se zbârlea totuși la nevoie la doică, ce se temea de dânsul. Lică avea și un alt fel de a fi, neobservat de duduia Mari. Totuși moșica avea dreptate. Ar fi fost greu să găsești în toată armata un plutonier mai fin ca Lică. Nu bătea soldații; o singură dată palmuise o femeie, ce nu-și luase palma degeaba, și tot numai o dată sucise cam nervos gâtul unuia ce se amestecase unde nu-i era locul. Cum însă Lică plecase repede de acolo, aflase în urmă că victima și-a regăsit răsufierea. Lică avea oroare de brutalitate, dar era cam iute. Deși nu era cazarmagiu, îi plăceau tunica, galoanele și slujba lui. El nu vroise să fie sublocotenent. Ar fi trebuit să treacă un examen și, cu toate asigurările șefilor ce-l împingeau, avea groază de tipăritură și scriitură. Condicele chiar îl impresionau rău și le lăsa în seama furierului. Dinaintea unui registru era mai strâmtorat ca într-o odaie cu o singură ușă, pe care nu poți ști ce om periculos poate intra. Apoi, pentru concepția și mediul lui, "sublocotenent" era mai puțin ca plutonier-major. Era un post fără "situație". La Hanul-cu-Tei, când intra vreunul, de era necunoscut, circula o singură ochire bănuitoare, și, de era cunoscut, era primit cu nepăsare. Chiar Lică îl saluta cu neglijență. Nici crâșmaru!, nici nevasta, nici domnișoara crâșmarului nu ar fi stat de vorbă cu un astfel de pitpalac. Așadar, nici amor, nici afaceri de furaj, nici onoruri. Când avea

vreo plictiseală cu armata, Lică se gândea mai lesne la civilitate. De ar fi fost vorba să nu mai poarte vreodată tunică, i-ar fi plăcut mult cravatele roșii.

După ce plecase de la duduia Mari, Lică se întorsese la gazda veche, ce se dase iar pe brazdă. Cu bărbatul ei chiar tratase atunci o mică afacere. Cu câștigul Lică era cam nepăsător când avea țigări, totuși nimic nu-i plăcea mai mult ca banul dobândit lesne și prin șiretlic. Pensiunea doicei fusese pentru Lică o surpriză neplăcută, dar o rezolvase repede prin ceva mai mult zel în tranzacțiile pe care le obișnuia. Nu făcea niciodată încercări prea mari. Nu putea suferi riscurile, nici abuzurile deslușite, dar nimic nu l-ar fi împiedicat, când avea nevoie de parale, să și le procure. Afacerile lui erau mai adesea farse vesele, jucate furnizorilor în beneficiul armatei și din care îi pica și lui ceva în buzunar, sau constau dintr-un concurs inteligent dat șefilor, fără răspundere directă. O singură dată încercase o lovitură mai mare; nu fusese supărat de nimic, dar se speriasse de el singur. Era și îndrăzneț și fricos. Gândul că afacerile lui erau scrise acolo în registru îl neliniștea, și ceea ce cunoștea din formalitățile justiției militare îi da o spaimă nesuferită. Consiliul de război îl făcea să se gândească cu jind la cravatele roșii pe care le poartă civilii. La timpul acela, chiar se concediase, dar se reangajase curând iarăși. Fata o strămutase de la doică abia când era de șase ani. O ținea acum o precupeață. Lică nu putea s-o ia cu el. Nu știa niciodată bine unde se culcă și unde mânâncă.

Cu începere de la precupeață, Sia cunoscuse viața nomadă: strămutată din gazdă în gazdă, după împrejurări, sau încredințată numeroaselor prietene ale lui Lică, când Trubadurul nu mai avea bani. Acele prietene admirau o dată mai mult pe Lică în formă de tată. Îl găseau și mai drăguț pe ștregarul tânăr, așa de bun cu un copil pe care i-l făcuse o nemernică — fiindcă Lică avea totdeauna gata la ocazie un cuvânt de ocară pentru mama Siei.

Unele, mai puțin deștepte, crezând că îi plac odraslele, își arătau dorința de a-i dăruii și ele, dar Lică strângea dinții cu răutate și își pricepeau greșeala. Cele mai multe îl înțelegeau mai bine și Sia avea colecție de cămășuțe naționale do toate mărimile,

lucrate de frumușelele lui Lică.

Numărul mamelor benevole creștea mereu. De cealaltă, de cea adevărată, nu se pomenea. Lică nu era confidențial și, de altfel, lucrul nu i se părea de un interes deosebit. Întorsese spatele urâtei și atâta tot. De cum umblase fata bine în picioare, Lică se distrase târând-o de mână după el. Așa cum zbură el peste lot, era totuși singuratec. Deși apropiat, nu era prietenos. Cu bărbații făcea afaceri și nu se putea lega prea mult. Femeile îi erau devotate, dar el nu le lua în serios și nu avea încredere în ele decât pentru treburile femeiești: pentru cârpit, cusut, spălat, călcat și pentru dădăcit fata. Discret și prudent din fire și prin ocupații, avea și un fel de sfială pentru traiul lui mahalagesc. Lică era oarecum ambițios și foarte curat. Totdeauna spălat, pomădat, spilcuit, își curăța și moralul de oarecare mici murdării inevitabile. Avea, e drept, o situație aparte. Certat cu familia fiindcă nu învățase carte, avea neamuri pricopsite, de pildă sorăsa Lenora, care, de când se măritase cu moșierul Hallipa, îl trata ca pe câinii bărbatului ei. Așa fiind, fata aceea, picată din întâmplare în traiul lui, devenise un mic pivot al traiului lui.

Lică și-ar fi bătut joc, pe drept, de cine i-ar fi spus că e un tată bun. Același capriciu dicta toate apucăturile lui lipsite de orice precepte. Târa cu el fata de mână, fiindcă băgase de seamă la prima încercare că trecătorii de ambele sexe se uită după el și că "gradele", așa de numeroase în armată, nu-l mai opresc pe fiece motiv; sau pentru că fata îi servea de pretext ca să scape de o întâlnire ce nu-i convenea; sau fiindcă nu avea în ziua aceea nimic mai bun de făcut.

Sia era o prezență inofensivă ce-i convenea. Își putea face gustul să pălăvrăgească ca și singur, fără de precauțiunile ce trebuie să iei cu oamenii. Când începuse a vorbi și înțelege, îi da câte o replică monosilabică și Lică trecuse tot nesupărat de la forma de monolog la cea de dialog. Cam grea, ce e drept, de limbă ca și de picioare, alături de Lică, așa de sprinten, Sia se târa ca să nu rămână înapoi. Măinile subțiri ale lui Lică îi zdrobeau fără voie pumnul trăgând-o. De la pumnul lui nervos, încleștat pe al ei, învățase sentimentul de comandă, mai mult decât din bătăile pe care le lua de la crescătoarele ei. Tot de la Lică învățase și spaima.

Nu-i era teamă nici în întunericul odăilor sau ogrăzilor, nici noaptea în magazii sau beciuri. Pe stradă însă, cu trăsuri și oameni, când Lică îi scăpa mâna și se pierdea de el, sau când o lăsa la vreun colț uitată ca să vorbească cu cineva, cunoscuse frica și totodată sentimentul protecției întrupat în Lică. El se juca cu spaimile ei după dispoziția în care era. Sau se ascundea înadins ca să facă haz văzând-o buimăcită, sau se bucura răutăcios de frica ei, sau îi apărea brusc dinainte, jucându-se de-a "bau", sau îi da o palmă usturoasă pentru că avea un aer idiot și nu știa să se descurce. Lică era mereu același băiat vesel și puțin cam crud și cu o pedagogie sumară. Tot sumar, Sia învăța că el e stăpânul binelui și al răului.

Aspectele superioare ale lumii tot de la el le învățase. Lică era guraliv, comenta tot ce vedea în jur: oameni, priveliști. Prea leneșă pentru a se osteni singură cu acele descoperiri, Sia își lua astfel toate noțiunile de-a gata și le refuza de aiurea. Noțiunile morale tot de la Lică le avea. El povestea liber tot ce-i trecea prin minte, pe o parte convins că nu înțelege, pe alta mulțumit că are cine să-l audă. Era destul de delicat de felul lui, dar avea totuși un vocabular picant și istorioare la fel. Își aducea uneori aminte să se abțină, dar alteori ecoul ce pornea din Sia îl distra. Dacă însă la vreo vorbă prea slobodă izbucnea în vreun răs gros și stupid, o palmă o aducea la cuviință.

Lică era și marele dispensator de bucurii felurite. Îi plăceau grădinile, așa că duminica toate umbrarele și bolțile îl cunoșteau. Deprinse să vadă atâtea feluri de perechi, priveau totuși cu mirare pe tânărul acela zvânturat cu copila aceea stângace și, mai apoi, fata aceea trunchioasă cu tovarășul acela sprintar bând o singură halbă la o fleică unică, fiindcă Lică era sobru și econom pe punga lui. Ducea adesea pe Sia pe la prietenele lui. Erau petrecerile de iarnă. Când fata era mică de tot, acele îndrăgostite care mai de care o răsfățau, în hatârul lui Lică. Posacă cum era, copila simțea totuși pentru dezmierdările lor un fel de tors ca al pisicii când umflă gâtul subțilități și-și ascunde ghearele. Mai măricică, înțelesese de gustul mâncărilor bune și al cadourilor. Apoi venise vremea să fie trimisă afară să se joace; devenise curioasă și urâse femeile pentru care era depărtată. Se întâmpla însă s-o uite acolo,

la petrecerea lor, și atunci femeile ce râdeau în hohot și pentru care Lică n-o mai băga în seamă i se păreau nesuferite și fericite. Când încerca să-și arate încăpățânarea, Lică, arzându-i o cravașă, zicea disprețuitor: "E cam toantă!" Dar, în genere, trăiau bine. Afacerile, Lică le făcea de preferință cu bărbații femeilor drăguțe, care interveneau în favoarea Trubadurului. Bani de la femei nu lua, nici nu le da. Uneori uneia o floare pe care i-o dase cealaltă. O singură dată, o altă proastă îi strecurase bani în buzunarul hainei. Întorsese buzunarul pe dos cu o îmbinare din sprâncene, care nu era a bine. Femeia adunase banii de pe jos și zisese cu umilință: "Ce atâta supărare!" cu o justă mirare pentru astfel de principii. Lică nu avea principii, avea gusturi. Nu-i plăcuse procedarea.

Le obicei înșă femeile se purtau cu el așa cum îi plăcea lui.. Dacă îi trebuia un mic împrumut, îl găsea, și totdeauna găsea un ospăț fin, fără de care amorul nu ar fi fost complet. Lică nu avea numai tacâmul pus, ci și patul așternut pretutindeni, fie ca oaspe, fie ca amant. Din toate aceste peregrinări, rezultă că anume stradă era legată pentru el de un anume fel de ospățare și culcuș. Acest trai aventuros căpătase totuși, prin repetare, un fel de ordine.

Sia avea vreo zece ani când Lică, într-o zi, văzuse pe o casă o firmă ce-i adusese din nou dinainte pe verișoara Lina din Tecuci. Descoperirea îi făcuse să scrâșnească dinții mărunți. Băgase de seamă duminica trecută că Sia, prost îmbrăcată, îl făcea de râs.. Era gata să nu mai iasă cu ea nicăieri. Acum găsisse un alt leac. Hotărâse că Lina va îngriji de aci înainte de trusoul fetei. Cu toată decizia lui, avusese șovăiri asupra procedării. Știa pe Lina măritată cu un doctor neamț, și îi era pe dos să intre. Luase întâi informații. Neamțul era profesor la Iași și Lina era mai tot timpul singură. Alesese ora când primea vizitele medicale. Acest client neașteptat făcuse Linei mare efect. Rămăsese lipită de dulapul cu medicamente, în impresie era multă mirare, destulă grijă și ceva mulțumire. Lică, din primul moment, apucase să fie cu ea brusc și tăios la vorbă. Nu-și pregătise atitudinea: o găsisse în sentimentele lui. Acea bruschetă haină avea s-o păstreze mereu și Lina mereu avea să simtă la vizitele lui aceeași spaimă

amestecată cu ceva plăcere. Lina nu opusese nici o rezistență cererilor lui Lică. Nu avea haine de copil, dar și le va procura. Nu uitase însă existența lui Rim și, de la prima revedere, prezentase lui Lică pe doctor sub un aspect de teroare, datorat propriei ei îngrijorări. Lică își făcuse socoteala că doctorul era deocamdată departe și rămăsese la ideea că verișoara Lina *trebuia să dea*. Cum nu-și discuta opiniile, își spusese lămurit punctul de vedere. Fără energie, fără pavăza efectivă a lui Rim, buna Lina luase calea servitudinii. Nemulțumirea ei se răsfrângea asupra fetei, pretextul neobosit al pretențiilor lui Lică. La fiecare vizită se întreba cu ciudă ce nevoi mai are, ce s-a mai întâmplat copilei. Ea, care iubea toți copiii, tocmai pentru Sia avea respingere. Nu dorea, nu cerea să o vadă, întreba numai de ea ca o datorie, ca o prevenire a necazurilor. Îi satisfăcea pretențiile, cu atât mai iute cu cât ar fi sperat ca Lică să treacă la alt subiect de vorbă. Interesul pe care Lică îl purta fetei o satisfăcea, dar ar fi dorit ca numele Siei să lipsească măcar o dată de la dijmuală, deși Sia era motivul dijmei. Lică, dimpotrivă, uita pe Sia orișicând, dar își aducea regulat aminte de ea când avea nevoie să viziteze pe "cucoana Lina".

Cu toate că descoperise sursa asta de subsidii, Lică avea și oarecari ocupații. Primise o propunere de agent-voiajor pentru stofe. Poseda calitățile cerute: era prezentabil, insinuant, glumeț, abil să laude marfa, și, după o noapte trecută în tren, era tot firesc și bine dispus. Își mărise astfel câmpul de activitate cu provincia, dar nu era capabil să persevereze. Lucra numai pe poftă și la răstimpuri. Un cunoscut îl insinuase apoi pe la Poliția Capitalei. Era un bun detectiv civil pentru anume treburi subțiri, cari cereau mai multă șiretenie decât intervenție. Un spionaj fin, o capcană chiar bine întinsă, unde în ultimul moment lăsa loc altora mai temeinici la pumn. Căci Lică era totuși un "delicat". Nu-i lipsea forța, dar erau la el mai mult impulsii repezi decât adevărată rezistență. La, dresaj, chiar în cazarmă, era căutat pentru îndrăzneala și "maniera" lui mai mult decât pentru muncă. La producții el era artistul, fiindcă avea tupeu, siluetă, îndemănare și, la nevoie, o tensiune de voință ce susținea mușchii, dar nu ducea la greu.

Ceea ce îl determinase să lase de-a binelea milităria fusese, în afară de noile rente procurate de Lina, în afară de beneficiile ce picau de ici și de colo, în afară de dragostea pentru cravate roșii, un alt motiv mai subtil: domnișoara directoare de la școala primară, unde dase destul de târziu pe Sia, îi spusese cu glas foarte drăguț, ce-i făcuse impresie: "Ce păcat că ești militar!". Ce-o fi vrut să zică?! Domnișoara nu era, desigur, antimilitaristă, dar avea prejudecăți împotriva gradelor inferioare, pesemne. Directoarea avea 30 de ani, ochi verzi, bustul frumos și purta două coade mari pe cap, ceea ce-i da un aer de icoană. Fără să se gândească prea departe, lui Lică i se făcuse urât de cazarmă. În seria lungă a afacerilor lui sentimentale, domnișoara directoare ocupa un loc platonicec unic. Lista de cărți, notele trimestriale, lenea Siei erau ocaziuni de care Lică profita și domnișoara — mai ales de când era civil — nu găsea că vizitele o deranjează deloc de la treburi. Domnișoara era naivă și avea probabil unele gânduri serioase în privința lui Lică, de care poate flușturaticul Lică nu s-ar fi lepădat. Dar intervenise războiul. Lică, chemat la regiment, reluase tunică și se risipise cu treburi zorite de aprovizionări prin Ilfov. În felul ăsta ajunsese la Prundeni, la moșia cumnatului Hallipa.

În timpuri normale Lică ocolea familia ce-l ocolea. Vagabondajul lui îi lăsase față de ei o inferioritate supărătoare. Dar pe timpurile acelea de agitație, lucrurile se schimbaseră: Hallipa se arătase politicos și "șerpoaica frumoasă" — cum o chema Lică pe soră-sa — nu-l putuse goni, investit cu misiuni militare oficiale.

La Prundeni, Lică găsisse pe buna Lina instalată și îi pusese chestiunea Siei, cu care nu știa ce să facă. Lina însă trebuise să apeleze la Lenora Hallipa, ce refuzase net. Mânia lui Lică, firește, căzuse asupra Linei, care, neputincioasă, își vârâse capul între umeri. Lică își spusese atunci păsul domnișoarei directoare, care propusese să oprească pe Sia pe lângă ea. Cum timpurile se anunțau grele, fata îi va ține de urât și o va ajuta. Oferta era făcută delicat și avea ceva romantic. Lică primise cu sărutări de mâini repetate și domnișoara, de rândul ăsta, îi admirase uniformă.

La Prundeni, Lică spusese Linei răstit:

— Am găsit pentru fată! O domnișoară frumoasă și învățată și care mă iubește!

Numai urâta de Lina putea provoca un astfel de sumar brutal al sentimentelor alese dintre el și directoare.

— Să trimiți acolo de toate! adăogase Lică.

Asta da! Asta era în puțința Linei să facă. Ideea că trebuise să-l refuze, că "bietul Lică" pleacă pe front, dase Linei o strâmbătură sentimentală comică. Ai fi zis că vrea să plângă. Totuși Lică nu pleca încă. Rămăsese printre cei din urmă. Așa orânduieră șefii și el le sprijinea bucuros dispozițiile. Pe la Prundeni venea din ce în ce mai des, dar nu la conacul boieresc, unde femeile vorbeau prea mult de război, ci la cel logofețesc. Pe Hallipa însă îl vedea și-i era mereu binevoitor. Hallipa era foarte îngrijorat de plecarea succesivă a tuturor oamenilor de serviciu. Firește, se duceau la datoria lor, iar Lică întârzia, fiindcă asta îi era datoria. Dar Hallipa se întreba ce va face el singur și i se părea că prezența lui Lică ar putea dura la infinit. Cam același gând avea și tânărul, că va rămâne mereu pe loc, gând absurd, dar stăruiitor. Poate că era numai o presimțire, o anticipație asupra faptelor sau o sugestie, cumva!

Lică nu era laș, dar nu simțea necesitatea patriotică a plecării lui. Totuși avea să plece, când îi va veni rândul, cu ultimele coloane de *arrière-train*! Hallipa era și el, din tot sufletul pentru acțiune și victorie, dar răspunderile, pe care i le crea acest entuziasm către averea și familia lui, îi îngândurau, iar eroismul nu-l asocia defel cu tunica cumnatului Lică. În acele drumuri prin sate, ce depășeau obiceiurile lui de muncă, Lică se îmbolnăvise de o febră puternică. Fusese internat într-un spital. Doctorii ezitau între o tifoidă și o recurentă. Evacuarea avusese loc când intra abia pe calea vindecării, dar fără de el. N-ar fi putut spune cum se făcuse că n-a plecat cu trenurile sanitare. Își terminase deci convalescența sub nemți și ieșise din spital cu o mulțime de hârtiuțe doveditoare, pe care le păstrase cu grije. Urâte timpuri! Era la dispoziția inamicului și, lucru curios, inamicul îl întrebuința tot pe lângă serviciul de aprovizionare. Lică nu putea suferi capitala sub ocupație și credea că e mai bine să nu fie zărit

pe acolo. Plecase fără să vadă pe Sia. I-ar fi fost greu să dea ochi cu domnișoara directoare. Nu-și cercetase nici celelalte prietene. Femeile, deși nu se înțelegeau rău cu nemții, de nevoie, aveau însă, când era vorba de bătălie, un fel de țicneală pentru eroi, și pentru ele românii nu erau decât cei de dincolo. Lică nu se înțelegea cu nemții decât tot de nevoie. Națiile străine îi fuseseră totdeauna urâte, cu atât mai mult cele asupritoare. Aprovizionarea forțată îl adusese iar la Prundeni. Lică se arătase desperat după regimentul lui și pentru că Hallipa îl întrebase cum de a rămas, cu oarecare severitate, Lică, iritat de bănuială, își făcuse dovezile. Pe la conac însă nu se ducea decât rar. Frumoasa moșiereasă țipa că-i trădător și dezertor, și Lică îngălbenea la gândul pedepselor ce-i pândesc pe dezertori. Acolo, la logofeție însă, Lică ținea bine locul lui Ștefan, primul vechil. Hallipa făcuse cu conștiința lui o tranzacție: "De-i vinovat, se va răfui la timp cu cei în drept". Până atunci obținuse de la comandament să-i fie lăsat la dispoziție. Lică fusese deci nevoit să descopere farmecul satelor. Printre săteni nu se prea știau bine rosturile lui, dar, de vreme ce era ocrotit de "boierii", nimeni nu-l bănuia.

Când totul se sfârșise, odată cu întoarcerea celor dintâi, Lică părăsise Prundenii fără ziua bună. Se dusesse întâi la domnișoara să cerceteze pe Sia. Întrevedere fără simpatie. Lică se temea de întrebări și domnișoara era rău dispusă din cauză că fusese nemulțumită de purtatea Siei. Fata nici ea nu ierta protectoarei că a pus-o să muncească. Când în aceeași seară Lică venise să ia pe Sia de-a binelea, domnișoara nu era acasă, așa că plecarea semănase a fugă.

Despărțirea asta puna sfârșit romanului platonice dintre Lică și directoare. Pe Sia, Lică o regăsise cu mirare: crescută mult, dar urâtă și stângace. Târa parcă un picior. O arătase unui doctor ce-i spusese că n-are nimic alt decât că stângul e mai leneș. Lică o zguduise cu atâta dispreț, că fata începuse a călca mai vioi. Din toate gazdele de mai înainte, Lică se gândise la duduia Mari. Moșica, în adevăr, nu plecase în Moldova și o dusesse destul de bine cu mosafirii, cum zicea ea, și chiar făcuse afaceri bune. Promise pe Lică și pe Sia cu plăcere și se arătase așa de drăguță, încât numai ei singure Lică îi povestise toată pătimirea lui, fără ca

duduia Mari să arate vreo mirare sau nemulțumire.

La înapoierea regimentului, Lică, deși era neliniștit, se dusesse la sediu și ceruse reangajarea provizorie. Frica îl trimetea în chiar vizuina lupului, dar și prudența. Acolo, în preajma pericolului, se putea ocroti mai bine. În dezordinea fericită a reîntoarcerii, când se făceau liberări, se dau concedii și se simțeau viduri mari, cererea lui fusese binevenită. Pe camarazi Lică îi evita. Amintirile lor proaspete de eroism îl supărau. Conversațiile care nu aveau alt subiect îl puteau atrage în cursa unor detalii asupra propriei lui petreceri. Șefilor însă știa să le fie iar folositor. Trimis din nou cu misiuni de aprovizionare și cuarteruire, indulgența acelor vremuri de binefacere și destindere îl ferea de suspiciuni. Era totodată în plină lumină și la adăpost, cum bine socotise. La cea dintâi alarmă, nici vorbă, ar fi fugit. Era un sentiment ce nu suferea analiză. Lică nu putea înfrunța greutatea. Era, de altfel, vinovat sau nu era? Fusese bolnav! Nu atâta cât să nu poată pleca! De ce nu plecaseră? Tot timpul acela avusese regrete și un fel de grijă ce se putea chema remușcare. Urâse dușmanul cu dinții strânși, dar neputincioși. Firește că din alte mobile ca cei de dincolo, din acțiune, și o altfel de ură ca cea de pe câmpul de luptă! Nimeni nu dorise mai mult ca el pacea și victoria. Pentru că ele aveau să-i asigure din nou liniștea ce-l mulțumea! Dar cine poate căuta într-o aspirație virtuoasă toate micile ei viții! Acum simțea o gelozie mare pe cei ce se bătuseră. Își închipuia că ar fi putut și el face isprăvi. De ce nu? Era impulsiv și prudent, șiret și nepăsător. Avea atribute de erou. Fluierând, ar fi putut comite cine știe ce fapte mari! — afară de aceea de a muri! I-ar fi plăcut să aibe decorații... cu panglică roșie... Cu nemții nu avusese alte raporturi decât cele nevoite. Prin bunele lui tratative, moșia cumnatului fusese cruțată. Din fericire, coloanele nemțești nesuferite erau acum departe. Lică se credea bun patriot, dar nu avea destulă încredere în hârtiuțele nemțești.

De aceea, după un timp, când regimentul trebuise să plece în Ardeal, Lică, deși nesupărat de nimeni, se decisese să treacă pentru totdeauna la viața civilă. O împrejurare îl făcuse să plece pe un timp din București. Duduia Mari se măritase cu negustorul îmbogățit, ea, care nu crezuse niciodată în necesitatea căsătoriei

și tocmai atunci, când comunismul amorului era în toi! O simplă întâmplare! Negustorul își făcuse socoteală să deschidă un depou la Galați: se temea, poate, de ceva cercetări asupra originii averilor, sau credea, poate, Galații un loc mai bun pentru noi traficuri! Acolo îi sta mai bine să fie familist și, cum tot lua cu el pe duduia Mari, hotărâse să treacă pe la biserică și primărie. Fusese o nuntă frumoasă, la care Lică petrecuse minunat. Moșica, tot drăguță și delicată, părea o fetiță în rochie albă și voal. Ea propusese lui Lică să-l asocieze ca voiajor pentru afacerile de vinuri. Pe Sia, care nu era bună de nimic în școala profesională unde o înscrișese Lina, și care fugise din orfelinatul unde era internată, o dusesse tot la Galați, în școala de infirmiere. Lică nu găsisse deloc nepotrivit să schimbe puțin aerul. De altfel, se ducea, venea! Pe Lina din nou o vizita regulat. Nu se mai ostenea să pomenească de Sia, și Lina era mulțumită că o știa departe. Nu se putuse deprinde niciodată cu existența ei. Mai ales acum când se întorsese Rim!

La prima întâlnire cu vărul Lică, doctorul se arătase demn, dar politicos. Mutarea lui la București, prin stăruința Linei, era încă lucru proaspăt. Primise prima cerere de împrumut destul de bine. Apoi, treptat, se arătase mai anevoios; luase obiceiul nesuferit al predicilor, apoi ajunsese la refuz și la mojicie. Rim maltrata pe Lina din cauza lui Lică, care tot pe Lina o maltrata; ea nu se putea apăra, de nici unul. Dezgustat repede de orice ocupație, Lică neglijase curând comisionul de la Galați. Cum nu se putuse deprinde cu regimul conjugal, duduia Mari se întorsese la clientelă, și școala de infirmiere se strămutase la Mogoșoaia. Pentru Lina vecinătatea Siei — deși n-o vedea — se dovedea apăsătoare. Era timpul când menajul Rim ajunsese la mizeria unor certuri acute. Viața pentru buna Lina devenise nesuferită. Profesorul se răzbuna de dureri reale și imaginare, persecutând-o. Lică, tratat cu dispreț de doctor, își fierbea necazul scrâșnind dinții mici și fluierând a rău. Rim îl făcea "escroc" — cuvânt impropriu, ca și cel de dezertor.

Mini avea despre dânsul o impresie mai justă, deși cam cu prea multă imaginație. Când îl vedea, apărând și dispărând de după o ușă, la Rimi, îi da o tresărire, ca și cum se strecura acolo

un apaș, ce avea în buzunarul vestonului scurt chei pentru orice sertare, dar nu se servea de ele, ci invita gazda să le deschidă singură. Când îl întâlnea neașteptat la colț de stradă, îi părea un haiduc modern a cărui pădure e orașul. Lică se încadra destul de bine într-o astfel de concepție. Prietenele devotate, răspândite pretutindeni, reprezentau bine organizarea simplă a unor gazde de hoți; silueta zveltă, juvenilă, simpatică și suspectă a lui Lică nu dezmințea aceleași asemănări. Vagabondul inofensiv, cu mâinile veșnic în buzunar, le-ar fi putut ține acolo strânse pe un revolver sau pe teaca unui cuțit. Arme care n-au nevoie să slujească cât timp își dezarma victima cu surâsul ascuțit și crud, sub mustața mică, cu privirea din coada ochiului, cu cererea precisă, iar, după ispravă, cu mișcarea disprețuitoare a umerilor întorși spre o mișcare nepăsătoare. Totuși Lică avea bilanțul foarte zdruncinat și din pricina asta o cruzime haină, pe care Lina mai ales o simțea. Erau timpuri în care se câștigau ușor bani mulți, dar Lică nu prinsese încă mecanismul vieții noi. Căuta să reia firul întrerupt al vechilor deprinderi și nu se mai înnodea. Felul lui nepăsător îl făcea să simtă, desigur, mai puțin schimbările mari din jur, dar și mai puțin putea profita de ele. De altfel, mai toate afacerile noi se făceau în amestec cu străinii și Lică nu putea suferi "liftele". Prin toată apucătura lui — bună ca și rea — era un indigen. Cam flămând, strâmtorat, își ascuțea dinții fără să cuteze să muște.

Sia se dezvoltase acum ca o femeie. Era tot așa de amorțită însă și de ursuză. Când se lega vreunul de ea, nu se alegea cu nimic. Fata nici nu se speria, nici nu cocheta. Era tembelă și se temea de Lică — asta îi era toată virtutea și apărarea. Din mâinile unui intendent grobian scăpase în ultimul moment, cu pumni și cu amenințarea numelui lui Lică. Încă din căsuța doicei era deprinsă să vadă bărbații la un loc cu femeile. Dar ei nu-i plăceau oamenii, nici bărbați, nici femei; pentru lenea ei erau obositori. Trebuia să te ocupi de dâșii, să le vorbești! Apoi era fata lui Lică, nu se putea potrivi cu oricine. Toate camaradele cunoșteau pe Lică: în mijlocul a treizeci de șorturi albe, el glumea cu fetele, laolaltă cu a lui, tot așa de nepăsător ca de obicei.

Lipsită de imaginație, Sia avea totuși acea nevoie poporană de

a mări și denatura lucrurile. Aventurile lui Lică, ocupațiile lui, nobleța familiei erau povestite de Sia, nu conform adevărului strict, ci conform importanței pe care o avea pentru ea tot ce privea pe Lică. Sia era o făptură supusă orbește unui bărbat căruia se deprinsese a-i zice tată. Către afaceri fata arătase totdeauna aplecare. Pertractările bănești ale lui Lică o interesau de mică. Când se întâmpla să fie de față, deschidea ochii și urechile, ceva mai vioaie ca altă dată, și urmărea aprig tranzacția, dorind cu îndârjire câștigul pentru Lică. El îi da uneori câte o monedă din acel dever, dar, spre marea lui mirare, i-o înapoia.

— Ține-o tu! Ca să fie mai multe!

Mai târziu, arătase aceeași aviditate pentru bani și aceeași dezinteresare. Când Lică, ajuns la sfârșitul răbdării, găsisese ideea bună de a instala pe Sia la Lina, nici el chiar nu-și închipuisese ce bune rezultate are să dea.

Sia era mândră și bucuroasă că e întrebuințată la o combinație financiară. Leafa ei, firește, mergea la Lică, ca un drept al lui. Ea era acolo numai o interpusă pentru a-și scoate dobânzile unui capital de ură veche și de datorii neiertate, pe care le avea de socotit cu vara Lina și cu neamțul.

Până atunci Sia cunoscuse pe Lina, așa cum cunoștea, din spusele lui Lică, toată galeria lui de rude și prieteni. O cunoscuse în forma silnică și batjocoritoare în care i-o prezintase. Când însă Sia trebuise să ocupe acel post de încredere, Lică îi dase toate fișele necesare. Amândoi acum, vorbind de Lina, pronunțau cu un haz complice acel "tanti". Sia se arătase dibace în noua ei meserie, și Lică socotea acum plasarea ei ca o glumă bună și rentabilă. Nu era serios decât în ziua când avea de cerut sau de primit bani. Cu Lina era acum mândros numai din obicei. Doctorul se arăta mult împlânzit de când Lică era investit ca tată al infirmierei. Lică, și el, semăna din ce în ce mai puțin [a] haiduc și își schimba obiceiurile. Programul Siei era și el schimbat. Nu mai avea atâta libertate, iar plimbările cu Lică erau acum la cofetărie și cinematograful. Culmea distracțiilor selecte în tovărășia celui cavalier fercheș! Totuși ea regreta lucrurile de mai înainte, dar Lică hotărâse că nu se mai poate merge acolo. În schimb, îi povestea amănunțit tot ce făcea, ca unui camarad. Sia nu purta

necaz femeilor pe care Lică i le vindea în detaliu și pricepea pasiunea lor pentru dânsul. Viața nu avea pentru ea nici mister, nici sfială.

Lică era în timpul din urmă primul intim la un căpitan de intendență demisionat, însurat cu o femeie drăguță de tot, care cânta din gură și la pian, și era, firește, nebună după Lică. Dar Lică devenise acum mai circumspect în alegere de prieteni. Nu vrea ca Rimii să fie amestecați cu oricine; îi ținea la adăpost de curioși și de cine știe ce contact periculos cu fostele lui relații mahalagești. În traiul lui erau unele lipsuri atunci când întâlnește pe prințesa Ada.

IV

Plecând în ziua aceea de la Sia, Lică tăia cu bastonașul vârful crăcilor de castan fluierând ușor ca un om care n-are nimic de lucru. Traversând cu pas zvelt bulevardul Lascăr Catargiu, larg și pustiu, se gândea încotro să apuce. Nu era, totuși, distrat și văzuse bine un *dog-cart* frumos și înhămat cu un murg minunat, ce venea în trap mare. Caii erau marea lui dragoste, mai mare poate ca femeile, sau deopotrivă. Deci, nu din vina lui era cât paci să se întâmple un accident. Lică calculase foarte bine direcția *dog-cart*-ului, dar calul, rău condus, deviase mersul și roatele roșese de-aproape genunchii lui Lică.

— *Prends garde, imbécile!* strigă un glas ascutit de femeie.

Trubadurul ridică obraznic mustața în sus, spre capra înaltă, strângându-și ochii strălucitori sub pleoape, pe când mâna lui mică, ca de femeie, se propti viguros în grumazul murgului ce cabră, oprit brusc.

Lică nu înțelesese apostrofa. Limbile străine îl uimeau și îi erau nesuferite. Nici n-avea cum să le înțeleagă, deoarece se învățau în cărți tot nesuferite. De la unguroaicele, nemțoaicele cu care uneori avusese legături, nu deprinsese nimic; mai lesne prindeau ele vorbe de la dânsul. Ca limbi străine, Lică știa numai

câteva cuvinte țigănești, pe care le spunea femeilor, dar care pe buzele lui subțiri și flecare își pierdeau grosimea și deveneau glumețe. Le mestecă acum între dinți, fără glumă.

— *Prends donc garde!* se oțărî a doua oară cuconița, de rândul ăsta către domnul de lângă ea, care conducea.

Se uită la Lică drept în ochi, cu ochii ei nerușinați. Lică îi întoarse privirea, apoi cătă cu milă spre cellalt. Era, în adevăr, un biet coconaș galben ca de ceară, cu gene roșii și cu ochii pătați. Purta o bărbiță blondă, ascuțită, cu fire veștede. Ea era o țigăncușă uscată ca un drac, cu buze roșii ca sângele închegat și cu o pereche de ochi aprinși subt boneta de piele ce o împodobeă, ascuțindu-i mai tare bărbia ascuțită. Pe mâini negre, cu degete fuiorate, avea inele cu pietre cât un nasture de tunică.

După ce o privi bine în față, Lică lăsă mâna să lunece pe pulpa murgului. Calul, care tremura în zăbală, se domoli subt dezmiardare. Sărind ușor în lături, Lică fluieră subt bărbița domnului cel galben, puse un deget la pălărie ca la chipiu și, zvelt, trecu strada. *Dog-cart*-ul, slobozit, porni dezordonat. Lică se gândi la mâinile slăbănoage ale domnului ce ținea hățurile, apoi la cuconița oacheșă, uscată ca un țipar, ce-și avea toată carnea în ochi. Cu așa cal zvăpăiat, cu așa bărbat lingav, *dog-cart*-ul se putea lesne trezi într-un șanț, numai că o femeiușcă pipărată ca aceea chiar de se răsturna nu era primejdie să-și facă vreun rău. "Ce gașperiță!" își zise Lică, oprit pe trotuar, uitându-se după *dog-cart*. Ridică apoi ochii în sus și băgă de seamă că cerul e albastru, văzu un castan prăfuit, ce i se păru totuși verde și frumos, și, trăgând în jos o cracă, apucă a castană sălbatecă și, aplecându-se ca la proașcă, o azvârli departe cu o traiectorie sigură. Nu trecea nimeni. Lică fluieră iar. Un alt fel de fluierat. Exprima astfel o gamă întreagă de sentimente. Nu degeaba feminista Nory îl botezase "mierloiu". Înălță apoi din umeri cu o mișcare pe care o avea uneori și trase pe corp vestonul ajustat și prea subțire pentru sezon. Atunci când Lică dezmiarda un pom, băga de seamă că cerul e albastru și se păunea în vestonul său subțire, resimțea invariabil una din acele porniri amoroase pe care obicinuia a le rezolva repede și care, astfel, nu turburau cu nimic buna lui stare fizică și morală. Azi totuși Lică nu putea urmări

dog-cart-ul cu țigăncușă. Acest lucru adusesese oarecari perturbări în igiena lui. Vru să pornească spre duduiia Mari, dar după câțiva pași se întoarse. Soluția asta foarte bună nu-l satisfăcea. Erau semne îngrijorătoare ale unei predispoziții spre complicații sentimentale. Cea dintâi complicație era că tânărul, ce nu-și obosea de obicei gândul, acum se ocupa de femeia din *dog-cart* câteva minute după ce trecuse. Apoi, de rândul acesta, îi păruse că o femeie nu poate înlocui pe alta — un semn de stimă, fie pentru cuconița oacheșă, fie pentru duduiia Mari — dar un semn nou, mai complicat încă. Lică încercă să se mintă pe sine, el, care nu practica decât minciuna din principiu, către alții: își zise că duduiia Mari locuiește prea departe — ceea ce era numai un pretext, Lică fiind un mare hoinar. Trase concluzia, totuși justă, că se făcuse mare schimbare în domiciliul tuturor cunoscuților lui. Era procesul nou de locațiune ce azvârlea epave, dizloca blocuri, primenea nisipul mărunț al chiriașilor, pornea melcii cu scoica lor în spinare, în aparență la voia unor valuri capricioase, în realitate după legi noi ale aluviunilor. În felul acesta toți intimitii lui Lică, mahalagii din trupul orașului, fuseser izgoniți spre periferie. Lică se simți stingherit în obiceiurile lui și neocupat. S-ar fi întors la Sia să-i povestească întâmplarea, dar abia plecase de acolo. Simți foarte limpede un gol în traiul lui bine însăilat. Făcu câțiva pași pe bulevard, apoi cu o voltă pe călcâie, ca pe timpul când avea pinteni, se întoarse. Volta aceea era o cotitură mare în existența lui: ținând ochiul stâng aproape de tot închis, ca și cum clipea unui gând mulțumitor, Lică acum surâdea. Porni spre "*Café de la Paix*". La ora aceea va găsi acolo un băiat pe care-l cunoscuse în timpul din urmă pe la berărie. Era un agent de bursă ce știa o mulțime de lucruri interesante despre cum fac banii pui, deși explicațiile lui erau cam neînțelese. În materie de finanțe încă era tradiționalist, nu avea încredere decât în sistemul pe care apucase să-l practice: acela de a cheltui banii pe care îi avea, apoi de a căuta alții. Banii de cheltuială nu înțelegea să-i lipsească, dar de prisos nu dorise până atunci, totuși priceperea acelui tânăr, ce-ți dovedea alb pe negru câștigul ca și paguba și se lăuda că lucrează numai cu metode sigure și prudente, făcuse lui Lică impresie. Nu-l prea ispitise jocul acela necunoscut fiindcă

cerea unele osteneli contrarii preceptelor de igienă ale lui Lică. Mai știa că la Bursă e mare înghesuială și zgomot și citise în jurnale despre sinucideri. El nu putea suferi scandalul și nici aglomerația în loc închis. Îi trebuia aer și libertate, aer de oraș, dar din belșug. Dar azi îi venise gust să stea de vorbă cu agentul curtier.

— Pe seară mă găsești în orice caz la "*Café de la Paix*" pentru afaceri, spusese tipul.

Trubadurul avea o poftă mare să înzecească leafa Siei, pe care o purta în buzunar, mai ales dacă operația era lesnicioasă. Lică nu s-ar fi putut, de altfel, lipsi de poftă în aceeași zi, de aceea, uitându-se la praful pe care-l stârnise *dog-cart*-ul, pentru bani și amor, sau pentru amândouă la un loc, apucă spre Calea Victoriei.

Mișcarea bruscă cu care murgul azvârlise echipajul lui Maxențiu înainte zguduise pe debilul prinț, tras și el înainte de hățuri.

— Ce?! Nu ești în stare să ții un cal! se ascuțise Ada și-i luase din mâini curelele lustruite fin și prinse în cătărămi nichelate.

— Am să schimb calul ăsta! N-are trap bun! poticnește!

— N-ai să schimbi nimic! zise cu dispreț Ada și se uită la el. "S-a ramolit de tot! gândi. Ce sunt ochii ăia galbeni? Stârpitură de viță mare. Nobil am vrut, nobil am."

Ea, așa costelivă, era foarte trainică. Campioană la tenis, brațul slab azvârlea mingea neobosit, campioană la dans, piciorul celebru de subțire, un os cu piele oacheșă și păroasă, manevra până în ziuă pasul sacadat al *chimmy*-ului. Fața negricioasă și ochii aprinși nu arătau, după nopți nedormite, nici o oboseală. Acum, mâinile slabe, negre, cu inele mari, printre care acel safir uriaș, pe care Lică își oprise ochii, țineau hățurile ferm. Prințesa Maxențiu conducea admirabil. Strunit, murgul își reluă pasul lung, elegant.

— Să schimbi un astfel de cal! pufni Ada. Te-ai putea schimba pe dumneata... arăți rău! Ar trebui să vezi un doctor. Poate ai gălbinare.

Își aduse aminte de privirea de compătimire a tânărului îndrăzneț. Se uitase la ea cu înțeles. O prevenise să nu lase

atelajul pe mâinile bietului Maxențiu. Cum de o fi avut acel tânăr zvelt atâta forță! Ce ciudat botișor avea subț urma aceea de mustață neagră. Botișorul lui scuza portul mustății. Adei nu i-ar fi displăcut mustățile, dar snobismul o silea să nu admită decât oameni rași. E drept că snobismul ei era cam înapoiat, deoarece ultima noutate importată din Franța era reluarea unei mici mustăți, pe care tinerii reacționari ai modei, obosiți să semene între dânșii și cu toată lumea, o găsiseră pe portretele bunicilor. Mai e drept că snobismul venea pentru Ada în al doilea rang după bunul ei gust.

Lui Maxențiu nu putuse să-i taie bărbuța. Un prinț se poate purta cum îi place și nici nu avea poftă să plimbe cu ea un spectru. Căci de plimbat, plimba încă cu dânsa pe soțul ei de bună familie. I se părea mai decorativ să-l aibă alături. Din toate obiectele de preț pe care le putuse achiziționa era singurul pe care-l putea transporta cu ea pretutindeni.

Cu ce pumn domolise tânărul acela pe murg! Ada era destul de cunoscătoare la cai ca să înțeleagă că Lică avea multă pricepere. Dar cum și ce fel? Nu părea "om de lume"... dar Adei îi era peste cap de oamenii de lume. Și cu ce meșteșug dezmiardase calull... Ce mână pricepută îi plimbase pe crupă! Ada era senzuală și capricioasă. Ar fi vrut să aibă un amant, dar nu vroia să se compromită. Reputația ei era prea proaspătă. Un necunoscut ca acela ar fi fost poate mai comod. Dar unde Dumnezeu mai văzuse mutra asta? Desigur că nu la *dancing!* Izbucni în râs la ideea lui Lică la *dancing!* Maxențiu strepezi buzele galbene pe dinții slabi. Nu putea să sufere râsul. El era trist și zgomotul râsului îi scrijelea nervii stridenți... Nici la *tennis* nu-l văzuse. Unde oare? La curse... Pe stradă?... Vrea să-și aducă aminte și nu reuși. Un Cadillac atinse cu botul motorului aripile lăcuite ale *dog-cart*-ului. Ada era gata să scape o ocară în "argot", dar se întrerupse. În auto era frumoasa doamnă Elena Hallipa-Drăgănescu, ex-logodnica lui Maxențiu.

— Nostimă femeie! Ce noroc a avut că a scăpat de dumneata! zise bărbatului ei, amabil.... Nu-ți mai aduci aminte? Când s-au licitat Plăieșele... a concurat și Hallipa, tatăl Drăgăneascăi... Parcă era acolo și tânărul de adineaoră.

— Care tânăr?

— Auzi!... Care tânăr! Prea multă apatie! Bărbatul ăsta nostim pe care erai să-l omori cu *dog-cart*-ul.

— Să-l omor!... Ce exagerată ești, *ma chère amie!*

— Bine, bine! Firește că-ți vine greu să recunoști! Când cineva e așa de stângaci ca dumneata!

— Eram prea preocupat la licitarea Plăieșelor ca să remarc orice individ.

— Preocupat? Aș putea auzi de ce? Știai doar bine că răscumperi hodozoaga de palat și moșia lucie cu făina mea!

— Era totuși un patrimoniu de familie scos într-o vânzare publică. Lucru dureros pentru un om ca mine.

— Credeam că mama dumitale tot la licitație a luat Plăieșele!

Maxențiu se roși violent. Peste paloarea lui culorile combinară un fel de violet, tot livid. Mama, la care făcea aluzie fără cruțare Ada, era o binecunoscută cântăreață franceză de *variété*, vestita Zaza, ce avea domeniul ca dar de la un prinț bătrân și decavat, dar destul de autentic și tată prezumtiv al lui Maxențiu, pe care, de altfel, îl recunoscuse *in extremis*, deși nu avusese timp să se cunune cu Zaza, cum dorea.

Această neregularitate în forme costa pe Maxențiu, cu toate că pe nedrept. Dacă un ofițer al stării civile și un arhieru ar fi consacrat acea combinație, Maxențiu negreșit că n-ar fi fost mai puțin slăbănog, mai puțin fiul frumoasei Zaza, nici n-ar fi fost mai mult fiul prințului decavat și nici Plăieșele mai puțin sau mai mult ipotecate. E drept însă că ceea ce asigurase răscumpărarea Plăieșelor fusese tocmai intervenirea episcopului și primarului între Maxențiu și bruna Ada Razu, unica moștenitoare a celei mai mari fabrici de făină. Dacă după doi ani de căsătorie Adu plimba încă pe Maxențiu, era fiindcă nu credea societatea destul de deprinsă cu noul său rang; de nu înlătura figurantul de pe înălțimea unor echipagii de formă excentrică, era fiindcă, automobilul fiind banalizat, nu se putea face remarcată. Își alesese pasiunea mai rară a cailor de rasă. Călărea admirabil, dar nu putea obliga la cavalcade prea dese pe Maxențiu, bolnăvicios, de aceea prefera să conducă. Proiecta să organizeze un grajd de curse. Era marea ei ambiție. Niciodată însă dorința asta nu-i păru

mai vie ca în ziua aceea. Ada uni la moment, într-unul singur, cele două capricii: caii și pe Lică.

Renunță să-și mai amintească unde l-a mai văzut, dar fu sigură că-l va regăsi. Va face cercetări în direcția în care credea că are indicii și hazardul o va servi și el. Cam pe unde putea umbla Lică? Se decise să iasă mai des singură.

La prima întâlnire îl va opri de-a dreptul. Deocamdată spuse lui Maxențiu:

— Ai face bine să mă pui în raporturi cu doamna Hallipa-Drăgănescu. Nu vreau când o întâlnesc să avem aerul stupid de a ne evita; sunt mutre bune pentru femei sentimentale. Nici ea, nici eu nu suntem de așa fel. E foarte probabil că ne vom înțelege. Dumneata vei servi de *trait-d'union*, găsesc chiar *chic* să ne împrietenim. Să faci așa ca să fiu invitată la recepțiile lor.

Maxențiu voi să-i spună ceva dezagreabil, dar îl înecă puțin tusea. Dete numai din umeri. Știa că dacă Ada își pusese în cap cu dinadinsul, nu va putea scăpa de corvadă. Femeile? Sau dau bătliei de întrecere între ele, sau caută să se asocieze cu rivalele... Ce-l interesa pe el duelurile lor! Avea sub coastă o durere încăpățânată și nu cuteza să facă dovada ei. Când se rupsese mariajul cu acea Elenă cuminte, care îl iubea, pare-se, pe când el căuta numai căsătoria de rezon, îi păruse rău. Apoi, în viața de certuri pe care o ducea cu Ada, își închipuise că ar fi fost mai fericit cu cealaltă. Dar era măgulit că Ada îl cumpăraseră cu bani mulți și că acea Elenă îl iubise, măgulit în ambiția lui anemică. El avea o situație solidă cu fainăreasa, Elena Drăgănescu o situație admirabilă. Totuși era bine, dar nu vrea să o mai întâlnească. Acum Elena sau Ada, femeile îi erau dușmane. Mai mult chiar decât zilele de toamnă, vecinătatea lor îl obosea. Conversația Adei îi aduse aminte de fetița aceea perversă, sora fostei lui logodnice, care fusese pricina rupturii căsătoriei. Se trudi puțin să-și amintească numele ei ciudat: *Mika-Le*. Îi plăcu răul pe care-l pricinuiseră surorii ei numai din vițiu sufletesc, fără amor pentru el. Răutatea era singura simțire ce-l mai bucura. Nu putea suferi să fie iubit. Îi părea că e tentativă de asasinat. Amintirea fetei îi străbătu creierul cu o mică voluptate. Avea un flacon cu picături tonice acre și amare, ce-i da aceeași cutremurare și un minut de

căldură la cap. Numai la cap circula parcă încă sângele, sleit. Când Ada va reuși să pătrundă la Hallipii-Drăgănești, va afla poate ce a devenit acea cantaridă. Cu capul plecat pe umărul stâng, Maxențiu se uită pe sub viziera de lac la Ada, care urmărea atent pasul elastic al murgului, se uită cu o privire *louche*, ca și cum se dedase la un vițiu ascuns. Părea o mască sarbădă de carnaval, pe care un bețiv nocturn și-a atârnat ironic cascheta și care, la lumina caldă a zilei, semăna sinistru cu un om.

În traiul totdeauna sobru al prințului Maxențiu, căsătoria cu bruna Ada Razu adusese o scurtă criză de senzualitate. Criză funestă pentru organismul lui până acum econom din prudență și din sărăcie. Sănătatea lui Maxențiu fusese totdeauna delicată, dar precauțiunile pe care le lua îi îngăduise să se creadă numai debil, fără să-și ducă gândul mai departe. După șase luni de regim conjugal însă, pe terenul slab, boala prosperase. Dintr-un sarbăd exemplar monden, Maxențiu devenise un specimen bun de studiat în ce privește ravagiile repezi ale tuberculozei. De acel studiu se ocupa el însuși cu aviditate.

Ada, în schimb, cunoscuse sportul căsătoriei ca și pe celelalte sporturi, fără să obosească. Descoperise însă curând că-i convine moda aristocratică a camerelor separate, din sațiu, desigur, mai mult decât din snobism.

Singur în patul său, Maxențiu, cu egoismul de bolnav, era mulțumit — dar cu același egoism îi era frică de singurătate. Frică de un spectru pe care oglinda i-l desprindea în fiecare zi mai deslușit din propria lui imagină.

De câțva timp, noaptea avea febră și somnul îi era sufocant. Palmele arzătoare și le răcorea pe cearceafurile proaspete de olandă fină, îndantelate bogat și uneori ușor pătate de buzele fierbinți. Când descoperise întâi urmele acelor sărutări rozate, Maxențiu trăise cele mai intense ore de desperare ale amorului cel mai mare, amorul de sine. În insomniile lungi simțea în palmele calde o cadență care treptat creștea, îl invadea tot până când îi umplea urechile cu un vâjâit asemenea unei cascade.

Între perine înalte, cu inițiala brodată fin subt o coroană mică, ședea, ascultând spre ușă ca nu cumva să vie Ada, și totodată asculta încordat cu speranța ca cineva să vie să-i curme spaima.

Femeia aceea, care avea dreptul să intre oricând la el să-i vadă nemernicia și, astfel, să i-o mărească, îi era dușmană — dar pentru că nu venea, pentru că poate îi ghicise boala și se temea, îi era mai dușmană încă.

Așa era tortura nopților febrile. Dimineța întreagă era consacrată unei toalete minuțioase, ce reconstitua pe prințul Maxențiu așa cum fusese mai înainte. Același tip borgian, în care otrava era difuzată însă de un bacil mic, de o virgulă sinistră văzută adesea de Maxențiu în vis, proiectată pe un ciudat fond albastru, ca safirul uriaș, geamăn cu al Adei pe care-l purta pe index, safirul de logodnă. În aceleași visuri, vedea pe așternutul imaculat desenul roșu al unor frunze de palm cu fibre dureroase, ce-și mutau locul pe măsură ce-și mișca mâinile agitate.

După ce-și termina o toaletă complicată cu grima unui actor, începea să joace comedia tragică a vieții de toate zilele, cu un program barbar de osteneți mărunte și zadarnice.

Era dejunul cu oaspeți sau ca oaspe, la ore târzii și cu meniuri ucigătoare. Dar nemulțumirea lui n-avea voie să se manifeste în afară, ci se resorbea mereu în aceeași cupă mizeră a ființei lui. Ada îl târa la toate ședințele sportive de antrenament, găsind că e mai *chic* decât să asiste la meciurile oficiale. De altfel, ei îi plăceau busturile goale asudate, mușchii întinși, viața brutală și în plin aer. Pe când ceilalți își cheltuiau acolo energiile sau își consumau lenea, Maxențiu trăia ceasurile unui efort tragic pentru ca resorturile lui, toate, să stea la postul lor de funcționare; ca nu cumva sărmanul corp, tot mai deznodat, să se desfacă din toate niturile așa cum avea senzația permanentă.

Prințul Maxențiu se plimba pe pistă corect sau sta pe *sprint* rigid, cu ochii dilatați, cu privirea ștearsă, manechin îmbrăcat în ținuta de *sportsman*, fără o greșală de eleganță, pe când toată atenția lui sta întoarsă înăuntru, cu grija ca nu cumva genunchiul să se încovoiaie brusc din neglijența unui ligament, ca nu cumva umerii să scapete și toată păpușa de panoptic să se prăvale undeva pe loc de repaos, pe care sensibilitatea lui istovită ar fi dorit, totuși, să se poată întinde în căutarea odihnei. Maxențiu călărea cu o tensiune halucinantă ca nu cumva să se rupă armonia dintre el și cal și, astfel, prin cea mai mică zvâcnire,

să se rupă și înăuntru ceva, într-un plămân vecinie ulcerat pe care-l simțea în toracele lui pretutindeni, parcă, și la orice mișcare. Se uită cu ură la Ada, alături de el, și la ceilalți călăreți lipsiți fără altă grijă decât de a încăleca frumos, așa cum o avusese și el odinioară. Fără acea femeie nu ar fi călărit un superb cal englezesc și fără de ea n-ar fi fost o biată păpușă nemernică, înțepenită pe spatele unui cal de rasă. În fiecare zi prințul conducea *dog-cart-ul* înhămat cu un *demi-sang*, acel murg faimos. Conducea la aceeași oră, când începeau afară răcoarea și seara și în el începea o ușoară încropeală premergătoare febrei. Sta sus pe capra înaltă, arcuit de mijlocul dureros, în care junghiul își avea bătut un cui permanent de rezonanță. Sta trudit de efortul ce-i puneă de-a lungul brațelor alice mici, mobile, care păreau a exploda în vârful degetelor. Era amețit de trăsurile, de pietoni, de tot ce mișuna în jur, printre care se strecura ca prin mijlocul unui *carrousel* infernal, din cauza unei migrene permanente, ce-i puneă sub țeastă o rețea subțire metalică, difuzând lumina și aiurind în sunete. Strângea atunci din maxile, pe care le simțea putrede, dinții ce căpătau între ei tot mai multe spații. Comesenii, prietenii, Ada, toți cei de aproape erau ca niște bolide de care se loveau fibrele lui apte durerii, așa cum e nervul unei măsele bolnave.

Oamenii aceia, Ada mai ales, cereau să asculte și să înțeleagă o mulțime de lucruri, care pentru dânsul n-aveau nici o importanță, fiindcă priveau pe cei sănătoși. Oamenii aceia puneau întrebări și cereau răspunsuri. La el, fenomenul vorbirii se forma undeva într-un loc usturos și, după un parcurs sufocant ca cel al unui cheag embolic, vorbele gălgâiau în gâtlee într-o salivă sărată, așa că permanent cuvintele îi păreau coagule scăpate de pe buze.

... Ada, în adevăr, așa cum bine socotise, întâlnise pe Lică Trubadurul. Fusese destul să se coboare din automobil și să se amestece la anumite ore în viața uliței. Era aproape cu neputință să treci câteva zile în șir pe faimoasa Calea Victoriei fără să întâlnești pe oricine ai fi vrut sau n-ai fi vrut. Bucureștiul rezolvă problema de a fi oraș mare și mic deodată, provincie și capitală. Atribute duble, combinate în proporții dozate machiavelic, ce-i

compun caracterul distinctiv. Progresul chiar al oraşului respectă aceeaşi lege, se desfăşoară pe orice distanţă şi în orice direcţie, fără a-şi pierde mişcarea în jurul nucleului. Firele, cât de lungi, se deapănă în jurul aceluia miez viu, care, astfel, nu se deplasează din nici o schimbare. Tot ce e nou se intercalează în spaţiile libere, sau se substituie fără a rupe ritmul special al urbei, şi oamenii, asemeni prin toate prefacerile lor, vin de pretutindeni acolo, în inima strâmtă a oraşului, ca şi cum viaţa le-ar fi o permanentă recreare. Când Ada zărise şi Lică, traversase drept spre el, sigură că o va recunoaşte, cum şi ea îl recunoscuse. Fără a căuta atitudini zadarnice pentru amândoi şi fără să-şi caute nici cuvintele, în zgomot şi înghesuială, îi spusese, cât mai sumar şi mai clar, să vie în dimineaţa următoare la locuinţa lor, a cărei adresă i-o notase pe o foaie de carnet; avea să fie vorba de un post în vederea grajdurilor de curse pe care le proiectau. Lică pusese hârtiuţa în buzunar fluierând şi se uitase de aproape cu ochii lui de trubadur de mahala în ochii tot aprinşi ai negricioasei.

Înţelesese de ce "post" anume era vorba şi era dispus să-l ocupe. Atât! Bruna Ada intrase apoi într-un magazin de covoare. De ar fi stat împreună un minut mai mult, poate s-ar fi înţeles mai puţin. Lică hotărâse că se va duce a doua zi, aşa cum îi spusese drăcoica. Era antrenat.

... În dimineaţa aceea, pe la unsprezece, feciorul veni cu paşi uşori să spună lui Maxenţiu că doamna prinţesă doreşte să-i vorbească. Maxenţiu se gândi din nou cât e de obositor traiul lui parazitar. Ce va fi vrut Ada de la el? Vreo nouă şedinţă sportivă? Vreo vizită nouă? Dacă Maxenţiu azvârlea la *tennis* o minge, mişcarea era dublată de cea care trebuia să amortizeze efortul şi tot aşa mereu. Apoi orice conversaţie, orice gând se suprapunea gândurilor ce avea despre boala lui, monologului nesfârşit cu sine. De i se vorbea pe când el recapitula ceea ce simte în acel moment, îi trebuia o dublă încordare; de i se cerea să privească ceva, atunci când el supraveghea mişcări lăuntrice, era turburat. Acel lăuntric îi da mereu de lucru, prin nesfârşite senzaţii ce se înmulţeau pe măsură ce boala progresa. Maxenţiu era un bolnav prea adevărat, dar, cu grija de a-şi ascunde boala, adăoga

suferinței și ipocondria. Avea, negreșit, de ce se teme, dar teama preceda mereu și înmulțea răul.

Azi, ca și în toate zilele, Maxențiu rupsese fila de calendar cu regularitatea unui om de afaceri înainte de a începe munca sa laborioasă. Întâi igiena exterioară: baia, masajul... toate cu precauțiuni și dozate după zile și anotimpuri, până când își recompunea chipul descompus cu care se scula. Apoi cealaltă igienă în interiorul aceluiași trup. Pentru el interiorul era accesibil. Nu-l vedea așa cum vede chirurgul un trup deschis, îl vedea cu un fel de facultate tactilă, ca și cum pe fiecare parte a trupului sensibilitatea îi dezvolta mii de ochi întorși înăuntru. Chiar în somn urmărea ceea ce se petrece acolo ca o veghe răzbind prin întuneric. Doctorul, credea Maxențiu, știa puțin lucru, nu cunoștea decât procesele mari, evidente, ale boalei. El însă știa orice tremurare de fibră, știa legătura prin care acea fibră va duce rezonanța spre alte centre și de acolo la sfânta sfintelor — plămânul — acolo unde totul converge pentru rău și pentru bine. Orice vibrație avea acolo ecouri mici, iar uneori gălgâieli de ape ce puteau deveni cataracte. Erau acolo aluviuni și diguri, tot felul de chinuri pe care doctorul le reducea sumar la:

— Azi avem în stânga un suflu cam cavernos!

Erau, în adevăr, acolo caverne și abisuri, și precipitări de ape roșii și scocuri și vaduri, pe care Maxențiu, ca un turist tragic, le vizita cu de-amănuntul, în fiecare zi pe alte climate. Pe acalmii înșelătoare sau pe tempeste înăbușite, le străbătea cu precauțiune, pășind ușor, vâslind cu rame noi, pentru a-și cârmi printre ele viața.

Dar grija mare era ca totul să rămână acolo, în subsoluri, ca nimic să nu evadeze. Febra ar fi vroit s-o împiedice de a trece la termometru; un acces de tuse mai tare putea fi o primejdie vădită oricui. Mai ales să nu i se urce în gâtlej gustul acela de sânge: un firicel sau un coagul mic, pe care să trebuiască să-l înapoieze penibil la surse, sau să-l păstreze chinuitor în valvula silnică a gurei, sau, mai teribil încă, să-l strecoare în batista fină de olandă, cumplit de albă, cu o coroană brodată în colț. Acel firicel, acel coagul puteau aduce după ele marea surpare, năruirea apelor și rostogolirea rocelor de sânge, primejdie ce se aținea gata

și pe care Maxențiu o purta eroic în el.

Doctorii! Ce știau! Ce puteau! La început nu vroise să întrebe pe nici unul, apoi mersese la ei ca un client oarecare necunoscut și i se spusese cu indiferență adevărul. Acum consulta profesorii mari, ce-i respectau dorința de discreție, îi spuneau adevărul cu precauțiuni, îi dau sfaturile cu menajamente; nu-l puteau nici vindeca, nici sili. Îl mențineau în minciuna lui către alții, la care ținea așa de mult. Nimic nu-l putea hotărî să accepte sanatoriul, însemna pentru el a-și pune eticheta infamiei. Îi era o rușine nespusă să se încorporeze mizeriei, să o accepte fățiș. Știa că Ada îl cumpărase pentru prestigiul social pe care-l avea, mult-puțin, și nu vrea să abdice de la el. Nu vrea să fie un obiect de milă, un declasat, o medalie demonetizată.

Cât era el de ocupat în dimineața aceea când Ada îl deranja? De cum fu gata, totuși, trecu în biroul mare, unde i se părea totdeauna cam frig, oricare ar fi fost temperatura. Pendula — un mapamond nobil ținut de o statuă înaripată de bronz — ocupa mijlocul bibliotecii ce cuprindea aproape tot peretele. Se apropia unsprezece și el începea să simtă acum apropierea unei mici crize. Toate semnalele erau date: fiorii cunoscuți porniseră din mâini, din picioare, din coaste spre piept și acum Maxențiu aștepta să vadă pe unde vor apuca, cum se vor strecura, ce vor dărâma în drum. Își făcea calculul pentru a da fiorilor o direcție cât mai blajină, și, iacă, Ada trebuia din minut în minut să vie!... O ura!... Ce vrea vrăjitoarea aceea, al cărei filtru amoros îi grăbise ruina sănătății și al cărei filtru amoros nu-i mai putea da nici o înviorare?!... Vrăjitoarea pe care îi era urât să o vadă alături și lângă care era silit să trăiască mereu, fără nici o scăpare! Din pricina ei devenise un rob, ce nu putea fugi să se ascundă acolo, în acele sanatorii, pe ale cărora nume magice doctorii i le plimbau pe dinainte ca pe niște lanterne fabuloase! El era bărbatul prințesei Ada și nu putea lipsi de la postul lui! Era o firmă pe care femeia o cumpărase scump și nu-și putea mărturisi falimentul! La gândurile acestea, un fior nou i se strecură din ceafă în sus, un fior ce se târa acum ca o reptilă spre munții focoși ai creierului și îl înturna de la baza bazinului sacru al plămânului. Era tocmai pe cale să obție acea imobilitate perfectă, capabilă să stăvilească

junghiul, când Ada intră zgomotos, urmată de Lică, pentru a face propunerea plănuită. Maxențiu cumpărase de la desfacerea grajdului Simonian cei mai buni cai. Le trebuia un *maître-dresseur*, un fel de *chambellan d'écuries*. Ada îl aducea. La vederea lor, Maxențiu simți o durere ascuțită prin occipital, pe când o greutate îl apăsa pe splină; o greutate mobilă, care un minut se așeza mai bine și îi lăsa respirația liberă, și alt minut împiedica aerul să treacă prin sifoanele parcă îngustate ale pieptului, încât respirația nu-și putea ridica supapele. Așadar, femeia alergase încălzită prin tot orașul și-și găsisse în uliță amantul ales tot de pe uliți! Văzându-i înaintând spre el, i se turbură sângele. N-o iubea pe Ada; nu era gelos! Era, pesemne, urma acelei mișcări atavice de indignare masculină în astfel de împrejurări; era apoi mânia de a se fi turburat și grija de a-și opri turburarea.

Lăți pe dinții rari buzele violete, și ochii cu pete galbene îi închise ca să se apere de vederea lor supărătoare... Miserabila! De ce nu-l păstrase ascuns ca să nu-l vadă, ca să se poată face că nu știe!... Poate că vrea înadins să-l omoare și să rămână cu celălalt, de aceea da lovituri de teatru!... Intra așa, deodată, la el cu țângăul, ca să provoace vreo catastrofă!

Ada, în taior clasic ca un costum de călărie, de n-ar fi lipsit culoții și jupa n-ar fi fost scurtă până la genunchi, cu gambele subțiri încălțate cu cei mai fini ciorapi, prin care părul se vedea ca și pe piciorul gol, cu un feutru alb pe părul negru, tuns scurt, băiețește, cu ceafa rasă și cercei lungi de perle, ce jucau suspect pe gulerul bărbătesc de pichet alb, înainta cu un pas agil, ce suna distinct cum sună castanietele, pe parchet, un pas sigur, ce exaspera pe Maxențiu, ale cărui tălpi în pantofi albi fără tocuri — pantofi de sport — păreau tălpile unor patine ce se infundau și lunecau totodată pe nisipul fierbinte și mobil al covorului.

Zvelt, în spatele Adei, și așa de aproape că umărul lui atingea ceafa ei vânătă de tunsoare, Lică surâdea, cu pliscul deschis, gata de fluierat.

Văzându-i așa de aproape, Maxențiu avu un imbold să ridice mâna și să lovească obrazul arămiu al femeiei, obrazul proaspăt al haimanalei.

Rezemă atunci pe lemnul rece, lucios, al biroului, o palmă fierbinte, care parcă se lipea. Lică se uita mereu la Maxențiu cu ochi strânși, cel stâng mai mult. Nu-l sfida, dar își reamintea scena întâlnirii pe bulevard. Lui Maxențiu i se păru că Lică gândește: "Iată-mă! Eu sunt loțiitorul, amantul și vin să mă așez confortabil în culcușul tău de cadavru viu, căruia îi vom face în curând un sicriu."

"Cine e nemernicul ăsta și ce voți aci?" spuse în minte, cu glas violent, Adei.

— Ce dorești, Ada? articulă cât mai moale ca să nu se zdruncine.

Ada făcu scurt prezentarea.

— Îmi pare bine, domnule! zise Maxențiu cu precauțiune, întinzându-i o mână transparentă.

"E dus pe copcă! gândea sumar Lică.

Ada băgă de seamă ce rău arăta bărbatu-su.

"Ce Dumnezeu are?" se întrebă. Dar n-avea timp de pierdut. Profită chiar de acea indispoziție și spuse dintr-o dată tot ce avea de spus, cu glasul ei strident, în fraze scurte și repezi, ce se prindeau una într-alta ca inele de oțel și făceau un lanț ce gătuia pe Maxențiu.

Minciunile, nepregătite dinainte și pe care nu se sfia să le improvizeze în fața lui Lică, se succedau precise. Lică le prindea din treacăt cu îndemânare pentru a fi puse la punct și admira ca un cunoscător talentul cuconiței.

— Lina, care știa că avem nevoie pentru grajdurile noi de o persoană de încredere, ne-a recomandat pe domnul Petrescu. Domnul Petrescu e mare cunoscător de cai și fost ofițer de cavalerie... Domnul Petrescu consimte să ia direcția, dar își rezervă alegerea orelor de antrenament... De altfel, deocamdată, e vorba numai de, instalat și de organizat... Lina a fost foarte drăguță că n-a uitat, înainte de a pleca la Paris... și domnul Petrescu a fost foarte amabil că n-a uitat nici el... De altfel, pe domnul Petrescu nu-l cunoaștem acum întâia oară... Ți-aduci aminte?... În ce privește caii, n-are nevoie de nici o recomandatie!

Așadar, nerușinata pomenea de acel incident; Maxențiu se simți cuprins de furie. Vestigiu al demnității, dar mai ales ofensă

dureroasă adusă slăbiciunii lui fizice. Cum brațul liber și-l simțea greu, îl crezu puternic. Ar fi vrut să ridice cu el un obiect masiv și să-l arunce în cei doi. Întinse brațul și lovi capacul călimării imense, ce țacăni. Rușinat de stângăcia gestului, pipăi cu o mână tremurătoare de orb biroul, și se rezemă și cu palma aceasta. Cealaltă, pe care o ținuse până atunci prea apăsată, îi furnica. Avea astfel o atitudine ce-i păru lui Lică foarte distinsă.

Ada vorbea încă!... Ce mai vrea?... Maxențiu nu mai auzea și ar fi trebuit să audă. O pânză subțire ca de păianjen i se așezase pe urechi și ar fi vrut s-o ridice de acolo delicat, ca pe o portieră diafană. Prin țesutul ei transparent sunetele se difuzase și rar câte un cuvânt se prindea în mreaja auzului. Trebuia să-și strângă vinele subt frunte, să le întindă apoi... vinele sinilii, ce stau acolo la suprafață, vizibile, așa de rău apărute de epidermă. Nu răspunse nimic. Păru tăcerea afirmativă a unui personaj sobru și corect, extrem de corect în pijamaua de duvetină *marron*, încheiată sus peste cămașa de mătase, cu gâtul înfășurat artistic în fularul de mătase alb, cu încălțăminte și pantalonii de tenis — o jumătate de toaletă elegantă de dimineață. Peste umărul Adei, Lică îl privea cu un fel de respect. Acea stimă a bărbaților pentru omul pe care-l vor înșela. Ciudată simțire masculină, care face ca la un anume moment necazul lor în loc să cadă pe soț, pe rival, pe tiran, lovește femeia ce riscă și se expune pentru ei. Fie că Ada băgă de seamă unda de furie a lui Maxențiu, fie că simți lașitatea celui alt, fie că-și văzu numai de meșteșugul ei femeiesc, avu o bruscă întoarcere:

— De altfel, domnul Petrescu nu va face nimic fără să te consulte, zise.

Maxențiu se înclină. Audiența era terminată. Cu mișcarea lui obicinuită, Lică se întoarse pe călcâie pentru a ieși înapoia Adei. Deși întrevederea fusese scurtă, era bucuros că s-a sfârșit. Negreșit, și Ada și el erau hotărâți ca raporturile cu prințul să fie cât mai rare. Pe Maxențiu însă îl amăgise cuvintele Adei: "Te va consulta!". Maxențiu avea și el singura dorință să nu mai aibă în fața ochilor pe acel țângău sprinten, sănătos, și era trudit acum de ideea că va avea mereu de-a face cu el. Un nou canon se isca în biata lui viață. Dar nu avu timp să-și mestece amărăciunea.

Răul lui acum nu mai era acolo unde-l putea urmări și păzi. Tot trupul îi era amorțit: o anestezie anume pe care o cunoștea, de altfel. Numai fruntea îl durea ca o bubă. Știa ce urmează: durerea cea mare, cea ca junghiul unui furuncul copt, subt coastă, în stânga, la bazinul vieții, care pentru el nu era inima, ci plămânul. Prin plămâni omul era sau nu era fericit... Și doctorul ce spunea: "Nimic nou! Avem același suflu cavernos sus în stânga și opacitate la vârf. Precauțiuni mari!... Aer... Sobrietate... supraalimentație și... Leysins... Leysins!"

Atâta spunea doctorul despre chinul lui cel mare. Maxențiu se propti și mai tare în mâini. Picioarele păreau a patina pe nisipul lunecos al covorului și biblioteca, în fața lui, era un orizont nestabil. Amețea. Se lăsă ușor într-un fotoliu. Nu se mai gândea nici la Ada, nici la Lică. Aștepta să vadă dacă prințul Maxențiu va mai fi a doua zi în viață... Prințul Maxențiu, pe care Maxențiu ofticosul îl iubea mult... Maxențiu bolnavul, singura ființă pe care-o iubea prințul!

...De va mai trăi, sau de-l va îneca un val mare, ce-i va umple pieptul, gâtul, gura și-l va sufoca, pe când pete rușinoase vor necinsti covorul scump, parchetul strălucit, ori pantofii imaculați și pantalonul ca un crin...

...De ce oare subordonase Ada, brusc, pe noul ei favorit soțului uricios?! Văzuse un minut ridicându-se răzbunătorul înapoia snobului bolnav și corect. Ada nu era fricoasă, totuși stafia proiectată de ființa lui Maxențiu era așa de urâtă că se putuse speria. Nu! Ada lucrase simplu, după temperamentul ei. După ce obținuse toate avantajile pentru Lică, înfruntând pe Maxențiu, vroise să corecteze acel afront, nu pentru el, ci pentru propria ei îngâmfare. Ca nu cumva tânărul aspirant să uite că e servul ei și să ia un prea mare avânt. Vrea să-l predomine așa cum vrea să predomine tot, să-l aibă ca unealtă mlădioasă, să poată la nevoie speria pe Lică cu prințul, cum sfida pe Maxențiu cu cellalt. Avea nevoie de bărbați, dar nu putea suferi stăpânirea lor. Se vedea stând la mijloc pe scândura unei "bascule", la capetele căreia se ridicau și se lăsau cei doi după voia ei. Se mai gândea și la leafa ce trebuia fixată lui Lică. Nu o vrea prea mare ca să nu scandalizeze pe Maxențiu, ca să nu dea prea mare

independență lui Lică, și pentru că făinărea era avară. Se mai gândea la caii ce vor costa foarte scump, la premiile pe care le va câștiga grajdul ei, la cursele pe care le va alerga ea singură; așa că mergea foarte încet de-a lungul *hall*-ului alături de Lică, fără să-i vorbească. Ada nu era defel lirică. Gândurile ei practice erau totuși, în felul lor, gânduri amoroase pentru Lică.

În dreptul scării se opriră:

— Nu pot primi postul! spuse Lică scurt, cu piciorul pus pe întâia treaptă.

Îi sărută mâna grăbit și cu pasul lui sprinten coborî scara în fugă.

Ce însemna refuzul lui? Ada se roși de mânie și de părere de rău. Abia prins, mierloiul scăpa. De ce?

În adevăr, de ce? Simțise Lică că e vorba de robie, ceea ce nu putea suferi? Avusese cumva vreun scrupul? Nu! Băgase de seamă că nu e vorba de un chilipir fără osteneală, așa cum dorea el? Sau poate mediul acela nou, înainte de a-l cuceri, îl speria?

Acolo, în fața omului galben, femeia negricioasă nu-l mai aprinsese cu ochii ei ca deunăzi și toată parada aceea de vorbe late: organizare, grajduri... Îl plictisea. Îi plăceau lucrurile de-a gata. Nu calculase nimic, dar avusese intuiția unor piedici. Cum însă era bine făcut pentru slujba vieții și avea mișcărilor spontane bine adaptate, gestul lui îl slujise. Ada nu era femeia să se lase bătută. Văzuse că trebuiesc slăbite frânele cu Lică. Astfel chilipirul dorit i se pregătea Trubadurului. Deocamdată Lică fugise numai pentru că era capricios și pentru că-i era grabă să se vadă în aer liber. Nu-i plăceau încă palatele. Ce avea să mai fie, avea să se vadă. Ajuns pe trotuar șuieră lung, înviorat. Se uită în sus unde era albastru, în jos unde se aplecă să ridice o crizantemă pierdută de cineva. Își aminti cu plăcere de norocul ce dase peste el, ca și cum n-ar fi stricat totul cu refuzul lui. Cu sfârleze mici potrivi firele lăncede ale crizantemei și porni să povestească Siei aventura și să-i dea floarea. "Biata fată!" își zicea în gând, ca și cum i-ar fi făcut vreun neajuns, de care vrea să consoleze. "Biata fată!", și, înfundându-și pe ochi feutrul, dezmierdă cu umărul vestonul unei cuconițe nostime, care aderă!

VI

Mini nu uitase comisionul pe care Lina i-l dase pentru amica Nory în ce privea pe micii sugari. Ba chiar ideea acelui comision o urmărea și vroia să-l îndeplinească. Ceea ce mai ales vroia era să întrebe pe Nory ce crede despre Rimi și despre casa lor cea nouă; despre viața și nepoata lor cea nouă.

Să-i vorbească și despre simptomele de bolnav închipuit, pe care le atribuia doctorului Rim. N-ar fi putut spune de ce boala asta imaginară părea primejdioasă pentru menajul Rimilor mai mult decât o boală efectivă și nici n-ar fi putut spune de ce nepoata cea nouă i se părea atâta de nesuferită. Nu purta deocamdată Rimilor un interes prea viu. Erau numai impresii. Un fel de sonerie de alarmă auzită într-un pericol ce nu te amenință direct, dar îți crează datorii către ceilalți sinistrați. Nu putea face dovada temerii, dar nici nu putea sta nepăsătoare. N-o mira grațiile pe care le făcea Rim infirmierei — năravuri vechi, năravurile cele noi, adică armonia conjugală, erau desigur satisfăcătoare... Totuși... Ar fi vrut să vadă pe Nory și, sub pretextul comisionului Linei, să-i dea alt comision: acela de a preveni pe Lina... Despre ce?... Nu avea nici o idee precisă. Presimțire?... Ridicol argument! Cine se conduce după presimțiri, deși sunt semnale superioare? Nu era rolul ei să se amestece în treburile casnice ale Rimilor pentru a le turbura liniștea, care pentru moment era o realitate precisă. Totuși Mini nu se putea astâmpăra. Fu bine servită de împrejurări. La coafor, într-o dimineață, auzi un glas strident care o striga: pentru a curma zgomotul acelei voci, Mini se grăbi într-acolo. Prin oglinzi, Nory, ce-și potrivea tunsoarea, o zărise. O boxă de coafor era un loc puțin potrivit pentru confidențe. Totuși, printre exclamările de bună revedere ale lui Nory, îi strecură că Lina Rim vrea să o vadă cât mai curând. Găsise formula. În loc de a spune ea însăși lui Nory mesagiul Linei, o trimitea la fața locului. Nu însă fără oarecare informații și întrebări tendențioase.

— Ai văzut cum s-a îngrășat doctorul Rim de când e bolnav?... Ai văzut casa lor cea nouă?... și pe nepoata care zic că e fata lui Lică?...

Nory râse cu o gură până la urechi. Îi intrară pe nas și gât fire de păr, se înecă, strănută și porni ocări asupra nemțisorului ce se ocupa de frezura ei băiețească.

— Văzut!... Ți se pare curios ca mierloiul să fi făcut așa văcuță!... Văzut!... Bună casă! Proastă nepoată!... Și Rimii noștri în luna de miere! Acum e timpul lor! Adam și Eva în rai!... Nepoata e mărul și Lică șarpele!

Râse iar, apoi, fără tranziție, întrebă pe Mini ce auzise vorbindu-se la Rimi despre festivalul muzical pregătit de Elena Drăgănescu. Cum Mini nu știa nimic despre asta, Nory se enervă.

— Mă duc! Mă duc la ei cât de curând! Mult o să se mai dea în laț domnul doctor cu boala lui? Cu boala asta se poate ține omul în sus! O mai poartă și alții pe picioare!

Mini nu înțelegea bine ce vrea să spună Nory. Ce măr?... Ce șarpe?... Ce paradis? Prezintarea biblică a lucrurilor o încurca mai tare. Totuși obținea rezultatul dorit. Pusese pe Nory în mișcare.

— Chiar mâine mă duc la Lina și domnul doctor are să cânte Bach, vrea nu vrea. Amorul nu ologeste. Îi rămâne destul timp ca să joace tontoroii, după cum cântă hoțomanul de Lică năstășica lui de fată!

Așadar, asta era ceea ce vrea Nory să spună.

...Pentru ca să poată sta cu Mini de vorbă, Nory bruscă pe nemțisor, care, cunoscând clientela, nu se grăbi măcar cu o foarfecă. Nici nu era nevoie de grabă. Mini intrase ea însăși sub îngrijirile domnișoarei Lia, manichiuristă îndemânică, ce-i vorbea cu competență de legea chiriilor, pe când mâinile îi zburau în jurul degetelor ca porumbeii pe o floare. Nory și Mini plecară amândouă la magazinul Stuart. Amica Nory povesti perfecționările aduse de Elena salonului de muzică. Își aduse aminte de pianul din *hall*-ul casei de la Prundeni, pe vremuri. Elena, ca un fiu prim-născut, răscumpăraseră moșia vândută de tatăl ei. Moșia era sub guvernarea mătușei Gramatula, ce fusese pentru Elena a doua

mamă. Rămăsese pentru agricultură cât permisesse exproprierea, și pe restul proprietății, achiziționat de țărani, se ridicase un colan de fabrici clădite cu banii lui Drăgănescu. Firește, el era acționarul principal și directorul general, așa că se putea socoti stăpân pe întregul domeniu. Realizase un centru de prosperitate și își asigurase o situație politică. El însă era om de treabă ce asculta de dânsa și recunoștea că e al doilea în rang fără să se supere. Avea calități și caracter.

În fundul magazinului de muzică, patronul însuși lua cu mare atenție ultimele instrucții ale lui Nory din partea doamnei Drăgănescu-Hallipa.

Elena era o clientă deosebită și casa Stuart avea un compt curent la Banca Drăgănescu. Serviciile aduse erau felurite: comandă de note sau tratative cu artiștii; furnituri de instrumente sau vreun acordor vienez special. Doamna Drăgănescu-Hallipa nu punea semnătura ei pe invitațiile amabile ce le făcea artiștilor de profesie decât după ce totul fusese convenit în amănunt prin agenția Stuart; dacă diva X știa dinainte ce bucată va cânta și la ce parte a programului se va retrage, primirea ce i se făcea nu avea nici o greșală; de era informată că va fi reținută la o gustare, toaleta cu care se prezintă era corectă. Producțiile, aparent așa de spontane, erau riguros organizate, de aceea chiar reușeau așa de bine și decurgeau așa de agreabil, în casa Hallipa.

Magazinul de muzică, umbros și răcoros acolo, în fund, subt scara ce urca la etaj, era aglomerat și zgomotos spre intrare și la ghișeuri. În toamna aceea opera ținea recordul cererilor, așa cum altădată simfonicele.

— Nu s-a văzut în București concert ca al Elenei, zise Nory. Tu spui, Mini, că Rim nu e bolnav și că se face! Perfect! Olog nu l-am fi putut aduce, dar mofturi cu Elena nu se trec. Avem nevoie de el. Elena era chiar îngrijorată că nu vine răspunsul Linei. Vrea să trimită pe moaca cea mică...

— Pe cine?

— Pe Mika-Le!... Cine vrei să fie moaca mică?

— Să trimită Elena... pe... Mika-Le?

— Da' de unde vii? Nu știi că Elena a pripășit de astă-vară la ea pe soră-sa?

În adevăr, Mini venea de departe. Știa că între Elena și sorăsa era o vrajbă mare. Că surorile nu se puteau suferi de când Mika-Le stricase logodna Elenei cu Maxențiu.

— Dar... de ce a luat-o la ea? întrebă Mini stângaci.

Ar fi pus o întrebare mai bine formulată și ar fi arătat o mirare încă mai mare dacă un trombon, o pianolă și un gramofon nu s-ar fi produs deodată din trei puncte ale magazinului. Nory își astupă urechile și începu a țipa în neștire:

— Știi că Mika-Le trăia cu unul! Tipul s-a însurat și ea a vrut să-l omoare. Purta un briceag în poșetă, dar nu l-a ucis. În schimb, a chelălăit, a făcut scandal... Atelierul lui Greg era teatrul... Greg, cum știi, avea slăbiciune pentru mumia mică și tolera tot în speranță că va lua succesiunea actorașului, care nu i se părea umilitoare. Bărbații n-au ambiție! *Aber ich auch*, cum zicea von M.... Ce, nu știi?...

Și Nory se rătăci în anecdota generalului von M., *Aber ich auch!*...

— Sublim, *ma chère!*... Socoteala bărbaților care închid ochii; a celorlalți cari ciup de pe unde gădesc! Cine a vorbit de demnitatea bărbaților? Calomnie!... Cine i-a ponegrit? Care demnitate? Drăguții de ei! Ce s-ar face fără de greșelile femeilor? Ar rămâne păcăliți... Și nici ifos n-ar mai avea: "Dă, Doamne, să greșească, ca să am ce ierta!". Generoși ca bunul Dumnezeu.

Mini, pe care mania feministă a lui Nory o plictisea, căută să o întoarcă la subiectul ce o interesa:

— Așadar, crezi, Nory că doctorul Rim va cânta? Ar fi o ocazie bună ca să se scuture de dureri închipuite și să mai schimbe mediul.

— De cântat cântă! Îți spui eu! Cât despre mediu, vezi-ți de treabă, draga mea! Lasă oamenii să trăiască! *Aber ich auch!* Casă au! Bine se simt!... Cât a trebuit să sufere Lina până să-și afle liniștea și nepoata!... Și Rim?... cum s-ar fi putut procopsi mai bine ca așa? Doar nu era să-l giugiulim tu și eu!... Ți-am spus de mult că lui Rim îi trebuie o fată. Linei, pesemne, tot asta îi trebuia!... Le-a picat din cer. Cu ea la mijloc se înțeleg de minune... Bată-l norocul pe Lică cu fata lui!... De unde o fi luat-o? N-a găsit-o să-i semene, dar a găsit-o lată și proastă cum se

cuvenea pentru așa ispravă.

— Cum?... Nu e fata lui Lică?

Mini era aiurită. Nory râse:

— O fi! N-o fi! Totuna e! Lică e băiat destul de vrednic ca să fi făcut una, cât și s-o fi găsit gata pe piață... Dacă Lina noastră zice că e a lui, a lui e! O știi pe Lina... cu familia, are slăbiciune!

Zgomotul instrumentelor tăcuse și acum era stânenită de țimbalele răsunătoare ale vocii lui Nory. Prezența lui Mika-Le la Elena rămăsese încă neexplicată, când Nory exclamă:

— Uite-i!

La ușa magazinului se opri o trăsură de casă. Statura masivă a lui Drăgănescu masca o doamnă mică și slabă, cu rochie de culoare închisă.

— S-o vezi cu rochiile Elenei! râse Nory. Le scurtează jumătate și tot îi bat gleznele. Mai bine decât cu genunchii goi ca înainte!...

În adevăr, era chiar Mika-Le, în formă de soră-secretară cu aere *pose* și cu o mapă mare pe genunchi.

Nory porni spre ei.

Despărțindu-se de dânsa, Mini se întrebă un moment asupra acelei schimbări, apoi își întoarse iar gândul la Rimi. Nory decisese că Rim va fi sănătos și va cânta. Așadar, intuiția ei despre o boală imaginară devenea un fapt... Dar primejdia? Cele ce se vedeau nu păreau chiar primejdioase, și Nory formulase bine situația. Totuși impresia subzista. În jurul aceluși pericol închipuit, Mini se simțea chiar devenind activă, ceea ce era o abatere de la firea ei. Până atunci, Mini se mulțumise cu un maximum de armonii personale, și acum iat-o chemată să dea tribut cine știe căror treburi, pentru cine știe ce socoteli! Deoarece nu se putea sustrage comandei, vrea s-o execute cât mai curând. Concertul din Bach o va ajuta... La ce lucru? Mini era un agent secret al unei uneltiri pe care n-o cunoștea. Singură cu gândul ei, coti pe strada Doamnei. Nory avea dreptate când spunea că Drăgănescu sta tupilat și mulțumit în umbra nevestei lui. Pe când însă tovărășia lor prospera, *soțul* scădea mereu și scădea din propria lui voință. Elena nu avea prilej să se acuze că nu-și iubește bărbatul, nici să-și impună datoria de a-l iubi, deoarece Drăgănescu se da singur la o parte. Prestigiul lui social creștea

mereu, dar în intimitate rămânea timid și își ascundea sentimentul sub forma unui devotament tăcut. Sficiunea lui devenise o pudoare în care se complăcea. Se mulțumea să iubească pe Elena ca pe o divinitate inviolabilă și contrariul l-ar fi stânjenit. Cum Elena nu ducea nici o lipsă din acea rezervă, traiul lor era firesc și satisfăcut. Acestea erau resorturile vieții intime, altfel ca aspecte.

Drăgănescu se prezenta ca un domn serios, corect, ce nu vorbea nici prea mult, nici prea puțin, ce nu făcea gesturi, sobru, plin de bun-simț și destul de inteligent, dar cu scrupulul lăudabil că nu e destul. Președinte în numeroase consilii de administrație, director al unei bănci solide, politicienii îl căutau. Renunțase la un scaun de deputat în favoarea unui protejat al guvernului și dobândise, astfel, recunoștința șefului de partid, care, la prima ocazie, îi oferise loc în Cameră. În ultimul timp, la fiecare criză de cabinet, numele lui era pronunțat pentru remaniere, ceea ce făcea pe nemulțumiți să se împace, dar candidatura lui, care nu era un zvon tendențios, îl făcea ministeriabil în chip serios. În politică, de altfel, ca și în afaceri, își consulta nevasta, ce se interesa activ de tot ce-l privea. Avea, astfel, impresia că e iubit. În orice caz, realizau formula bună a unei asociații cinstite. Unirea lor decurgea așa cum fusese contractată, fără abateri de la punctul ei inițial. Prin uz, negreșit că Drăgănescu ar fi putut lua ceva precădere și Elena ar fi putut pierde din prestigiu. El însă pornise de la început cu ideea că nu e iubit, ci numai acceptat; Elena se măritase cu abdicarea amorului după o primă logodnă nefericită. Cu un altul, care după mariaj ar fi căutat să-și afirme privilegiile, Elena ar fi ajuns, desigur, la o dramă a nepotrivirii. Drăgănescu însă ar fi fost nenorocit dacă cineva l-ar fi împins la revendicări; de acea trăiau în armonie. Era în amândoi un instinct ce menținea distanțele. Ei totuși se socoteau fericiți. Renunțarea lui Drăgănescu nu era însoțită de nici o gelozie: știa că nimeni nu are ceea ce-i aparține, știa că ceea ce nu e al lui nu e al nimănui. Stare de lucruri limpede, fără nici unul din acele accidente ce aduc răscoală în sentimente și le amestecă, urcă la cap pe cele de la inimă, coboară la inimă pe cele din minte și dezlănțuie peste tot simțurile turburate. Elena, obișnuită de foarte tânără să ție loc de

gazdă în casa părintească, își alcătuisese lesne relațiile mondene. Snobismul ei o făcea să aleagă ce era mai bun și primea pe toți cu aceeași rezervă firească. Cum nu aveau pentru ea decât singura calitate de oaspeți, îi supunea unui regim egal și predomina fără nici o sfortare. Drăgănescu, prin căsătorie, făcuse un salt social. Știa că lumea în care intrase era mai presus de educația și de neamul lui, dar avea conștiința că-i este egal prin muncă și cinste. Ținuta lui era modestă, dar fără umilință, cordială, deși fără suplețe; își păstra prestigiul și Elena i-l susținea; formau astfel o pereche unită și constituiau o forță socială. De altfel, la recepțiile ei nu se vorbea nici politică, nici afaceri. Era salonul-tip, unde fiecare căuta să aducă sub forma cea mai distinsă ultimul reportaj. O emulație de limbaj și idei, în conformitate cu calitatea superioară a mobilierului și cu ținuta perfectă a gazdelor. Pasiunea nu era admisă decât asupra unui singur subiect: muzica. Predilecția de elevă silitoare, pe care Elena o avusese pentru sonate, se transformase într-un snobism artistic — snobism care, concentrat asupra unui astfel de obiect, devenise repede profesie de credință. Nory nu exagera vorbind de confortul sălii de muzică: un Bechestein *demi-queue*, un Bosendorfer *grande-queue* glorificau pianul, în afară de un Erard mic, bijuterie oferită de Drăgănescu Elenei, ce se afla în salonașul ei intim. O vioară de valoare, violoncelul de fabricație superioară, harpă, flaute și alte instrumente complimentare asigurau ansamblurile. Firește, executanții veneau, de obicei, cu instrumentele și partițiile lor, dar la nevoie nu se putea invoca nici o lipsă. Biblioteca muzicală era orânduită și ea pe compozitori și instrumente și era completă de la clasici la moderni. Cele mai îngrijite preocupări erau acordate acusticeii și sala de muzică își avea arhitectii ei asidui ca și executanții.

Încercările de muzică de cameră reușise așa de bine încât Elena fusese împinsă către manifestări mai mari și decisese două concerte anuale. Joile muzicale urmau regulat, mai intime. Elena ținea adesea, ea singură, acompaniamentul la pian, dar niciodată atunci când putea fi înlocuită mai bine. Acest bun-simț îi crease o mică reputație de virtuoză. De obicei, o vedetă muzicală se producea în fiecare joi, dând relief programului. Ședința fixă, de o

oră și jumătate, era dedicată muzicii ca liturghia bisericii: nici o șoaptă, nici o întrerupere. După program urma o destindere. Elena, protocolară și rigidă de felul ei, știa însă să se facă primitoare. Nu-și consuma nici spiritul, nici grațiile, dar obliga pe musafiri să fie spirituali și grațiosi. Aceiași oameni nu mai erau aiurea deopotrivă de plăcuți, în cadrul acela simțeau nevoia să-și cânte cea mai bună partitură, nu numai muzicală, ci și omenească. Ca și sextetele, conversațiile mergeau în tactul și tonul cerut. Elena avea negreșit mult merit pentru aceste armonizări, dar pe drumul lui adevărat e lesne ca omul să meargă bine și Elena avea norocul de a trăi după înclinările ei.

VII

Prințul Maxențiu făcuse o congestie pulmonară, dar nu din răceală; era o izbucnire mai violentă a boalei lui cronice. Doctorul Raut chemat, cunoscând însă consemnul de mister, vorbise Adei de o congestie accidentală, și ea acceptase versiunea, deși nu se mai îndoia acum asupra adevărului. Maxențiu ar fi vroit să nu mai fie mister, să strige Adei ca o sfidare:

— Sunt ofticos!

Vroia să distrugă acum pactul de disimulare, să zacă, în sfârșit, în voie. Dura însă mai departe minciuna, minciuna a toți trei; dar acum îi era cel puțin îngăduit să zacă în voie. Patul îl trăgea la o lene mare, plăcută. Era o binefacere nouă, care atâta timp îi fusese refuzată. Niciodată nu cunoscuse îndestul de bine odihna patului. De s-ar fi putut repauza mai mult în copilărie, nu s-ar fi înfundat acum, acolo, în somierele moi, așa de des. Mama lui nu băga niciodată de seamă când era mai palid sau ușor prins de răceală, ca să-l odihnească. Îl scula pentru joc, pentru gimnastică, pentru plimbare, așa cum îl scula acum Ada pentru a figura alături de ea pretutindeni. Cruzimea femeilor îl urmărea.

Cum și-ar fi închipuit mama lui că nu e sănătos, ea, care era așa de voinică, cu trupul ei voluptos, cu acel sân celebru. Sânul, mai mult decât talentul și decât vocea subțiratecă, o făcuse stea de *variété*. Antreprenorii o plăteau scump. Zadarnic defilau pe scenă câte trei, șase sau douăsprezece femei aproape goale. Când apărea Zaza, cu rochia ei perlată, aproape decentă ca o rochie de bal, dar decoltată jos, lăsând sânii afară, publicul avea un singur ochi concentrat acolo, ochiul lacom al rușinii, și nimeni nu știa cupletul cântat, nici nu băga de seamă că Zaza nu e frumoasă și că are piciorul chiar urât. Sânului îi datora Zaza în subsolul Alcazarului porecla de prințesă și pasiunea durabilă a bătrânului prinț, pasiune ce sfârșise aproape legitim, cu pactul paternității și al unui testament. Testamentul urmărit de moștenitorii frustrați prin procese nesfârșite, în timpul cărora mama lui Maxențiu îndatorase tot ce avea ca să câștige printr-o sentință târzie.

Nu! Mama lui nu-i îngăduise odihnă, deși el fusese un copil pornit spre jocuri pașnice. Îl purtase din vreme cu ea la curse, la teatru, la supeuri, în voiajuri, pretutindeni unde o ducea situația ei semioficială de metresă. E drept că deprinsese astfel acea ținută mondenă, e drept că dobândise oarecare educație de la guvernanta engleză, o puritană care, probabil, credea că, devotându-se copilului curtezanei, face operă de răscumpărare. Dar de ce nu-l lăsa liniștit cu un album de poze, cu câinii, cu jocurile de fise colorate, lângă bătrâna Miss, și-l târa după ea fără milă, din dragoste, din obicei — copil, adolescent, mereu? Poate că trebuia ținut prezent ca un argument sub ochii prințului bătrân, apoi ca o dovadă sub cei ai moștenitorilor, iar pentru străini era, desigur, ceva mai de seamă de purtat cu sine decât un câine de rasă, ceva mai excitant ca o damă de companie. Totuși pe mama lui o iubise mult. Dar ea, ca și Ada, îl avusese numai drept măsură bancară. Jucaseră amândouă, pe capul lui palid, o avere. Femeile nu-l iubeau, dar nu-l lăsau să doarmă. Frumoasei Zaza i-ar fi fost rușine de un copil bolnăvicios. Ea lua debilitatea lui drept distincțiune.

Bătrânul prinț, cunoscut pentru robusteța lui, murise de un atac de paralizie. Ea, Zaza, murise glorios de un cancer superb, dezvoltat în larg pe sânul odinioară celebru, acum voluminos. Pe aceste îngrășăminte ciupercile maligne crescuse prospere. Zaza nu mai trăise după ce mamelele cu răsad rău fusese extirpate. Nu mai putuse trăi tocmai pentru că nu vroise la timp să le sacrifice. Ori pe ce loc își așază omul cultul, e respectabil să moară apărându-l. Sânul pentru Zaza era o patrie. O patrie cu care te alinți și pe care își fac cuib ciupercile rele! Dar tăindu-le, mori deodată cu ele.

Respectuos, recules, Maxențiu văzuse trecând într-un lighean sângerat acele simboluri și rămăsese orfan. Probabil că Maxențiu făcuse pe picioare multe pleurite infantile până când ajunsese la congestia de acum. De aceea simțea atâta fericire să zacă. Îi era numai grijă ca acel confort să nu înceteze cumva; îi părea suspectă atâta odihnă. De câte ori înainte, chinuit de indispoziție și trebuind să stea mult în picioare sau să umble, nu simțise nevoia unei scufundări într-un neant și nu zisese: "Aș vrea să

dorm", așa cum zici: "Aș vrea să mor!". Acum, avea acea amortire și se temea ca somnul să nu fie moartea dar totuși era fericit să doarmă. N-avusese temperaturi prea mari, nici crize acute, doar o stare morbidă ce făcea pe doctor și pe Ada să se uite unul la altul cu grijă. Congestia se desfășura normal și fără riscul unui deznodământ rău, dar, orișicând, plămânul putea lua inițiativa uneia din acele hemoptizii așa de obsedante altădată pentru Maxențiu. De aceea, fără declarații formale, adevărul se punea din ce în ce mai deslușit asupra bolii. Ada și doctorul nu mai simulau unul către altul; cel mult, Ada dorea ca boala lui Maxențiu să nu devie publică, dar acolo, în casă, o denunța. Apartamentul fusese transformat, trei camere în șir, fără perdele, cu geamuri mobile, permanent deschise, cu mobilier puțin și lăcuit, cu prea mult porțelan, la fel cu sălile de sanatoriu; înlocuise draperiile obscure, fotoliurile moi, adăpostul înapoia căruia mai înainte se ascundea prințul Maxențiu, când isprăvea corvezile mondene.

Când Maxențiu ieșise din toropeala primelor zile de boală, găsise și primise situația asta nouă. Aer și lumină în loc de umbră și taină, și în locul toaletei lui minuțioase, acum neisprăvitele experimente medicale. Totul era exteriorizat; totul era oferit indiscreției analizelor și razelor. Înainte trăia un mister trist cu un tovarăș scump — cu el; acum doctorul, infirmiera, servitorii, Ada, toți erau dovezi ale mizeriei mărturisite. Nici el nu mai avea nici o întoarcere spre interior. Nimic acum din misterele subtile, din tragediile subterane nu-l mai interesa. Cu toată atenția, cu toți ochii își examina ligheanul, batista, și sta în patul maculat cu un fel de voluptate a nesimțirii. După atâta constrângere era o orgie de tuse, de expectorații, de toate mizeriile concrete ale boalei. Își descărca cu bucurie ticăloșia, și trupul lui, acum material nesecat de coptură, de murdărie, îi era drag așa; îi părea că-l simte viu tocmai pentru că era, astfel, rodnic. Așa cum își periclita altădată viața prin efortul de a nu tuși, așa acum se complăcea în tuse până la înec, nu se ajuta cu nimic, i se părea că face bine să zdruncine bieții mușchi, să tragă din bieteles fibre, să-și zdrobească plămânii putrezi ca să ducă la maximum acea convulsie. Credea că va curăța astfel locul unde stau zgârieturile și sputele, dar avea nădejdea că tusea va reîncepe pentru ca prin

dovada ei să i se manifeste iarăși o viață, care, în pauze, părea că-l lasă vid, prea uscat, burete iescos, oase sunând a gol. Îi trebuia suc.

Doctorul era nevoit să intervină cu severitate, Ada cu bruschețe, pentru a-l opri de a-și agrava și provoca cu încăpățănare tusea, pe care vrea să și-o tușească, cum zicea, "până la sfârșit"... Și toate lucrurile exterioare îl preocupau: săpunul, chiuveta, sticlele cu doctorii, lingurile în pahare repective, kefirul pe care-l bea din ceas în ceas, gălbenușurile pe care le înghițea lacom, pătându-și cămașa fiindcă mâna îi tremura. Ceea ce-i plăcea mult era nădușeala. Ascundea momentul transpirației înadins ca să rămână în izul ei; numai când începea tremurul cerea speriat să fie primenit, dar nu lăsa să-i ia cămașa de tot. O mai ținea pe pat așa udă, probabil aberații ale febrilitații, deoarece și gargara, limonada le ținea în gură mult, ceea ce-i umfla obrazii și-l făcea hidos; le ținea acolo mult "până se încălzesc", zicea, și uneori cobora fără voie din pat, așa, în cămașă, aproape gol, oribil, uitându-se în oglindă, plăcându-i vedenia trupului nemernic. Își iubea mizeria, așa cum alții își iubesc vițiul, cu voluptate și cu rușine.

Epoca de criză trecuse. Urma convalescența foarte lungă și serioasă din cauza accidentelor mereu posibile. Maxențiu nu mai avea acum micile voluptăți vulgare ale boalei și căuta alte distracții, tot exterioare. Părăsise de tot călătoriile în interior. În acel interior nu mai erau peisagiile turmentate de altădată cărora, în nesiguranță, să le cerceteze parcursul tragic. Boala se statornicise în forma ei clasică și harta plămânilor fotografiată sta precisă sub ochii lui Maxențiu, resemnat. Căuta acum ocupații mărunte și răutăcioase, îngrijirile infirmierei îl plictiseau fiindcă subliniau prezența ftiziei. Era arțăgos cu ea ca și cum ar fi șicanat, astfel, boala aceea odioasă. Totuși îi primea îngrijirile cu aviditate. În timpul bolii, Ada venea foarte des în camera lui. Conferența cu doctorul și supraveghea totul. O apucase teama ca nu cumva prințul să moară, ceea ce nu socotea oportun. De aceea, nu se opusese cu nimic revoluției pe care boala o făcuse în casă.

La început, lui Maxențiu îi era frică să nu moară pentru a nu

face bucuria Adei, dar pe urmă înțelesese că ea nu-i dorea moartea și-i părea rău că nu i-a făcut farsa sinistră. Firește că nu-i da morții înțelesul adevărat; nu credea nici un moment în chip sincer că el, Maxențiu, ar putea muri. Nu era conștient de gravitate. Era un ofticos, dar un ofticos destinat să trăiască, cu rușinea lui, interminabil!

Șicanând personalul cu răutăți despre lucruri concrete, înrăirea lui morală avea de obiect numai pe Ada. Îi imputa acum ostentația mizeriei lui fizice, așa cum altădată îi reproșa taina nevoită a aceleiași mizerii. Toată preocuparea lui era s-o plictisească și, de-a lungul zilelor lungi, gândul se ostenea cu planuri de persecuție. Găsise două sisteme pe care le specula: boala lui și pe Lică, ce-i revenise în minte cu dorințe de revanșă. Răutățile erau picături ce-i puneau sângele în mișcare, ce-i umpleau cavernele seci. Ca și copiii răi, lovea pe ascuns, cu teama de a fi lovit. Cum Ada își rărise acum vizitele, trimitea să o cheme, spunând că se simte rău. Alerga alarmată spre marea lui mulțumire că a putut să o sperie și, de la ușă, îi punea vreo întrebare despre cai și grajduri — vreo întrebare ce se răsfrângea asupra lui Lică. Plictiseala sau încurcătura femeii erau pentru el o desfătare. Le pândea, se bucura de încurcătură, inventa dificultăți; emitea pretenții, cuteza amenințări deghizate, înainta în strategia lui, perfid și fricos totodată, și visul lui era să poată într-o zi pune Adei o astfel de întrebare încât s-o turbure cumplit, s-o... omoare! Căuta febril care ar putea fi acea întrebare, apoi se temea: ea odată moartă, ce devenea el? Și tot porțelanul din jur, sanatoriul acela improvizat îl emoționau ca și cum ar fi trebuit să le părăsească pentru un scop crud și măreț. Profita de faptul că Ada, luată prin surprindere, nu-l înfruntase de la început. Nu-l înfruntase din precauțiune pentru sănătatea lui de care avea interes și, mai ales, pentru că nu era încă cu Lică într-un acord destul de clar. De aceea ea, deși ar fi putut dejuca așa de lesne manoperele copilărești ale lui Maxențiu, nu lua o atitudine precisă. Pe Trubadur și-l regăsise și primise postul de șambelan al grajdurilor princiare, dar era nesigur, cu toane, nu era complicele cu care să faci front inamicului comun. Capricios și instabil, vrea și nu vrea, părea că-și ia rolul în serios, apoi

deodată vorbea iar de plecare. În amor aveau aceleași raporturi. Un fel de tachinărie ambițioasă. Trecerea lui Lică de la un mediu la altul se făcea cu oarecare zbateri. Cu toată favoarea fățișă a prințesei, i se mai părea că e prins într-un laț și independența femeiei îl plictisea. Era deprins cu prietene mai servile. Dacă Ada ar fi fost prea departe prin fire de acele femei, nici nu s-ar fi apropiat de dânsa. N-avea aspirații rafinate; văzuse însă bine că țigăncușa era de înțeles. Între dânsa și celelalte amante nu era o deosebire de castă, ci numai de clasă. De la înălțimea *dog-cart*-ului cu toate safirele de pe degete, cu tot luxul, o recunoscuse ca fiind "d-a lui". Până la urmă și el era băiat de perceptor și avea rude bune. Pe Lică îl stânjeneau la Ada numai lucrurile concrete ce făceau diferența de mediu: casa, trăsurile, rochiile elegante, deși cam știa ce acopăr. Ada pricepea obstacolele și le-ar fi înlăturat dintr-o dată, de nu s-ar fi complicat cu capriciile de bolnav ale lui Maxențiu. Duelându-se acum cu Lică, și Maxențiu amestecându-se, Ada trebuia să facă diplomație pentru ca ordinele prințului să nu irite la grajduri pe domnul maestru de călărie. Toată intriga asta plăcea, de altfel, Adei. Odată ce lucrurile nu se desfășurase cu repeziciune și simplitate, șiretlicurile o distrau. Fantoșa prințului n-avea nici o putere efectivă, dar putea muri, și dincolo, cel viu era mereu reticent și dubios. Ceea ce însă convenea minunat Adei era că putea să mintă în voie. Toate întrebările lui Maxențiu cereau și dobândeau minciuni. El știa, dar îi plăcea că e silită să-l mintă, că se teme și că se ferește. Era o victorie asupra atâtor înfruntări din trecut, și era singura lui ocupație. În timpul acesta se apropiau ultimele curse de toamnă și Ada voia să-și lanseze caii. Să facă cel puțin un început în așteptarea loviturilor mai mari, pregătite abia pentru primăvara viitoare. Era destul de neliniștită în privința asta, din pricina lui Lică. Avea și ambiția și nevoia să-l prezinte bine în public.

Lică simțea și el unele accese noi de ambiție, urmate de nepăsarea lui obicinuită. "Ei ș-apoi!... Să iasă ce o ieși!..." și fluiera a ducă, punându-și mâinile în buzunare, tocmai când Ada era mai în fierbere.

Dacă Lică, la grajduri, nu era de mare folos, nici nu era de

prisos. Caii erau, e drept, de mâna întâia, achiziționați cu jocheii lor cu tot, dar Lică avea calitatea de a fi simpatic personalului. Nu venise cu nici o pretenție, din contra, se interesa cu o sinceră și naivă curiozitate de la neamț, jocheul-șef, ca de la cineva mai competent; în schimb, când pusese mâna pe cai, o pusese bine și neamțul văzuse că domnișorul cunoaște afacerea, așa încât se înțelegeau împreună și tot așa și cu cei mai mici.

Lică era destul de aproape de ei ca să le știe vorbi în plac:

— Dă-o dracului de treabă! zicea când ceva nu mergea. Dar vedea defectul; avea pentru cai "ochiul". Hotărât să "n-o ia în serios", nu se surmena și nici nu întetea pe alții cu lucrul; dar prințesa se ținea după el, ceea ce silea pe toată lumea — afară de dânsul — să muncească.

Neamțul, cu nume de englez, firește, mister Whip, nu putea suferi pe Ada, fiindcă țipa când vorbea. Așa că Lică slujea de amortisment între ei, ținând fățiș partea jocheului, fiindcă de femeie era mai sigur și o putea împăca. Mister Whip era uimit de curajul lui Lică de a contrazice pe patroană fără să provoace țipete. În schimb, când veneau ordine de la Maxențiu, Lică se trăgea la o parte, ca unul care se spală pe mâini. Mister Whip atunci, ca revanșă, îi lua apărarea. Așa cum era situația, Lică se simțea mulțumit să trăiască între cai și grăjdari; se gândea, negreșit, la Ada, cu oarecare nerăbdare, dar dovedea că a început să fie și răbdător. În așteptare făcuse unele demersuri pentru un raglan cald în rate la creditorul lui mister Whip, deci un raglan cu croială englezească...

... Maxențiu părăsise patul, circula prin cele trei camere, deocamdată, dezorientat de noutatea însănătoșirii. Cu apucăturile ei brusce, Ada decisese că era timpul să se considere restabilit. Recunoscând un tratament conjugal îndelung practicat, Maxențiu uitase că e un mare inchizitor și se supusese. Ada nu admitea ca cursele de toamnă să aibă loc fără ca prințul să o însoțească. Lică pe pistă și Maxențiu în tribună: asta îi era deocamdată socoteala. Intrase într-o dimineață la vizita doctorului, cu zgomotul acela de uși trântite care răscolea mânia lui Maxențiu și spusese profesorului Raut, cu nesinchiseala ei, că, stând mereu în casă,

are să slăbească prea mult. Va avea mină rea la curse când toți ochii vor fi pe el. Trebuia, deci, să se deprindă cu aerul. Doctorul elaborase atunci un mare program.

Se întâmplase între timp o schimbare ce permitea o astfel de politică. Între Ada și Lică Trubadurul exista acum o complicitate efectivă. Era decisă, deci, să apară cu Maxențiu în public, în cei mai armonioși termeni conjugali, mai "prințesă Maxențiu" ca oricând, mai ales în ziua aceea de paradă sportivă, când va oferi publicului prezența nouă a lui Lică, pe care societatea trebuia să-l înghită lin. Prințul vedea bine atitudinea ei, dar nu-i era la îndemână să reacționeze. Contactul cu aerul, cu lumea, îl zăpăceau ca vaporul pe un pasager novice. Nu știa deloc de se simte rău sau bine; nu știa dacă trupul lui rezistă sau riscă ceva din regimul acela nou. Astfel că Ada își reluase repede supremația și profita de ea în tot felul. Cu prima ocazie intrase la el dimineața, cu zgomot, ținând în mâini registrele albastre ale intendenței casei, care erau pentru Maxențiu chinuitoare ca niște lipitori și îi spusese fără nici un scrupul:

— S-a cheltuit enorm cu boala! Ar fi bine să fii mai sănătos!

Urare, desigur, plăcută, dar amenințare pozitivă. Cum! În loc să se teamă ca mai deunăzi — credea el — să se teamă că prințul Maxențiu o va lăsa, va divorța într-un proces de scandal ce-i va lua titlul și o va acoperi de rușine; în loc să se teamă mereu că Maxențiu bolnav ar putea muri — tragedie negreșit grozavă! — în loc de asta avea îndrăzneala să-i spună că pe dânsul, pe bărbatul ei, nobil și bolnav, îl va lipsi de îngrijirile cuvenite! Un Maxențiu părăsit... fără bani...! Mizerabila! Îl teroriza perspectiva tristă că în viitor — un viitor pe care-l purta prezent în el — i s-ar putea lua patul, doctoriile, mirosul acetic al camerelor aseptizate și tot ce s-ar mai fi cerut pentru ca scumpul bolnav Maxențiu, ce simțea că va mai zace, să fie iar vindecat, vindecat mereu... mereu! Smuls de la năravurile boalei, de la tovărășia fiolelor și chiuvetelor, Maxențiu se vedea acum fără ocupații, zadarnic, pustiu. Iar la moral, epopeea aceea de persecuții mărunte, gândurile perfide și ucigașe, existența aceea savuroasă, de om rău, de tiran, măreția crudă a bietului creier, se risipise la întâia poruncă a femeiei, ca baloanele de săpun pe care câte o jumătate de oră le făcea la

spălat.

... Raglanul englezesc hotărâse noua stare de lucruri. Croitorul, pe garanția lui Whip, liberase haina pe un simplu acompt și Lică o înnoise în prima zi mai zbârlită. Îi ședea șnapanului foarte bine și primise complimente de la tot personalul inferior, la care răspunsese făcând cu ochiul și căutându-se de formă în buzunare cu un gest de bune intenții.

Pe când fuma o țigară de foi oferită de saftea de mister Whip, deși strict interzisă în incinta grajdurilor, se trezise, pe la spate, cu Ada, prin surprindere. De la poarta mare, Ada văzuse un străin "bine" și, cum avea obsesii de proprietară de cai, se temuse de vreo vizită clandestină, de vreun spion de curse. Se apropiase nesimțită și gata pe scandal. Abia ajunsă în spatele lui, recunoscuse că e Lică al domniei-sale, în contravenție de fumat, dar foarte nostim. I se învârtise în trup un fel de violență, pe care nu o mai simțise în ultimul timp. Impresiile contradictorii combinate îi dau o stare mâniaasă de un anume fel. Când Lică, surprins, se întoarse, aruncase fumul de havană în ochii foarte aprinși ai doamnei prințese. Prins în delict de către stăpână, se iritase, gata pe arțag. Ada propusese scurt o inspecție la grajduri și pornise cu Lică, urmată la distanță respectuoasă și prudentă de mister Whip, ce credea că de rândul ăsta n-are să-i meargă bine nici lui Lică.

Ada se uita pieziș la tânărul domn ce fuma comod havana cu riscul să dea foc la câteva milioane instalație și înnoia haine de modă înainte de a-și fi îndeplinit datoriile amoroase. Cu aroganța ei cea mai de soi dete cu un deget jos țigara ținută de Lică încă slab în colțul gurii. Se făcu că nu aude vorba pe care Lică o mestecase pe buze fără înconjur. O vorbă pe șleau, pe care Ada o auzise bine și și-o prelingea pe buzele ei roșii. Și unul și altul s-ar fi pălmuit bucuros.

"Ce canalie!" gândi Ada ca un compliment.

Mereu i se părea că e un tip străin și nostim, din cauza raglanului, și mereu îl regăsea cu același necaz: huzurește și n-a "plătit".

În grajd luă caii la rând. Whip sta deoparte. La fiecare boxă

Ada se oprea hotărâtă să găsească un cusur, orișicare, chiar împotriva evidenței, numai ca să facă celuilalt în necaz. Cu coada biciuștei, păstrată încă în mână — venise în *dog-cart* — lovea o crupă sau o coamă, adresându-se lui Lică cu mojicie. Whip, băgând de seamă că inspectia nu-l privea, se eclipsă, plin de presimțiri rele. Cu tot raglanul neplătit, Lică simțea că furia i se urcă; accese pe care ușuraticul Trubadur le avea uneori. Pricinile căutate de Ada erau tot mai absurde, mai provocatoare. Lică se conținea abia, furios și decis: "O las să isprăvească și ies pe ușă fără să mă uit la ea, și pentru totdeauna".

Un fel de bucurie îi venea la gândul libertății de altădată, regăsită. Era ultimul cal. Strălucea! Acel pe care trebuia să-l alerge chiar Lică în cursă de stăpân. Ada avu un răs ascuțit, isteric:

— Țsta e cal de regiment, nu de curse...

Nu isprăvi cuvântul și țipă cu toată gura. Printr-o mișcare brutală, neprecugetată, Lică o plesnise peste mâini cu cravașa. Dunga albă lăsată de curea se desena pe brațul înroșit.

"Tot era să plec așa și așa!" se gândi Lică sumar. Dar de ce tăcea muierea?

Mușcându-și buzele înroșite, Ada de usturime abia își ținea lacrimile. Dunga loviturii, acum învinețită, bobotea, și mâna avea un tremur tetanic.

— Ceva... să nu mai usture... zise Ada cu un gemet, cu gemetul unui câine biciuit.

Lică își aminti de mica farmacie instalată în odăița de lângă grajd, care slujea de cancelarie. Cu dinții de sus înfiți în buza de jos nu-i spuse nimic, nici n-ar fi știut ce să spună, și o apucă tocmai de brațul dureros, ca să o ducă acolo. Ada deschise gura să țipe iar, dar nu țipă. Impingând ușa cu piciorul, Lică intră în odăița de cancelarie, trăgând pe Ada după el. Aruncă raglanul pe un scaun și se uită nepriceput la dulapul cu borcănase și sticlute. Ada se apropie și-i arată un borcan cu vaselină. Stângaci, Lică înfipse degetele în unsoare și le plimbă pe brațul păros și bobotit. Femeia sta pasivă... apoi deodată îl mușcă pe gură...

... Lică, cu mâinile subțiri și tari o apucă până ce brațele slabe și falangele îi pârâiră pe oase... Mușca, lupoaica!... Apoi simți

muceha mesei de lemn că-i taie șalele... o împinse de perete... Ada auzi hârșăitul bluzei de zidul văros, și tencuiala, glodind-o, intra prin haine și carne cu fiecare bobită de grunz...

"Țigancă"... gândi Lică... "Țigancă", mestecă iar în gura care apucă artăgos ca a unui câine tânăr... "pe scânduri... țigancă!"

Apoi se gândi că ușa grajdului a rămas deschisă... grija ca să nu scape cumva un cal îi reveni limpede. De ezitări, de toane, de furie, de amor, Trubadurul se descărcase...

— Nu e aici nici o oglindă! șuieră melodic, ca un șarpe dresat, Ada.

În odăiță era o masă și un scaun de lemn, dulapul, o etajeră cu registre și hățuri în cui. Sumar! Lucruri concrete ce nu puteau stânjeni pe Lică!

Whip rămăsese afară, la o distanță nici mare, nici mică de grajduri, ca un strateg — și grav, gândea că trebuie să se petreacă acolo lucruri rele!

Ceea ce era discutabil.

VIII

Ada nu mai avea deci nevoie de ochuri pentru a întâlni pe Lică, așa cum se petrecuse la început, când îl găsisese și-l rătăcise din nou în mijlocul orașului. Strada i-l redase definitiv. Lucruri la care nu se gândea din punctul de vedere al destinului, încă mai puțin din cel poetic, și nici nu i se părea ciudat să se lege cu un om întâlnit pe uliță, cum nici lui Lică nu i se părea nici ciudată, nici romantică aventura lui de pieton cu boierii de *dog-cart*. Unul ca și altul când se gândeau la acel moment predestinat erau numai mulțumiți și preocupați de consecințele lui practice. Ada nu mai avea deci nevoie ca deunăzi de frumoasa doamnă Elena Drăgănescu-Hallipa pentru a descoperi pe Lică, dar avea încă mare nevoie de ea pentru a-i da altă situație decât aceea de haimana, cum îl chema Maxențiu, cu un ultim act de autoritate. Cercetând pe Lică, Ada aflase cu bucurie că era unchiul

înfumuratei doamne Hallipa-Drăgănescu. Comunicase noutatea lui Maxențiu, ce opinase că fiecare familie are haimanaua ei. Dacă Lică ar fi avut însă raporturi de familie cu Drăgăneștii, lucrul s-ar fi schimbat. Ada știa că în curând lumea va vorbi de ea și de stahlmaistrul ei. Mai știa că o prințesă autentică ar fi putut să-și permită șoferul sau jocheul, dar că ei, care era prințesă numai prin alianță și încă de mâna stângă, nu i s-ar fi trecut cu vederea. Abia strecurată în societatea înaltă, ar fi fost pusă la index. Avea deci două păreri precise: ținea la opinia publică, pentru că era ambițioasă, dar, când era vorba să-și facă gustul, n-avea habar ce vor zice oamenii. Soluția era clară: să silească lumea să accepte pe Lică. O mai bună recomandatie ca înrudirea cu doamna Drăgănescu-Hallipa nici nu se putea. Dar cum să o proclame? Pe Elena n-o frecventa, aproape nici nu se recunoșteau, deși camarade de școală. Lică, la primul cuvânt spus în privința asta, refuzase net, luându-și cu gestul lui obicinuit pălăria, gata să plece.

— Eu pe-acolo nu calc! zisese cu încăpățănare.

Ar fi trebuit ca numele lui Lică și al Drăgăneștilor să fie alăturate fără știrea și fără voia lor. Pentru asta era destul ca Ada să pătrundă la recepțiile Elenei. Pe Maxențiu însă, înrăit cum era, nu se putea bizui și nici nu era lesne ca tocmai Maxențiu să reia raporturile cu Elena, fără vreo împrejurare. Ada nu găsea încă mijlocul, dar căuta stăruitor și, în așteptare, făcea o propagandă activă pentru concertul Elenei. Pe oricine-l întâlnea, îl întâmpina cu vestea audiției din Bach:

— Eu nu ies nicăieri în iarna asta, spunea; am pe bărbatul meu bolnav, dar ce minunată inițiativă! Ideea de a lărgi corul e admirabilă. Sunt partizana fanatică a lui Bach!

Și Ada, cu ajutorul primului dicționar muzical, vorbea cu competență despre Bach. Nici chiar Elena nu lucra mai mult la răspândirea evenimentului artistic ca prințesa Ada. Dacă doamna Elena Drăgănescu ar fi știut de acea reclamă gratuită, care risca să-i complice lista invitațiilor, s-ar fi nemulțumit. Prin concursul inopinat al Adei, concertul ei devenea un fel de mare premieră de la care ar fi fost rușine să lipsești. Ada spera, nu fără dreptate, că acest panegiric va ajunge la urechile Elenei, ce va fi probabil

mirată, dar și măgulită. Totuși de-acolo până la o invitație mai era încă drum. Dacă nimic nou nu survenea în apropierea concertului, ce trebuia să aibă loc la finele lui noiembrie, Ada era decisă să caute pe Nory Baldovin și să-i ceară categoric obținerea unei invitații. Se bizuia pe surprinderea produsă de o așa cerere pentru care refuzul să fie greu.

Ca scuză avea pe Bach. Pasiunea ei pentru Bach îi îngăduia procedări absurde. Ada nu avea nici o urmă de fire de artist și nici informații suficiente asupra acestui fel de temperament, dar știa că arta are legi aparte și că în numele ei se comit multe lucruri pe de lătura uzului comun. Sub pretextul că nu poate ieși din casă din cauza boalei lui Maxențiu, prințesa Ada primea acum mult. Luase din acea boală prilej bun pentru a-și organiza recepțiile, până atunci cam șovăielnice. Pe motivul sănătății, vizitarea casei Maxențiu devenea o datorie, și biletele de scuză, cam numeroase înainte, erau din ce în ce mai rare. Tot din cauza bolii, recepțiile erau simple, mai adesea prânzuri în număr redus, dar la care Ada reușea să strecoare cât mai mult lux, fără să se bage de seamă, dar în așa fel ca oaspeții să-i simtă mulțumirea. Subiectul principal al conversației era, firește, prințul și sănătatea lui delicată. Subiect asupra căruia Ada era așa de abundentă, că trecea drept foarte devotată. Unii din musafiri pătrundeau până la Maxențiu, care nu lua parte, dimpotrivă, se ascundea, oamenii fiindu-i acum urâți. Cu prilejul vizitării apartamentului sanitar al lui Maxențiu, se vizita tot palatul minunat orânduit. Se producea acea cordialitate pe care o stabilește averea. Chiar cei mai rezervați până atunci față de Ada emiteau acum proiecte mari, pentru timpul când prințul va fi însănătoșit.

Printre multe alte se vorbea des și de concertul din muzică de Bach. Unii din musafiri erau chiar din cercul Elenei, alții aflau abia atunci, dar pe toți, profani sau diletanți, îi impresiona solemnitatea aceluși nume de muzicant, izolat astfel în gloria lui printr-o ceremonie pioasă. Titlul de audiție exclusivă din muzică de Bach avea efect asupra tuturor. Astfel stau lucrurile când Ada citi în ziarele, pe care le parcurgea regulat ca un politician, c-a sosit în țară Victor Marcian. Fu o revelație.

Își găsisese calea și omul. Marcian era văr bun cu Maxențiu. Era

fiul unei surori a frumoasei Zaza, soră venită ca guvernantă într-un pension și măritată regulat cu un onest funcționar. Marcian, deși artist, era foarte ordonat în sentimentele lui familiale. Devotamentul lui pentru tatăl său era legendar. Chiar pe mătușica Zaza o tratase ca pe o rudă respectabilă. Copilărise cu Maxențiu, căruia îi trimetea regulat cărți poștale ilustrate de pe parcursul lui de voiajor glorios. Nimic, deci, mai probabil ca vizita lui Marcian. Era destul să fie informat că prințul e la București și încă bolnav.

În adevăr, într-o zi, pe la patru — oră burgheză — Marcian veni cu o birjă oarecare la casa de marmoră. Ordinile erau precise: domnul Marcian să fie primit oricând. Spre norocul ei, Ada era acasă. În interior nu prea era elegantă și Marcian o găsi cu o rochiță de casă foarte simplă. Era un bun debut, deoarece verișorul celebru avea idei și apucături modeste, pe care gloria nu i le schimbuse.

Boala lui Maxențiu pusese de la început conversația pe un ton familiar. Ada nu ascunsese lui Marcian grija ce-i da prințul. Știa să fie cordială; era, de altfel, uimită sincer de renumele vărului și, mai ales, avea nevoie de el. Bunul-simț îi dicta să nu fie nici cochetă, nici lingușitoare, artistul având spaimă de amândouă procedeele. Îi arătă și lui, fără pretenții, din treacăt, casa, cu aerul de a cere o apreciere și, ca din întâmplare, îi mai arătă într-o casetă și cărțile lui poștale, colectate cu grijă și prevedere. Marcian se simți mulțumit de mariajul vărului Maxențiu. Apei Ada conduse prințului oaspele, ca pe o surpriză de preț.

Maxențiu avea multă afecțiune pentru Marcian. Fu bucuros că-l revede. Rămași singuri, muzicantul făcu însă elogiul Adei. Atunci prințul nu mai cuteză să-și arate doleanțele casnice.

De-acolo înainte totul decurse bine. Marcian își avea tacâmul pus, întrucât, între mesele la birt și dineurile mondene, îi convenea să se poată repauza cu bucătărie de familie. Maxențiu lua parte numai ca spectator. Mesele lui speciale, din trei în trei ore, permiteau serviciul separat și izolarea. Deși cam nepăsătoare cu microbii, Ada avea totuși oarecari temeri și se ferea. Maxențiu însă era stânjenit mult de el singur. Fără a fi chemată pe nume, boala lui era știută de toți oaspeții.

Unul din cei mai zeloși propagatori era acum însuși doctorul Raut. Nu i se putea reproșa că nu ținuse secretul la timp. Acum credea că e vremea să-și publice succesele în boala aceea tăinuită, să-și prepare drum spre un sanatoriu propriu, ceea ce era visul lui. Unui astfel de luptător contra tuberculozei și cu un exemplu așa de patent pentru reclamă ca Maxențiu, nu i se puteau refuza fondurile. Vedea în închipuire clădirea albă într-un parc vast de brazi. Deocamdată, palatul Razu îi părea a avea minunate calități de sanatoriu, începând de la marmora albă a exteriorului. Credea că ar fi fost păcat să rămână un imobil particular. Fără iluzii asupra vindecării prințului, iluziile lui prevedeau vreun testament sau vreo donație. Într-o meserie de realități, era utopist și nici nu avea destulă informație: nu cunoștea pe Lică Trubadurul.

Din reclama asta Maxențiu nu știa nimic, dar o simțea sub forma unei separații tot mai mari între el și lume. Îi era tot mai rușine de trupul lui slăbănog și de respirația lui primejdioasă. Simțirea asta îi stânjenea toate apucăturile. Tăcerea lui penibilă, lipsa de cordialitate erau puse pe seama bolii și scuzate. Era mulțumit când se putea sustrage de lume, ceea ce nu-i era posibil decât cu voia Adei. Izolat de toți, avea totuși o mare ocupație: revolta împotriva Adei, care refuza să-l trimită la Leysins, care, deci, îl asasina. Avea acum o cauză sacră, nu de răutăți, nici de ură, și în pustiul din el și din jurul lui își dezvoltă în voie indignarea. În loc de cuvinte ingenioase, care să omoare pe Ada, acum, de sus, de la înălțimea unei revendicări uriașe, de pe munții piscoși care adăposteau Leysins, Maxențiu privea cu durere și revoltă procese felurite, toate variantele morții lui proprii, pricinuită de femeia avară, adulteră și criminală. Prin mintea lui, abandonată vedeniilor, treceau suferințele, solemne ca și ritul îngropăciunii lui, orânduită de el singur. Era o durere nobilă, o revoltă măreață, care, deodată obosită, se umilea din nou. Maxențiu, cu o gură scâlciată de plâns, așa cum sta urât, netrebnic, acolo pe o margine de canapea, scobora mereu mai mult în mizerie. Scobora așa de mult în umilință până la gândul de a întâlni pe Lică și a-l face aliatul plecării lui la Leysins. Pe Lică, nu pe Marcian. De vărul lui se jena: cu Lică nu mai avea

acum nici o rușine.

Prin ocaziile frecvente de a se vedea, prin obligațiile pe care Marcian le contractase astfel către ea, Ada parvenise cu răbdare și cu diplomație să atragă atenția muzicantului asupra concertului din Bach. Nici un agent electoral nu ar fi putut face mai bine elogiul candidatului decât făcea Ada pe al Elenei. Scopul urmărit o silea să lase deoparte orice invidie. Era o impresurare abilă, o adevărată operă de sugestie. Marcian aflase, astfel, că Elena Hallipa-Drăgănescu era o mare admiratoare a lui, dar nu era dintre femeile care caută să acapareze un artist. Aflase că acolo era singura casă din București care merită să fie frecventată de un muzicant de talia lui. Între Ada și Elena, deși erau camarade de școală, situația fusese un moment delicată prin faptul că existase un proiect de logodnă cu Maxențiu. Dar ce însemna asta? Destinul oamenilor nu se statornicește totdeauna dintr-o dată, și cea mai bună probă erau cele două perechi așa de bine potrivite acum. Prin astfel de mărturisiri, Marcian era convins că există raporturi cordiale între cele două familii și întrevedea puțința de a lua el însuși contact cu acel adăpost de seamă al muzicii. Marcian era deci sufletește pregătit. Cu toate că Ada așezase admirabil pionii jocului ei, rămânea de dat o lovitură anevoioasă și decisivă. În ziua când Marcian va consimți formal, cum avea Ada să-l introducă în casa Drăgăneștilor și pe ea deodată cu el? Era încă nesigură.

Prințesa lucra astfel harnic pentru Lică Trubadurul, care avea capricii din ce în ce mai rare și era mulțumit de amorul țigăncușei, deși era un amor cu obstacole. Recepțiile, prezența lui Marcian, nevoia de a menaja pe Maxențiu, tot planul de campanie dus de Ada aducea incomodități noului amor. Era o iubire mereu pe apucate, pe furiș, o iubire de lachei prin colțuri, care Adei îi era plăcută, dar și displăcută și o îndruma spre dorința unei libertăți mai prielnice. Uneori, în vreun acces de pasiune pentru Lică, gândea despre prinț: "De ce Dumnezeu n-a murit mai bine!" dar se întorcea repede la socoteli mai cumiți. Îl știa încă necesar; avea nevoie de el viu și, de ar fi fost posibil, chiar și sănătos. Maxențiu avea însă mereu un aer sinistru, care uneori o impresiona. Câteodată lupta dintre ei devenea mai acută. În

toamna aceea doctorul socotise de datoria lui să insiste mai mult asupra plecării la Leysins. Când Raut vorbise prințesei, nu-i răspunsese. Așa că Maxențiu avea ideea fixă a plecării și Ada rezista în tăcere. Într-o zi, la dejun, când prințul își exprimase dorința mai direct și tăcerea ei fusese deci mai îndărătnică, Maxențiu pierduse răbdarea și pusese chestiunea formal. Ada lăsase șervetul și ieșise din sala de mâncare. Maxențiu, furios, avusese un acces de tuse urmat de sufocări. Ce vroia nemernica? De ce-l ținea lângă ea? Nu prefera să fie liberă? Ce însemna rezistența ei? Poate că nu vrea să audă vorbind de o localitate ponosită. Îi era rușine că el e nevoit să meargă la Leysins! Se temea de comentariul lumii! Cum și lui îi era rușine de acea localitate, detesta pe Ada pentru aceleași simțăminte. Știa doar acum bine că era tuberculos. Vroia să aibă încă aerul că nu știe și, pentru că nimic nu-i era mai dureros și ofensator decât cunoașterea mizeriei lui, o ura pentru prefăcătoria ei. Pierduse tot: avantajele disimulării, mângâierile zăcerii, n-avea nici cel puțin bucuria de a vorbi cuiva de suferința lui. Vrea să se vindece. De fapt, Ada era avară. Nu vrea cheltuieli noi și, nai ales, nu vrea să rămână singură în situația vulgară a unei femei oarecari cu un amant neînsemnat. Nu se gândea intenționat să-i facă rău sau să-l lipsească de îngrijiri, dar nu înțelegea necesitatea absolută a plecării. Își dădea ei singure argumente potrivite cu interesul ei: Pe drum singur!... Între străini?... Când acasă avea la îndemână tot confortul!...

Maxențiu însă, care se credea asasinat cu premeditare, trecuse acum la lupta fățișă. Nu mai avea prudență, nici stăpânire de sine. Pusese chestiunea din nou cu violență; rostise injurii pentru Lică, amestecându-l în chip periculos discuției. Ada, înrăită de acuzații deslușite, refuzase hotărât, așa cum Maxențiu nu credea că va avea curajul. Își închisese deci singur drumul. Acum, când îi era interzis, Leysins îi părea tot mai mult singura lui salvare. Nu mai era locul necesar dar ponosit, ci un paradis pierdut. Era însă neputincios.

Ada, orfană și majoră, se măritase cu avere proprie și, din delicateță, Maxențiu nu ceruse act dotal. Fără delicateță, Ada deschisese la început credit larg prințului, știind că l-a luat ca să-

l plătească. Averele o administra însă ea, cu strășnicie. Atât timp cât fusese trecut la rubrica luxului necesar, totul mersese bine, dar la primul conflict Maxențiu se vedea constrâns. Cunoscu acum noi tragedii: avu gânduri de furt, proiecte absurde de a-și procura bani. Un Maxențiu imaginar, escroc și tâlhar, se zbătu cu cel nevolnic și cinstit. Sfârși prin a demasca doctorului Raut mizeriile lui de soț-consorte. Doctorul, prudent, socoti că, deoarece bolnavul nu poate pleca, cel mai bun lucru e să dureze cât mai mult pe loc. Cercă deci să-l convingă că Leysins se putea amâna fără riscuri. Căută să temporizeze. Își aplică tratamentul mai intensiv, transformă încă mai mult apartamentul în laborator. Adesea, scoborând scara de marmoră, făcea planuri de amenajare a întregului palat, se lăsa târât spre anticipări. Nu i se părea exclus ca frumoasa casă Razu să devie cu adevărat un sanatoriu, și dimensiunile mici ale grădinii îl supărau. Maxențiu, în acea temniță, trăia vegetativ și monoton, pe când în minte, pe rând, erou și criminal, acuzator și vinovat, se zbuțuia fără spor.

Lică, plictisit de odăița lui proastă și prea depărtată, și nemaigăzduind pe la prieteni din prudență, dormea foarte adesea în camera lui mister Whip, ce i se părea culmea confortului. Palatul de marmoră cu omul cadaveric îi era urât, îi amintea capelele funerare cu criptă, văzute în unele duminici din trecut, când se plimba în Bellu pe vremea liliacului, pe atunci când duduia Mari locuia prin partea locului. Ada, în schimb, cunoștea bine camera, adesea complezentă fără știrea lui, a lui mister Whip. Uitase de vreo două ori acolo batiste fine și, cum era foarte ordonată, le ceruse lui Lică, care n-avea habar. În schimb, mister Whip găsisse acel corp delict, ce-l făcuse să creadă că totul e cu puțință de la o femeie nesuferită, care țipă. Socotea însă că nu e de demnitatea unui jocheu-șef să se amestece în astfel de bănuieli supărătoare.

Pentru Victor Marțian menajul lui Maxențiu era foarte satisfăcător, își freca cu mulțumire mâinile bine îngrijite și frumoase, zicându-și că bietul Maxențiu avusese bună prevedere cu acea căsătorie. Femeia se arăta simpatcă și plină de bun-simț și sănătatea lui avea nevoie de bani. Cât despre ideea concertului Bach, cu încetul se strecurase și se așezase la loc bun în mintea

lui Marcian.

— Frumos!... Minunat!... Lucru rar să vezi la noi în țară o astfel de inițiativă.

Marcian trăia în aerul de sus al fumului de tămâie și, în atmosfera ideală a muzicii, cunoștea din oameni ceea ce venea până la dânsul, ceea ce îi aduceau din ei. Lui, pentru arta lui minunată, îi aduceau numai ceea ce — mult, puțin — aveau mai bun. Acțiunea mizeriei trezea ecourile muzicale ale traiului. Crea ce știa din realitățile mai josnice omenești forma pentru el ceva separat, ca două straturi distincte despărțite de atmosfera de filtrare a muzicii. Bine îndrumat de Ada, Marcian se întreba de nu era de datoria lui să-și manifeste aprobarea pentru concertul Baccii, poate chiar să-și ofere concursul efectiv. Timid însă, nu vedea modalitatea. Bine pregătit pentru a servi scopurile Adei, nu lipsea decât ocazia. Aprobarea lui rămânea încă tacită. Vorbea puțin, în genere, și pălăvrăgeala neobosită a Adei ajuta mult cordialitatea dejunurilor de familie. Foarte deșteaptă, cu oarecare instrucție, Ada, care nu cunoștea meditarca și reculegerea, conversa permanent. Conversa banal, fără pretenții, așa că nu era obositoare. Puteai răspunde sumar sau puteai să nu-i răspunzi. Era ca un ziar cotidian din cele bune pentru lector: fără opinii și fără stil, dar informat și lesne de parcurs. Într-una din zile, pe când Ada, bine informată de la Fedor, povestea în ce stadiu se găseau pregătirile, Marcian se exprimă în termeni atât de călduroși, că prințesa, care nu lăsa să-i scape momentul, îl rugă pe loc să-i dea voie să comunice doamnei Hailipa vestea glorioasă că maestrul va asista, dacă nu chiar va participa la audiție. Astfel provocat, Marcian îngăimă că era pentru el o mare bucurie să cinstească un festival Bach, dar că... Ada nu-i permisesese să se rătăcească în dificultăți și reticențe. Îi mulțumise cu entuziasm pentru ea, pentru amica ei Elena, pentru muzică. Din partea lui Bach chiar! Expansivitate care intimidase pe Marcian, dar îl implicase fără de scăpare.

Odată obținut ca Marcian să cânte la faimoasa audiție, Ada, înarmată cu un așa de prețios *passe-partout*, trebuia, orice s-ar fi întâmplat și prin orice mijloace, să pătrundă deodată cu Marcian la Hallipii-Drăgănești. În tot acel timp, tocmai fiindcă lucra așa de

mult la amorul ei pentru Lică și la cariera lui socială, era nevoită să-l neglijeze, evitând întâlnirile riscante, mai ales că raporturile cu Maxențiu erau tot încordate. Pe Trubadur Ada nu-l putea pune la curent cu politica pe care o ducea, fiindcă știa că nu vrea să audă cu nici un chip de Drăgănești și ar fi fost în stare să strice tot. Lică nu avea intenții, nici prevederi și era nedumerit de răceala ei. Gesturile de fugă nu le mai avea acum decât din obicei, nu din convingere. Trecuse pragul despărțitor al celor două medii sociale și prinsese gust să rămână dincoace, unde îi condusesse destinul lui de parvenitism, de care destin începea să aibă conștiință. Pentru norocul lui, nu putuse trata pe Ada altfel decât trata pe mahalagioaicele lui; felul ăsta avea pentru ea savoare, un gust ușor de usturoi, ce-i plăcea făinăresei. El se purta cu ea așa pentru că avea firea prea formată ca să și-o schimbe și pentru că temperamentul lui îl slujea bine acum ca și totdeauna: nu fusese niciodată refuzat de femei pentru a avea îndoieli. Acum însă ținea la "postul" lui de lângă Ada, nu numai pentru că era o drăcoaică oacheșă, ci pentru toate acele profiluri de situație și confort ce-l prindeau treptat în mreaja lor, îl converteau de la haiducie, îl ispiteau cu o aventură mult mai valoroasă ca cele din trecut. Fluierând, dar fluierând acum cu o nuanță schimbată, rămânea tot ușuratec și indiferent, mai avea capricii și salturi de cal năvălaș, dar se dase la coardă. De aceea sta uneori în drumul Adei dinadins și se întreba ce înseamnă răceala ei. Băgase de seamă că numai în public era așa țațoșă și-l liniștea atitudinea ei atunci când se întâlneau singuri. Era tot aprinsă și tot decisă să ducă planurile la căpătâi bun. Lică se gândea că trebuie să fie vreo chichiță, dar nu se obosea în cercetări. Bine construit pentru plutire, se lăsa purtat de apă, în firul ei. Lăsa să lupte pentru el cine trebuia și cariera lui se făcea fără osteneală.

Ca să se distreze, Lică făcea vizite croitorului lui Whip. Se încurcase acum cu două rânduri de haine: "Neplătite n-o să rămână ele!" își zicea cu o înjurătură. Ocupația asta era foarte bine inspirată. Lucra pentru scopurile prințesei Ada. Își lucra viitoarea siluetă socială, care siluetă, de cea mai mare importanță pentru o carieră de acest fel, nu se putea obține decât din frecventarea familiară a unui croitor bun. Lică sta adesea la cafea

și țigară ca un musafir, în atelierul domnului Paul, pe pragul dintre calitatea de client și cea de prieten. Lipsa lui de grandomanie îl slujea bine. Asista în mod familiar la confecția acelor "cap de opere"; lua parte în intimitate la acele elegante; văzute astfel în stare de geneză, hainele de lux îi păreau accesibile, nu-l mai speriau. Băieți buni și simpli în cămașă de zefir, domnul Paul însuși în vestă, confecționau acel *chic* așa de impunător. Astfel privit din atelier, prin ușa de comunicare, însuși snobul nesuferit Trubadurului, care trebuia să poarte acel veston perfect, înceta de a pare arogant cum era pe pistă, la curse, sau pe scara de marmoră a palatului Maxențiu.

Po-acolo, prin dos, Lică intrase la început cu mister Whip. Domnul Paul lucra croitorie cu două intrări separate, pentru două feluri de clienți: jocheul cu punga groasă și *sportsman*-ul care îi făcea reclamă. Același preț era șoptit stăpânului, ca o grație, și jocheului ca o concesie amicală. Mai îmbrăca cu prețuri mai mari pe oricine putea plăti bine firma, dar marea diplomatie a domnului Paul era că știa să refuze. "Nu pot nici cu 10.000. Am clientela mea!" Victimele refuzului erau selectate uneori după aspect și alteori după toanele domnului Paul și ale premierului inițiat. Printr-o întâmplare, premierul era tecucean. Duiosă concetățenie cu Lică. Cunoștea pe Braim croitorul, cafeneaua Jigal și grădina publică. Uneori Lică își scotea vestonul și încerca vreunul abia terminat, croit după ultima modă. Băiat bine făcut, îi sta bine, deși îl schimba mult. Deprins cu aspectul lui sprinten, desenul nou al trupului i se părea curios acolo, în oglinzile mobile. Ca și Ada deunăzi, admira acolo pe domnul acela grav, care din profil îi părea străin și își recunoștea cu plăcere, din față, capul cu mica freză pe frunte. Făcea astfel repetiții folositoare, dar nu cuteza încă să-și înlocuiască vestonul secret ce-i făcea crupă, cu buzunarele puse sus ca să-și afunde în ele mâinile fără lucru. Se lăsase însă ispitit să comande un rând de călărie și unul de oraș, tot sportiv, la fel cu al lui mister Whip, cu diferența că jocheul era urât ca o maimuță și Lică era băiat nostim. Nu grăbea lucrul, ceea ce era explicabil, dar făcea vizite dese și se deprinsese cu magazinul de lux. Atunci când, mai târziu, avea să intre prin ușa principală în laboratorul eleganțelor domnului Paul,

atitudinea lui familiară avea să pară celorlalți clienți distinsă și băieții aveau să fie recunoscători unuia care, cu toate că a ajuns așa de bine, a rămas tot drăguț cu ei.

Pentru ziua curselor Lică inaugurase costumul de călărie. Domnul Paul, informat de Whip asupra stării de lucruri, făcea mereu credit. Inaugurarea avusese succes. Whip câștigase o cursă importantă, și în alergare proprie Lică sosise al doilea. Mai pariase cu câștig pe un cal necotat, după recomandăția lui Whip, și încasase bani frumuși, apoi, ceea ce nu era de lepădat, fusese remarcat de publicul feminin. Surprinsese vreo câteva cuconițe care cercetau pe Ada despre ei. Ada, dintr-un dublu interes, nu-l recomandase nimănui. Nu vroia să-l împartă cu altele și nici nu se mai mulțumea pentru el cu situația actuală. Odată ce Lică putea fi unchiul oficial al doamnei Hallipa, la ce să se mai bârfească că prințesa Ada trăiește cu un dresor. În ziua curselor era rece și vânt, Lică, totuși, ingrât cu raglanul, își arătase până la sfârșit hainele noi, care aveau factura perfectă a lui Paul, în plus acel ceva mai lălău, cu care Trubadurul, prin felul de a purta, corecta răceala englezească a croielii. Tocmai fiindcă era rece și vânt, prințul Maxențiu cu *demi-palton* și *cache-nez* de lână era foarte indispus. Ada, în așteptarea rezultatului, era așa de nervoasă, încât succesul îi calmase numai grija, dar nu-i dase toată plăcerea așteptată. Așa că perechea Maxențiu, deși triumfătoare, primise fără destul entuziasm felicitările. Pentru Ada, scopul de a lansa acolo pe Lică fiind părăsit, acel succes nu mai avea rolul de căpetenie. Maxențiu, felicitat mult și asupra bunei lui înfățișări — era îmbuibat de arsenic — se enervase; așadar, era tratat în public ca un bolnav care merită complimente când arată mai bine! Acei imbecili dau astfel argument nou Adei pentru avariția ei! Tot necazui lui, firește, cădea pe Ada.

Ce nevoie de cai de curse!... Ca să aibă *maître d'écuries*?... Ca să-și scoată la lumină haimanaua?... Risipă de bani din vanitate și desfrâu, pe când el era nevoit să înghită praf și vânt și să asculte cum se miră lumea că nu e încă mort.

Din atâtea pricini menajul nu era bine dispus. Ada nu putuse face lui Lică elogii publice, nici particulare. Cam descumpănit, Lică vârâse pumnii adânc în buzunarele stilizate, cu gândul la

toanele femeii și la contul lui Paul. Cum ziua curselor, cu tot succesul, nu fusese reușită în ce privea amorul, în loc de chef cu mister Whip și în lipsă de altă petrecere cu Ada, pe care o va fi sperat, Lică hotărâse să se ducă la Sia, amintindu-și brusc de ea după o uitare cam lungă.

Dincolo, Ada, care își închipuise și ea altfel urmările acelei zile, era arțăgoasă. Din întâmplare nu aveau pe nimeni în seara aceea la masă. Marcian se scuzase, ceea ce făcea pe Ada să se gândească la cine știe ce plecare bruscă a artistului cu vreun angajament neprevăzut, tocmai acum când îi era așa de necesar. Starea asta de spirit nourată adusese o furtună. Abia ajunși acasă, cu pălăria încă pe cap, Maxențiu reîncepuse atacul împotriva haimanalei și pentru Leysins. N-avea pulsul momentului. Ada, care știa să-și lucreze afacerile cu atâta răbdare, avea însă și mâni repezi. Dete lui Maxențiu replica pe un ton ridicat și curmă brusc discuția cu una din acele hotărâri imediate:

— Ca să se isprăvească, zise, domnul Petrescu va fi concediat. De mult insista să plece. Nu-i convine postul, e prea mic. Vrea să lucreze pe seama lui ca profesor de echitație... Și leafa pe care o avea domnul Petrescu desigur că îți va fi de ajuns ca să pleci unde vrei și când vrei.

În timpul din urmă Maxențiu trecea cu boala lui printr-o fază de stagnare pe care o putea confunda cu binele. Artificiile medicale îi dădeau o potolire. În fața acelor declarații neașteptate și obraznice fu atâta de surprins, încât își uită egoismul salutar și se simți gata să se repeadă, gata însă să cadă. Se lipi de perete, proptindu-se pe picioare anevoie. Simțea în piept un gol mare ca o bolboacă deschisă în el. Fu numai un moment, își reveni, se miră de a se simți teafăr ca de un rău nou și neliniștitor.

Ada trântise ușa și ieșise. Așadar, dușmanul asupra căruia își exercita persecuția, subiectul revoltei lui, obiectul ocupației lui dispărea. Haimanaua n-avea nevoie de slujba prințului Maxențiu, nu era destul de înaltă pentru domnia-sa. Nu el, Maxențiu, era cel care, demn, indignat, îl gonise, ci domnișorul întorcea spatele când îi plăcea!... Lăsa caii, periclita totul, își bătea joc!

Un interes subit pentru serviciile lui Lică cuprinsese pe

Maxențiu. Se credea ofensat direct de această demitere, se credea păgubit. Era păgubit numai de acele răutăți ce-l țineau încordat, cu care îmbuiba necazul și părăsirea lui. Pe cine să mai spioneze? De ce să se mai plângă?... Și ce folos, avea acum?... Dar ce putea însemna acea comedie? Se săturase femeia și-l zvârlea?... Era să-i aducă acum pe altul! Să aibă alte încercări, alte turburări! Se deprinsese cu starea de lucruri. Sau poate căutau să scape complet de sub supravegherea lui?... Poate că femeia, ca și banii ei, vor merge tot acolo, dar fără de controlul lui, răpindu-i voluptatea și alimentul curiozității. Vroiau să-l prade și să-l lase pustiu între chiuvete și fiole!... Și obrăznicia mitocancei! Îi oferise leafa grăjdarului... Cei cinci mii de lei nemeritați, neașteptați pentru acea haimana de uliță, lui, prințului Maxențiu, pentru sănătatea lui scumpă, pentru plămânii lui prețioși!... Profesor de echitație?... Suna bine, și elevii, desigur, și-i va procura servindu-se de numele și de prestigiul lui Maxențiu, iar banii pentru Leysins, banii cei mulți, dacă elevii nu plătesc bine, vor merge la profesorul de echitație.

Văzuse hainele noi ale haimanalei. Se învărtise doar ca o sfârlează sub ochii lui și ai lumii, în talie, zvelt și sănătos... Se învărtise fără rușine pe dinaintea ochilor lui galbeni și nu mai părea un vagabond... Maxențiu băgase de seamă că avea aerul unui domn, aproape a unui om de lume! Canalia!... Să plece după ce se înțolise... și pe el să-l omoare... Chiar adinioarea era să moară!... Ada nu-l mai reținea. Îl gonise chiar: să plece când și unde vrea! Nu-i mai trebuia alături de ea o fantoșă. Nici de asta măcar nu mai era bun!... Nu mai era bun de nimic.

Maxențiu învins, fără apărare, ar fi vrut o protecție, fuste de femeie lângă care să se adăpostească. Nu se gândi la mama lui, la frumoasa Zaza, cu sânii ca două globuri. O iubise prea mult, dar o cunoscuse prea bine ca s-o deranjeze fie chiar în amintire. Se gândi la Elena, acea logodnică severă care-l alesese și-l respinsese. I se păru că alături de ea ar fi fost apărat, sănătos, fericit. Se scuză că n-a știut să-și cultive norocul. Își închipui că viața de acum a frumoasei doamne Hallipa-Drăgănescu ar fi fost a lui: casa măreață de pe bulevardul Catargiu, averea trainică, reputația acelei familii, totul al lui!... El ar fi prezidat concertele

din Bach, deoarece lui altădată fata modestă a moșierului Hallipa îi cânta la pian în serile de toamnă. Astfel întoarse, gândurile prințului slujeau de minune planurile Adei, planurile care, prin concertul Bach, trebuiau să asigure viitorul lui Lică...

... Cu vârful ghetelor roșii, voite mai strâmte totuși decât cerea moda — lui Lică îl plăcuse totdeauna gheata strânsă pe picior — Lică împrăștia în drum spre casa Rimilor mormane de foi uscate; unele cântau ca o ghtară când le zdrobea, altele putrede ca un covor de Smirna și toate vopsite la fel cu rochiile femeilor, care nu mai vroiau să poarte decât culori de aur textil, proaspăt ori vechi, și culori de rugină.

IX

Când doamna Vera, de după *brise-bise*, pândise câteva zile în șir la toate orele și mereu zadarnic venirea lui Lică, trecuse prin numeroase faze ale curiozității și decepției. "N-a venit azi!... Nici azi n-a venit!... Ce-o fi având de nu vine?... Lipsește, pesemne'... Să știi că s-au certat!... Se vede că l-a luat dracu!..."

Cam acestea erau etapele nerăbdării pe care le petrecuse doamna Vera. Băgând însă de seamă că *brise-bise*-le, tot săltându-le, făcuseră dungi, le potrivise cu grijă la loc, și se retrăsese în mijlocul odăiei la masa de nuc, unde făcea pasiențe. În interesul cucoanei Vera, Lică ocupa un loc însemnat. Era viața privită din observatorul fix al unei camere bine scuturate, fără de oaspeți, fără de întâmplări, și cu lumina primită pe o singură fereastră. Doamna Vera, în urma unui atac, trăgea un picior și nu ieșea niciodată din casă.

"Fata ceea, infirmerița de la doctor, ieșise și ea mereu la poartă, dar degeaba. Parcă un bărbat ca el avea să-și bată capul mult cu una ca ea!... Se cunoștea de atunci! Îl îndopa ea cu bunătăți în pachete!..."

Dar cucoana Vera văzuse cum o dată aruncase porția pe

maidan, îi trebuia lui cadouri de la ea!... Nu găsea oriunde!... Era drept că de la Dănuleț din Piața Mare până la moșica Mari, de la căpitanul de intendență cu nevasta ușurică, până la casa de marmoră a făinarului Razu, Lică nu ducea lipsă de aprovizionare.

Sia văzuse ultima oară pe Lică în ziua când venise să-i povestească întâlnirea lui cu domnul gălbejit, care conducea un *dog-cart*, înhămat cu un murg strașnic și, alături de demnul galben, ședea o cuconiță oacheșă ce-l mâncase cu ochii ei aprinși. Sia ascultase întâmplarea cu un fel de pică pentru cunoștințe și aventuri așa de însemnate și care păreau a ispiti așa de mult pe Lică. Așteptase însă cu nerăbdare vizita următoare ca să afle ce-a mai fost. Zilele treceau și Lică nu mai venea. Pe măsură ce întârzia, Siei îi creștea paraponul asupra acelor străini, ca și cum numai ei puteau pricinui lipsa lui Lică. Se pregătea să-l primească cu bosumflări și cu răutăți despre acei "boieri mari". Chiar pe ploaie Sia, de altfel impermeabilă, ieșise din nou în poartă până târziu. Își zisese cu părere de rău: "Uite că nu vine!" apoi cu vulgaritate: "Să-l aștepte cine l-a mai așteptat". Dar tot ea îl mai așteptase, și tot zadarnic. Conchisese la fel cu doamna Vera: "Să-l ia dracu!" Nu se gândea la lipsa lui cu vreo altă îngrijorare. Nu-i atribuia alte motive. Credea că numai o aventură l-a putut reține: se întreba care și de ce lipsește mai mult ca altă dată. Necazul ei venea din dragoste pentru Lică și se exprima prin înrăire și prin mojiție. Lina era prima ei victimă. Sia, care era cu Lina de obicei îndărătnică, acum făcea dinadins tot ce putea ca s-o supere. Lina avea un suflet miezos și puhav ca pâinea moale, dar avea și micile ei manii inofensive: un ghem de lână pe care nu-l suferea să i-l deșire nimeni; cabinetul medical ce sticlea și unde nu vrea să se amestece nimeni; o boccea unde aduna resturi și era bănuitoare când îi lipsea un șiret sau o panglică și, mai ales, șifonierul unde nu umbla decât ea.

Sia umbla acum vraiște prin camera de consultație, răvășise bocceaua, și de aci porniseră mari conflicte cu Lina. Nu se purta mai bine însă nici cu doctorul Rim; uși trântite, nici o vorbă de omenie, nici o îngrijire prețioasei sănătăți, de când lipsa lui Lică îi da toane.

Doctorul Rim, suferitor, cânta înainte, pe diferite tonuri acel:

Oyra! care dezlănțuise ironia amicei Nory. Melodia își avea indexul ei pe buzele uscate și ilustre ale lui Rim, era o cheie instrumentală, un diapazon al stărilor lui sufletești. În ce privește originile aceluia *Oyra!* în obsesia doctorului Rim, ele erau mai depărtate. Pe timpuri, Rim obișnuia să facă muzică de cameră o dată pe săptămână la familia Schmidt. Era un quartet valoros, unde domnul Schmidt, farmacist, ținea contrabasul, profesorul Rim vioara sau flautul, domnul Tuchte de la Kunstverein din Viena — acum patronul unei lăptării model — profesa violoncelul, și doamna Schmidt pianul. Adunare virtuoză și virtuoză! Colț de lume tihnit și nebănuț în zgomotul orașului.

Într-una din acele zile blânde, în pauza danturilor de Brahms, doamna Schmidt, ca glumă, pusese o placă la gramofonul nou al tânărului Schmidt, o haimana de licean, francofil aprig, și care proclama că neamțul Schmidt e pur alsacian. Placa era vestitul *Oyra!*, melodie purtată prin toată Europa de turneul revistei *Tour du Monde*. *Oyra!* nu era numai o cântonetă care a prins, era însuși afișul muzical al acelei reviste, afiș ce-și înfigea persuasiunea în mintea spectatorului, pe calea auzului. Cântoneta conținea toate duhurile rele care circulau printre cei cinci sute de figuranți; conținea atmosfera încărcată de pudră, fard și parfum, de decolteuri, de poleială, de lac nou, de pijamale închise, de fuste învoalate, de maiouri lipite, de dans și contorsiune. *Oyra!* era un fel de sugestie de la scenă la sală. Deștepta în spectator multiple senzații care zăceau în el latent. Orchestra făcea să tresalte tot *jazz*-ul pe care-l poartă oamenii în mușchii șalelor și, astfel, melodia le da, complezent, înapoi ceea ce anume împrumutase de la ei.

La auzul lui *Oyra!* quartetul Schmidt fusese cuprins de o veselie frenetică. Singură, imună, doamna Schmidt privea cu indulgență cum acești oameni serioși erau deodată cam "șui", cum ar fi zis Lina în moldoveneasca ei singuratică. Acces trecător, de altfel, cum bine credea doamna Schmidt. Și iată că, după atâta timp, când quartetul Schmidt era de mult dizolvat, *Oyra!* reapărea pentru a consemna starea lirică a doctorului Rim, care, desigur, și uitase când și cum căpătase în el acel ritm dezordonat.

Oyra! Oyra!. Așa primise într-o zi Rim pe Nory, plin de bună

dispoziție. Și acum încă fredona *Oyra!*. Fire delicată, Rim își da seama de motivele filiale care enervau pe Sia și căuta cu discreție și răbdare s-o împace. Dar răbdarea lui ca și lipsa lui Lică, ca și ursuzlucul fetei erau cam de mult. Cum Sia lipsea acum des de la postul ei, Rim se văzuse nevoit să renunțe la bucuriile convalescenței, să se ție singur pe picioare și să se gândească cu înduioșare la cursul lui de anatomie, făcând în secretul cugetării aprecieri asupra "fecioarelor înăsprite" și cerând cu ifos și enervare bunei Lina, "liniște", pentru a putea relua studiul vioarei, probabil în raport cu concertul Elenei Drăgănescu. Liniște nu prea era, deoarece Lina, cu toată bunătatea ei, nu putea îndura obrăznicile Siei. Într-o zi, scoasă probabil din fire, dase fetei o palmă. Scandalul totuși nu ajunsese până la Rim, fie că nu auzise, fie că nu vrea să facă dreptate între femei, fie că voia să lase pedepsită puțin pe fecioara învrăjbită.

Sia suportase palma mai bine decât era de așteptat. Nu raportase, nu protestase, dar nici nu se corectase. Împinsese cutezanța până la șifonierul sacru. Acolo, Lina, în afară de rufe și bani, ținea o casetă din trusoul ei de fată, încuiată și interzisă ca și camera nevestelor din *Barbe-Bleue*. Într-o zi, Lina, întoarsă din oraș pe neașteptate, găsisse pe Sia la șifonier cu caseta în mâini, neviolată încă. Lina nu se asfixiasse complet, dar trebuise ca însuși doctorul Rim, cuprins de panica unei văduvii neașteptate, să ajute babei s-o aducă în fire.

Sia dispăruse și se întorsese abia seara, târziu, pe furiș iar. Când a doua zi Lina cercase să zbiere la ea, nu avusese putere și nici nu vrea să moară pentru o "strigoaică", cum îi zicea acum. Îi spusese numai să plece din casa ei, uitând chiar pe Lică. Intervenise însă Rim ca pacificator, cu demne cuvinte de milă pentru fata orfană, "părăsită de un tată vagabond și de o mamă necunoscută". Argumente care făcuse Linei impresie. Cum Sia, față de riscul de a fi izgonită, părea mai cumișită, o liniște cuprinsese casa ispășitoare a Rimilor, când, într-o zi — ar fi fost poate imprudent să i se zică bună — Trubadurul Lică reapăru, schimbat, ca un om întors dintr-o lungă călătorie. Nici doamna Vera, ce-și luase cu totul nădejdea, nu-l văzuse sosind și nici Sia, care tot mai pândea din când în când strada. Era, e drept, ora

cam întârziată; după terminarea curselor, Lică nu putuse rezista ispitei de a-și arăta hainele noi, de a vorbi sub nasul profesorului de mister Whip, de Bell I și Bell II, câștigătorii zilei, și de noile lui funcțiuni, ce-i păreau deopotrivă cu orice onoruri universitare. Lică sunase deci de-a dreptul din față și îi deschisese cu ceva întârziere chiar Sia.

— Ei aș! zisese în primul moment de surprindere.

— Sunt acasă? întrebuse Lică indispus de primirea necioplită.

— Cine... acasă?... Da, sunt!

— Cu atât mai bine! răspusesse Lică uluind-o și mai mult.

El, de fapt, venise ca totdeauna să pălăvrească cu Sia, dar dorea să fie văzut și de boierii Rim; Sia însă, cu mutra ei ursuză și cu vorba ei mojică, de care se dezvățase, îi stricase cheful și-l jignise în ceva proaspăt lustruit și subțiat din persoana și manierele lui. Intră deci la Rimi primit de Lina cu ovații ca fiul risipitor. "Biata Lina!" gândi Lică condescendent. Rim fu vădit impresionat de hainele domnului Paul și de termenii tehnici ai curselor. Trata pe Lică ca pe un musafir de elită. Lică, cu gestul rotund și fraza șlefuită, fără să-și dea seama, imita pe cei de-acolo din tribune, își repeta rolul verbal, așa cum își repeta "ținuta" în atelierul lui Paul. Buimăcită, Sia rămăsese într-un colț. Ghicea că Lică e acum un tată pe care l-a pierdut și măhnirea străbătea crupul ei masiv ca un fel de crampă. Nu intervenea cu nici un cuvânt ca să curme aiurările lui Lică. Zăpăcită, nu putea nici să audă bine, necum să înțeleagă acea limbă nouă și acele grozăvii pe care le povestea. De prin toate locurile pe unde, fără alegere, o purtase Lică, prinții și poveștile de cai îi păreau "murdării". Lina, încântată, își supsese parcă gușa și comandase fetei să aducă bomboane și apă. Nebăgată în seamă nici chiar de dobitocul de moș, Sia adusesse tava. Bomboanele nu avea să le uite, nici să le ierte niciodată nici unuia. Sta acum ca o stâncă care se străduie să cadă ucigător peste alții și, în truda ei, se sfărâmă. Abia spre nouă, ca unul care știe la ce oră se prânzește în lumea bună, Lică plecă, lăsând o impresie excelentă soților Rim, care schimbaseră între ei priviri și cuvinte aprobative. Lina nu mai putea acum fi rușinată de vărul ei de-aproape și Rim ar fi dorit să știe adresa croitorului și gândea că revenirea lui Lică însemna și revenirea

bunei dispoziții a Siei. Menajul Rim condusesese pe Lică până la ușă, pe când Sia rămăsese încă pe loc înmărmurită. Apoi se urnise brusc și, izbind cu coatele pe cei doi, ajunsese pe Lică la poartă.

— Ai fi putut să-ți mai schimbi apucăturile, stând cu oamenii ăștia distinși, unde am avut grija să te așez! îi spusese Lică cu vocea rece și modestă a unei muștrări cuviincioase.

Sia deschisese la el ochii prostiți.

Ce, era nebun? Erau 19 ani de când îl auzea vorbind și acum nu-l mai recunoștea. În zidirea ei compactă, clătinarea ideilor puține, înfipte adânc, făcea să se cearnă un moloz ce-i zăpăcea orice înțelegere. Ieșise după el pentru ca, în sfârșit, să-l vadă, căci acolo în birou nu-l văzuse, să-l audă, căci nu-l auzise, și să-i vorbească, cum aveau ei deprinderea să vorbească. Vrea să-i facă mutre și el s-o izbească, și pe urmă iar, învoiți, să i se plângă, să-i spună cum a fost bătută de cucoana Lina, pe când el, musiu Lică, se plimba cu prinții. Să-și răsufle tot necazul cu drepturile câștigate și să-l anunțe că ea acolo nu mai stă, sperând că Lică acum nu mai are nevoie de leafa ei și dorind iar viața de altădată. Și Lică o trimitea să învețe purtare de la Rim și Lina... și cum?... vorbindu-i ca la teatru! Sia, când se întâmpla să cadă, se scula de jos anevoie, când ședea pe o parte, greu se întorcea pe cealaltă. Nu găsisese nici un răspuns. Lică pusese mâinile în buzunar, le scosese cu grabă și dusesese un deget la pălărie...

Pleca!...

Sia se trezi alergând pe trotuar după el și spunându-i — nici ea nu știa cum îi veneau cuvintele așa de la locul lor:

— Nu mai știi de fie-ta. Mă lași ăstora... Te-ai dat cu prințesele!... Să știi că am să mă iubesc cu moșul!...

Ca să n-o plesnească în stradă, într-o zi de *derby*, Lică, cu o stăpânire admirabilă, șuierase între dinți: "Moașă-ta!" deși modica Mari nu avea nici o vină.

Totul lucra pentru idealul lui Rim! Doctorul Rim era pe cale să-și ajungă idealul!

Sia înțelesese bine adevărul; adevărul, adică pe Ada, cum și tot ce o lovea pe ea în măruntaiele iubirii pentru tată-său. De

aceea chiar spusese cuvinte de ruptoare. Căci era ruptoare între Lică și fata lui, până atunci așa de legați în felul lor. Lică nu avusese talente paterne și nici nu auzise cumva vocea sângelui. O luase copilărește într-un moment de necaz și o păstrase așa cum știuse el, pentru că lucrul se arătase a nu fi prea greu și pentru că era băiat bun și nepăsător. De câte ori nu plecase și altă dată, lăsând-o speriată și ursuză. Drumul lui însă atunci se întorcea mereu pe același circuit. Acum apucase înainte pe un câmp de alergare cu obstacole, cu șanțuri, cu garduri duble, cu handicap și potou de sosire. Poate că hainele domnului Paul îi travestise firea ca și înfățișarea.

Sia se întorsese în casă, după plecarea lui, cu gândul să-și păstreze, de nevoie cel puțin, locul la Rimi. Nu știa încă ce va face. Sta tupilată în ea însăși. Buna Lina o credea însă pocăită și, cum Lică fusese sever, se simți dispusă spre indulgență. Avea înduioșări: Biata fată! Crescută prin străini! Lică făcuse tot ce putuse, dar el avea acum alte obligații... Noroc că Rim era de zahăr, și Sia se putea fără grijă ocroti la ei!... Cine știe cum vine timpul! Poate găsește s-o mărite, și Rim consimte să-i dea acolo o mică zestre.

Seara, în birou, pe când Rim tălmăcea încet deoparte cine știe ce vorbe cu fata, Lina făcea astfel de visuri, blânde ca lâna de pe ghem.

Rim studia acum regulat vioara și părea din nou satisfăcut de preludiile interioare. Reîncepuse facultatea și survenise vizita foarte interesantă a gemenilor Hallipa, întorși de curând din Germania, cu diplome curioase chiar pentru doctorul Rim, admirator al școalelor de-acolo.

Băieții, plecați din clasa VII-a, fiindcă nu puteau scoate liceul la căpătâi, aveau, după cinci ani numai, diplome de farmaciști, în care se vorbea și de bacteriologie. Ei se chemau de-a binelea doctori și bacterologi. O foarte variată repartizare pe specialități și o organizare foarte diversă a studiilor cuprindea, probabil, astfel de diplome. Liberate foarte cinstit, erau anevoie de echivalat în țară și erau speculate de ei necinstit.

— Trebuie să fi spălat scândurile la vreun laborator! spunea Nory necruțătoare despre cei doi tâmpiți.

Gemenii Hallipa, fără să fie deloc tâmpiți, consecvent însă cu nașterea lor în dublu exemplar, trebuiau să se mulțumească cu jumătate din orice fel de valoare. Se completau însă de minune într-un singur individ, care nu era deloc banal. Scunzi de tot, slăbănogi, cu urechi largi, transparente, cu frunți înguste și ochi mici, șireți, erau urâți, dar așa de îndatoritori și vorbăreți, că erai nevoit să-i primești de buni. Abia sosiți, întreprinsese împotriva lui Doru Hallipa, tatăl lor, un proces mare pentru deturnare de avere, proces în care aveau o atitudine solidară, așa de repulsivă, că erau infam cotați la Palatul de Justiție, unde totuși exista deprinderea de a privi infamia. Își urmăreau procesul și în viața particulară printr-o propagandă activă de calomnii; împânzeau cu doleanțele lor pe toți cunoscuții și rudele. La auzul calomniei lor, Nory sărise, gata să-i bată, și Mini se recuzase indignată. Acum devenise asidui în casa Rim și prosternându-se în fața profesorului și lingușind pe buna Lina, către care calomniile se schimbau în lamentări de victime. Cum păreau așa de îndatoritori și cum nu se atingeau de Lenora, Lina zicea de ei: "Bieții băieți" și îi poftea la masă.

Rim era acum din nou maleabil și bine dispus, și traiul familial iarăși plăcut. Linei îi venise ideea că poate unul din cei doi gemeni ar putea lua în căsătorie pe Sia. Doctorul — mai știi? — îi luase poate dinadins sub protecția lui. Totul părea a merge bine. Buna Lina se înșela, în orice caz, asupra unui punct; zicea: "Unul din băieții ăștia" — însă ei erau inseparabili în orice fel. În adevăr, nu erau numai gemeni, erau chiar — caz mai rar — doi prunci aderenți, astfel conformați, că separarea lor fusese lesne de operat. Păstrase însă o comunitate de funcționare morală și chiar fizică. De-o asemănare perfectă, pronunțau cuvinte laolaltă, aveau gesturi simultane și idei similare. Uimitori atunci când erau la un loc, de-i întâlneai separat, gândurile și reacțiile lor erau comune, chiar fără înțelegere. Sau te găseai în fața unei duble eprubete, în care circula același lichid toxic, sau țineai unul din cei doi poli ai unui aceluiași fir. Nory spunea că degeaba ocărăște pe câte unul, unde îl vede, simte că jumătatea i-a scăpat, și lui Mini i se părea, când unul îi sta în față, că celălalt o pândește dinapoi. Îi era frică de ei. Pe lângă Rim se pripășiseră temeinic.

Părea că doctorului îi lipsise înainte de ei elementul plăcut al linguşirii. Băieţi de încredere, care ghiceau lesne şi erau discreţi. Aveau o curioasă inteligenţă: mediocră şi perseverentă, obtuză şi sfredelitoare. Rim făcuse demersuri şi obţinuse ca cei doi să funcţioneze ca laboranţi provizorii pe lângă cursul lui, până la crearea unui laborator analitic. Cu toate că nu era vorba tocmai de treburile din diplome, gemenii se încumetau să iasă din încurcătură, iar Rim credea că la facultate, ca şi la el acasă, doi ucenici de felul acela îi puteau fi de folos.

Ei se mulţumeau deocamdată, drept laborator, cu o odaie din subsolul facultăţii, de unde intendentul fusese deplasat. Viermuşi subterani, se simţeau bine la întuneric. De altfel, aveau comunicaţie liberă cu sălile suverane unde trona Rim. Acest "liber parcurs" le dobândise curând influenţă printre studenţi, care făceau apel la ei pentru cereri de favoruri la profesor. Refuzau ostentativ orice intervenţie, dar serveau lăaturalnic pe cine le convenea.

Buna Lina ceruse un mic concediu de la spital şi dimineaţa îşi îngăduia bucuriile gospodăriei. Baba îmbătrânea şi se impunea o revizie. Luase în primire casa, din pod până în pivniţă. Crezuse ocazia bună pentru a forma pe Sia. De nevoie, fata deocamdată se supuse, muncind însă cât mai puţin şi mai prost, aşa că Lina pierduse nădejdea să scoată ceva din ea. După-amiezile, fosta infirmieră sta tot în birou, unde acum era poreclită secretară. E drept că deschidea cu scrupulozitate corespondenţa, din nărav rău şi din speranţa de a găsi ceva de la Lică. Rim părea mereu radios şi tainic şi fredona mereu pe alt ton: *Oyra!* Ieşise din faza auto-intoxicaţiei şi a nostalgiei sentimentale şi apucase calea îndatoririlor. Sia, plictisită de "cocoana Lina", haină pe Lică trădătorul, fără nuanţe în firea ei primitivă, neglijând tranziţia, tocmai se arătase accesibilă. Rim, mai rafinat, savura aceste promisiuni, totuşi nu până la măsura unor întârzieri exagerate. Nu mai era acum sclavul fericit sau chinuit; era stăpânul unei situaţii. Avea totuşi cu sine încă unele probleme de rezolvat: nu-şi închipuia care va fi procedarea. Cum nu era vorba de elanuri irezistibile, cerceta metoda. Vulcanic în imaginaţie — credea el — avea un temperament precaut şi împodmolit. Faptele cereau mai

mult o pregătire matematică decât se puteau bizui pe o desfășurare neprevăzută. Rim nu găsisese încă formula. Dar, stăruitor se gândea la ea, și cu o rafinată răbdare. Într-una din seri, o discuție mai poetică ca de obicei îl făcuse să caute în bibliotecă un tom al lui *Don Juan*, pe care-l cumpărase pentru prețioase ilustrații vechi. De data asta însă făcea apel la text și, cu ochelarii frumos așezați, pe când "doamnele" — cum zicea — lucrau în ordinea familială a biroului, Rim cu un surâs protector, rugând pe Sia să dea trei lumini, parcursese pe *Don Juan* fără să fi găsit însă informația dorită. Își zicea că lucrarea nu e îndeajuns de bine dezvoltată și cam lipsită de precizii-unile convenite. Avea negreșit și impresia că circumstanțele — oarecât — diferă; că *Don Juan*, care totuși era "prototipul" și deci și patronul lui, ar fi avut o personalitate întrucâtva deosebită. Cu papuci și pijama de flanelă scoțiană maron, doctorul Rim repusese cu grijă textul la locul lui, nedumerit și conchizând foarte judicios că în cadrele vieții de acum impulsurile se văd împiedecate de curenți contrarii și mișcărilor inimii sunt oprite de obstacole mărunte. Dimpotrivă, socotea că breviarul lui *Don Juan* își desfășura faptele în decorul, chiar pentru acel timp, unor posibilități numai imaginare și al unor obstacole închipuite! Se cerea deci plan, metodă și chibzuință proprie. În aceeași inspirată seară, Rim luase vioara și, neschimbând tema, cântase *Don Juan*-ul lui Mozart. Cum de mult nu se auzea decât severul Bach, doamnele fusese plăcut surprinse și desfătate de neașteptata melodie ce se răsfirea din degetele crenelate ale profesorului Rim. Circula un fluid — greoi, dar circula; se făcuse aproape douăsprezece — adevărată orgie pentru casa Rim. Sia căsca indecent și Lina nu se mai putea urni din fotoliu.

— Ai băgat de seamă, Lina, pasajul în sol, zise Rim, făcând pe buna Lina părtașă emoțiilor artistice.

Îi venise o idee! "Tot eu singur", își zicea cu ingraturitate însă, deoarece, indirect, tonul lui *Don Juan* îl îndrumase spre sugestia muzicii și ideea tot pe calea aceea o găsisese. Nu era deloc o idee melodică, dar era o idee practică: aceea de a renunța la orice metodă; de a intra direct în materie la prima ocazie potrivită. Ideea lui găsisese o încurajare imediată. La ieșirea din birou, Sia,

care bloca ușa, nu se ferise pentru a face loc lui Rim. Fusesse o ciocnire. Un surâs satisfăcut pe buzele uscate însoțise pe Rim la culcare.

Avea iluzia și remușcarea că a fost brutal, ceea ce se transforma în: "a fi brută", deci un element invincibil al naturii victorioase. În noaptea aceea doctorul Rim veghease târziu. Ca un hoț, pe vârful șosetelor de lână — din cauza gutei — se dusesse din nou în birou și scosese dintr-un sertar un prețios și autentic exemplar de Cordova, cu gravuri prohibite chiar sub regență. Doctorul Rim, muzicant și colecționar, era răsplătit de pasiunea lui pentru artă.

O aventură amoroasă, urmată de încercare de sinucidere, dusesse pe Mika-Le într-un spital. Acolo descoperise că infirmiera Sia era vara ei bună și profitase de împrejurare. Ursuza de Sia se arătase bucuroasă de verișoara lingușitoare care vorbea de "frumosul nenea Lică"! Sia rugase pe Lică să ajute pe nepoata nevoiașă, și Lică, din cine știe ce toane bune, intervenise la doctorița Lina, biroul lui obișnuit de binefacere.

— Spune soră-si s-o ajute! decisese Lică, apucat de interes pentru nepoata vagaboandă și prinzând ocazia să facă un "pont" nepoatei celei înfumurate.

La porunca lui Lică, buna Lina se pusesse în mișcare, nu fără năduf, știind că Elena în chestie de familie are idei hotărâte, mai ales că lucrul era așa de delicat între Elena și Mika-Le. Nu îndrăznise, de altfel, să ceară nimic; expusese numai Elenei care era situația gângăniei mici.

Elena primise știrea cu gravitate, ca o castelană medievală, care are puteri judiciare și executive asupra feudalității familiale în lipsă de șef bărbătesc. Ceruse Linei să-i dea timp de gândit, mulțumindu-i pentru un demers pe care-l credea salutar pentru onoarea Hallipilor. Bine așezată în scaunul stăpânirii, Elena privea acum lucrurile altfel ca atunci când refuzase net intervenirea bărbatului ei în favoarea aceleiași Mika-Le. Nu vroise să primească atunci aproape de ea acel element rău. Acum însă nimic nu-l mai putea atinge dictatura; sta numai să cumpănească argumentele. Era vorba de salvarea unei rude apropiate. Nici un

element sentimental nu intra în judecata ei.

Elena telefonase deci Linei Rim că a decis să ia pe Mika-Le la ea, în condiții însă pe care numai ea le va decide. Mika-Le trebuia prevenită că va fi pusă sub o tutelă severă. Despre Lică, buna Lina, pentru atâtea motive, nu pomenise. Mika-Le, care nu avea de ales, primise orice condiții. Pentru moment nimic n-o interesa decât bunăstare materială. Temperată în sentimente amoroase de gustul încă recent al otrăvii, cunoscuse câteva zile de mizerie așa de mare că nu râvnea decât să mănânce și să doarmă fără grijă.

Adusă de însăși buna Lina, care avea specialitatea corvezilor, sosirea fetei nu făcuse nici o senzație. Elena sunase și servitoarea condusesse pe Mika-Le într-o cameră dinainte hotărâtă. Camera modestă și comodă totodată, așa cum cerea rangul hărăzit fetei de binefăcătoare. Elena rămăsese de vorbă cu Lina despre proiectele ei muzicale, despre sănătatea doctorului și grijile de proprietari ale Rimilor. Nimeni nu știa să vorbească lucruri serioase cu mai mult interes ca Elena.

Mika-Le, în primul moment, neștiind ce să facă, rămăsese în cameră. Era tocmai ceea ce trebuia și acel prim moment era hotărâtor. Scoborâse când fusese chemată, adică după plecarea Linei.

— Am să-ți zic Norica, de la numele dumitale de botez, Lenora. Mika-Le sună cam ridicol și pare o poreclă neserioasă. Toată lumea, deci, aci te va chema Norica. Doresc ca odată cu numele să-ți schimbi și felul de purtare.

Mika-Le primise botezul Elenei fără obiecție.

— Cum trebuie să muncești, ai să fii secretara noastră pentru anumite lucrări. Orele am să ți le spun mâine. Vei avea o mică leafă ca bani de buzunar. Pentru tot restul, firește, n-ai de purtat nici o grijă. Vei lucra în biroul de jos al bărbatului meu, la o masă deosebită de ceilalți secretari. Aci vii numai când ești chemată.

Era limpede și suprima stânjenirea instalării. Mika-Le ascultă instrucțiunile cu atenție. Perspectiva lefei și a bunului trai îi părea o pomană, și pomenile îi plăceau.

Se gândi la muncă — era leneșă — dar nu putea fi cine știe ce greutate.

Cu toate că n-o văzuse de atâta timp, Elena abia înainte de a

o concedia examina scrutător pe domnișoara Norica.

Ieșită de curând din spital, Mika-Le era cam jigărită, purta un breton lăsat jos pe ochii galbeni, vestiți pentru enigma lor suspectă. Acum ochii Noricăi, cam blegi, nu exprimau decât o mare atenție către comenzile scurte ale Elenei. Vâlvoiul părului arăbesc era strâns la spate cu două ace, lăsat probabil să crească din desperare, domolit astfel în vederea confruntării cu sora ei. Clipi puțin sub privirea riguroasă. La un gest al Elenei spre frunte — gest vag, de altfel — își dete părul puțin la o parte de pe ochi.

— Când dorești ceva, ceri să mă vezi! spuse Elena ca încheiere.

De copilă Mika-Le urâse pe Elena pentru că era mândră și frumoasă și acum simțea o aplecare să o admire pentru că era frumoasă și mândră. Fiind strunită, Norica uita perversitățile lui Mika-Le. Deocamdată, nevindecată bine de usturimile amorului și ale "apei tari". Mika-Le nu era vătămătoare și tot deocamdată sora ei era invulnerabilă.

Mika-Le alături de sora ei apărea cam degenerată, cu cap mare pe umerii pătrați și unui corp mic, dar nemodelat. Lipsită de relief se pierdea în umbră. Stângace în maniere și rustică la croială, decorul de lux o punea în inferioritate.

Prezentarea ei stânenise puțin pe Elena! "*Ma demi-soeur*, spunea când era nevoie. Mai adesea o trecea sub tăcere, ca pe o prezență neînsemnată.

Participarea sau lipsa ei de la plimbări și recepții era orânduită la fel cu tot restul și nu da loc la tulburări.

Cu o memorie matematică, Elena își amintea de ea la intervale proporționate. Trimitea să întrebe dacă domnișoara Norica vrea să iasă cu guvernanta și copilul, sau trimitea să o anunțe pe domnișoara Norica că trebuie să iasă. O prevenea de ora când avea să însoțească, pentru comisioane, pe Elena însăși sau pe Drăgănescu, sau îi indica rochia cu care avea să ia parte la vreo reuniune de mai mică importanță.

La recepții, Mika-Le sta cu un suflet de copil sărac admis între boieri și cu aspect de mică parvenită în rochia de mătase.

Nu se putea corecta de apucături naive și plebeiene. Avea un gest al ei cu care își punea mâna peste gură.

Când Elena spusese lui Drăgănescu că Mika-Le va fi oaspetele lor, se roșise încă mai mult peste fața lui cam congestionată de blond sanguin. Își amintise că altădată cutezase el să facă propunerea asta, și chiar se supăraseră că a fost refuzat. Supunerea lui făcuse progrese și își simțea acum greșeala de atunci. Iată dar că Elena singură iertase pe Mika-Le, când crezuse ea de cuviință. Nu era căderea lui ci a ei, ea fusese cea ofensată. Elena, așa de mândră, își cunoștea datoria către bărbatul ei și către fostul logodnic vinovat. Elena era infailibilă, și el, Drăgănescu, rușinat acum de mișcarea de gelozie ce-și permisesese atunci.

Cum era un om de treabă, primea anevoie dovezile răului. Ca o fată pipernicită și sfiicioasă cum părea Mika-Le să fi comis faptele ce se spuneau despre ea, era lucru ce se înregistra cu regret și nu putea convinge deplin buna lui credință. O primise milostiv și se pregătea s-o ocrotească. O credea dezmoștenită: ochii ei mirați, părul arăbesc, păpușa de lemn a trupului nu puteau încapa în gustul lui onest. Îi făcea plăcere că Elena e frumoasă prin diferență și era mândru că e soțul surorii celei regale. Către Mika-Le se simțea superior, nu-l paraliza admirația și era totuși o soră, o parcelă care nu-l înmărmurea din marmura superbă a acelei soții. Simțindu-se în largul lui către Mika-Le, i se părea poate că nu e strâmtorat nici cu Elena.

Fu cel dintâi care îi spuse Norica, și se deprinse să o vadă în birou, de unde Mika-Le nu lipsea de teamă să nu vie vreo listă de furnizori sau de invitați trimisă de Elena. De altfel, așa cum bine își închipuise, nu era prea mult de muncă. Adăpostul și hrana odată asigurate, poate că avea răgazuri acum pentru alte măiestrii, dar nu era prilej. Secretarii nu erau "esteți" și cumnatul nu da "ecou" decât la numele Elenei. Totuși domnișoara Norica se acomodase. În afară de Adolf, ea niciodată nu lucraseră erotica decât în vedere de beneficii. Se putea deci lipsi de ea. Nu i se ura încă, și în ce privea beneficiile, metoda îi era indiferentă. Peste confortul programului, era rost de mici avantagii suplimentare, cultivând pasiunea conjugală a lui Drăgănescu. O cultiva! Nu o costa nimic. N-avea nici scrupule, nici ambiții de prisos. Drăgănescu putea comenta toate faptele mari ale Elenei; putea

descrie un *diner* la care Norica nu asistase și unde Elena strălucise între oameni de înalt merit; putea arăta temeri pentru succesul planurilor ei muzicale și admirația pentru reușita lor, putea chiar risca o timidă dezaprobare pentru severitatea cu care era crescut băiețelul. Mika-Le era un ecou fidel. Față de ea putea emite păreri și da ordine, pe care să le revoace, când veneau sentințele Elenei, deoarece Mika-Le nu reacționa față de acele contradicții. Drăgănescu, care în lume avea o ținută neschimbată, cordială, corectă în permanenta lui redingotă cu rozeta de ofițer al coroanei, putea față de cumnata Norica arăta fără grijă omul fără redingotă.

Olimpica Elena cunoștea și ea unele emoțiuni. I le da singura ei pasiune: muzica. Pentru tot ce privea audițiile avea ezitări, timidități, temeri, griji, nerăbdări, toată gama. Chiar după ce totul era pus pe rost, nu lipseau necazurile: dacă virtuozul X, în trecere prin București, va accepta să cânte la ea, înainte de concertul lui public; dacă muzica lui St. Saens va fi executată mai bine ca la Ateneu; dacă partiția procurată din Debussy era chiar cea executată în sala Erard; dacă flautistul care trebuia să înlocuiască pe Rim, bolnav, va putea fi pus la punct. Rim, chiar pe un instrument de rangul al doilea, era un element important.

Pentru marele concert Bach, grijile Elenei erau încă mai mari. Avea nevoie de Rim, și Rim făcea pe bolnavul. După un autograf al Elenei, domnișoara Norica trăsese la mașină câteva anteproiecte de program, din care se trimesese unul lui Rim, ca argument convingător. Lina telefonase că Rim vrea, că Rim e foarte drăguț, că speră, dar că încă nu poate ieși din casă. La Elena se făcea totuși un început de repetiții, incomplete, laborioase, în liniștea sălii de muzică. Doctorul Rim era așa de bun cunoscător, așa de familiarizat cu partițiile, încât întârzierea lui era un rău mai mic decât refuzul lui. Bach cerea o solemnitate pe care Rim o poseda. Prezența doctorului părea Elenei din ce în ce mai necesară. Excelent tehnician, poate fără prea multă expresie, era întotdeauna la înălțimea unei bune execuții. Apoi, trebuia cineva care să dea tonul, să facă atmosferă pentru "stilul Bach", să nu lase să se piardă nici un moment ritmul acela, asprimea meticuloasă, dar și seninătatea olimpică a geniului

muzical bachist. Așadar, Rim va veni. Nu se va periclita din cauza lui un concert încă depărtat, e drept, dar pentru care se luase atâtea osteneli de pe acum.

Tot așa de bun violonist, Rim era și organist rutinat; urma să se arate capricios și nesuferit, dar va fi lăsat să vie chiar și mai târziu, când totul va începe a se înfiripa. În schimb, după concertul Bach, Elena îl va înlocui cu discreție pentru dârzenia lui nepoliticoasă. Ea însăși de o corectitudine minuțioasă, nu admitea ca Rim să se alinte în bunul lui plac.

Elena, care nu putea suferi abaterile de la un program serios de lucru, se văzuse nevoită să trimită după un timp pe Nory să vadă ce este cu doctorul Rim, ce lipsea de la convocări. Era mirată de inexactitatea doctorului, pe care-l socotea totuși om serios. Nu avea altă informație decât un telefon mai demult al Linei, anunțând că Rim studiază pe Bach. Nory zdruncinase și ea întâi de câteva ori telefonul pentru a se informa și primise, la toate orele, numai răspunsul ursuz al domnișoarei de companie, că domnul doctor lipsește și doamna doctoriță lipsește. Bănuise că Sia din ursuzluc minte și se hotărâse să pice într-o zi la ora dejunului. Sosirea el făcuse efect. De multă surprindere, probabil, nimeni nu-și manifesta bucuria. Lui Nory i se păru că Lina e grozav de vânătă la față, poate fiindcă n-o văzuse de mult. Rim sta țeapăn, și cei doi gemeni, prezenți, când o văzuseră, făcuseră laolaltă o singură grimasă. Nory observă că Sia se uită sașiu. Înainte aproape de a da bună ziua, întrebă:

— Dar ce a pățit dumneaei la ochi?

Rim puse ochii lui miopi și admirativi asupra ochilor mici și cafenii ai fetei, care, în adevăr, momentan avea privirea nițel încrucișată, din sfortărea de a se ascunde și preface în fața musafirei nedorite. Rim, firește, constată că ochii erau frumoși și Nory invidioasă. Baba aduse un tacâm și Nory se așezase între Rim și Lina.

La masă erau perișoare cu smântână. Lina și baba păstrau în *menu*-ul lor mâncări tradiționale.

"De ce se încrucișează azi fata asta?" se întreba Nory, care totdeauna se lega de câte un amănunt. În sfortărea de a-și repune acum privirea la loc, ochii Siei se mișcau, în adevăr, tot pieziș.

Nory își descărcă sufletul de la început de comisionul Elenei:

— Ce e cu ilustrul profesor de a dezertat?

— O! nimic! Foarte ocupat!

Și gemenii în cor:

— Foarte ocupat!

— Trebuia să spui de la început că ești ocupat! tăie Nory după obiceiul ei. Toată lumea e ocupată, dar își cunoaște și timpul liber. N-a fost înțeles că vii când poțtești, ci când trebuie. Crezi dumneata că muzica de Bach se face după capricii?

Rim surâse fin, deși cam acid.

— Domnișoara Nory uită că și noi avem ceva idee de muzica iui Bach!... Să mă scuzi, te rog, către doamna Elena. Voi veni joi exact... sper, și Rim se uită spre domnișoara Sia.

Apoi jubilând fără motiv aparent, surâse ironic către Nory, pentru a sfârși printr-un mic răs între fălci, adresat gemenilor, care, cu o jumătate de surâs de fiecare, completau unul singur de complicitate prudentă.

— Foarte ocupat! ziseră din nou, pe când Rim tamburina pe fața de masă: *Oyra! Oyra!*

— Mi se pare că de când cânti *Oyra!* te-ai stricat cu Bach! declară Nory. Dar de ce nu sunteți acasă la nici o oră? V-am chemat de o sută de ori la telefon degeaba!

Rim ridică sprâncenele cu mirare și Lina deschise gura să spună ceva, dar cum Sia se încruntă, doctorul Rim se uită fulgerător la Lina care tăcu. Văzând pe Nory enervată, Lina o mai reținu s-o îmbuneze. Bunei Lina îi plăcea nespuse de mult pacea și concordia. Nory își răsufli indignarea:

— De ce nu dai pe ușă afară pe fata asta acum când s-a făcut Rim sănătos? N-am să mai viu pe la tine dacă îmi iese mereu ursuza asta înainte.

— Sssst! îi făcu Lina semn și o duse la ea în odaie.

Acolo scoase din șifonier caseta misterioasă și-i arătă conținutul: cărți poștale cu *Vergissemeinnicht* de la Rim, o șuviță de păr legată cu o panglică într-o ramă de carton, de unde fotografia fusese scoasă. Era bucla lui Lică ștregarul, care de atunci crescuse la loc. Îi arătă la urmă o hârtie galbenă cu ștampile. Actul de naștere ai unui "prunc de sex feminin din

mamă: Domnișoara Elena Gugiu și tată necunoscut". Cum Nory se uită la ea tâmpită:

— Asta e fata mea și a lui Lică!...

Și îi explică cum Lică ținuse fata pe la gazde și școli și acum i-o adusesese, plocon, așa mare cum se vedea.

Vorbea de Sia ca de cineva în afară de interesul ei. Se bucura însă că Rim a consimțit s-o primească și că Lică e așa de mulțumit. Recomandă lui Nory secretul:

— Nimeni nu știe, nici nu bănuiește, și mai ales Rim!

XI

În biroul de pe dependențele casei unde Drăgănescu primea oamenii lui de afaceri, Mika-Le se ocupa de corespondența destul de numeroasă a invitațiilor, mulțumirilor, scuzelor, felicitărilor etc....

Admirația ei pentru Elena dura mai departe. Elena binefăcătoarea găsisese în Mika-Le o umilă slujitoare. Luxul, mândria, succesul, toate atributele acelea de "damă mare" ale Elenei uimeau pe domnișoara Norica, care, necutezând să-și exprime laudele în fața sorei ei, împreună mâini extatice către Drăgănescu, profitând, firește, cât mai mult de buna dispoziție a cumnatului, măgulit în idolatria lui neclintită. Elena, conform programului fixat, nu-și amintea prezența fetei decât atunci când avea să-i dea vreun ordin personal, când avea să-i facă un dar sau când vreo împrejurare nouă cerea să ia vreo decizie de protocol cu privire la ea. La repetițiile audiției Mika-Le nu asista, dar concertul avea ecouri mari în birou și Mika-Le cădea în extaz când se vorbea de muzică, cu atât mai transportată cu cât nu înțelegea nimic. Tot ce ieșea din putințele ei o prosterna în admirație. Drăgănescu era și el în nesiguranța dacă trebuie sau nu să fie prezent la repetiții. Elena nu-i precizase nimic în privința asta și asista uneori de teamă ca nu cumva contrariul să fie o greșală, dar, odată acolo, era chinuit de ideea că poate n-ar fi

trebuit să vie. Se prezenta cu simplitatea cu care se adapta oricărei situații; nu încerca să se amestece cu oameni și lucruri ce nu i se potriveau, dar li se alătura fără stângacie. Toată stângăcia lui era sufletească. Pe când sta acolo cordial și discret, era turburat de grija de a nu fi displăcut Elenei, prea atenționată către el pentru a-l lăsa să ghicească dacă a nemulțumit-o. Elena îl primea cu o mișcare din cap de bună-venire și Drăgănescu se așeza deoparte, ca o gazdă care vrea să lase oaspeților libertate deplină, pe când cu mare greutate i se potoleau palpitațiile precipitate. Avera, cinstea, mulțumirea îi dau o încredere exterioară; un suflet debil se strivea mereu de pereții trupului robust. Când intra, la fiecare dată, avea același gol în piept, totuși n-ar fi întrebat pe Elena despre un lucru pe care ea îl credea desigur de la sine înțeles, într-un fel sau altul. Elena, în adevăr, nu avea nici o obiecție și prezența lui ca și absența îi păreau firești. Domnișoara Norica pândea pe coridoare, lipită de pereți ca un mic țânțar negru, cu aerul de a nu vrea să fie văzută, dar cu nădejdea că va fi; sperând zadarnic că Drăgănescu o va invita să intre. Într-o zi totuși când lăsase din mâinile lui nervoase și nesigure ușa puțin întredeschisă, Elena intervenise încă pe când era în prag, mărimdu-i palpitația cu vocea ei neașteptată:

— Ești bun! Spune Noricăi să intre să ia ceaiul cu noi.

Drăgănescu făcuse semn fetei, ce se strecurase în spatele lui, ascunzându-se stupid și dispărând îndată după o canapea, pe când Elena, cu o ușoară încruntare de sprâncene, așteptă pentru a redeveni olimpică să se termine cu intrarea ridicolă a acelei mici imbecile, incapabilă să se deprindă cu manierele de lume. În ziua aceea Drăgănescu simțise mai puternice acele lovituri în piept, cu o amorțeală în brațe și o îngreunare a respirației, pe care se silea să o potolească, cu buze strânse, din cauza muzicii pe care i se părea că ar putea-o turbura cu răsuflarea lui agitată. Elena fusese vădit nemulțumită de prezența sorei ei și credea, desigur, că el a adus-o acolo pe mica nesocotită. De atunci înainte fu conștient de emoția lui, ceea ce nu putea decât contribui să o întrețină și să o mărească. Acum nu numai la repetiții, ci în orice fel, prezența Elenei îi da bătăi de inimă în chip absolut, dar printr-un resort logic și succesiv de zguduiri nervoase. Își zicea

glumeț că e amorezat de Elena, idee ce-l mulțumea naiv, idee de altfel închisă ermetic în gânduri timide, ca și corpul strâns cu nasturii stricți ai redingotei. Tocmai în ziua aceea, după ce muzica se terminase și când ceaiul era pe sfârșite, Nory intră ca un vârtej. Era singura căreia îi era permis să calce protocolul și care aducea o notă de înviorare în atmosfera cam rece a casei. Pentru Nory chiar și Elena se dezgheța.

— S-a făcut! declară din prag, gata să dea drumul unei vești de ordin intim.

Râse apoi cu hohot de greșeala pe care n-o făcuse, revoluționă biscuiții, căutând pe cei care-i plăceau, vroi ceai, apoi nu mai vroi... apoi vroi iar... și cum domnișoara Norica se grăbea s-o servească, Nory se uită lung la ea, comandă un ceai tare, apoi făcu în spatele fetei o strâmbătură, așa ca s-o vadă Elena, dar neobservată de ceilalți.

Elena râse indulgentă. Tachina pe Nory, pentru antipatia ei fără grațiere față de lăcustă.

Cum Nory nu avea motive proaspete și cum cele vechi erau epuizate, declară că nu poate suferi pe Mika-Le îmbrăcată cu rochiile Elenei, ce stau pe ea ca pe o mătură și că e furioasă că i-a furat numele.

— Auzi! "Norica"! Avea destul de bun nume înainte, și nu avea nume destul de bun ca să ia pe al meu!

Nory pornea aprecieri fără cruțare, chiar când Mika-Le era pe-aproape. Fata nu auzea ce nu trebuia să audă și surâdea îndatoritor la Nory, a cărei antipatie o simțea, antipatie ce era însă singurul vestigiu din toată faima ei de altădată.

Cum executanții tocmai se retrăgeau, Nory, ocupată cu ceaiul cu gura plină de un *éclair*, le făcu gesturi de adio, opri însă pe Mini cu semne desperate.

— Tu rămâi! zise.

Gând fură singure ele trei:

— Acum să povestesc ce am pățit cu tâmpiții...

— Nory a întâlnit deunăzi pe frații mei, explică Elena. Eu nu i-am văzut încă și nici nu vreau. E lucru trist când ții așa de mult la familie să fii astfel lovit de pretutindenii de ai tăi... Băieții au spus lui Nory că vor să vie să mă vadă și eu i-am dat comisionul

delicat să-i facă să renunțe la ideea asta. Să vedem ce a făcut cu ambasada ei.

Elena rezuma, astfel, atenuând-o, acea tragedie de familie, pe care o suporta cu demnitate. Familia, care fusese idolul ei, i se sfărâmasese în jur. Catastrofa nu atingea figura ei corneliană, dar suferea totuși sub stoicism. Nory fabrica tacticos un *sandwich* cu *anchois*, întinse apoi tava lui Mika-Le, căreia Elena îi făcu un semn de concediere.

— Să vezi!... Să vedeți!... M-am dus drept la Facultatea de medicină după cei doi neghiobi... frumos prin partea locului... Ce casă!... Ce grădină!... Tenis... Acolo să avem noi dispensarul!...

— De ce nu la Cotroceni, Nory! o tacină Mini.

— Băieții erau singuri cu spițereala lor. Țara lui Papuc! Auzi! preparatori pe lângă cursul de anatomie!... M-au primit cu ovațiuni. "A! O! A! Ce onoare! Ce plăcere!" Amândoi deodată, firește. Numai ei știu care e Dorin și care Codin!... Tot colectiv le-am vorbit și eu! Avusesem treabă la secretariat și am intrat să-i văd: "A! O!" într-un ison... Mi-au înlesnit singuri comisionul... Nu doar că mi-era greu! "Ce face Elena?" m-au întrebat într-un glas. "Elena face numai bine și chiar am din partea ei un răspuns să vă aduc. Se bucură că doriți s-o vedeți; dar cum e supărată cu tatăl vostru și cum voi sunteți măgari cu tatăl vostru, nu vă poate primi. S-ar face părtașă la mișelia voastră. Regretă și vă dorește multă minte." "... A!... O!" mi-au rânjit amândoi, ca să nu aibă aerul că vor să mă muște... Am adus-o bine?

— Cum să nu fie bine! râse Elena.

— Să mai vedeți: mai e ceva! "Domnișoara Sia nu e aici... I-ar fi făcut plăcere să vă vadă", mi-au spus din senin. "Păcat mare!... Da' de ce să fie aici?!" zic eu... Ce aflu?... Că nerușinatul de Rim a corcolit-o și pe aia pe-acolo. "Mătură, am zis... parol c-am zis! Ori fierbe oalele la vrăjitorie?" Fierbea, zău, vă spun, măruntaie de om în niște castroane, și în alte drăcii de sticle adunau zeamă de oase de mort. Supa lui Belzebuth pentru prânzul lui Rim... "Da!" mi-au zâmbit sluiții la un loc. "Da! ne dă concurs la preparații. Nu e azi la post, pentru că a chemat-o tatăl dumneaei și domnul profesor a permis." "Așadar, nu e profesorul Rim tatăl domnișoarei Sia?" le torn eu, așa de gust. "O!... A!... O!..."

— Nory! Nory! o muștră Elena.

— "Profesorul e protectorul dumisale și al nostru", mi-au răspuns cu ifos. "Să vă trăiască, și să-i trăiți!" "... Tanti Lina e bolnavă în pat! N-o vizitați?" au spus, abia la urmă, croncănit... Lina e bolnavă, fetelor! Ca să se așeze ea în pat, trebuie să fie pe moarte. Să mergem s-o vedem. Biata femeie, singură, cu conspiratorii! O fi otrăvit-o Rim cu duloaica și cu gemenii.

— Poate că e mâhnită de ce vede prin casă! spuse serioasă Elena.

— Nu, nu cred eu să se sinchisească de sughițurile sentimentale ale lui Rim, și, de mâhnire, Lina noastră nu se bolnăvește. Mini, tu ești întâia căreia i-a mirosit pe-acolo a șofran. Meriți să știi și tu secretul. Vezi să nu cazi jos!... Te știu sensibilă și delicată... Află, Mini, că buna noastră Lina... e o fecioară despletită!

Și Nory râse în cascade.

— Nu holba așa ochii că mă intimidezi! Da!... Lina și cu Lică, îți spui pe departe, să nu fii *choquée*, au făcut pe Sia!... Se zici? Frumoasă treabă!... Dar ce putea ieși din așa pereche!...

Nory râse iar zgomotos.

— De altfel, Lică are scuza că avea pe atunci vreo 19 ani și era de vreo cinci în clasa patra de gimnaziu... Iar Lina noastră era studentină... Halal, Lică... Halal, Lina!...

Dacă Mini căscase cu adevărat ochii, apoi gura i se încleștase. Vroia totuși să scoată exclamări, dar nu treceau prin gâtlej.

— Da' nu ne dai afară. Elena?... Ce-o să zică soră-mea, Dia! Iar viu ca o haimana după 9 la masă... Aide, Mini, că te dezmeticești tu pe drum... Nostimă afacere... să te tăvălești!... Când să găsească Rim o fecioară! Ha! ha! ha!...

— Știe? articulă Mini, regăsind, pe stradă abia, un fir de glas.

— Cine?

— Rim... știe?

— Fugi de-acolo! Nu știe... adică, așa cred... Ce, n-a avut altă grijă Lina, decât să-i spuie?... Prost de n-a ghicit!... Atâta slăbiciune a Linei pentru Lică!... și nepoata!... Sărea în ochi!... Adică sar în ochi după ce știi!... De ce ar fi ghicit Rim ce nu ne-a

dat la nimeni în cap?... Mare șmecher Rim!... și dobitocii ăștia de gemeni! Nu se mai mișcă Rim fără de ei!... Nu m-aș mira să facă o dată una bună. Unul din ei zicea că a făcut o descoperire... "Nu! i-am spus, nu!... Singur nu descoperi nimic. În loc, faceți parale." Au râs și ei.

Dar Mini era nervoasă, nu avea poftă nici nimic.

— Cum? Crezi că... Rim ar fi putut ghici? De ce glumești, Nory, cu lucruri care nu sunt de glumă? Tu singură ai fost acolo deunăzi...

— Că-mi venea să-i plesnesc pe toți! și Norv se înfurie brusc la amintirea aceluia dejun.

— Vezi... Ai fi putut atunci, și chiar mai demult, să împiedici...

— Eu! Asta e bună! Mă scoți acum pe mine vinovată că Rim suferă pe fată. Ce să fi făcut eu? Știi cât era de mulțumită Lina ceea...

— O suferă!... O prea suferă!... Lina, de teama unei primejdii, nu vedea pe cealaltă... Dar tu puteai...

— Iar eu!... Am aflat abia în urmă, mă înțelegi? Nici Elena nu știa. Biata Lina, când e vorba de Lică, a rămas cam caraghioasă... Nu zic, Doamne ferește, altceva... Doamne ferește și ferește, Doamnel!... Dar e cam caraghioasă!

— Da, Lina se bucură că Rim a primit pe Sia și ascunde de el secretul, și tocmai asta încurcă tot... Puteai insinua tu, dacă la Rimi ai fi avut mai multă grijă și indignare, numai prin atitudine ai fi putut schimba unele lucruri... Tu te ții de glume!

— Mai încet acum cu vinovăția mea! Dacă crezi că mutra mea i-ar fi împiedicat!... Și pe urmă eu nu știu să mă indignez în tăcere. Eu știu numai să torn vorbele reci sau fierte. Mi se părea așa de amuzant Rimul cu "fecioara" lui! Și Nory, un moment serioasă, râse iar. "Fecioara" încoace, "fecioara" încolo!... "Fecioara din Orleans", îi spuneam eu... Când povesteam vreo anecdotă mai ușoară, Rimul meu îmi făcea cu ochiul semn spre duloaică; și mă invita la *aparté*: "Urechi de fecioară!" zicea. "Adică, pardon! mă ofensam eu de formă. La urechi de fecioară, vorbe de fecioară. *Ost Kif Kif!*..." Sau când infirmiera se obrăznicea cu Lina și eu eram de față: "Fecioară tare!" zicea doctorul pătruns... Chiar că tare! Când te loveai de ea parcă era un bolovan. O distracție, zău, cu ei!...

Nory deveni, deodată, serioasă:

— Lua-l-ar dracu cu fecioara lui... Nu-mi dau seama dacă știe ori nu știe!... Dar de ce dai tu, Mini, lucrului ăsta atâta importanță?... Nu e tot acolo! Ce e, dacă știe?!

Mini se revoltă.

— E mult! Zici că nici Linei nu-i vine a crede că e fata ei, dar fiindcă știe nu are încotro și își face datoria! Ideea, nu sentimentul îi dictează purtarea. Crima lui Rim...

— Ei, și tu cu crimele!

— Crima lui Rim începe mai ales de-acolo de unde cunoaște adevărul. De unde a început și pentru noi revolta, începe pentru el morala. Dacă Rim știa și era onest, și-ar fi putut schimba atitudinea. Ar fi renunțat la schimonoselile lui din ideea că e fata nevestei. Gândul că e un fel de tată l-ar fi dezgustat de el sau de ea...

— Numai să nu-l excite tocmai ideea asta.

— Atunci e un Rim monstru...

— O mostră tot e el!... și un maimuțoi! O gorilă care fredonează *Oyra!*... Fatalitate, dragă! Să pice cu pacostea tocmai pe dolofancă... Uite, vezi!... Dacă aș fi vrut să-l iubesc eu!...

Râzând, Nory se despărți de Mini. Rămasă singură, nu mai fu atât de veselă. I se cam înnoura. Bătea dinspre casa Rim — vedea și ea — vânt rău. "Își face Mini spaimă!" se gândea, dar nu era liniștită. Făcu socoteala: "Miercuri nu pot... nici joi... abia vineri mă duc să văd pe Lina și ce tontoroi se mai joacă pe acolo!"

Mini, acum când aflase ce aflase, se deprindea cu ideea așa cum te desprinzi cu orice. Nu-și zicea triumfător că teama ei a fost justificată, deoarece avea încă aceeași frică. O altă frică... de altceva, în jurul acelorași lucruri. Impresia ei era inexplicabilă și nerezolvată.

Buna Lina căzuse pe scara beciului și avea o luxație la piciorul stâng.

— Am căzut cu stângul, glumea cu gura ei lată, crispată de durere.

Era singură în fundul patului, când venise Elena Drăgănescu s-o vadă. Declarase că ar fi mulțumită de puțină odihnă de n-ar fi

junghiurile. Altfel, zicea că e bine îngrijită. Venea zilnic secundul de la Filantropia, simpaticul Romulus. Venea și maseuza tot de acolo. Apoi baba cu leacurile ei, de care buna Lina se sluzea fără scrupule... Mai era și fata aceea... și Rim zicea că nu e nimic grav. Parcă ce putea fi o luxație!

Tocmai în ziua aceea baba era iar cu toane, de aceea Elena o găsisese singură. De un timp baba era de nesuferit. Vrea chiar să plece, și până la urmă mai bine să se lipsească de ea decât să o vadă așa ursuză. Chiar din pricina ei și căzuse; ca să o lase în pace coborâse singură după vin... Dacă Elena știa vreo femeie bună, să i-o trimită.

Elena, firește, se puse la dispoziția Linei. Credea că face foarte bine să ia femeie nouă în serviciu, dar era de părere să păstreze și pe babă într-un colț ca pe cineva de încredere.

Lina repetase că baba s-a făcut nesuferită. Îi abătuse, așa fără nici un Dumnezeu, și nu putea deloc trăi cu Sia... ba se burzulisese și la Rim. Nu mai mergea!... Dacă ar fi fost vorba numai de ea, du-te-vino!

Elena fusese de părere că Sia ar fi trebuit să fie mai conciliantă; cât despre doctor, era un om prea serios ca să se supere pe unele libertăți luate de o servitoare așa de veche. Baba nu trebuia să plece.

Fata aceea — explicase Lina ca s-o scuze — e și ea, de câteva zile, răcită. Așa mare cum se vede, e totuși lingavă. Tot ea trebuie să-i facă ceaiuri, deoarece baba refuză... din gelozie, pesemne...

I se părea că i s-a luat din drepturi de când a venit... Rim, după atâta concediu, e nevoit să lipsească mult de acasă. Are comisii, cursuri și cercetează niște lucrări, pare-se interesante, ale băieților Hallipa.

Elena nu se oprise deloc asupra meritelor fraților ei, nici nu vorbise Linei de ceea ce aflase de la Nory că se petrece pe la facultate.

După o vizită destul de lungă, plecase promițând o aprovizionare de Bordeaux. La ieșire, pentru a deschide vorba babei, întrebuse la întâmplare dacă doctorul s-a întors.

— Întors... Devreme, ca în toate zilele... da' în vârful picioarelor ca să nu intre la duduca... să-și facă numai plăcu'

dumnealui.

Elena se simțise stânjenită, totuși adăugase că dacă baba iubea pe duduia, trebuia să iubească și pe cei din jurul dumneaei.

— Iacătă... că... nu-i așa! răcnise bătrâna țigancă, ridicând mâinile în sus.

Sia, în adevăr, se așezase în pat ca să nu fie nevoită să îngrijească pe Lina. Cât despre afacerile sentimentale ale lui Rim, ele nu erau în acel moment chiar pe placul lui, cum zicea baba. Rim cunoștea o fază nouă de necazuri și nedumeriri. Docilitatea domnișoarei Sia se transformase iar brusc în toane rele. O enigmă erau "fecioarele"! De poezie nici nu fusese vorba, ceea ce oricât dezamăgise pe Rim, de metode, nici o nevoie, așa că aproape se descumpănise el. "Dumneata să fii sănătos!" spuse Sia când vroise... să o pună pe cale.

Apucase, de altfel, calea răzbunării pe care o promisese lui Lică: "Am să mă iubesc cu moșul", când un bilețel al Trubadurului perturbase acest program frumos și, de bine, de rău, destul de înaintat.

Trubadurul, care se instalase la el acasă, poftea pe Sia să vie să-l vadă. E drept că un post-scriptum îi spunea să-l aștepte să vină el s-o ia. Sia înțelesese că Lică acum se așezase, că se lăsase de prinți și de prințese și că o lua cu el.

Îl aștepta; își făcuse chiar într-ascuns bagajul, mărit cu ceea ce adunase de la Lina. Nu o luase Lică altădată tot așa, pe furiș, de la directoare?... I se părea că a ajuns culmea norocului. Sta închisă în odaie, dospindu-și mulțumirea. Din greoaie ce era, devenise acum inertă în așteptare. Cum se vor fi făcut visele în mintea ei strâmtă, dar era sigur că, de pe când Lică o târa de mână pe uliți, trebuie să fi avut visul ăsta. Tocmelile necurate cu Rim, ca și cum n-ar fi fost!... Parcă știa Lică!... Gândurile ei se îngustau mai tare în jurul acelei vești. Așteptând pe Lică, devenise mai grosolană, țipa la babă, se răstea la Lina și cu Rim nu vorbea. Era felul ei de a se dezbara de tot și de toți. Rim trecea prin acel purgatoriu și se consola, foiletând în birou pe Dante, ediție florentină rară. "Fecioară ciudată!" își zicea. Cum nu cunoștea existența scrisorii lui Lică, nu bănuia ce primejdie îl

amenință. Dacă ar fi citit-o, ar fi explicat Siei că el o invită pentru o simplă vizită, ca să se facă admirat în noua lui prosperitate de Trubadur întreținut de doamne nobile. Rim era, la nevoie, malițios. Lică avea, de fapt, un mic apartament compus dintr-o cameră, o baie și un vestibul într-o casă nouă de raport pe bulevardul Pake. Mobilierul era nou și modern și putea acum învârti în oglinzi proprii și într-adevăr bune vestoanele domnului Paul. O tăbliță de bronz anunța cu litere discrete lecțiile de echitație ale domnului L. Petrescu. Acele lecții nu erau chiar numai o etichetă de formă pe ușa unei camere de *rendez-vous*. Lică avea doi-trei elevi recrutați la curse printre tinerii ce se pregăteau pentru viața elegantă, studiind puțină carte, dar ocupându-se de sporturi. Lică, de altfel, nu-și părăsise nici leafa, nici ocupațiile la grajdurile Maxențiu. Fusese numai o formulă găsită de Ada.

După ce, într-un moment de entuziasm, Lică trimisese Siei bilețelul, se răzgândise. Odată fata adusă acolo, va vroi să mai vie.. O va opri, dar uneori avea încăpățănări și nu se știa ce farsă îi putea face. Lică, de un timp, era preocupat în privința Siei. Nu pentru devenirile ei, pe care credea că le-a rezolvit, instalând-o la Rimi, ci pentru rolul ei în viața lui nouă. Problemele traiului civilizat începeau să turbure pe Trubadur.

Într-o zi Ada îl zărise pe stradă de vorbă cu Sia. El lăsase pe fată în drum, furioasă, firește. Abia după câteva zile Ada îi spusese:

— Vorbeai deunăzi cu o femeie urâtă și de rând.

Atât!... Ce va fi crezut Ada despre Sia? Nu părea geloasă, dar îl disprețuia.

O femeie urâtă și de rând!... Și dacă l-ar mai fi întâlnit a doua sau a treia oară ce și-ar fi putut închipui?!... Să-i spună că e o rudă!... Poate că nu admite rude... Să-i spună adevărul?... Mai nepotrivit.

În oglinda domnului Paul, Lică avea un ochi excelent ca să vadă defectul unei haine. Domnul Paul îi spunea încântat:

— De n-ați fi profesor, ați fi un minunat premier!

Lică intra, în urmă, prin ușa din față în atelier și făcându-i încă complimente familiare. Domnul Paul, care avea tupeu, îi

zicea acum: "ați" și "domnule profesor".

Lică urca parcursul parvenitismului, și pe acest parcurs simțea că nu e de bun-gust, că nu se ajustează bine să aibă o fată ca Sia.

Totuși mai făcuse o încercare în favoarea ei. Într-o zi întrebase cam din senin pe prințesă ce-ar zice dacă aceea cu care l-a întâlnit o dată ar fi fata lui. Ada răspunsese râzând nepăsătoare:

— Era o fată... săraca! Și după o pauză: Nu vorbi prostii!

Acel "săraca" nimicise pe Sia... Așdar, nu era cu puțință să aibă o fată ca ea, era o "prostie". O prostie din cele care nu plăceau prințesei. Fusesse supremul gest de paternitate al lui Lică. Tot trecutul, chiar pe moșica Mari, îl lichida acum fără ezitare; de aceea Sia nu mai primise nici o veste. Lică, după scrisoarea lui de chemare, avea de gând să se ducă el singur o dată, pe-acolo dar amâna din zi în zi.

Norocul surâdea din nou profesorului Rim.

XII

Elena Drăgănescu rămase deprimată de atmosfera tristă în care găsisse pe Lina Rim și uitase să-i spună evenimentul recent al vizitei prințesei Maxențiu. Plecase totuși de acasă cu ideea de a-i povesti acel incident neașteptat. Vlădici, colportorul monden, fusese acel care la una din repetiții sosise cu mesajul senzațional. Conform datinelor casei, așteptase ca repetiția să fie terminată, ceea ce era o virtute, când purta în portofoliu un astfel de curier diplomatic. Vlădici avea răbdare tocmai pentru că afecta în tot ținuta unui diplomat.

Era chiar cariera căreia i se destina, dar până la 35 de ani nu putuse încă fi nici atașat de legăție, din cauza ortografiei franceze ce-i rămânea ostilă, lucru pe care-l explica prin persecuții politice. Scrisoarea Adei către Elena, al căreia purtător era, avea stil clar și concis și ortografie bună.

"Chère Madame, je n'ai pas pu refuser de prendre sur moi ce message. Notre cousin Victor Marcian, son nova n'a pas besoin d'autre présentation, enthousiasmé de votre culte pour Bach et de l'audition projetée, se mettrait volontiers à votre disposition pour honorer ce grand maître. J'ai cru qu'il était de mon devoir de vous transmettre son offre.

J'y étais d'ailleurs encouragée par les sentiments d'admiration que mon mari vous porte de longue date, ainsi que par notre bonne camaraderie.

Ada Razu, princesse Maxențiu"

Nici un cuvânt de prisos. Un cerc închis din care nu puteai scăpa. Toată obrăznicia prințesei Maxențiu, pentru a vorbi fățiș de raporturile Elenei cu Maxențiu, și tot șiretlicul Adei Razu pentru a invoca camaraderia de pension. În plus, norocul să aibă un *atout* ca Marcian. Cine ar fi putut refuza pe Marcian? Elena avea un caracter perfect echilibrat: totuși, cu scrisoarea în mână, se uitase ca cineva orbit de-un fulger spre Vlădici, surâzător și mândru.

— Prințesa Maxențiu a binevoit să-mi comunice în două cuvinte conținutul scrisorii, altfel mi-ar fi fost penibil să aduc un mesagiu necontrolat.

— Prințesa Maxențiu și-a ales foarte bine ambasadorul și... ambasada... e foarte... foarte... Era o excepție ca Elena să nu găsească cuvântul:... e o ambasadă foarte strălucită... Și cum ceilalți stau deoparte: Vă anunț un eveniment mare pentru audiția noastră. Victor Marcian va lua parte!

Fusese o mică revoluție în grupul muzicanților. Toți venise împrejurul Elenei și a lui Vlădici:

— Marcian?... Când?... Cum?... Ia parte activă?... Asistă?... Cântă?... Vioară?... Pian?... Poate conduce?...

Entuziasmul și grija erau la culme. Liniștea în care decurgeau repetițiile era cu totul turburată.

— Nu știi mai mult decât atât; dorește să ia parte și, negreșit, va lua, așa fel cum va vroi. Asta o să ne aducă mari avantaje, dar și mari schimbări.

Abia atunci Elena, pe care numele lui Marcian o hipnotizase, văzu că-i rămân de rezolvat chestii destul de grele: Ce era de făcut

cu prințul și prințesa Maxențiu? În primul moment, socotise problema anevoioasă. Ada însă îi ușurase situația. Era cu neputință să nu-i răspundă și era cu neputință să n-o invite, când grație ei dobândise pe Marcian pentru concert. Consultase ca de obicei pe Drăgănescu și bărbatul ei aprobase cu atât mai mult zel, cu cât avea ocazie să repare unele rezerve pe care le arătase cândva asupra lui Maxențiu. Elena, cu o etichetă cordială, adresase Adei mulțumirile lui Bach pentru participarea maestrului Marcian și invitase pe camarada ei, împreună cu prințul Maxențiu, la joile muzicale. Era un bilet de intrare care încă nu purta viza, dar care depășea speranțele Adei. Pe de altă parte, printr-o carte oficioasă, doamna și domnul Drăgănescu făceau un demers grațios pe lângă maestrul Marcian, în numele lui Bach, cerându-i prezența și concursul. Astfel amorul-propriu al lui Marcian, care făcuse primul pas, era satisfăcut. Fapt era că Maxențiu, negreșit inofensiv, reintra în viața Elenei și cu el odată făinăreasa, care n-ar fi putut în nici un alt fel viola rezerva frumoasei Elene. Toate aceste resorturi erau puse în mișcare pentru Trubadurul Lică la care nimeni, afară de Ada, nu se gândea și care nu se gândea deloc la concertul din Bach.

Ada, firește, profitase fără întârziere și depusese deocamdată cărți de vizită la casa Drăgănescu, ce-i fusese întoarse în termen.

Victor Marcian, deși deprins să intre orișunde cu prerogativele lui, era stânjenit de felul cum decursese lucrurile și consultase pe Ada asupra primului demers pe care trebuia să-l facă.

Practică, Ada propusese să dea chiar atunci *un coup de téléphone* Elenei, cu aerul acela de intimitate pe care-l lua către doamna Hallipa, față de Marcian. Odată chemată Elena la telefon, trecuse receptorul lui Marcian, nevoit să-și decline prezența și să întrebe când era binevenit.

Emoționată, Elena nu băgase de seamă emoția lui Marcian și, cu glas puțin alterat, îi spusese că era dorit în orice joie cu nerăbdare.

Modestia doamnei Drăgănescu, a cărei reputație de mândrie îl speria, încântase pe Marcian. Se putea deci devota lui Bach, fără neplăceri.

Prima vizită, pentru care și Elena și Marcian aveau temeri, se petrecuse foarte bine. Preocupată de muzică și măgulită în pasiunea ei, Elena nu pusese nici o rezervă în primirea făcută artistului. Mândria și răceala ei abdicase. Ca și la telefon, fusese simplă și emoționată.

Găsindu-se în atmosferă prielnică și obișnuită, Marcian luase și el atitudinea lui obișnuită: predominase. Raporturile se desenaseră limpede și plăcut de la început. Cu ceilalți participanți ai concertului, Marcian se arătase cordial ca om, iar, în ce privește muzica, cu acea autoritate pe care o lua fără voie, profesional. În grupul ce înconjură pe Elena, snobii îl primiseră cu sollicitudine, muzicanții cu respect și toți cu disciplina care emana de la Elena.

Deși impresionată de prezența lui Marcian, Elena păstrase felul ei metodic de procedare și începuse revizuirea chiar de la programul concertului. Cu patru-cinci linii de creion și câteva însemnări pe margine, Marcian adusese programului modificările necesare. Se simțea la îndemână și proceda liber. Cu aceeași libertate își determinase locul de dirijor. Dar cum muzica de cameră nu comportă dirijare propriu-zisă, Marcian își rezervase vioara, orga sau chiar pianul, după partiții, așa cum mai bine putea îndruma ansamblul. După un astfel de criteriu nu puteau exista vexații și audiții cu un relief enorm.

Acolo unde pianul ar fi trebuit să fie făcut de ea, Elena își substituise pe Franco, care, după un semn imperios al stăpânei, nu mai încercase luptă de galanterie. Intimidată de Marcian, Elena renunță la o participare muzicală efectivă. Franco, deși diletant, avea studii solide și talent recunoscut.

Profesorul Rim fusese înlocuit în lipsă printr-un solo de vioară, și la orgă, într-un recital, de însuși Marcian.

Elena își făcuse socoteala că va avea poate o mică dificultate de aplanat cu Rim, dar o tranșase fără șovăire în defavoarea doctorului, care, după ce se lăsase atât de mult rugat, lipsea mereu. La nevoie îl va sacrifica complet. Prezența lui nu mai era o necesitate.

În afară de imperativul muzical, Marcian era un oaspe afabil și plin de bună dispoziție. Elena n-avea pe nimeni, în relațiile ei,

cu care să simtă o așa de simplă legătură de la egal la egal. În salonașul unde se lua ceaiul, maestrul își găsise un loc favorit pe canapeluță lângă micul Erard și se familiarizase lesne. În ce privea muzica, la prima repetiție aprobase tot pentru ca la a doua să schimbe tot. Elena îl ajuta, lua adesea înaintea dorințelor lui și, cum recunoscuse că totul trebuie reînceput, decisese animarea concertului. Deși data era fixată numai în principiu, orice modificare cerea demersuri numeroase, resimțite de la agenția Stuart până la secretara Norica ce bombănea pe noul-venit. Fără voie, Marcian revoluționase tot mecanismul.

Drăgănescu, convocat de Elena anume, nu lipsise de la prima vizită a maestrului. Ca de obicei, venise cam spre sfârșit. Cei doi timizi, ce se temeau reciproc de momentul întâlnirii, se simțiseră de îndată plini de simpatie și înțelegere. În afară de transfigurarea pe care arta o da chiar exteriorului, erau între Marcian și Drăgănescu multe puncte de asemănare: originea salubră și obscură, firea pașnică și sfoasă, gusturile simple și oneste. Chiar la fizic aveau aceeași croială. Pe Marcian însă îl prelucrase muzica, adăugându-i ceva mai rafinat în înfățișare și în caracterul categoric, imperativ, ce lipsea voinții sobre a lui Drăgănescu. Pe un același model prim existau, astfel, și contraste mari între ei.

Răbdătoare, prințesa Ada abia după un număr de ședințe și după ce Elena se crezuse obligată să reamintească de două ori lui Marcian despre vara lui, însoțise o dată, singură, pe artist, scuzând pe Maxențiu bolnav. Se prezentase ca o cunoștință veche, discretă și emisese fără pretenție unele idei cumiți în legătură cu audiția. De-acolo înainte putea veni oricând credea de folos. Despre Lică, firește, nici un cuvânt. Din acele raporturi situația lui se așeza de la sine.

XIII

Repetițiile urmau harnic și spornic, Rim însuși venea acum regulat. La început, prezența iui Marcian i se păruse neplăcută.

Probabil că se socotise până atunci factor principal și era contrariat de intervenirea unui superior. Totuși Marcian era un șef de care nu te puteai atinge și, cum Rim respecta pe cei de care nu se putea atinge, nu stăruia în gelozia lui.

Marcian, care afluase de la Elena cine era Rim și ce aderențe personale și muzicale avea cu audiția, se arătase foarte prevenitor.

Într-una din joi, repetiția fusese mai deosebită prin câțiva asistenți suplimentari: prințul și prințesa Maxențiu însoțiseră pe Marcian. De mai multe ori Elena, ca recunoștință pentru cei cărora le datora pe maestru, insistase ca Maxențiu să ia parte. Ghicea că e nevoie de stăruință pentru a-i decide la acea vizită.

Maxențiu era acum o biată făptură străvezie, un steag palid cu blazon, ce se clătina la orice suflu.

Marele eveniment, pentru care se pregătea de atâta timp, cu atâta spaimă, se petrecuse: hemoptizia. Se petrecuse într-o dimineață, cu simplitate și fără nici un simptom precursor. Era singur cu feciorul. Simțise valul abia când era ajuns în gură. Făcuse un semn spre apartamentul Adei și se aplecase în cuvetă. Alb ca pânza, privise fără oroare sângele. Se culcase încet pe pat, nemișcat. Când Ada intrase, îl găsisese cu o batistă pe gură. Ridicase un deget subțire și-i arătase ligheanul. Nu mai ura pe nimeni, nu se mai iubea pe sine. Totul era acum încetinit, palid, fără sânge. Avusese apoi mici aiureli de care doctorul spunea "că nu e nimic" și că provin din anemie. Se credea un înger și vorbea numai de zbor. Își revenea îndată și sta mut, neclătinat, cu fața în sus. În fața sângelui, Ada se încruntase. Nu mai era de glumă cu bietul om. Bruscă în decizii, ca de obicei, propuse doctorului plecarea imediată a prințului la Leysins. Dar bolnavul cerea acum îngăduire. Nu avea curajul să se depărteze de patul pe care se afla întins, diafan, înaripat, cu somnul lin, cu o mare ușurare în brațe, în picioare, cu un vid în tot pieptul, ce-i lăsa o respirație ușoară.

Doctorul, sora, toți erau acolo în apropiere și Ada da ușile de perete de zece ori pe zi, vorbindu-i mereu de Leysins, ceea ce îi făcea plăcere, deși nu vrea încă să plece.

Se simțea bine între cele două apărări: cea de aici și cea din

sanatoriul acum îngăduit, între două legănări, fiindcă totul i se legăna acuma dinainte, între odihna de-acasă și minunea de-acolo, de departe. Nu se putea totuși decide. Ideea distanței îl speria; ideea mișcării îl speria. Erau mai tari ca ideea vindecării. Doctorul zadarnic îi spunea că hemoptizia e un accident prevăzut, care nu cere imobilitate permanentă. Maxențiu continua să se creadă un înger plutitor pe norul imaculat al patului. Unele viziuni îi rămăseseră în memorie ca realități; avea acum un surâs misterios, ce-l separa de ceilalți, se arăta însă generos cu neînțelegerea lor. După un timp, Ada, sfătuită de doctor, forțase pe Maxențiu să se îmbrace, să umble, să fie iar un om, nu un înger. Nu cutezase să-l expedieze încă cu sila la Leysins, amintindu-și cu multă scârbă, dar și cu multă milă, de ligheanul cu sânge. Rugase pe Marcian să intervină. Marcian nu vorbise niciodată limpede cu doctorul lui de boală, nici chiar în faza când Maxențiu făcea cu ostentație pe ofticosul.

Se jucaseră de copii împreună, erau rude de aproape, și lui Marcian îi tremura ceva în pieptul sănătos, pentru sărmanul băiat. În afecțiunea lui era și egoism. Nu se temea de ceva consanguin, dar își zicea: dacă, din doi, ar fi fost el bolnavul! Totuși, împreună cu Ada, preaslăviseră confortul și poziția frumoasă de la Leysins unde — zicea el — concertase cândva. Maxențiu, blând, umil, îi privea pe amândoi cu implorare și răspundea:

— Am să merg și eu la primăvară.

Nu vrea să plece. Se deprinsese acum din nou să fie om cu haine negre, nu un înger alb de flanelă. Îi plăcea din nou, ca un fel de sport, să stea în sus, să umble. Se bucura de mișcările lui ușoare, de acel vid căscat sub plastronul cămășii, care îi ventila așa de bine răsufierea.

La invitațiile lui Marcian de a merge la repetiții, nu obiectase nimic, nici nu acceptase.

Îi era teamă să nemulțumească pe Elena sau pe Ada. Se simțea acum conciliant cu acele dușmane... femeile!... Surâdea serafic. O slăbiciune fără apărare îl dezarma total. Nici urmă de răutate sau de pasiune. Pe atunci, un cheag roșu mocnea în el răul care acum se rupsese. Văzuse în sângele propriu, din

lighean, și mici coagule negricioase. Era stricăciunea ce se eliminase pentru binele lui, credea. Șovăirea în privința vizitei luase sfârșit în ziua când Ada socotise că e timpul ca Maxențiu să se prezinte la Drăgănești. Prelungise termenul pentru ca prințul să prindă ceva față. Avea ambiția de a nu duce Elenei o umbră, dar ar fi trebuit să aștepte prea mult. Nu era vinovată că e ofticos, era mai mult victimă. Căută să-și speculeze în minte avantajii stării de lucruri. Un astfel de bărbat era o scuză, pleda în favoarea legăturii ei cu Lică, mai ales acum când Lică nu mai avea nici o inferioritate. În ce privea familia, Elena, fără de voia și știrea ei, răspundea pentru unchiul Lică față de cele câteva sute de persoane care o admirau și stimau. Dacă Ada se ferise a pronunța numele lui față de Elena, apoi în afară de casa Drăgănescu nu pierdea prilejul de a proclama rudenia:

— Unchiul doamnei Hallipa mi-a spus! .. .

Și fiecare întreba cine e acel unchi. Lică nu mai avea nici o inferioritate de situație de când era profesor. Bătrânul Vardali, aristocrat autentic și fost ministru, un moșulică, de altfel, ce se ținea după femei și era galvanizat de ochii brunei Ada, spusese prințesei:

— Dar e un tânăr *charmant* și *tout à fait du monde*, domnul Petresco.

— Fără îndoială! răspunse arogant Ada.

În fond era încântată de brevetul dat lui Lică de Vardali.

— Scumpă doamnă, eu l-am apreciat totdeauna. Nu mă împăcăm cu ocupația lui, deși armele și caii au fost totdeauna profesii nobile.

— Domnul Petresco a fost căpitan de cavalerie! Ada îl înainta în fiecare lună.

— *Cela explique tout! Cela explique tout!* declarase căzătura, prelingându-și buzele muiate pe brațul Adei.

În camera mereu mai confortabilă a lui Lică, întâlnirile urmau liniștite. După voluptatea furioasă și pe apucate, fusese voluptatea scabroasă a camerei discrete și sigure, apoi senzualitatea lacomă și lăncedă, și acum intrase în faza obiceiului tiranic.

Era încă "marele amor", pe înțelesul lor. Lică avea ore fixe

când primea elevii. Tot restul timpului era liber și fără griji, grajdurile erau în sezon mort, și Trubadurul își plimba hainele frumoase când Ada îl lăsa liber. Se ferea însă de cartierele de altădată și de legăturile vechi ca și de aventuri noi. Lică nu fusese niciodată cheltuitor de sine, numai risipitor. Se risipește prisosul și se cheltuiește fondul. Acum prisosul trecuse la capitalul plasat într-o afacere solidă și activă. În ce privește pe Sia, nici nu-și putea închipui cum avusese gândul s-o aducă la el. Se temea acum ca nu cumva nebuna de fată să-i afle adresa și să-i cadă plocon într-o zi. Ar fi dat-o de-a dura pe scară, dar prefera să nu fie nevoie. Sia îi cunoștea și indulgența și cravașa. De s-ar fi agățat de el, ar fi trebuit s-o bruscheze, și nu vroia. Să-i scrie îi era lene. Slova îi era încă nesuferită și suspectă. Nu-i plăceau documentele. Se bizuia pe împrejurări. Lică avea mare încredere în regia norocului. Prevenise însă pe gazdă, dându-i semnalmentul Siei și ordin să n-o primească. Cât despre împrejurări, doctorul Rim lucra pentru a cruța pe Lică de neplăceri. Lucra astfel încât niciodată Sia nu avea să mai revadă pe tatăl fără de care nu concepea viața.

În ziua repetiției, la care trebuia să ia parte și Maxențiu, Ada și Marcian crezuseră că e bine ca ei trei să meargă mai devreme. Puteau astfel conversa înainte de sosirea muzicanților. În realitate se gândise la intrarea penibilă a prințului într-un public străin proa numeros.

Elena îi primise cordial. Nu arătase nimic din uimirea ei pentru schimbarea nenorocitului Maxențiu. În afară de impresia pe care i-o făcuse decrepitudinea, prezența lui nu-i pricinuisese nici o emoție. Ieșise cu totul din ciclul de existență care cuprindea pe Maxențiu; intrase în ciclul muzicii de Bach. Maxențiu, dimpotrivă, fusese de îndată năpădit într-o formă poetică de trecut. Episodul fostei logodne proiectat prin transparența lui actuală și purificat de elemente ostile se confunda cu dulceața ce se desprindea din vecinătatea Elenei. Casa frumoasă, luxul domol, ordinea odihnitoare și profilul neted al Elenei — toate i se păreau destinate lui. Era un rai regăsit. Cum nu mai avea emoții fizice — odată cu hemoptizia își pierduse ultimul vestigiu de umanitate — se simțea acum un amant mistic. Cu ascultare

socotea chiar și boala lui binevenită pentru acest rol. I se părea că nu se poate ca Elena să nu aibă și ea pentru dansul un astfel de sentiment ideal, fără nici un regret pentru trecut. Elenei îi era milă, mila oamenilor sănătoși și fericiți. Nu era poate aceeași milă austeră pe care ar fi avut-o cu o lună înainte, tot așa cum nu mai avea nici aceeași noțiune de viață și bucurie. O noțiune acum mai puțin aspră, mai fragedă. Ada, cu autoritatea ei, curmase visul lui Maxențiu, plecând înainte de începutul execuției. Îi era teamă ca o vizită prelungită să nu aducă vreo criză tocmai acolo. Maxențiu presupusese că Ada e geloasă. Nu protestase, se supusese cu un surâs enigmatic. Se simțea legănat între datorie și plăcere. Se încărca cu remușcări ce-i îngăduiau să se complacă în ceea ce chema "zbuciumul Adei" și totodată se delecta din simpatia lui pentru Elena. Crea probleme în afară de realitate și le trăia cu ascultare.

De Mika-Le nu-și amintise. Era de pe vremea când prințul Maxențiu, lipsit de mușchi, mai avea încă nervi ce vibrau uneori pervers. Acum Maxențiu era diafan și avea eclipse de memorie.

Tocmai în ziua aceea, la sfârșitul repetiției, în umbra jachetei lui Drăgănescu, Mika-Le se strecurase într-un colț.

Se ascundea mai mult însă ca altă dată de frica Elenei, fiindcă își schimbase pieptănătura. Se tunsese iar, dar printr-o greșală a coaforului stuful cărlionților fusese masacrat. Mika-Le ceruse singură, e drept, *à la gargonne*, fără să-și dea seama că-i rămâne un; fel de puf creț, negru pe un cap băiețesc, ca după tifos. Lipsa acelei umbre pe frunte lua ochilor galbeni orice lumină. Stau mari, goi, căscați spre Elena pentru a-i putea vedea impresia în caz de primejdie. Totuși intrase pentru că vrea cu orice preț să vadă pe Marcian, de care îi vorbise Drăgănescu cu admirație. Marcian, ce se dusese spre bibliotecă să caute o partitură, dase peste acea arătare ascunsă acolo de o rușine necunoscută. Mika-Le, surprinsă, pusese mâna peste gură cu gestul ei prostesc. Mirarea lui Marcian fu așa de mare că Elena, care probabil îl urmase cu privirea, descoperise pe vinovată. Deși se uitase la Mika-Le încordat și cu expresia feței înăsprită, Elena nu băgase de seamă schimbarea de coafură. Marcian ridicase capul întrebător cu un surâs. Apariția îi păruse nespus de comică. Spre

a preveni aprecierile, Elena venise spre el și făcuse cu grabă prezentările — în absență, de altfel — Mika-Le fiind nimicită, ca și dispărută, după mobila elegantă de *acajou* a bibliotecii.

— Un fel de soră a mea! zisese absurd.

Surâsul lui Marcian devenise un răs, bun, sincer, exploziv:

— "Un fel"?!

— *Ma demi-soeur*, corectase Elena, râzând și ea. Apoi păruse că așteaptă.

Marcian băgase de seamă că-i cere opinia critică. Avea în fire o francheță ce ar fi fost brutală de n-ar fi corectat-o voioșia. De altfel, Marcian nu credea că familia "angajează": vedea lumea în exemplare și în simfonii, dar nu conglomerate.

— Antimuzicală, zisese, transpunându-și cu fineță aprecierea în domeniul armoniei.

— Cu totul! confirmase Elena, referindu-se la ineptia găngăniei pentru orice fel de melodie sau instrument, dar cu o satisfacție inexplicabilă pentru sentința lui Marcian.

Apoi o roșeață subită îi invadase fața și gâtul de obicei mate: din jena că Mika-Le era dezarmonică în cadrul pus acolo sub ochii lui Marcian? sau din satisfacția inconștientă că el o găsisse nearmonioasă?... Era întâia oară, de mult timp, că atentatul de odinioară al lui Mika-Le la fericirea Elenei revenea sub altă formă în sensibilitatea ei.

Marcian băgase numai de seamă că rumeneala prindea foarte bine pe Elena. O privea cu surâsul din ce în ce mai plăcut. Se depărtase de bibliotecă neglijând cu totul pe Mika-Le, el vorbind de partitură, din buze numai, ea ascultându-l distrat, dar amândoi simțind o neobișnuită mulțumire. Abia peste câteva zile, Elena povestise lui Drăgănescu impresia lui Marcian despre Mika-Le și cum nu era cu puțință ca fata cea să fie la locul ei.

— O s-o trecem dincolo, la biurouri! zisese Drăgănescu, luând inițiativa exilării domnișoarei Norica.

Elena nu obiectase. Biurourile cealalte, din Dealul Spirei, erau o instalație mare a Centralei de spirtoase, unde locuiau surorile lui Drăgănescu. Mika-Le primise decizia de strămutare cu supunere. Își făcuse totuși o socoteală că pierde astfel unele distracții și cadouri. Nu mai iubise pe Elena, dar nici nu o urâse.

Exilul era plin de confort. Erau și acolo trăsurile și automobilele și era mai multă libertate. Virtutea începuse a o cam plictisi și întrevedea puțința de a-și revedea actorașul, pe care se simțea dispusă să-l ierte. La cea din urmă masă de seară, Mika-Le fusese singură cu Drăgănescu. Feciorul venise să anunțe că doamna nu prânzește. Era o zi de repetiție. Domnul Drăgănescu, neliniștit de ideea că Elena nu se simte bine sau că prânzul a fost servit prea grăbit, pusese întrebări servitorului.

— Doamna e bine și nu a rămas în salonaș decât domnul Marcian, explicase feciorul.

Mika-Le dusese mâna la gură dintr-un rău obicei, apoi crezuse de cuviință să-și exprime bunele sentimente:

— Ce păcat că doamna Elena lipsește!

Adesea chema pe sora ei "doamna Elena", așa cum o numeau secretarii.

— Dumneata nu te amesteca! îi zisese răstănit Drăgănescu, așa de moderat totdeauna.

Cumnata Norica tăcuse, luând aerul inert de păpușă oblată.

Plin de instinct ca un dog, Drăgănescu nu îngăduise solitudinea malițioasă a fetei. Pentru lipsa Elenei nu avea nici o obiecție. Foarte adesea se întâmpla să decidă că ea va mânca singură, înainte sau pe urmă, pentru un scop sau altul. Alteori îi indica lui că are a dețuna din vreme pentru cine știe ce interes. Acele dispoziții îl mulțumeau ca niște dezmiertări. Dovedeau atenția vigilentă a Elenei pentru interesele lor, ceea ce era echivalent cu sentimentele lor. Absența ei din seara aceea era, desigur, tot atât de justificată. Îl mâhnise puțin numai fiindcă era neprevăzută și nu-i cunoștea cauza. Despărțiți mai tot timpul prin programul lor de viață, îi plăcea cu deosebire ora meselor în serile fără oaspeți, singur cu Elena și Norica, cum și dejunurile intime cu Elena, guvernanta și copilul. Se simțea atunci posesorul femeiei și al băiețelului.

Lipsa Elenei din seara aceea venea din împrejurarea că Marcian, rămas cel din urmă, uitase ceasul discutând muzică. Elena, de când cunoscuse pe Marcian, renunțase cu totul la pian. Era un sacrificiu care arăta progresul gustului ei muzical, nu se mai mulțumea acum cu acea executare mediocră. În schimb,

Marcian stăruise pe lângă ea să studieze acompaniamentul, care, zicea el, e o artă aparte, și pentru care o asigura că are destulă pregătire tehnică și aptitudini.

Într-o joi, când muzicanții, reținuți de un concert în oraș, întârziiau, cum în așteptare stau singuri și cam fără subiect de vorbă, ceea ce da loc la pauze și suspensiuni — muzicale, de altfel — Marcian, cu una din acele mișcări spontane pe care le avea uneori, se repezise la vrafal de note și, deschizând pianina, așezase zorit pe Elena, apoi alergase în *hall* după faimoasa lui vioară, de care era nedespărțit, și o silise să-l acompanieze. Pentru a o recompensa, îi acordase la urmă *Papillon*, acea jucărie minunată din Grieg, asupra căreia se exercită și virtuozii și diletanții, și pentru care Elena avea predilecție. Sub mâinile lui Marcian, melodia dispărea, se reconstitua însuși zborul fin de aripi; erau fluturi de vară fără trup, numai cu azur pe fibre de mătasă; apoi se dizolvau și plutea numai ideea abstractă. O minune, în adevăr! Marcian dase apoi Elenei mai serios de lucru. Se arăta un profesor răbdător, dar și autoritar, cum era totdeauna când era vorba de muzică. Astfel readusese pe Elena în cadrele active ale muzicii, dar la un loc unde nu putea fi jignită de nici o imperfecție. Un mic incident însemnase una din acele ședințe. Cum Elena la un St.Saens buclucaș nu prindea deloc o pauză — cam grea, ce e drept — o pauză de semiton pentru a intra deodată cu acordul, Marcian, accentuând ritmul cu arcușul, o lovise peste umăr din greșală.

Elena, palidă, crezuse că a făcut acolo la pian o greșală care merită enervarea, și Marcian se socotise — deși nevinovat — cel mai mare bătăran. Scurt moment dramatic, soluționat de gestul lui Marcian de a săruta acolo, pe clape, mâinele Elenei, cerând grație.

În seara aceea Marcian uitase ceasul și Elena nu i-l adusese aminte. Ar fi servit un aperitiv, dar se temea să nu-l facă atent asupra întârzierii indiscrete. L-ar fi oprit la prânz, dar un rest de snobism o îndemna încă față de el la aparatul fastuos al dineurilor de gală. Spre zece, tot distrat, tot inocent, dar flămând, plecase. Abia la ședința următoare se scuzase și făcuse haz de incurabila distracție artistică, cerând să i se spună ceasul sau să i

se dea de mâncare la o viitoare ocazie.

Primul zvon public anunțase concertul din Bach pentru noiembrie. Amânat pentru decembrie, intervenirea lui Marcian trimisese data mai departe. Lăsând să treacă epoca nesperioasă a sărbătorilor, rămăsese pentru ianuarie. Un adevărat eveniment de plin sezon. Acum se discuta din prudență chiar ziua în comitet intim, dar nu se preciza. Trebuia respectată cifra neprevăzutului. Neprevăzutul se arată grăbit să intervină. Muri subit țața Gramatula, acea mătușă, soră mai mare a lui Doru Hallipa, tatăl Elenei, care fusese pentru Elena un fel de mamă adoptivă.

Moartea țaței Gramatula nu era un incident de ordin secundar. Poate că în alte familii, fie din lipsă de mijloace, fie din antipatie pentru tristeți suplimentare, ar fi fost trecută cu vederea; aci însă în casa Drăgănescu, doliul își desfășura toată pompa. Gramatula lăsase, de altfel, un testament, important chiar pentru o avere ca a Drăgăneștilor. Instituise pe Elena unica moștenitoare și executoare a unor dispozițiuni cu privire la uvrieri.

Era firesc ca festivalul să fie amânat din nou și nu numai pentru timpul strict al demersurilor, dar pentru un doliu protocolar. Din pricina concertului, Elena reduse protocolul la minimum. Totuși trei luni de doliu strict, deci trei luni de amânare. Audiția era astfel azvârlită în primăvară.

Elena fusese sincer îndurerată de moartea Gramatulei. Plecase de îndată la Prundeni cu bărbatul ei și cu Mika-Le, de care avea nevoie pentru secretariatul doliului. În schimb, Mika-Le căpătase o întreagă zestre de pe urma acelei mătuși, care totuși, în viață, nu putuse suferi pe fata din flori. Față de acea pricopseală, domnișoara Norica, cu sufletul ei de mică cerșetoare, își amânase fără termen ura împotriva Elenei.

Locuința Gramatulei nu era la conacul frumos din Prundeni, unde copilărise Elena, ci era așezată între coșuri de fabrici, în miez de uzine. Cu sânge grecesc curat, mătușa iubea mai mult negoțul decât pământul, și zgomotul o încânta. Trebuiseră câteva săptămâni pentru ca totul să fie terminat acolo la țară. Monumentul binefăcătoarei se ridicase repede, solid și simplu. Moștenirea, care creștea cu mult averea personală a Elenei și îi

mărea independența materială, o mulțumea mult mai mult acum decât ar fi mulțumit-o altădată. Până deunăzi era absorbită cu totul în comunitate. Rece, metodic, lucra numai pentru binele general al familiei. I se dezvoltase acum în urmă un sentiment de personalitate. O stare mai mult sufletească, probabil, deoarece averea lui Drăgănescu era cu totul la dispoziția ei. Pe acea avere n-o confunda însă cu moștenirea de acum, căreia, fără să știe de ce, îi făcea loc aparte.

Pe când Mika-Le scria nenumărate adrese îndoliate și convocări de avocați, Elena găsea timp să trimită pe elegantele ei cărți de corespondență un cuvânt de amintire tuturor interpreților, începând, firește, cu Marcian, care, prin câteva telegrame călduroase, se arătase tot atât de bun amic, cât de mare artist. Elena rămăsese în ultimul timp cam singură acolo, deoarece expediase pe Mika-Le, iar bărbatul ei, cerut de afaceri, lipsea des la București.

Într-unul din acele drumuri, Drăgănescu, la întoarcere, scoborâse din automobil pe Marcian ca pe o surpriză de preț.

Artistul, cam dezorientat de această răpire, nu putea totuși refuza invitarea stăruitoare a lui Drăgănescu, care gândea că Elenei trebuie să-i lipsească mult cercul ei muzical și, în dorința de a-i face plăcere, găsisese curajul acelei inițiative. Elena, e drept, nu se așteptase defel la vizita lui, așa încât fusese un prim moment de șovăire, urmat de mulțumire reciprocă.

Curiozitatea lui Marcian fusese curând deșteptată de atâtea lucruri noi. Elena ar fi voit să împiedice șuieratul sirenelor și vâjâitul mașinilor, dar Marcian găsea în ele nu numai amuzamentul unui copil mare pentru o mare jucărie, dar și anume armonii noi, foarte interesante pentru urechea lui de compozitor.

Nu simfonia motorului, speculată îndestul de muzica modernă, ci unele elemente de sonorități, unele combinații de sunete, unele ecouri și rezonanțe ce-l pasionau în chip particular.

Trecând în revizie întreaga instalație pentru a o arăta oaspeților, ziua aceea fusese o adevărată luare în posesie pentru Elena. Țața Gramatula, bătrâna fecioară bărbătească, își aducea astfel contribuția concertului din Bach. Vizita lui Marcian, tot

prin îngrijirea simpatică a lui Drăgănescu, se reînnoise de două-trei ori.

La București, joile fusese reluate pentru primire de condoleanțe întâi, apoi pentru reunirea muzicanților risipiți. La început, fără absolut nici un fel de muzică.

Curând însă instrumentele mute păruseră Elenei triste și ea cea dintâi deschisese o pagină de acompaniament într-un ceas când era singură cu Marcian. De atunci, înapoia storurilor dese și ușilor ermetice, în umbra îndoliată care făcea apartamentul mai tainic, se auzeau sunete de orgă sau plângeri de arcuș discrete, reculese.

Acele ecouri surprinseseră plăcut pe Drăgănescu, care nu vroia monotonie și mahnire în jurul Elenei și ar fi dorit bucuros ca și negrul mat al hainelor ei să fie suprimat, dacă eticheta ar fi îngăduito. Marcian era mereu preocupat de sonoritățile auzite la Prundeni. Făcea Elenei lungi dizertări asupra misterelor armonice. Era obsedat de un ritm nou. Scria adesea pe margine de caiete muzicale micile semne cabalistice ale unei "bucolice". Firul melodic agrest trebuia să răzbată prin țesutul complex al unor multiple filoane de ansamblu, după altă concepție însă, ca cea reconstitativă a lui Strauss. O evocare măestrită. Căuta să arate Elenei care e elementul sentimental și care cel mecanic în același sunet, apoi care sunt sunetele pur materiale și care cele emotive ale aceluiași acord. Le denunța succesiunea sau le disocia prezența simultană. Exemplificând din Strauss și din propriile lui compoziții, semnală diferența între muzica reconstitativă și cea evocativă, ce-l preocupa. Elena asculta fără să înțeleagă tot, dar cu o atenție ce-i stimula verva și cercetarea. Îi mai arăta apoi gradațiile infinite cuprinse de o singură notă muzicală, cum și ecourile desprinse din ea și valorificarea lor pentru sunetele următoare. Surprinderea ei pentru acele minuni îl încânta. Era o școală muzicală cu totul diferită de lecțiile banale de pian luate de Elena prin pensioane. Era și o recompensă de un gen nou a pasiunii ei pentru muzică. Prezența lui Nory și Mini era acolo asemeni corului antic, simpatică și necesară.

Ada și Maxențiu se arătau și ei foarte mâhniți cu prilejul doliului. Se socoteau ca un fel de rude, e drept că în numele unor

argumente foarte delicate: ex-logodna lui Maxențiu și veria lui Marcian. Rezulta însă o nuanță foarte cuviincioasă de raporturi. Elena primise chiar o misiune de caritate, pe care o împlinea cu zel în amintirea Gramatulei, căreia, de altfel, nu-i lipsea nici grâul fiert de pe moșie, nici azima morilor, nici un fel de datini. După rugămintea Adei, Elena își luase asupra-și să decidă pe Maxențiu pentru plecarea la Leysins. Prințul însă refuza cu îndărătnicie blândă.

Marcian era și el mișcat de starea lui Maxențiu care se stingea pe fiecare zi. Elena și Marcian inventaseră pentru acel scop existența unei prietene, ce s-ar fi aflat la Leysins și trimitea de-acolo referințe încântătoare, începând de la călătoria lesnicioasă, la orice alte detalii de peisaj și tratament. Povestea era alimentată cu date precise luate de Ada la sanatoriul din localitate, așa încât numai învelișul era romantic.

Povestea fictivă era acum o bună camaradă a Elenei și a lui Marcian, care combinau împreună ultimele ei noutăți în forme cât mai poetice, deoarece Maxențiu era mereu în faza lui serafică. Ada susținea complotul din toate puterile, speriată de scăderea prințului și nemaiavând nevoie de prezența lui acum, când Elena și Marcian erau o platformă solidă de onorabilitate. Marcian urma să creadă pe Ada o femeie foarte de treabă. N-o putea vedea decât parțial și așa cum voise ea să i se înfățișeze. Partea vulgară și vițioasă a firii ei scăpa de sub observația lui naivă și optimistă.

Elena nu știa nici ea nimic pozitiv rău de Ada, dar în școală, ca și în societate, o socotise până atunci ca fiind de altă speță cu ea. Acum se simțea dispusă spre concesi. O găsea, de altfel, foarte corectă în ținută și foarte sinceră în sollicitudinea ei pentru Maxențiu.

La propaganda de plecare Maxențiu opusese la început Elenei o tăcere misterioasă sau replicase misterios că se simte foarte bine. Avea convingerea suavă că Elena numai din interes sentimental dorea plecarea lui, credință pe care o purta ca pe un talisman în sensibilitatea lui maladivă și care-l întărea în decizia de a rămâne aproape de ea. În afară de teama hemoptiziei, teamă acum resemnată, nu-și da seama de starea lui. Febra la ore fixe era acum înlocuită cu un fel de morfinizare a organismului, care

la termometru corespundea cu două-trei linii permanente de temperatură. Sfârși însă prin a se convinge că "ea" cu dinadinsul vrea ca "el" să plece. Decise eroic că o va asculta, dar trebuia prudență pentru a nu pune în evidență sentimentele și pentru a evita comentariile. De aceea, prințul lua un aer din ce în ce mai secret și mai exaltat. După multe ezitări și calcule, într-una din zile, luptând cu scrupule și obstacole imaginare, Maxențiu combinase timpul și spațiul și găsisese momentul de a fi singur cu Elena. Elena, ce nu-și da seama de acel calcul, se bucurase că Maxențiu are să-i spună ceva, probabil tocmai în chestia Leysins. Așa de aproape însă de fantoma ce se apleca spre ea și de pe buzele căreia ieșea o răsuflare slabă și deasă, Elena simțise că amețește. Marcian, atent, se săltase spre dânsa, oprit însă cu un mic semn de Elena. În aiurarea lui, Maxențiu interpretase emoția Elenei favorabil, iar intervenția lui Marcian drept indiscreție. Spusese Elenei grăbit și confidențial că a decis să plece, ca pe o replică la dorința ei secretă și, sub un pretext stângaci, se sculase de lângă dânsa ca să n-o compromită. Față de rezultatul bun, Elena, prin aprobare, se făcuse complice cu dulcele secret și cu drama imaginară a prințului.

Maxențiu plecase apoi pe loc, luând arbitrar pe Ada nedumerită și refuzând întrebările lui Marcian. Era turburat de o închipuită mare scenă, agitat de tot felul de simțiri exaltate și diafane totuși și mereu misterios. În felul acesta poetic se decisese plecarea, așa de vulgar disputată cândva, a lui Maxențiu. Fusese însoțit până la frontieră de Ada, care convinsese pe Lică să facă un turneu în Ardeal subțit cuvânt că la Timișoara vor găsi cai frumoși ungurești; mai departe, Maxențiu era însoțit de doctorandul ce-l îngrijise și acasă, cu misiune de a-l instala. Un bolnav fragil, un client întârziat, acel blond livid ce pornea la Leysins, de unde, firește, amica fictivă a Elenei plecase de curând vindecată. Sperau oare cei ce-l trimeteau în vindecarea lui? Sau un egoism inconștient îi îndruma să înlăture din decorul lor acea efigie melancolică, care, fără nici o rezonanță acum către înconjur, se putea mai lesne dizolva în izolare? Moartea fiind operație repugnantă, era salutar gestul lor de a transporta pe condamnat într-un azil anume pregătit.

Elena comentase cu Marcian ciudățenia procedărilor lui Maxențiu. Marcian surâsesse indulgent și semnificativ, și Elena înțelesese abia atunci aluzia absurdă a bietului exilat. Incidentul lăsase în urma lui un parfum frumos de amor și de spaimă. Îl respirau reculeși. Așa cum parfumul florilor acumulate proaspăt pe un mormânt străin face pe cei sensibili să se simtă cu o plăcere dureroasă încă mai vii.

XIV

Pe măsură ce repetițiile se înmulțeau și răspunderea se desemna, Marcian devenea mai autocrat, și executanții mai subjugăți. Se întâmpla acum ca observații destul de severe să pornească de la maestru către unul sau altul. Mai nervos, cu cât era mai interesat de buna reușită, Marcian trecea peste convențiile mondene, așa cum ar fi făcut-o pentru un concert public. Elena îl susținea tacit. În marele public participarea lui Marcian făcuse impresie, propagată pe două căi: agenția Stuart și colportajul de salon, Invitațiile, foarte căutate și înainte, acum își urcau valoarea vertiginos. Se emisese chiar ideea să se facă invitații plătite cu beneficiul destinat unor societăți de binefacere, și propunerile abundau. Versiunea asta nemulțumise pe Elena, care ar fi curmat-o, dar nu știa dacă Marcian nu era cumva partizanul, dacă nu chiar promotorul ei. Cu multă precauțiune își manifestase dorința ca audiția să rămână o recepție particulară.

Marcian se arătase cam susceptibil și se apăruse ca un culpabil de o vină, pe care în realitate n-o avea. Se isca între ei un mic *malentendu* așa cum se întâmpla în faza dintâi a celor mai bune raporturi. Plutea o melancolie, deși nimic nu se schimbase. Cum și Elena și Marcian se simțeau vinovați, deși fără de vină, era un prilej pentru o abordare deplină, care nu întârziase. Totul fusese curând luminat și proiectul absurd era acum subiect de glumă. Tocmai puțința asta de limpezime era una din calitățile cele mai simpatice ale muzicantului. Prin lipsa de "funduri

suprapuse" ai fi zis că nu e artist, așa cum prin firea dubioasă permanent și chiar sieși, Greg, pictorul, era și artist și clerical. În schimb, Elena era tot mai iritată împotriva doctorului Rim. Lipsea mereu, și Marcian, foarte nemulțumit, nu protesta din politeță. Franco suplinea pe Rim cum putea, dar atrăsese atenția Elenei că era tot timpul ca titularul să fie prezent. Elena, prea ocupată, nu se putea duce la Rim și prefera chiar să nu meargă pentru a nu mâhni pe Lina, dând doctorului lecția meritată.

Decisese să trimită un ultimatum, dar amâna din grijă pentru Lina. Comisionul căzu asupra lui Mini, care tocmai avea intenția să se ducă pe acolo. De altfel, mesajul Elenei avea forma unei scrisori categorice, pe al cărei conținut Mini nu era obligată să-l cunoască.

Rim lipsea de la repetiții ocupat cu chestii grave. Avea și el drama lui. Mâhniri și bucurii succesive îl opriseră de la muzică. Alte vibrațiuni puneau în mișcare pe domnul profesor. Atunci când Sia crezuse că e chemată de Lică, în așteptarea ei nerăbdătoare, se arătase tirană și maltratase pe Rim cu vorbe necugetate și cu atitudini disprețuitoare. Rim înălțase psalmi de pătimire. În dreapta lui cuminițe socotea pe Sia drept oaie rătăcită. Avea însă lungi socotințe cu sine despre ce era de făcut. Aflase despre scrisoarea trimisă de Lică fetei. Era, oare, bine să încerce un demers pe lângă acel tată așa de scump pentru a-l readuce sau trebuia să caute a slăbi dragostea filială a Siei, acum, mai ales, când el îi oferea o altă dragoste, ce putea înlocui cu atât avantaj pe cealaltă? În pantomime interioare, fără de oglinzi inoportune și cu o gustoasă cercetare de sine, Rim se desfăta la ideea bucuriilor pe care le putea da Siei.

Scoborând astfel în subteranele conștiinței, găsisse gândul mântuitor de a se sluji de minciună. Cu mâini lungi, întinse ca o suplică spre Sia, Rim îi povestise că a întâlnit pe Lică, ce l-a însărcinat să-i spună că nu o mai poate chema la dansul nici chiar pentru o vizită din "anumite pricini". Lică l-a împuternicit pe el, Rim, să aibă grijă de odorul de care-l despărțeau acum "unele împrejurări".

Rim predica astfel fetei într-un stil care nu era deloc cel al lui Lică, riscând minciuni foarte bine înrudite însă cu adevărul. Sia

nu știa să facă distincții. Așteptase pe Lică și nu venise. De la nădejde trecuse, brusc, la parapon. Nu se îndoise de cele spuse de Rim. Înțelesese bine două lucruri: că Lică avea acum alte socoteli și că pe ea o lăsa moșului. Mâhnirea și necazul cotrobăiau prin sufletul ei opac. O mare iluzie se sfărâma în blocul acela. Ura acum deopotrivă și pe Lică și pe Rim. Ura pe toată lumea. Drept exprimare acelor simțiri fruste, la discursul călduros al lui Rim, îi răspunsese numai:

— Marș!

Rim se retrăsese cu demnitate și cu speranță. Avea un surâs enigmatic de maliție și indulgență. Sia, cam îngrijată că a ocărit pe cel de care avea nevoie, nu avusese totuși nici un cuvânt de revenire. "Fecioară tare!" suspinase Rim, dar cu încredere în viitor. Se simțea înțelept ca un Solomon-rege, pe care l-ar fi sfidat o sclavă favorită. Chiar făptura lui și-o simțea cu înfățișarea solemnă și biblică și, retrăgându-se prudent după apostrofa Siei, pașii lui îi păreau a suna august pe mozaicul coridorului ca pe lespezi de porfiră. Rim era un luxurios al închipuirii. Palma fecioarei pe obrazul lui slab ar fi luat apucături de voluptate brutală. Rimul cu dinții galbeni, lungi și rari, miop și prognatic, era numai o mască pusă în glumă "scumpului eu" al lui Rim "frumosului". Domnișoara Sia nu se putea să nu-l vadă până la urmă așa cum el se închipuia. "Fecioară capricioasă!" se biciuia Rim cu delectare. Minciuna lui îl mulțumea însă așa de mult, atât era de convins că Sia se va întoarce spre el, încât își amintise de repetițiile audiției Bach cu oarecare remușcare.

Mini se pregătea să-și îndeplinească dubla ei misiune: aceea de a da Linei alarma pe care nu i-o dau ceilalți și de a duce lui Rim scrisoarea Elenei cu privire la concert. La dezordinea de idei pe care i-o pricinuisse marele secret de familie: Lică-tată, Lina-mamă, Sia, fiica lor, se adăoga ceea ce Mini numea incestul lui Rim. Predomina însă spaima ei nelămurită.

Circumstanța că Rim și Sia nu cunoscuseră secretul Linei îi părea în adevăr atenuantă. Ce va fi însă atunci când vor afla, afară numai dacă Lina, mereu sclavă, nu va avea gestul biblic de a-și conduce fata în cortul patriarhului! Altfel, jocul celor doi era primejdios! Mini își zicea că poate vede ea lucrurile prea tragic și

totodată se simțea zorită spre sfârșitul tragediei. Era neastâmpărul furtunii pe care o simți că vine, care te apasă și pe care ai vrea s-o vezi trecută, fie chiar cu ravagiile ei.

Pe drum spre Rimi, Mini se bucură că are pretextul scrisorii și totodată luase decizia că nu va vorbi nimic imprudent. Cel mult va lua atitudinea pe care o sfătua lui Nory, atitudinea care pune întrebări, deschide paranteze, naște indicii și dă bănuieli. Se bizuia pe cuvintele ce vor cădea fără voie. Avea dorința de a fi Linei de ajutor, dar cu speranța că o vor ajuta împrejurările. La început concursul de împrejurări păru a fi puțin amabil și gata să o întoarcă de la ușă. La soneria ei timidă întâi, apoi întărită, nu răspundea nimeni. Stăruie prin partea bucătăriei, dar și acolo era pustiu. Pe la ferestre nu se ivea nici un cap. Lipseau, oare, toți, la trei abia după dejun? Ideea de a pleca fără să-i vadă păru deodată a-i conveni. Va lăsa scrisoarea în cutia de poștă. Demersul ei i se părea acum suficient. Își mărie în minte dimensiunile bunelor ei intențiuni neîndeplinite. Vestitul *shampooing* al lui Pilat îi liberă conștiința. Se spală deci pe mâini de toate misiunile. Totuși, tocmai pentru că era decisă să plece, mai întârzie un minut. Era în curte, în dreptul culoarului odăilor din fund, legat cu sala mică a bucătăriei... Parcă deslușea pe cineva prin perdele. Storiurile, trase pe inele, lăsau între ele spații mici. I se păru că e baba, dar care, în loc să vie spre ea, se îndrepta spre odăi... Poate vroia să-i deschidă prin față! Vru să pornească și ea într-acolo, dar umbra mișca acum din nou înapoi... Tot pe la bucătărie venea!... Nu se arăta însă nimeni și aceeași umbră se agita neorânduit, când oprită pe loc, când pitulată, când lunecând repede. Cine știe ce luptă a babei cu vreun șoricel sau păianjen. În orice caz, nu părea a se ocupa de ea. Mini avea acolo, în plină zi, o ciudată impresie de mister: jocul acela de umbre era încă mai bizar în plină lumină.

Prin storiuri, umbra se vedea acum nemișcată. Mini se duse și sună iar, din față, apoi imediat trecu și bătu la ușa din dos. Erau ultimele demersuri făcute în pripă, înainte de plecare. În sfârșit, umbra mișcă spre ușa de serviciu. Tot baba fusese; Mini o zări deslușit prin ultimul geam.

O altă umbră însă se strecura repede pe coridor spre

interiorul casei. Acum apăreau toți deodată! Se auzi din față și glasul bunei Lina, dar silueta proiectată pe umbra perdelelor, după plecarea babei, nu fusese a ei.

Buna Lina rezemată într-un baston se căina din prag. O durea mereu piciorul și ațipise puțin... Dar necazul cela de babă, ce păzea!

Baba ieșise și ea în ușa din dos cu un cap holbat. Bine zicea Lina că nu mai era în firea ei. Lina pofti pe Mini în odaia de culcare. Când intrară în vestibul ieși din biroul lui însuși doctorul Rim. Așadar, toată lumea era acasă!

— Am o scrisoare pentru dumneata! îi spuse Mini scurt.

Acea afacere i-l făcea nesuferit. Avea unele scrupule. Fie că Rim nu era consanguinul Siei, erau însă în judecata lui Mini unele căi, grozav de intime, pe care soțul și fiica Linei se întâlneau în vinovăția lor. O dezgustase.

Desigur era destul de deprinsă cu astfel de cazuri din zvonul public: X e amantul cumnatei, Y trăiește cu fata nevestei *etc.* Fapte diverse destul de frecvente și banalizate de scepticismul public. Când ești însă confruntat cu ele îți fac altă impresie și scepticismul public nu împiedică ca X, Y, Z, să trăiască într-o tragedie.

Rimii, ce e drept, nu erau din aluat tragic. Pe buna Lina o puteai lesne închipui tolerantă, Sia cea rudimentară nu-ți dezvolta indignări, iar Rim îți da nemulțumire mai mult prin persoana lui. Animal de o speță intermediară între genul feroce și cel domestic, având dinții unora și esofagul celorlalte dobitoace, fără un instinct pronunțat al vișului, fără curaj în imoralitate, dar repulsiv și răutăcios.

Totuși doctorul Rim nu cunoștea secretul Linei. Nory asigurase pe Mini de acest lucru... Doctorul Rim nu știa, deci continua... Și dacă ar fi știut? Lui Mini îi era mereu frică, o frică, lucidă ca și misterul umbrelor chinezești la lumina zilei.

Buna Lina povesti lui Mini de la capăt pățania ei cu piciorul. Confuză în vorbă, ca de obicei, amesteca durerile fizice cu necazurile celelalte, toate răzbătute de plângeri împotriva babei care se ramolise de tot. Trebuise ca ea, din somn, să audă soneria înainte ca baba să se urnească. Mini lăsa să-i scape ocazia asta

bună de a face oarecari insinuări.

Apoi Lina amestecă darea de seamă a unor depuneri de familie, la care luase parte și gemenii Hallipa, cu alte doleanțe. Acest amalgam era chiar starea de spirit a buneii Lina, care primea toate lucrurile fără a le coordona și povestea laolaltă proiectele ei materne de a mărita pe Sia cu unul din gemeni, cu mizeriile îndurate de la obraznica ceea de fată, pe care Rim o încuraja. Deși foarte suferitoare, se vedea că Lina era obosită de necazuri. Mini o privea cum suflă greu și își zicea că toată viața va sufla așa din ce în ce mai greu... și atât! Renunțarea Linei o cuprindea și pe ea; faptul că Lina o să moară într-o zi de astmă n-o speria. Mai teamă i-ar fi fost acum să vorbească.

— Nebuna asta de fată stă bufnoasă fiindcă Lică nu se poate ține de ea! Îi e destul de bine aici... Rim o menajează chiar peste măsură... Dar dumneaei îi tună și toți suntem întorși pe dos... Abia s-a așezat și Lică... Acum e profesor și prieten bun cu familia prințului Maxențiu.

Lina avea astfel de expresii fericite și un fel de a înfățișa totul care curma orice comentariu. Mini se simțea dezarmată. Orice intervenție apărea de prisos. Se interesă de profesoratul lui Lică. Nu și-l putea închipui... Dar Lina declară că Lică era tot băiat bun și drăguț ca înainte, cu toată situația lui așa de frumoasă... Cam ridicolă buna Lină, în adevăr!... Așadar, Lică se schimbese fără să se schimbe. Era același care fluiera de mult pe lângă garduri, care deunăzi fluiera pe Sia sub fereastra Rimilor, care fluiera ușor pe buze în atelierul domnului Paul și între dinți în urechea prințesei Ada. Cât despre pasiunea fetei greoaie pentru tatăl sprintar, ea era o stare de fapt fără comentariu. Cu ideea lui Lică profesor, Mini nu părea a se identifica; nu mai puse însă nici o întrebare. Îi era deodată foarte lene și uitase aproape preocupările cu care venise. Tocmai atunci baba, fără ca să i se fi auzit pașii în meșii de postav, vâri capul prin ușă și răgușită șopti:

— Să poștești din față că a venit intendentul.

Mini fu de părere ca Lina să cheme pe intendent, ca să nu se mai ostenească, dar Lina se și sculase. Baba rămăsese după ușă. I se vedea laba zbârcită și neagră a mâinii și vârful broboadei. Ai fi zis că stă acolo gata să lovească pe Lina cu ceva în cap... Cu ce s-

o lovească?... În ce fel era Lina vinovată față de babă?... Impresii! sau unele idei neînchegate bine, leneșe încă, dinapoia gândului. Acum papucii babei se auzeau târâș pe coridor. Plecase... Ba nu!... Iar se întorsese. Mini, ridicând ochii, o văzu grebănată și uitându-se la ea lung. Ce vrea?... Știa că a văzut-o adineaurea prin geamuri și vroia s-o ucidă pentru că dovedise crimele din casa lor blestemată...

Baba înfățișa acum tot basmul rău întrevăzut de Mini. Stând în mijlocul odăii, baba se uita mereu țintă la ea. Apoi se apropie de masă și luă călimara, pe care o duse Linei în vestibul. Atât!... O aduse însă la loc și se opri în fața scaunului lui Mini, uitându-se acum la ea de-aproape. Nu spunea nimica, aștepta!... Mini se trezi că-i spune ea, din senin, babei:

— Dumneata ai slujit pe cucoana Lina și acum îngrijești și de domnișoara Sia, *fata dumneaei*.

Nu se gândise cu răutate la astfel de cuvinte. Le pronunțase mașinal... pentru că baba aștepta acolo în fața ei, fără rost... sau pentru că venise pregătită să vorbească și nu cutezase să spună Linei nimic... sau pentru ca să afle dacă baba știe... sau numai răspunsese întrebării mute pe care i-o făcea baba!

Baba întâi rămăsese tâmpă. Apoi își plesnise tare palma aspră peste obrazul zbârcit și ieșise în brânci ca o turbată, mică, cocoșată; cu un petic de șal zdrențuit, cu rochia târâș, alerga pe coridor. Mini se sculase și din ușă se uita după ea. Părea că patinează: un picior luneca mult înainte și cellalt sărea după el. Ca o vrăjitoare pe o mătură sau o mumie pe un schi șchiop.

Așadar, baba nu știa! Rămăsese turlacă! Dar baba știa altceva... și cele două lucruri la un loc o făcuse să fie apucată de rele. Ce va face acum baba?... Va amuți din spaimă... sau va vorbi?... Socoteli mintale repezi deoarece Lina se întorcea.

— Te-am făcut să aștepți! se scuză, picând pe un fotoliu, apoi se sculă iar să închidă ușa, mereu robotnică.

Mini se uită după ea cu ochi pe care îi simțea cum sclipesc vii de forme, culori și lumini, ca un buchet de artificii. Apoi tot de iute privirea i se stinse. Auzi pe Lina cum îi spune:

— Acolo pe coridor e odaia fetei ceea!

"Da! gândi Mini. Tocmai unde pândise baba." Placid, Mini

reconstituia faptele.

— Pe babă o ai de mult... de la Tecuci?

— Nu!... Mai dincoace!... Dar tot mi-e destul!

— Are să intereseze pe Nory noutatea că domnul Lică dă lecții, zise Mini la întâmplare.

— Lecții de echitație. Știi! El e de la cavalerie! completă Lina îngâmfat și iar se sculă și se duse alături în cabinetul medical, de unde aduse o fotografie a lui Lică în uniformă de cavalerie. Dacă o vedea fata ceea, mi-o lua!

Lina o credea pe Mini la curent cu aventura ei sau nu? Îi vorbea ca unei inițiate, sau cum?

— Știi, Lina, că am adus doctorului o scrisoare de la Elena, îl roagă să vie la repetiții sau să o anunțe într-un fel. Acum când are pe Marcian va fi un concert strălucit.

— Rim are de gând să se ducă acum regulat.

Lina părea oarecum geloasă de precăderea muzicală a lui Marcian și ofensată că Rim era controlat.

Peste puțin Mini se sculă să plece. În poartă își zise: "E o prostie să vrei să faci oamenilor bine!" Apoi: "Am nemerit oare un flagrant-delict?... Mai bine că n-am spus nimic Linei și m-a slujit împrejurarea!" Se gândea că acum baba o va înlocui și Lina va fi informată. "N-am să viu mult timp pe la Lina."

... Trecu apoi la alte gânduri ale ei, ca și cum interesul pentru acele fapte i se topise și teama i se irosise.

XV

Pe când la Drăgănești dura repaosul, melodios, toate furiile dezlănțuite bântuiau casa Rim. Baba, care nu murise sub spaima blestemului căzut acolo, spusese Linei ceea ce știa și așa cum știa ea să spună. Întâia grijă a Linei fusese: ce-o să zică Lică, ce-i încredințase fata? Abia pe urmă se văicărise asupra faptei: cum dusesse păcatul pe Rim?

Indignarea nu-și făcea loc decât anevoie, din lipsa de gelozie și

dragoste, din firea ei pasivă și din acea vină a ei inițială, păcatul de tinerețe, de care se împiedicase toată viața, păcat speculat de Rim, dar mai ales întreținut de ea singură. Nici ea nu era basma curată!... Ea doar adusese în casă pe fata lui Lică!... În felul ăsta buna Lina sosea dezarmată la locul delictului.

Dar ce era acum de făcut? Căci ceea ce i se părea deslușit era că trebuie făcut ceva... Cum să trimită fata de acolo fără știrea lui Lică?... Cum să spună lui Rim să se astâmpere?

Ici-colo o apucau și toiuri de indignare! Ce neobrăzare pe nemernica de Sia! Ce nerușinare pe păcătosul de Rim! În casa lor!... O fată ocrotită de ei!... a lui Lică!... Căci era bine înțeles că nici Rim, nici Sia nu știau despre maternitatea ei.

Puțina ei dragoste pentru Sia și purtarea de totdeauna a fetei cu ea făceau ca reacțiile materne să-i lipsească conflictului. Drama era astfel mult simplificată, dar totuși exista. Lina avea o noțiune precisă a greșelilor fiecăruia separat; amestecate însă la un loc o încurcau. Dacă Lică ar fi venit acum să-i spună că Sia e o străină ar fi răsuflet, desigur, ușurată, dar nu i s-ar fi schimbat prea mult supărarea.

Prima ei fază, deci, după descoperire fusese de toropeală. O îndelungă oboseală o copleși. Mai apoi abia o apucase un fel de necaz cicălitor către cei care stricau toată treaba și-i dau urât de lucru. Când e așa de greu până să te vezi liniștit!... Ce le trebuia lor acum un astfel de zdruncin!... Și baba aceea nesuferită cu pânda ei!... Se amesteca în treburile stăpânilor!... Acum pândea, desigur, iarăși să vadă ce are să se petreacă!... Aștepta cine știe ce!... Parcă Lina știa singură ce are să facă! Fibrele ce simt și dor, Lina nu le avea, iar cu mizeriile omenești era deprinsă, apoi era o fire grămădită ce se înăbușea: de aceea imboldul dintâi al mâniei care spulberă nu-l avusese.

Înăbușindu-se, scotea însă aburi. Întâi turtită de cele ce aflase, acum începuse din ce în ce a pufni și a căuta pricină tuturor, chiar și lui Rim. Atitudinea ei păruse celor doi suspectă. Profesorul se uita cu ochii lui de chinez la Sia, care căta pe subt pleoape. Era ceva!... Dar ce?... Nu știau! De aceea nu cutezau să ia atitudine, așa că — lucru neobișnuit — pufnelile Linei se treceau și se întreceau în voie. Lina își răsufleta însă necazul fără

explicații; iar în gândurile ei trudite se socotea mereu ce ar fi fost oare bine să facă! N-avea încredere — și pe bună dreptate — în energia ei. Furtuna, care face vârtej pe locul necurat, nu se dezlănțuise, așa că răul mocnea pe loc. Nory, chemată pentru a fi consultată și pusă încă de la poartă în curent de babă, intrase cu: "Să-ți trăiască" și rămăsese la: "Dă-o afară!" Refuzase însă să se amestece: "Eu cu mojica aia nu vorbesc!"

Așa că buna Lina urmase a-și rumega înainte gândurile necăjite, pe când ceilalți doi se enervau în nesiguranță. Nu se mai auzea vioara doctorului și distracțiile de orice fel erau suspendate. Voia bună fiind singura ei grație, Lina căpătase o mutră încă mai uricioasă: pământie, cu ochii tumefiați fără de plâns, îmbătrânită. Era circulația rea a sângelui, autointoxicarea!

Odată ce apucase să vorbească răstit, părea că așa-i fusese vorba de când lumea; arțagul era hrana pătimirii ei. N-o părăsea însă grija că trebuie să facă ceva! Se chibzuiuse să cheme într-o zi fata și să-i spună marele secret al nașterii ei. Atunci va pleca ea singură de-acolo, ceea ce Lina prefera din cauza lui Lică. Îi era însă silă de convorbire: "Te pomenești că plânge, măgărița!" La ideea asta Lina ezita. Își amintea din nou traiul îngeresc de deunăzi, fără a-i cerceta pricinile: "Dacă se astâmpăra, măgărița, ce bine era! Au pe dracu în ele! Să nu lase lumea în pace!" Lina arunca toată vina pe Sia. Se gândea la măritișul fetei cu unul din gemeni, deși proiectul era numai în închipuirea ei. "O mai vrea acum să o ia? Bine credeam eu s-o mărit mai iute." În același timp, un fel de indulgență de fată greșită, care a trecut pe acolo, se unea cu ciuda ei conjugală și amândouă se încurcau iarăși de noțiunea maternității. Atunci buna Lina nu mai știa ce vrea: "Numai să nu plângă!" își zicea la urmă cu o silă mare pentru lacrimi.

Ar fi vrut mereu ca Rim să nu afle secretul: Pentru ea, ce se temea de păcatul pe care-l purta în spinare, și pentru el, păcătosul, ca să nu-i vină greu. Credea că în felul ăsta totul s-ar putea încă îndrepta. Nenorocita Lina trebuia să-și dea ei singure toate argumentele conciliante pe care de obicei le aduc alții. Cu baba nu vorbea. Baba intrase după cuptor și acolo făcea în cenușă tot felul de vrăjitorii pentru blestemul cel mare, dar nu era

cuptorul cu hrubă, de aceea, pesemne, nu prindea vraja. De cum vedea pe Lina, ridica mâinile în sus într-un gest de iad și pieire. Părea că stă acolo pe jăratec, sfârâindu-și pielea neagră pentru că fusese martoră la pierzare.

Baba avea tot tragicul care lipsea bunei Lina, ajunsă, în schimb, de o cicăleală nesuferită și gata să obosească prudența celor doi și să provoace vreo scenă din care să iasă ea vinovată sau să iasă cel mult o victimă înecată de-a binelea în mocirlă. Lina, simțind că Rim e gata s-o provoace, se decisese și chemase fata. Ca să fie vorbă scurtă scosese caseta prețioasă:

— Uite ce vrei să furi! îi zisese cu bruscheță. Poftim citește!

Sia se repezise și învârtea în mâini cele câteva fotografii ale lui Lică, a căror vedere îi răscolea mânia și dragostea.

— Citește!... Tu ești cea de acolo!

Aruncându-și ochii pe act: "Din tată necunoscut!" Sia avusese un țipăt:

— Nu e Lică tatăl meu?!

Acest efect, care nu era cel așteptat, nu fusese pe placul Linei.

— Cine vrei să fie tată-tu? Lică e!... E vorba de mamă-ta... Eu sunt, nerușinato... eu!... Eu care te țiu, te ocrotesc și vreau să te mărit!

Cuvinte grele, cu un înțeles lămurit și care puteau face pe Sia să intre subt pământ.

— Să-ți fie de bine! Da' asta e poveste veche! zisese grosolana fată.

Lina înțelesese atunci că Lică i-a vorbit Siei de ea batjocoritor și se ofensase de moarte. Nu-și mai alesese cuvintele, pierduse orice cumpătare și grămădisise ocările și pumnii.

Baba, pe coridor, se așezase pe vine cu mâinile peste urechi, așteptând să se facă pământul praf, iar Rim, prevenit de întrevedere, lipit cu urechea de ușa biroului, nu putuse rămâne neutru.

Intrase în plin pugilat și, luând partea celei slabe și fără apărare, scosese pe Sia din mâinile materne.

— Treci în camera dumată! zisese fetei cu glasul unei blânde autorități. Am de vorbit cu dumneaei!

Urmase o scenă care ar fi trebuit să fie culminantă și care nu

fusese decât o încâlcire de cuvinte haine, un schimb de injurii mult timp mestecate și acum scuipate în obraz. Rim se arătase superior prin calm și batjocoră. Lina, cu fața umflată ca de brâncă, zvâcnea anevoie vorbele îmbâcsite între fălcile contractate. Văzând că pierde teren, Lina dase lovitura cea mare, pe care e drept că nici Rim n-o aștepta.

Era baricada de după care el își apăraseră o viață întreagă demnitatea și avantajele. O răsturna acum nebuna de femeie cu o singură vorbă.

Cu o explozie de plâns sau de tuse Lina spusese:

— Măgărița asta e fata mea! și așteptase ca din cumpăna greșelilor reciproce să iasă izbăvire. Să fie iertare și uitare și totul să se isprăvească la primărie și la biserică cu o nuntă la care ei să fie nași.

Rim, astfel atacat, șovăise, apoi, luându-și cel mai mareț ifos, zisese sacadat, deci sarcastic:

— Dumneata, madam, ai crezut că trăiești cu proștii! apoi ieșise.

Nu era decât o atitudine de circumstanță. De fapt, Rim nu știuse. Închipuisse poate, în răs, o romanță de juneță a Linei cu Lică, iar dacă cumva se întrebaseră vreodată a cui e Sia, nici un moment nu-i venise în minte că Lina ar fi putut avea curajul să o aducă în casă...

Lui Rim îi trebuia numai o fecioară binevoitoare și nu ar fi ales-o dinadins să-i fie fată vitregă. Acum chiar, când știa, căuta să uite nota asta caracteristică. Nu putea schimba împrejurările ce-i procuraseră ocazia fericită și, ca un om cu spirit larg, științific primea împrejurarea așa cum venise.

Cât despre Sia, nu simțea nici o legătură de "cucoana", și în bărbatul unei mame, pe care n-o identifica bine, nu vedea decât pe "moșu" ca unealtă de beneficii și de răzbunări.

Flirtul, din care se prelinge elixirul incestuos, tonicul pentru organisme degenerate, nu avea aci mare rol și nici iadul cu blestemele lui. Profesorul Rim flirtase la domiciliu, glumă îngroșată din imaginația lui libertină și din bătăria Siei. Glumă agravată nu de rafinării și complicații psihologice, ci de împrejurări.

Lina rămăsese însă buimăcită și cu ideea că Rim și Sia... știuseră: așadar, marele secret nu exista. Era un lucru pe care nu și-l închipuiseră niciodată, care zăpăcea tot trecutul și făcea în ea întuneric beznă.

Deocamdată, totuși, nimic nu se schimba. Știau toți și totul urma înainte. Baba aștepta mereu sfârșitul pământului și Lina aștepta ca Rim să hotărască ceva. Să ia o măsură, orișicare. Poate se vor despărți!... Din pricina ei... sau a lui... sau a vorbelor... sau poate că totul se va îndrepta încă... Lina credea deci totul amânat; în așteptare se învenina tot mai tare.

Rim, socotind totul lichidat, sta mai mult pe la facultate, plictisit că bunul mers al lucrurilor a fost turburat și plin de o prudentă înțeleaptă. După două... cinci... opt zile... în care fiecare ieșea, intra, mânca separat, cu demersuri ascunse, Lina apucase pe Sia în sufragerie și, lovind cu pumnul în masă, îi poruncise să plece. Fata dase din umeri și spusese că nu pleacă decât atunci când o va lua de acolo Lică, ce-o adusese. Lina, înfuriată, răcnise răgușit, dar cu puteri nebănuite: Are s-o azvârle în drum! Amenințat în interese, Rim apăruse în ușă, cerând liniște și declarând că el poruncește în casă. Alte zile neschimbate urmase.

Lina acum își redusese lupta la un obiect unic: să plece Sia! Era gândul ce-i venise încă de la început ca cel mai firesc. Atitudinea însă de sfînx a lui Rim și nesimțirea Siei erau obstacole neprevăzute. În mintea Linei rămânea înfiptă ideea plecării. Cauzele se ștergeau aproape, era acum o ambiție și un scop în sine. Lina era supărată și pe Nory că n-a vrut să se amestece; credea, poate, că prin intermediar lucrurile s-ar fi aranjat mai bine, de aceea nu mai consulta pe nimeni și, când întâlnea prietenele, se arăta cu ele uricioasă, ceea ce le depărta.

În fiecare zi Lina credea că Rim va zice sau va face ceva și în fiecare seară sta proștită de impasibilitatea lui. Sfârși prin a crede că Rim nu a înțeles destul de bine... Ce n-a înțeles n-ar fi putut spune. Dar numai așa se putea explica. Că n-a înțeles secretul nașterii Siei!... deși spus deslușit... Că poate n-a înțeles că Lina știe ce e între el și fată!... Că, în sfârșit, e ceva neînțeles!...

Îi mai venea ideea că Rim a fost ofensat, ca soț, de mărturisire și că o făcea pe ea responsabilă de tot. Idei ale slăbiciunii care o

dau înapoi și care, confuze, absurde, i se învâртеau în capul năuc.

Cu un fel de teamă, dispusă la scuză, cum și la iertare, confundând cele două vinovății, a ei și a lor, și atenuându-le una din alta, se decisese să vorbească din nou lui Rim, calm de rândul ăsta și serios. Rim, probabil înfruntat de violența ei, nu se înjosea la nici o procedare. Rim aștepta ca ea să vorbească rezonabil, pentru a face apoi cele rezonabile... și Lina, reculeasă, pătrunsă, plină de conștiința faptelor, de răspunderea lor și de grija consecințelor, se dusesese în biroul lui Rim, care n-o aștepta deloc. Doctorul se ridicase de pe scaunul lui văzând-o, surprins, nemulțumit, cu aerul unui om turburat în ocupații grave, și, solemn, cu ochii pe *buvard*, așteptase mut. În prevederile Linei probabil, intrase ca Rim să-i pună vreo întrebare. Cum n-o întreba nimic, ceva se întorsese în ea pe dos, de la început, dar stăruise în aceeași cumiinție.

— Am venit să vorbim!...

Tăcere din partea lui Rim.

— Să vorbim în chestia asta cu fata... acum când știm cu toții... toate cum sunt...

Ochii lui Rim coborau tot mai jos, dar limba era înțelenită.

— Dumneata să iei hotărârea... și să-i spui să plece. O să-i dăm de veste lui tată-su...

O mică sugrumare a Linei.

— O să-i dăm și de cheltuială... O s-o primească la școala de mică chirurgie unde am vorbit. ..

Un gest din mână, nervos, al lui Rim și atât!... Lina, care sfârșise, reîncepu:

— Noi suntem oameni maturi și tihniți... care ținem la reputația noastră...

O strâmbătură sau un surâs pe fața aplecată a doctorului... O strâmbătură, probabil... și iar tăcere... Tăcere acum la amândoi.

Lina începuse a da înapoi în bunele ei nădejdi. Așteptase vorbe bune sau rele și acum se întreba ce însemna tăcerea? Însemna rău sau bine?... Sau poate Rim nu cuteza... sau poate nu credea de cuviință să răspundă.

— Dumneata ce zici?

Aceeași tăcere.

Lina, rămasă de la început lipită de ușă, acum da mereu înapoi în sufletul necăjit.

— Ce zici?... Atunci a rămas așa... Așa... să plece fata.

— Nu!

— Cum... nu?... Adică nu-i zici dumneata?... Să-i spui tot eu din partea dumitale?...

La ocazii mari Lina spunea lui Rim "dumneata". Acum însă "dumneata" se aglomera.

I se păru că pe desenul înclinat al feței lui Rim era un surâs...
Negreșit, părere!

— Așa atunci!... zise descumpănită, cu ideile împinse înapoi și încolo, stângace de trupul ei inutil, acolo lângă ușă.

— Nu!... Nu va pleca! silabisi Rim deslușit.

Ridicase puțin capul și Lina văzu bine surâsul... Un surâs proiectat dinăuntru în afară, din disprețul lui de ea și dinafară înăuntru, din maliția planurilor lui, din triumful calculat în sine și cu sine, din nepăsare de altceva și altcineva decât gustul lui... O umbră de surâsuri. Deși Lina auzise vorbele lui clare și bine conturate, nu o izbi înțelesul lor provocator, o izbi surâsul... Își bătea joc de ea... râdea... Și el ca și Lică!...

Fu operația inversă a tuturor intențiilor cu care venise: gravitate, pocăință, indulgență, precauție, bunătate, lașitate, toate se întorceau pe dos.

În demersul ei era, pesemne, cuprins și ceea ce avea să se petreacă între ei. Lucruri serioase și triste: muștrări, iertare, împăcare... poate chiar și înduioșare, acum că Lică o umilise și era pierdut. Cine știe dacă nu și vreun gest de tandrețe târzie, stângace, neînvățată, de tandrețe ridicolă.

Lina se întorcea deci de foarte departe la tăcerea, la refuzul, la surâsul lui Rim. Vinovăția ei se șterse și se înfipse în ea vinovăția lui, fără gelozie, fără durere, dar îmboldită de batjocoră și de necuviință. Îi urî acum deopotrivă pe amândoi, fără vorbe, fără să mai desprindă fălcile înțepenite, cu ochi stupizi fixați pe Rim, cu mușchii învrăjbiți, cu respirația făcută cheag, cu limba groasă ca de venin. Nu i se făcu rău, după cum nici babei nu-i venise damblaua, dar cu trupul mai ghebos încă, cu fața zbârcită de necaz parcă era chiar baba de urâtă. Rim, demn, cu ochii ascunși

în lături, cu surâsul acela hidos acum tras înapoi, trecu mut pe lângă ea, ieși și o lăsă acolo caraghioasă.

Abia după ce auzi zgomotul ușei mari din față, Lina se urni din loc, trecu și ea prin uși rămase toate deschise până în vestibul; Rim plecase!... Era adevărat că plecase!... La treburi, la plimbare... plecase!

Buna Lina, printr-o grozavă surpare de valori, deveni rea. Răutatea celor buni, proaspătă, neobosită, nesocotită, mereu susceptibilă, mereu agresivă. Ca cineva închis într-o casă necunoscută, încercând pe la uși și ferestre bănuitor, cu ochi de asasin, pândind de după colțuri gata să lovească, cu mișcări zăpăcite, necumpătate, dibuind în întuneric și dușmănie — așa era răutatea Linei.

Baba, acum pitic, domolită, cu ochii în broboadă, stând pe ladă, nu mai zicea că pleacă, nu mai zicea nimic. Aștepta cu frica cuiva care a azvârlit cu gaz și vede că a luat foc. Rim aștepta și el. Ieșea de zece ori pe zi și se întorcea repede, așa fel ca să nu fie și să fie mereu acasă. Deprins cu iobăgia nesfârșită a Linei nu se așteptase să ia lucrurile în felul ăsta. Se temea acum de ea. Lina nu se descleșta, nu vorbea, nu răspundea, învrăjbită, cu mutra cuiva care vrea să dea o lovitură urâtă.

Lică, fără presimțiri, își terminase plimbarea în Ardeal cu prințesa Ada, iar cucoana Vera, dimineața, când deschidea geamul admira casa din față:

— Halal casă!... Asta casă!... O dată casă!

În adevăr, cu arhitectura ei pompoasă, vopsită proaspăt, cu ipsosurile intacte, la colț de două strade, cu porțile de fier poleite din belșug, greoaie ca un mausoleu de lux, casa iadului aștepta, liniștită, în margine de trotuar, un fulger ce nu-i cădea asupra.

— Oameni cu stare! Oameni de treabă! spunea cucoana Vera pentru a se consola că Sia și Lică nu-i mai procurau distracția de după-amiază.

La Elena Drăgănescu, într-o zi de moină prin februarie, Nory intră cu aerul că e purtătoare de mari noutăți. Elena arăta tocmai lui Mini cărți poștale cu vederi poetice trimise de Maxențiu. Prințul luase deprinderea regulată a acelui "memento" și colecția cu cer albastru și munți albi creștea mereu. Nici Marcian nu era uitat de vărul generos, al cărui suflet se purifica tot mai mult și care, îngăduitor cu micile slăbiciuni omenești, trecea peste unele susceptibilități, de altfel imagine. Salutul scris al lui Maxențiu avea cam ciudățenia lui dinainte de plecare. Ecouri masonice parcă ale unor stări sufletești misterioase. Nory declară că nu înțelege nimic dintr-o frază alăturată unui *chalet* ascuns în brazi: "De la un cer la altul! Respectul meu n-are margini! Amiciția mă reînvie! Plutesc! Vă puteți bucura!"

Era, ce e drept, un stil cam confuz. Altele erau și mai alegorice și mai obscure.

Drăgănescu, căruia amabilul bolnav îi inspira o nespusă milă, neputând înțelege, lua de tâlmaci pe Marcian, care citea proza aiurită a verișorului cu un profil grav și cu celălalt malițios. Pasiunea bietului Maxențiu pentru Elena îi procura ocazia unei permanente și inofensive tachinării. Interpreta frazele obscure și se prefăcea a fi un amic, desigur mai recent, dar foarte gelos pe acele privilegii. Amenința cu plecarea și cerea dreptul de a scrie. Deși cordial și glumeț, subiectul tachinării lor era nou și gingaș, de aceea rămăneau adesea șovăitori și gânditori în comentariul lor. Atunci, de comun acord și cu o reculegere sinceră, plâneau pe bietul condamnat. Buletinele pe care le primea Ada de la sanatoriu erau tot mai pesimiste: "Facem ce se poate! Sperăm într-o prelungire!... Starea înaintată!... Nimic exclus!..."

Un consiliu de familie reunise pe cei trei care se ocupau de prinț: Ada, Elena, Marcian, spre a delibera dacă nu cumva era potrivit să fie adus înapoi. Totul pleda însă contra: riscul unui nou voiaj, impresia pe care i-ar fi făcut-o întoarcerea simptomatică și exaltarea tot mai mare a prințului pentru localitate și vindecare. Sentimentele lui pentru Elena nu aveau nevoie de imboldul prezenței. Existența efectivă a lui și a Elenei era un obstacol pentru avânturile lui imateriale, înlăturate acum

de distanță. De aceea cuvintele lui exaltate nu exprimau dorința unei revederi imediate.

"Mă simt un om nou, un copil! Sunt beat de aer curat, voi fi în curând sănătos și fericit!"

Sau:

"Zbor! Sunt o pasăre! Sunt lângă Dumneavoastră, dar am răbdare. Totul e luminos..."

Altă dată scria:

"Doctorii sunt tirani, m-au oprit de la concursul de schi și de la raidul aerian. Eu, totuși, am lunecat până la picioarele concertului Bach."

Marcian, aducând această carte, o prosternase întâi la pantofii de satin ai Elenei, căreia negrul mat al doliului îi făcea fața mai albă încă.

Bietul Maxențiu! Poetic și inconștient de starea lui! Surâsul lor glumeț devenise o umbră blândă în care învăluiau pe sârmanul absent. Maxențiu îi ținea, astfel, permanent, într-o stare de emoție și de înfiorare în jurul iubirii și a morții.

Ce ar fi câștigat aducându-l? O agonie tristă pentru toți. Prințul nu mai trăia decât din artificii medical, din grația climatului generos și din noua substanță a misticismului de care era cuprins, în adevăr, lui Maxențiu i se părea acum că în el se purifică greșelile Anei și sacrificiul din trecut al Elenei. Era altarul unor sărbători iluzorii. Nemaiputându-se agăța de viață cu nimic din trupul lui, își întorcea desăvârșit preocuparea de la acel trup, îl desființa ca să-l păstreze încă. În schimb, sufletul îi întindea frânghii diafane, cu care să dureze viața dincolo de energiile materiei. Pentru a înșela boala și moartea, Maxențiu inventase izbăvirea și reușea să mai trăiască timpul necesar ca misticismul să se consume și el.

Veștile cu care venise Nory erau cu mult mai brutale. Elena, de la ușă, îi impusese tăcere cu degetul pe buze. De alături, din sala de muzică, se auzea un murmur de pian. Marcian lucra la noua sa compoziție concepută la Prundeni. Decorul casei Drăgănescu îi ajuta bine munca. Nory, umblând în vârful pantofilor, se așeză între ele două și șopti. Venea de la Rimi după ce, de trei ori în șir, nu găsisse acasă pe nimeni. O dată se

plimbase prin toată casa. Vraiiște! Cine știe în ce crâșmă era baba, Lina poate la clienți, doctorul la dracu în praznic, și Sia...

Azi, în sfârșit, găsisse pe Lina complet singură: revizua rufăria.

— Ei: S-a făcut! Am dat-o în uliță! Mi-a furat o mulțime de lurruri! Îi spusese de la ușă cu giasul bine dres și cu satisfacție.

Nu, zău că Lina era nesăbuită! Când prea bleagă, când prea rea. Lui Mini aprecierea lui Nory, care era de obicei așa de tăioasă când era vorba de Sia, îi păru curioasă.

— Bine, dar e firesc ca Lina să fie supărată.

— Nu e supărată. Îți spun eu că e rea!

Buna Lina era acuma rea! Numai Nory putea inventa așa ceva.

— Cum o să fie bună în așa împrejurări? susținu Elena.

— E rea peste cât are dreptul să fie! E nesuferită! Dacă n-ar fi vorba de neprocopsitul de Rim și matahala de fată a lui Lică, i-ar face simpatici, atâta e de rea! Dar ăștia doi sunt prea deocheați! se încăpățână Nory.

Mini nu-și putea închipui pe Lina cu semnele unei astfel de răutăți.

— Spune mai bine ce e cu ei! se enervă Elena.

— Mă rog! Scurt de spus! A păcălit-o că o cheamă Lică, i-a pus bagajul în trăsură și a expedit-o. "Du-o, băiete, de unde a venit!" așa vorbește Lina noastră. N-am avut de plasat nici sfaturi, nici consolații. Nu mai are nimeni nevoie. Ei! Vă place cât e de rea? Bine a făcut ce-a făcut!... Dar să spună cu atâta nesimțire: "Să se ducă de unde a venit!..." Cam uită cucoana Lina de unde a venit!... Și cu mine, doctorița noastră s-a arătat foarte rece. Parcă am eu vreo vină!... Cât despre voi, nici n-a întrebat măcar!

Nory ar fi vrut, probabil, oarecare zbucium și i se luase acest spectacol. Lina nu respectase uzanțele dramatice. Ar fi vrut amica Nory să ofere serviciile ei de consolatoare și găsisse toată lumea consolată. Era decepționată. Deși răutatea Linei era opera celorlalți, Nory nu concepea *victima* decât înfrântă. Atitudinile celui care are dreptate sunt totdeauna anevoioase și uneori chiar antipatice. Chiar pe Mini acea simplă expulzare ca la mahala, cu bocceaua peste gard, o decepționa. Stratagema de vodevil nu era conformă cu spaimile ei tragice.

Lucrurile se petrecuse întocmai cum povestise Nory. Într-o zi, pe când Rim era la curs, Lina adusese o birjă, care să ia pe Sia ca din partea lui Lică. Aflase întâi unde e cuibarul nou al Trubadurului. O jumătate de ceas Sia nu vroise să miște. Nici Lina nu mișcase din cabinetul ei. Baba spusese de vreo trei ori fetei că birja pleacă și pe urmă o lăsase în pace. În sfârșit, Sia se urnise.

De cum o văzuse ieșită în trotuar, baba pusese lanțul pe poartă și-i aruncase pachetul peste grilaj. Sia nu făcuse scandal. Fie și cu astfel de mijloace, primea să se ducă la Lică.

Rim la întoarcere nu întrebase nimic și Lina nu-i spusese nimic.

... Sia cunoscuse nu rușinea de a fi aruncată în stradă cu o boccea, cunoscuse calvarul unei vizite la locuința lui Lică.

— Domnul și doamna prințesă, spusese un fel de piccolo cu fes, sunt în străinătate.

Sia crezuse că-i vorbește de altcineva și se dusesse printr-un fund de curte la o bucătărie. Acolo aflase în forme mai puțin solemne ce era cu profesorul de echitație.

— Dumneata ești, se vede, vreuna pe care a înșelat-o?... Oi fi grea?...

Sia era așa de informă! Ea, care venise să-și proclame drepturile filiale, nu suflase o vorbă.

— Nu!... Eu sunt croitoreasă! zisese, fiindu-i pentru întâia oară rușine.

— Ei, atunci vino peste o săptămână!

Zăpăcită de acea vizită, nu-i venise în minte să se întoarcă la Rimi cu același procedeu de vodevil cu care fusese gonită. Demoralizată, uluită, pornise pe singurul drum cunoscut, la facultate. Rim nu era acolo, dar găsisse pe gemenii, ginerii Linei.

Printre creieri de morți, pregătiți pentru analize, printre fiole și castroane sinistre, fusese un conciliabul de sabat. Cei doi, vârați cu botul unul în altul, se consultau, trecându-și gândurile ascunse, ca prestidigitatorii cărțile.

Spre seară, încuind cu grijă laboratorul vrăjitoriilor, cu pardesiul pe umeri, prin sălile pustii, frații Hallipa condusesse pe

Sia la aceeași trăsură. Cu coșul ridicat, birja îi dusesese pe toți trei la locuința gemenilor din strada Minervei.

... Rimii durau amândoi înainte, cu baba la mijloc, același război surd și mut... Lina nu știa ce a devenit Sia, nici ce a aflat Rim de ea și ce gânduri are. Așa cum deunăzi așteptase să fie între ei acușări și iertare, așa acum aștepta ca Rim să-i spună că nu mai au ce căuta la un loc și ea să-i răspundă că crede la fel. Era nerăbdătoare să vie momentul când va putea pronunța cuvântul "divorț", la care nu s-ar fi gândit niciodată. Vrea să desfacă căsnicia de omul care surâsese în batjocură. Nu-l iubise, nici nu era geloasă, dar acum îl ura. Ideea că Rim știuse secretul, care pe ea o chinuse toată viața, i-l făcea odios. Ani întregi se ferise de el ca o vinovată și îi suferise despotismul numai ca să ascundă vina. Și el știa! Știa atunci când își bătea joc de Lică! Știa când se împăcase cu Lică și se legase de Sia! Știa pe vremea când trăiau amândoi în certuri, ca atunci când trăise în mulțumire! Gândul ăsta învrăjbea pe Lina, gând greșit, dar statornic.

Rim nu știuse propriu-zis și nu-și hrănise aventura din ideea asta. Nici acum acea maternitate nu conta în cumpăna sentimentelor lui. Pentru Lina însă secretul lui Lică fusese cimentul unirii cu Rim. Acum puteau să se despartă, n-aveau ce mai căuta la un ioc.

Se preocupa de casă, care era a amândouă și care se cuvenea să fie numai a ei.

Să-i azvârle cele 200.000 pe care-i pusese la cumpărare și să se ducă unde vrea.

Ea alergase, ea se trudise, ea plătise și plătea mereu. Acum Lina trecea orele libere în demersuri pe la avocați pentru a vedea ce era de făcut în privința casei. Avea să fie proces. Să fie! Îl va purta toată viața pentru ca să rămână ea stăpână. Ar fi dorit ca Rim să provoace ceartă și să plece de pe acuma. Dar Rim tăcea nepătruns.

Baba adusese vești noi. Trecuse într-o zi din întâmplare pe Minervei și văzuse sus, la o fereastră, un obraz cunoscut. Femeia se trăsese repede de la geam și lăsase perdeaua, dar putea jura că era Sia.

Rim se ducea, venea, ca de obicei, la ore aproape neschimbate. Gemenii veneau încă mai des ca de-obicei. Erau între ei trei conciliabule nesfârșite în biroul lui Rim, de unde nu răzbeau afară șoaptele suspecte.

Lina inspectase strada Minervei și recunoscuse o casă mare, frumoasă, cu etaj, care fusese proprietatea lui Doru Hallipa. Casa intactă prezenta o particularitate: pe lărgimea unui singur geam, o felie din casă fusese separată printr-un grilaj nou de lemn, care astfel izola o cameră de antresol, una de etaj și o mansardă, cu o bucată de curte de vreo zece metri lungime și patru lățime. Cum în partea aceea care avea zidul orb, o ușă fusese deschisă primitiv cu trei trepte pentru a da intrare.

În dreptul străzii mărgea grilajul de fier al proprietății, care însă pe porțiunea aceea fusese și el căptușit cu tăblii de lemn. Chiar dacă treceai indiferent, erai izbit de aspectul ciudat al locuinței.

Lina își amintise de procesele neisprăvite ale gemenilor, în care fusese vorba și de o revendicare de imobil. Îi auzise lăudându-se că sunt și ei proprietari. Prin ce ciudățenie a tranzacțiilor se făcuse o astfel de adjudecare?

A doua zi Lina trimisese pe babă să bată la ușa biuroului, spunând că cucoana pofteste pe domnișori să rămână la dejun.

După ce se consultase asupra invitării suspecte, gemenii cu Rim apăruseră în sufragerie cu aere piezișe. La desert Lina îi întrebase dacă s-au instalat în strada Minervei și cum și-au aranjat casa. Surprinși, cu toată îndemânarea lor, se încurcase în explicații.

Acum, Lina, de la vizitele medicale, se întorcea cu înconjur pe strada Minervei și vedea mereu incinta ermetică și pustie, cu transperantele lăsate în jos la cele trei ochiuri suprapuse ale geamului parcă unic. Într-o zi oprise și se coborâse încercând să intre. Închis și nici o sonerie! Un cățel mic și rău se năpustise. I se păruse că mișcase sus o perdea. După ceva așteptare trebuise să plece. Ce căuta acolo? Gonise pe Sia. Nu o preocupa dacă Rim o vede sau nu! Vroia însă ca Rim să plece din casă și căuta pricini. Era o idee a ei îndărătnică.

Într-o zi de audiție se dusesse devreme de tot la Elena și-i

vorbise despre citadela din strada Minervei. Elena crezuse că exagerează și-i spusese vorbe împăciuitoare, care nu aveau nici un ecou. Poate că Lina aștepta vreo intervenire a Elenei pe lângă frații ei, dar pentru nimeni și nimic în lume Elena n-ar fi consimțit să aibă de-a face cu gemenii. Totuși ceea ce aflase de la Lina făcea pe Elena curioasă din cauza casei, pe care o locuise în copilărie. Ce putea fi acea despărțire bizară?

Trecând prin apropiere, Elena cotise, într-o zi, automobilul. În poarta caselor părintești sta o femeie. O chemase și îi spusese numele chiriașului — un inginer. Acolo, în cucurigul acela stau doi tineri stricați, care trăiau amândoi cu o fată pe care o țineau închisă.

Nory întâmpinase vestea cu explozii de haz! Iacă! S-a măritat așa cum dorea Lina!... Dar cu amândoi, firește!... Ce idee pe Lina să-i despartă!

— Poate că nu era adevărat și o țineau acolo de hatârul lui Rim! credea Elena.

— Așa e!... Bine zici! Și mai și!... Trei, nu doi!...

Mini socotea și ea la fel cu Elena că Sia era adăpostită de gemeni pentru Rim. Să-i mai spună versiunea cu trei crai sau nu? Cum era mai bine! Casa Rim devenise urâtă prietenelor. Întâmplările de acolo aruncau umbră și asupra victimei... Ști cine era victimă?... Cine era călău?...

XVII

La Elena repetițiile, mereu mai active, ocupau și preocupau pe toți. Se apropia acum data definitivă a concertului. Mijea a primăvară. Maxențiu trimitea mereu cuvinte tainice și înflorite, și doctorii buletine pesimiste. Vindecarea era exclusă, firește, și prelungirea chiar devenea problematică. Accidentele funeste erau destul de previzibile. Cașexia generalizată precipita deznodământul. Deși starea fizică a bolnavului era aparent blajină și cea morală excelentă, familia trebuia să se aștepte la

orice.

Printre unduirile muzicii de Bach tristețea se strecura. Elena era în timpul din urmă cam nervoasă, probabil din cauza concertului apropiat; o surmenare sau numai o stare de excitare din grija și plăcerea audiției faimoase.

În chiar ziua când Drăgănescu, ce întâlnise pe Ada, adusese ultimele vești rele de la Leysins, Elena se simțise rău.

Luau gustarea după repetiție în cerc intim, când feciorul, lăsând brusc jos o tavă, avusese numai timpul să se repeadă spre stăpână pe care o văzuse pălind și o susținuse până la canapea, unde Elena avusese o scurtă sincopă. Revenindu-și surâsesse lui Drăgănescu care, speriat, îi ținea mâna și întinsese mâna liberă lui Marcian, foarte alarmat, sub aparențe calme:

— M-am prostit de tot, declarase Elena.

Nu vroise însă să consulte un doctor. Drăgănescu, din inițiativă proprie, cercetase un ilustru practician.

— Cauzele! Fără cauze și fără pacientă nu pot opina nimic.

— Presupune, doctore, că pacienta însăși nu știe cauzele!... Ce sfaturi ai putea da?

Doctorul clătinase din cap și prescrisese liniște și mulțumire, ceea ce nu lipsea Elenei.

Drăgănescu, în îngrijorarea lui, se gândea că poate boala lui Maxențiu o impresiona. Considera posibilitatea asta fără nici un resentiment, dimpotrivă, ca pe o nouă manifestare a virtuților sufletești ale Elenei.

Cu aceste mici devieri, concertul își urma drumul spre realizare.

Rim lua parte și el cu mare regularitate la repetiții. În situația anormală din menajul lui, Rim se conducea normal. Probabil numai fericirea îl făcuse inexact. Negreșit, duelul dus cu Lina și transferarea sentimentelor în strada Minervei îi turburau programul fericirii oarecât.

În schimb, programul Linei era acum mereu același. Casa să fie a ei și Rim să plece unde știe! Între ei nici un schimb nou de vorbe. Aceeași mocnire a răului.

Într-o după-amiază, când gemenii ieșeau de la Rim, Lina, cu trăsura gata la poartă, îi oprise cerând un op medical pe care știa

bine că-l au.

— Merg cu vai pe acasă, să mi-l dați!

Cei doi primiseră. Înțelegerea lor piezișă nici nu se simțise. Citadela lor era bine organizată și prevedea surprinderile. Coborâseră împreună și intraseră în camera de jos, care era un fel de brăcuială de fiole, de cărți, eprubete: biroul! Lina obținuse volumul cerut.

În restul casei nu se simțea nimic.

— Să văd și eu cucurigu! vostru! zisese Lina și urcase la odaia gemenă de culcare, orânduită curat.

Nici acolo vreo urmă! O ușă de lemn alb comanda scărișica de la mansardă.

— Acolo avem pod! ziseseră gemenii laolaltă.

Lina nu ceru să vadă podul, dar avea să aibă curând vești de el și chiar prea multe.

Într-o zi, Rim, schimbat la față și cu mâini care tremurau nervos, spusese Linei că Sia e grav bolnavă și are nevoie de îngrijirea ei.

— Eu, nu!... Să vadă de ea cine vrea! spusese întunecat Lina.

A doua zi, Rim, care nu avea încotro, revenise cu cererea lui. Pentru a putea convinge pe Lina mărise confidența. Era vorba de ceva delicat și primejdios. Fata trebuia dusă la spital și operată. Avea nevoie de un *mamoș* și de o *mamă*!

Lina își ghemuise mușchii feței și refuzase.

— La mine la spital, nu!... S-o ducă amantul unde o ști.

— Știi... băieți tineri! opinase Rim smerit, și la plural, despre coi doi gemeni, gazdele Siei.

Știa că Lina cunoștea acum ascunzătoarea.

— Tineri... bătrâni... îi privește.

— Dar n-o s-o lăsăm să moară! milogise Rim a treia zi, tot zadarnic.

— Nu mi se cade mie! răspunse Lina mai violent, cu ochii umectați de acea sforțare, dacă nu de lacrimi.

— Dar nu e ce crezi!... Nimic care să te ofenseze! declarase Rim cu elan.

Totuși, nici acele asigurări, nici venirea în toi de noapte a gemenilor spăimântați nu o putuse întoarce de la formula ei de

refuz bine împluternicită:

— Nu mi se cade mie!

Așa înțelegea ea lucrul ca mamă și ca medic, și de prisos ar fi înțeles cineva contrariul.

Gemenii și Rim, alarmați de starea rea a nenorocitei de Sia, trebuiau să lase deoparte prudența și apelase acum care încotro. Rim, care în adevăr nu se socotea vinovat, întrebuse pe Sia asupra cazului supărător, cu atâta reproș cât se poate face la 40° temperatură.

— Să mă slăbești! răspunsese grosolan.

Apoi tot ea amenințase:

— Să nu cumva să-ți vie în gând să spui lui Lică... Să nu afle Lică. M-auzi?!... Să nu cumva!

Totuși, gemenii, care nu știau ce să mai facă, telefonaseră lui Lică, care nu se arătase, dar care de la distanță soluționase chestia spitalului.

Rim, renunțând la discreție, solicitase și el pe profesorul G., care, ca o datorie colegială, promise să opereze. Operația tardivă, deși artistică, nu putuse salva situația desperată. Gemenii telefonau Linei mersul boalei, dar ea nu se clinea.

— Al cui o fi fost! se întrebuse față de babă, ce-și făcuse cruce.

— S-o îngroape, maică, cine a omorât-o! fusese orațiunea anticipată a babei.

Sia, după ce băuse zadarnic unele ceaiuri, se dusesse din capul ei la o moașă ordinară, pe care nu voise până la urmă să o denunțe. Abia după ce infecția se declarase prin febră mare și pete suspecte, aflaseră gemenii. Atunci începuse dansul demersurilor așa de sinistre prin refuzul Linei, prin misterul triplu, multiplu, al situației ei și prin pericol.

Rim aflate de concurența neloială și fructuoasă odată cu febra de 40°. Grija, indignarea, mila, prudența se precumpăneau. Refuzul Linei îl aruncase pe primul plan, silindu-l la demersuri penibile pentru demnitatea lui abia ocrotită de paravanul gemenilor, de care era silit să se folosească. Sia suferea dureri cumplite fără să se îmblânzească, cu dinții strânși și vorbe urâte, gata de scrâșnit. Se uita câinos la gemeni, la Rim și chiar la biata duduia Mari. Moșica Mari nu era autoarea avortului funest și

servea de familie. O ușă deschisă o făcea să tresară și printre gemete căta într-acolo cu o privire sălbătică de dureri și de spaimă.

"Vreau sau nu vreau să vie Lică?" căci asta era ideea ei fixă.

Moșica Mari, cu vocea ei de rândunică, pomenise tuturor de Lică și chiar Siei.

— Cum să nu fie anunțat? Cum să nu vie?

Ceilalți se uitau unul la altul, iar Sia scuturase capul cu furie:

— Nu! Nu!

Nu-l vroia. Spaima ei era deci să nu vie.

Probabil însă că teama și împotrivirea ei vor fi conținut și speranța de a-l vedea totuși.

Lică avea știri la telefon. Nu era chemat și nici nu dorea să vie. Sta deoparte din prudență și din supărare. Nemernica aceea avusese purtări proaste, dar cel puțin să nu afle prințesa. Ada, e drept, nu știa nimic și Lică nu se gândea la vreo catastrofă. De câteva zile nu i se mai comunicase nimic și credea chiar că lucrurile s-au ameliorat. Erau tocmai zilele culminante, când cei implicați nu mai știau încotro să apuce. Sia interzicea mereu ca Lică să fie chemat cu tot atâta desperare cu cât îl dorea.

Profesorul G., față de cazul grav, nu operase decât cu consimțământul lui Rim. Era o încercare, dacă nu chiar un experiment. Sia dură încă prin minune trei zile după operație. Era așa de robustă! Profesorul era mișcat de cazul ei nenorocit și chinuitor, și-i era milă de acea ființă brută în ghearele de brută ale naturii. Se interesase de circumstanțe. O fată din serviciul lor, nenorocită, nu se știa de cine, fiindcă nu vrea să spună, explicau gemenii cu frică și cutezanță.

E drept că Sia nu scotea un cuvânt despre nimic și nimeni. Moșica Mari, singurul element sentimental acolo, vorbise profesorului G. despre Lică. Așadar, există un tată! Poate, totuși, dorea să-l vadă. Cu blândețe și autoritate chirurgul îi pusese chiar el întrebarea. Lumina de suferință și refuz din ochii muribundeii îl impresionase.

— Nu! Nu!

— Vedeți! Nu vrea deloc! sughițase moșica Mari, pe când Sia cu mâini tumefiate ghemuia cearceafurile.

Cum la Drăgănești în ultima săptămână nu se mai aflate nimic despre Sia, se credea și acolo că merge mai bine, mai ales că Rim venea regulat, deși cu un cap mai bizar ca de obicei.

Repetiția generală trebuia să fie luni, și joi 16 aprilie marele concert. Pentru repetiție Elena invitase un număr de intimi pentru a avea impresia publicului, iar distanța între repetiție și concert o voise Marcian ca o experiență rafinată.

Cu tot spațiul și cu toată ordinea, casa Drăgănescu suferea o mare perturbare. Telefonul nu înceta, nici furnizorii feluriți. Marcian da Elenei un mare ajutor moral, ba se amestecase chiar și la amenajarea sălii de muzică, căreia îi hotărâse un dispozitiv bazat pe acustică, pe care nici Elena, nici servanții ei obișnuiți nu l-ar fi putut orândui. O mai ajuta și prin aceea că o înturna arbitrar de la ocupații și de la preocupare. Lua vioara și o silea să se așeze la pian.

— Și așa și almintrelea tot o să fim gata! glumea. Ne pregătim de trei luni pentru trei ceasuri, care au să treacă așa de iute!

În acea filozofie era mult regret. În aceeași ordine de gânduri, Elena făcea proiecte de audiții viitoare pentru a nu rupe firul. Marcian simțea cu drag intenția simpatică a planurilor; ceea ce nu cunoștea era felul de a fi al Elenei de mai înainte, calmul ei pe atunci inalterabil și aspru către oameni și lucruri, acum turburat.

Timpul era minunat de frumos. Un aprilie precoce și strălucit.

— Ne face concurență! se plângea Marcian. Jumătate din efectul muzical e furat de simfonia primăverii. Cu toată dorința de a fi atent a publicului, o parte din fiecare auditor va scăpa din sugestia muzicii, care va fugi de sub stăpânirea arcușurilor noastre, chemat afară de arcușurile aerului fin. Și tot așa va fi și cu fiecare executant. Aș vrea pentru joi o ploaie bună.

Duminica, în ajunul generalei, fusese cu deosebire de obositoare. Marcian voise să desfacă iar din nituri fiecare bucată muzicală pentru a controla calitatea și defectul amănuntului. Apoi se trecuse de două ori ansamblul.

Marcian descoperea abia acum greșeli și, cu acel imperativ al lui, azvârlise nemilos acușările în dreapta și în stânga. Elena, crezându-l foarte necăjit, era încremenită. Se însenină abia când îl văzu strângând mâini în dreapta și în stânga. Îl întrebă aproape

cu gingășie: Ce crede?... Ce-a fost?...

Mergea admirabil! Observațiile erau de la "bine" înainte spre perfecție. Încântată, ar fi vroit să-i spună cuvinte de recunoștință, dar îi apăreau banale, nepotrivite. Primise și trebuia parcă să dea mai mult decât atât. Din acele cuvinte începute și întrerupte și din acea simțire, Elena sta acum atârnată, cu buze întredeschise, cu mâini nedumerite.

Marcian, cu o gravitate care contrasta cu voioșia lui obișnuită, aplecase capul spre vioara pe care o ținea încă în mâini. Ca și cum s-ar fi ridicat anevoie dintr-o îngenunchere, Elena căuta să reintre în normal.

— Și coralul de care îmi spuneai!... Cum o să fie?... Fără repetiții? întrebă.

Marcian regăsi un surâs vesel, aproape șiret.

— Da!... Îl vei auzi mâine, la generală.

Într-una din ședințele lor de acompaniament și conversație, Elena își amintise de un recital minunat din Bach auzit pe timpuri la Varșovia. Firește că Marcian cunoștea bucată. Elenei i se păruse că erau instrumente minunate și noi. Marcian o asigura că erau numai voci, cu sau fără orgă, care dau acea impresie.

Într-o seară, la el acasă, Marcian socotise durata exactă a concertului Bach. Se întrebuse de era destul de lung pentru importanța de care era înconjurat. Fusese decis ca intrarea peste oră în sala de muzică să fie exclusă, ca la concertele publice; ca lumea să circule numai în pauze în restul apartamentului, și bufetul somptuos, așezat în sala mare de biliard, care era și seră de iarnă, să fie deschis numai la sfârșit.

Față de astfel de măsuri, programul trebuia să fie foarte plin și Marcian calculase în vid. Îi venise în minte coralul și îndată gândul însuflețit de a face o surpriză plăcută Elenei. Cum n-ar fi putut totuși să nu-i spună defel, intercalase coralul, dar fără lămuriri și nici Elena nu i le ceruse.

Recrutase el singur vocile și le pregătise în afara repetițiilor, dându-și astfel un supliment de osteneală pe când oferte felurite de angajamente în străinătate așteptau cam de mult buna plăcere a maestrului.

Vocile nu le alesese dintre vedetele de operă, ci din coriști de

muzică religioasă; voci juste și maleabile, pe care să le mânuiască ca pe taste, care să fie sclavele artei lui de animator și cu care să obțină perfecția. Coralul era un omagiu direct adresat Elenei și cântat parcă de el singur pentru ea.

Anunțând Elenei coralul pentru a doua zi, Marcian se simți mulțumit și sorbi cu plăcere dintr-un pahar cu Bordeaux. Elena nu-l chestionase nici acum. Ea singură întreținea astfel secretul plăcut și își pregătea impresiile.

Se auzi telefonul lângă care Nory veghease pentru ca muzica să nu fie turburată. Nory luă receptorul și făcu Elenei un semn de alarmă. Apoi țipă cu vocea ei ascuțită:

— Altă zi nu găsea!

Marcian înțelese că era vorba de ceva important. Iar vreun obstacol! Nory explica Elenei că Lina anunța moartea Siei și înmormântarea pentru miercuri.

Erau lucruri destul de supărătoare. Pentru cine cunoștea tragicomedia, cu sfârșit așa de tragic, moartea Siei avea unele elemente de emoție. Evenimentul mai era și neprevăzut deoarece credeau că boala s-a sfârșit cu bine. Apoi înmormântarea în ajun de concert era o stângăcie vrednică de Sia.

Elena, turburată de acea veste, pălise cu mâini moi și reci care tremurau. Cum Drăgănescu tocmai intra, într-un elan neobișnuit și nemotivat, Elena se repezise spre el cu gest de brațe întinse. Neînțelegând, descumpănit, Drăgănescu își închipuise o nenorocire, nu știuse care, și rămăsese cu mâinile în jos, sarbăd, pe când îl săgeta o arsură în piept și simțea bătăile inimii îndesite, apoi oprite parcă.

Elena, fără contență, neștiind ea singură ce a vrut, se întorsese lângă pian, de care Marcian sta rezemat, urmărind-o din ochi îngrijorat. Marcian era la curent cu aderențele pe care moartea Siei le avea cu concertul Bach, știa că ele sunt neoficiale, laterale. Disproporția dintre cauze și starea emotivă a Elenei era vădită. Simțise un fel de val cald ce-l năpădise plăcut.

— Bun! zisese, deși cuvântul nu era de doliu. Bun! Mâine facem generala liniștiți, marți avem timp pentru condoleanțe și miercuri toți la înmormântare... iar joi, marele concert!

Orânduia astfel totul cu voioșie, soluționând descumpănirea

gazdelor. Vroia, mai ales, să liniștească pe Elena, făcând din concert un bloc de apărare în jurul ei.

— E bine așa! zisese Elena, regăsindu-și cumpătul și cu o supunere de copil.

Rămas în mijlocul odăiei, cu urechi care pocneau, Drăgănescu avea un aer rătăcit, neștiind dacă Elena, în adevăr, îi întinsese lui mâinile și dacă ar fi trebuit să le ia. Nory se apropie de el și îi spuse noutatea. Rim plecase neobservat. Probabil cunoștea evenimentul dinainte și venise numai pentru a face față. În ultimul timp reîncepuse a purta enorm de grijă opiniei publice și demnității lui. Nory pleca și ea pentru a se ocupa de Lina acum, când problema Siei era rezolvată, dar cu intenția de a se mai reîntoarce cu amănunte.

Moșica Mari anunțase din primul moment pe Lică; nu mai avea cine zice nu. Lică venise la spital îndată, acum când Sia nu-l mai putea împiedica și când el nu mai putea sta la îndoială. Lică fusese plutonier în cavalerie și văzuse multe, dar confruntarea cu Sia moartă nu fusese o întrevedere lesnicioasă; cadavrul proaspăt al nenorocitei era "teribil". Venise totuși la timp. După el nimeni nu mai putuse privi "hoitul", cum ziceau oamenii de serviciu, fumând, ca să-și pună inima la loc. Profesorul G. propusese o autopsie refuzată de Lică. Se făcuse o injecție cu formol pentru o problematică conservare. După vizită, Lică, la 11 noaptea, dase Linei un telefon ce-o urnise în sfârșit. Ca și cum acum abia găsisese un debușeu activității sale materne, Lina alerga pentru ceremonie. Prietenele alarmate și care o năpădeau cu consolări fățișe creau Linei obligații, în loc s-o ușureze. Solicitudinea tuturor da importanță înmormântării și Lina se străduia nu numai pentru cele strict necesare, ci ca să fie totul "bine". Cum prietenele veneau s-o asiste în acea împrejurare, Lina hotărâse ca Sia să fie transportată la o biserică centrală, unde va fi mai lesne tuturor să vie, fără obligația de a merge la cimitir.

Rim și gemenii dispăruseră din scenă și, după acel comunicat probabil energetic dat Linei, Lică nu mai da nici el semn de viață.

Prințesa Ada aflase că Lică a avut o copilă care a murit. Atât! Aventură de tinerețe.

— Întâmplare tristă! decisese. Nu-și amintise de întâlnirea cu

fata vulgară, nici de vorbele de-atunci ale lui Lică: "Ce-ai zice de-ar fi fata mea?" așa că nu identifică pe Sia.

Când Ada aflase că Drăgăneștii cu suita vor asista la înmormântare își zise că rudenia lui Lică cu Elena se va proclama în mod public. Nesigură de se cuvenea sau nu să ia și ea parte, decisese în ultimul moment, și cu avizul lui Marcian, că va merge, și oferise lui Lică automobilele pentru nevoile doliului și o jerbă.

Lică primise în tăcere. Poate că Ada va afla acolo adevărul asupra Siei. "Fie!" Se simțea iar rebel și agresiv cu prințesa și vizita lui ultimă la Sia îl întorsese spre trecut într-un fel nou și neașteptat. Sia, dispărând, nu-l despărțea de Ada, dar îl emancipa.

XVIII

Sosise ziua repetiției generale pusă la cale de atâta timp de doamna Elena Drăgănescu-Hallipa cu pasiune și metodă. Îndelung pregătită cu zel sistematic, apoi așteptată cu răbdare și socotință, iar în ultimele zile cu o enervare neprevăzută.

În ajun, Elena simțise o sălbiciune trupească și sufletească de convalescent și de la acea slăbiciune trecuse lesne la un somn adânc. Se sculase în dimineața "generalei" odihnită de somn liniștit și rămăsese învăluită de o beatitudine în care orice precizii se topeau.

Ideea invitațiilor, a muzicii de după-amiază erau idei blajine și distrate. Vroi să orânduiască câte ceva, dar ezită, lăsă mai bine să dispună atunci chiar pe loc, de acord cu Marcian. Fie că era lene, fie că neîncredere în sine, simptomele, evident, erau noi.

Dete numai ordinele pentru ultima revizuire a apartamentului și, în loc de a supraveghea singură operația de la înălțime, cum ar fi făcut altădată, îi veni gustul să se plimbe și comandă automobilul.

Bărbatul ei, care se deșteptase plin de grijă, rămase încântat de dispoziția în care o vedea. Cu întârziere, Elena sosi la dejun

când Drăgănescu începuse a se teme de vreun accident. Apucase drumul Prundenilor, gata să se ducă până acolo, cu dorința subită de a vizita mormântul mătușei Gramatula, și renunțase cu regret numai văzând ora înaintată.

Plinul aer și plimbarea îi schimbaseră încă mai mult direcția ideilor de la programul zilei, totuși nu o abătuse de la drumul drept al gândurilor ei mai profunde. Pelerinajul sentimental spre Gramatula nu era străin de concertul Bach. Printr-o filtrare a elementelor care compuneau acel concert, se alesese din ele esențialul și o îndrumase într-acolo. Elena nici acum nu era fără busolă, dar acul de direcție desena un unghi nou. Ceea ce se clarifica din tot rostul concertului era prezența lui Marcian deunăzi la Prundeni, pe proprietatea ei personală, în izolarea unui doliu personal; prezența lui în intimitatea ei afectivă care era o lume nouă.

După dejun, Elena dormi puțin și puse un timp mai lung ca de obicei pentru toaleta ei totuși simplă. Sosirea oaspeților se făcu aproape în afară de controlul ei, prin mișcări favorabile, ce-i așeza prielnic. Printre dâșii Elena sta ca o simplă auditoare. Simți emoția viorilor ce se acordau numai ca pregătirea unei desfătări ce se oferă, fără de conștiința responsabilităților.

Amănuntul material și ordinea sistematică a lucrurilor îi scăpa cu totul. Prezența unor figuri noi de femei și bărbați profilați pe estrada joasă înapoia concertanților o făcu să plece capul tare în jos, fixând rombul strălucitor al parchetului. Erau cântăreții coralului, pe care abia azi avea să-l audă întâi: coralul promis și dăruit de Marcian.

Elena asista la repetiția generală a concertului Bach ca o elevă silitoare la o distribuție de premii. Nu-și dete seama de succesiunea precisă a numerelor din program, nici de atitudinea asistenților în pauze. O rumoare de mătase și delectare o cuprindea în semnificația ei satisfăcătoare. Era palpitul ușor al doamnelor repercutat de rochiile de *taffetas* și *crêpe de Chine*.

Numai zgomotul aplauzelor, deși asurzit de morfinizarea ei, ca trecut printr-un frunziș de pădure, îi da o neliniște care o făcea să-și ascundă capul parcă în broboade, pentru a-l feri de vuietul uniform, dar iruptiv. Aplauzele îi mai dau impresia asemănătoare

cu lama unui val de mare, ce se formează undeva neașteptat și se sparge de umerii tăi încovoiați sub amenințarea bucuriei.

În schimb, îndată ce începea execuția, muzica o liniștea, îi da o certitudine absolută. Era o plutire pe o mare frumoasă, cu porturi unde ateriza fericită.

Sunetele clădeau geometria solidă a unor orașe albe inundate de o lumină egală, ce se difuza repetat. Prin acele cetăți minunate trecea radioasă. Portativul era un amfiteatru feeric, pe care se proiecta arhitectura marmoreeană a palatelor.

Pe temelia coardelor notele punctau desenul grădinilor, arpegiile curbau colinele și din cheia de "sol" căderi de apă trimiteau un șipot fluid sau numai o pânză de răcoare, un păianjen vaporos ca răsfirarea fină a unui *jet d'eau*. Apoi seara cădea în acorduri minore peste cetăți.

Ritmul cu frază largă sau șoapta minuțioasă a lui Bach nu părăseau nici un moment o idee gravă, o emoție concentrată, cu desenul tras sigur printre meandrele armonioase. Sunetele scoteau reliefurile unor efigii nobile, și modulațiile aveau sugestii virtuozice.

Se înălțau rugăciunile simple ale unor iubiri fără duplicitate, cu ascensiune senină; iubiri înălțate de un suflet victorios, dar fără fast și vanitate, trecând peste obstacole învinse de măiestria sufletească.

Și mereu acea siguranță care lega cetățile vizionare ale muzicii una de alta cu un țărnm neîntrerupt și lin. Așa asculta azi Elena defilând *Preludiul, Fuga, Concertul, Oratoriul*.

Nu-și dote seama de momentul când coralul se substiui instrumentelor. Recunosc bucată auzită cândva la Varșovia ca și cum în alveola urechilor se păstrase memoria melodioasă și acum se deștepta: orga era o pedală și o clapă unică, pe care Marcian netezea unitatea vocilor.

Cum în auditoriu circula un murmur de admirație, Elena se uită în jur, mirată că și ceilalți se bucură. Știa că n-a răsturnat nimic din cochiliile în care se acumula melodia numai pentru ea singură.

Marcian în ziua aceea nu părăsea nici un moment pe executanți, sta cu ei laolaltă. Deși nepremeditată, procedarea

marelui artist crea muzicii o stare de fapt excelentă și una morală la fel muzicanților. Solidaritatea cu animatorul determina o interpretare desăvârșită.

În realitate, Marcian se adăpostise acolo dintr-un sentiment de teamă pricinuit de coralul pe care i se părea acum că-l oferă Elenei ca pe un buchet de flori, rare, e drept, dar cu manșetă de hârtie, la o aniversare de familie. Sentiment de ridicol și de emoție destul de caracteristic.

După ce întreg concertul i se strecurase pe dinainte ca un vas fantomă melodos, Elena nu știa când și cum s-a terminat și au trecut cu toții în confortul *hall*-ului mare. Văzu ca printr-o oglindă grupuri ce se legau și se dezlegau plăcut, pe când Marcian și Drăgănescu făceau onorurile, unul, cele artistice, celălalt, cele de amfitrion. Ea strânse, cu mâini moi, mâini amabile de oameni recunoscători, recunoscătoare ea singură, ca și cum ar fi fost oaspele fericit și măgulit al unei sărbători mișcătoare.

Auzi ca de departe pe Marcian spunându-i aproape intimidat că a trecut și repetiția. Nu făcu ecou acelui regret. Uită chiar să-i mulțumească de coral, așa de pătrunsă de bucurie vădită că n-avea nevoie de cuvinte. Ei nu i se părea că repetiția a trecut. Avea sentimentul unei zile ce a încheiat un timp fericit, după care concertul nu va fi nici el o culme și un punct "terminus", ci un început — ceva ca ultimă filă din calendarul unui an bun, pe care o rupi pentru a privi ziua dintâi a altuia, de la care aștepti mai bine încă.

În seara aceea, după ce Marcian încercase să corecteze tăcerile expresive, vorbind cu Drăgănescu, plecase mai devreme ca de obicei, lăsând pe Elena tot așa de molcomă și distrată. Îi da impresia contagioasă a unei ființe cuprinsă în semisomn de un vis plăcut. Marcian nu se întreba care vis. Ea, neobișnuită cu fenomenele sensibilității, le suporta inocent și, vizibil, fără de controlul conștiinței de sine. Iar Drăgănescu abia cuteza să creadă că ziua aceea se petrecuse așa de bine. Numai șaiszeci de ore despărteau de marele concert din Bach.

... Biserica Amzei părea în sărbătoare. Încă de pe la trei lumea începuse a sosi, și la patru — ora ceremoniei — strada era

aglomerată de trăsură și automobile. Slujea un arhimandrit. Aducându-și aminte că așa se obișnuia la Tecuci pentru fete, Lina angajase muzica militară, sosită din vreme, ce se odihnea acum, înapoia bisericeii. După consultări cu Elena și Nory, care amândouă opinaseră pentru serviciul însoțit de cor, convenise și cu "Cântarea", ce se alăturase corului permanent al bisericeii. Un zel postum descleștat de cuvântul, probabil energic, al lui Lică, urma îndărătniciei. Era poate și sentimentul compensației după legea de a da cui nu mai are nici un fel de nevoie. Vecinii umpleau curtea verde. Mortul nefiind din cartier nu se știa bine de cine e vorba. Unii spuneau că a murit o actriță de la Operă, alții un deputat. Circula însă stăruitor și versiunea că era o fată mare adusă de la spital, zvon răspândit de cei ce din ajun văzuse instalarea catafalcului. Unii adăogau că "era de boală molipsitoare". Sicriul era acoperit. Erau aprinse toate candelabrele și florile se grămădeau treptat, aduse de doamne elegante în rochii negre. Erau acolo și mulți bărbați în ținută corectă de doliu. O zi minunată de aprilie, caldă, poleită. Mulți rămăsese pe scară sau în amvon și, păstrând cuviința locului, vorbeau discret între ei. Din cauza zilei frumoase, glasul lor șoptit era vesel și fețele toate luminoase. De altfel, era o ceremonie indiferentă. Mai toți erau aduși acolo de considerații indirecte. Erau intimii numeroși ai Drăgăneștilor și tot concertul Bach în ființă, printr-o atenție exagerată către Elena, înlesnită de timpul frumos. Era o zi când vrei să faci o plimbare, fie și la o înmormântare. Pe un timp ploios poate că lucrurile s-ar fi petrecut altfel. Erau venite și multe cliente ale Linei, informate în ultimele zile de pierderea unei rude de-aproape, mai erau colegii de la Filantropia, studenți prea zeloși sau numai curioși ai lui Rim, și alte legături ale unuia sau altuia din "rolurile" principale. Moșica Mari, cu ceva contingente, se așezase în fund de tot sub balconul corului și tot acolo fostele colege ale Siei de la școala de infirmiere, care aflaseră și nu lipseau, deși acum parada neașteptată le intimidă. Aveau pălării de culori vii și unele chiar cu flori roșii, așa că se ascundeau înapoia unui rând des de haine negre. Unele din fete recunoșteau câte un "tip":

— Vezi ăla de colo, înalt cu păr negru? E cutare! Se ține după

mine pe stradă!... La stânga, al doilea, unul bine de tot, îl cunosc...

Pictorul Greg, care purta admirabil *sortie-ul* pe umeri, avea succes mare. Lumea acum se îndesa și se simțea un freamăt ușor de oameni ce stau coastă în coastă. Uneori, freamătul era străbătut de o unduire de parfum violent al zambilelor dintr-o jerbă sau de o revărsare suavă de violete coapte dintr-un mănuchi simplu și aristocratic.

Rumoarea funebră se simțea și ea apropiindu-se, dar toată acea vibrație era în surdina. Se auzea acum bine, venind din fund, glasul de tenor modern al diaconului. Se făcu o mișcare de ordonare. Asistența se grupă felurit și cu unele spații. Un cerc mai larg spre mijlocul bisericii făcea gol în jurul catafalcului. Lina, în capul unui rând de străini, era cea mai apropiată. Persoanele mai străine se întrebau ce rudă e Lina cu fata aceea, fără a se descurca sau încurcându-se. Din ceilalți nimeni nu-și punea întrebare asupra ciudatei etichete de raporturi ce-i reunise acolo. Rim, țeapăn, cu un plastron de cămașă prea scrobite, sta lângă tronul episcopal, s-ar fi zis că se reazămă chiar puțin de el, ca un om care nu-și are destul de bun aplombul pe picioare. Aghiotanți fideli, cei doi gemeni Hallipa stau doșiți înapoia lui cu niște figuri înmărmurite, ca scoborâți în ultimul moment de pe scaunul electric de execuție și neputând crede în grațiere. Se întrebaseră mult dacă trebuie sau nu să asiste și sfârșiseră ca criminalii prin a veni la locul crimei. Chiar în rândul întâi se afla doamna Eliza Hallipa, a doua nevastă a lui Doru Hallipa, grăsuță, frumușică, cu rochie neagră de mătase. Prezența ei era explicată prin raporturile amicale pe care și ea și Doru le păstrase cu Lina. Vederea ei ar fi înveninat pe gemeni în orice altă zi. Azi însă stau în fața catafalcului ca în fața eșafodului. Se mai întrebau, în dubla lor preocupare, dacă ei, în adevăr, au omorât pe Sia și de vor fi trași la răspundere.

Rim, ce-i simțea înapoia lui supărători, știa că nu el a omorât-o și gândul acesta îl întuneca ca fiindu-i ofensator. Elena, cu chipul ei grav și senin, sta lângă Lina. Era acolo și Mini pe-aproape, pe care o hipnotiza reflexul vioriu al unui vitraliu. Nory, tot neastâmpărată, circula și aci și, cum nu putea tăcea, șoptea

cu internul Romulus de la Filantropia. Sia zăcuse la Maternitate, dar Romulus știa amănunte.

Un caz greu și rar! Altfel profesorul G. n-ar fi dat greș... Conformație falsă... o dublă cale vaginală. Un plasament rău, totul complicat cu o infecție și tratat târziu. Când o adusesse la spital, septicemia era avansată.

— Nu te uiți ce sicriu! În adevăr, așa de înalt și larg că părea scurt aproape, deși destul de mare și în lungime. Un sicriu diform.

— Crește mereu, zise Nory sceptic.

Apoi pufni înăbușit în mânuși: "Așadar, era conformată anume pentru dublu *emploi*... nu pentru trei". Se uită spre Rim... "S-a isprăvit rău!"

Sia nu-i inspira nici o compătimire, fie chiar postumă. Grozav de singură, de altfel, acolo, în acea biserică de gală, ursuza de Sia, și fără nici o afecțiune aproape de ea. Deși era în totul decență și reculegere, lipsea tristețea. Lina avea o figură congestionată de gânduri, ce păreau însă absente de la ceremonie, iar Rim, pe măsură ce serviciul devenea mai lugubru, căpăta o expresie de neplăcere vădită. Se simțea acum nevoie de aer. Vitrajul vioriu al lui Mini se deschise și pătrunseră dungi de lumină și dără de răcoare. Toți respirară. Pe Mini acum o hipnotiza colțul acela de cer. Prohodul surprinse neplăcut toată asistența înturnată de la beatitudinea zilei de primăvară. Isonul pomenirii făcuse pe Rim să tresară; găsea că Sia fusese rău inspirată, procurându-i astfel de sărbătoare. Se strâmbă.

— Fecioară nefericită, suspină către Drăgănescu, ce se ostenea să găsească un cuvânt potrivit de consolare.

Se auzi un mic sughiț, dar nu de durere. Frumoasa Lenora, mama Elenei, sensibilă ca totdeauna, se enervase. Era venită acolo cu bărbatul ei din a doua căsătorie, doctorul Walter, fără suava ei fată Coca-Aimée. Inseparabili de obicei, se simțeau stânjeniți de a nu fi în trei și cam izolați. Venise pentru că Lina era tot legată cu verișoara Lenora. Prințesa Ada, intrând, schimbase reflecții cu unul și cu altul despre nenorocire:

— O copilă!

Mirată însă în fața catafalcului, o crescuse în vârstă puțin:

— Numai 17 ani, zicea.

Ada se opriese chiar în mijlocul bisericeii și avea lângă ea pe Marcian, care se simțea astfel protejat împotriva lui însuși, de a se arăta acolo fără un motiv destul de plauzibil, deși concertul Bach era complet. Artiștii rămăseseră grupați în fund, spre stânga, acolo unde era și personalul medical inferior. Singură moșica Mari storcea batista pe ascuns. Cum Lina se aplecase să-i spună ceva, în raport cu ceremonia, Elena se strecură încet lângă Drăgănescu, care plecă să facă comisionul. Elena rămase lângă Vlădici, ce se juca tot timpul cu monoculul, drept contenență, singurele reuniuni mondene ce-l plectiseau fiind cele funebre.

Cercul din jurul catafalcului se lărgea din ce în ce, pe când aerul se îngreuia cu tot ermetismul cosciugului și parfumul florilor. Două ochiuri prelungi mai fură deschise dintr-o dată. Invadă un nou curent cristalin și un susur ușor de păsări. O spirală vânăată de fum șerpui din cădelnițe, se urcă și dispăru pe fereastră, lăsând o risipă plăcută de mirodenii.

Soarele căzuse probabil mai jos. Mini, care nu mai vedea nici reflexul vioriu, nici fășia mătăsoasă de cer, fu trasă de aurul ce trăgea contururi capricioase pe icoane în zona de umbră a bisericii; contururi care radiau așa de prețios, că lumina venită prin ogive, electricitatea candelabrelor, flacăra lumânărilor groase păreau sarbede. Era aici o tiară, dincolo numai o bandeletă, o stea undeva, sau curba armonioasă, ca un fluviu, care împresura o hlamidă de sfânt. La Sia, la tragedia Rimilor, Mini nu se gândea defel. Erau pentru ea lucruri izbăvite.

— Ce frumos e aurul! zise încet lui Nory.

— Ba bine că nu!

Tocmai atunci, curmând isonul popesc, se auzi un zvon nou. Lui Mini îi păru că vine din catapeteasmă, unde licărea cu noblețe conturul de aur al unor crini.

Cutremurarea ușoară pornea, în adevăr, de la amvonul din fund. Ca și cum acolo, deasupra corului, se clătinau gonguri de aur și vestmintele de mătase vechi ale icoanelor foșneau. Corul intona un fragment de oratoriu. Pe scărița în spirală unul câte unul bachistii coralului se adăogase camarazilor. Elena își simți ochii deodată umezi și îi șterse fără sfială cu batista fină, tivită cu

negru. Ar fi voit să se uite spre locul unde văzuse stând pe Marcian, dar nu cuteza să întoarcă capul. Nici nu observase că e lângă Ada Maxențiu, de lângă care Marcian dispăruse.

Vocile păreau a porni o șoaptă, îndată, stinsă în văzduh, un fel de suspin cules de cer, pe când același vuiet slab, pornit ca din gonguri de aur, răzbătea cu preludiul lui.

Fraza asta întreruptă și repetată și încercarea vocilor de a-și vorbi durerea lor una alteia trecea fiori prelungi peste trupul acum uniform al asistenței. Sub acel efluviu, toată lumea se încovoia ca sub o cădelniță. De vreo trei-patru ori, aripile vocilor împreunate bătură în surdina unui sunet unic, combinat în delicatețea lui istovită din atâtea sunete suprapuse și acoperite încă de acompaniamentul ca de un zăbranic moale... Apoi porniră încet, de departe, clopote de glas ce se apropiau. Crescură până răsunară peste toată zidirea, făcând să tremure zimții candelabrelor. Puterea sunetelor era acum uniformă și cu intensitatea crescendului, mereu umflată, dar părea totuși a trece printr-un nor ce-i netezea orice stridențe. Lui Mini i se păru că vede parcă intrând de afară o procesiune numeroasă. Erau privirile acelor din amvon acum înclinați spre interiorul bisericii și care își pornise într-acolo sufletele. Cu un vuiet surd, imens, ascensiunea vocilor fu curmată... se auzi o chemare ascuțită ca un tăiș de lamă subțire, un sopran special, un glas fără sex, ca de arhanghel, urcând zigzagul unei slave, ca serpentina luminoasă a unui trăsnet... Apoi se așeză un ecou permanent, pe care-l slujeau toate vocile scoborâte în *mezzo*.

... Ici-colo o invocare debilă se urca de la tenor sau soprană și printre toți începu a trece panglica neîntreruptă a unei melodii ce părea desfășurată dintr-un ghem fără capăt, ce-și întorcea volutele de mătase asupra lor înseși în sute de unduiri. Așa neîntreruptă, melodia îți da intermitențe de puls și firul ei înnodat ca ochiuri în jurul gâtului îți făcea o împletitură sufocantă prin care respirația se strecura ca un suspin de plâns. Toți ochii se muiaseră ușor... Armonia uneori se umfla ca de un ferment, creștea cum crește un aluat, și alteori se destrăma ca un putregai... Voci îngemănate succesiv, apoi întreite, începură a aclama osanale... Atunci, din gongurile de aur ale

acompaniamentului de bas porniră acorduri regulate, egale, care se urmăreau unele pe altele metodic, mereu mai pline, mai sonore... Erau fraze aprigi, care întrebau neantul... Acordurile se înteteau, goneau unele după altele, cohorte sistematice, dar frământate de însuși mersul lor succesiv, aproape simultan. Se repetau mereu mai frecvente, deși în cadență, obsedau, cuprindeau în spațiul lor auzul ca într-un haos prins între munți. Dure, inexorabile, durerile împietrite în marmora acordurilor vocale urcau în legiuni grele, pline de jale, pe suișul lor neisprăvit spre Eternitate. Părea că pasul lor nu se va mai isprăvi niciodată acolo sus, în infinit, pasul lor aci, jos, înfipt în camera convulsionată de un același spasm, în trupul unic al celor ce erau *vii* acolo în biserică...

Corul tăcuse și ecoul lui venea încă. Nory apăsă mâinile pe urechi ca să și le desfacă din tremurul rezonanțelor.

— Ieri!... murmură Elena.

— Admirabil! îi răspunse prințesa Ada.

Elena se uită surprinsă de prezența ei, acolo unde ea se simțea așa de singură, și de sigură cu gândul ei, de altfel necunoscut Adei. În ajun coralul din Bach emoționase pe Elena până la intimidare și aiureală. Corul de azi o purtase spre un fel de bucurie interioară, fără de energii fizice. Din toți, ea singură îl ascultase ca pe un imn de slavă, nu de jale; ea și cu Mini, căreia i se păruse că aurul cântă. Ceilalți se gândeau, pesemne, la Dumnezeu, fiindcă mâini parcă nedelegate bine încercau semnul crucii cu mânuși negre sau cenușii. Moșica Mari se închina cu mătănie și Lenora făcea crucea plină. Elena avu și ea un gest al mâinilor din care își trăsese mânușile lungi. Un gest de adorare vagă. Și ea recunoscuse dumnezeirea armoniei. Așadar, Marcian se urcase și el... În unitatea aceea perfectă se recunoștea stăpânirea mâinilor lui de animator... Se urcase acolo, într-un amvon de biserică cu niște coriști... pentru... pentru ea!... Elena ridică în sus capul pe care iar ar fi vrut să-l întoarcă. Linia precisă a nasului și bărbiei se desena perfectă. Pictorul Greg observă că în poza aceea e foarte frumoasă, dar, prigonit de melodia sacră, își beatifică cugetarea.

Cum nimeni nu se mișca pentru supremul adio,

arhimandritul spuse ceva celor mai de-aproape. O ezitare țintuia slujba pe loc. Se făcu o mică mișcare înainte. Lina, în pripă, se apropie de catafalc, își ridică voalul, îl lăsă iar și se retrase. Rim oscila nehotărât. Trebuia sau nu să se apropie? Sta astfel, bălăbănind capul și brațele ca o pendulă. Preotul, plictisit de încetineală, îi făcu un gest de invitare. Livid, Rim se apropie și aplecă de formă capul peste coroane. Printre flori picurau încet stropi greoi, ce se prelingeau din sicriul asudat. Lui Rim acum îi zbârnâiau picioarele ca niște coarde slabe. Se gândi la gută și o grimasă mare de nemulțumire îl urâți încă; părea lecuit de sărutări virginale: "Fecioară nesocotită!" își zise cu severitate. În spatele lui, gemenii se adăposteau ca fugăriți. Muzica le căzuse ca un rechizitoriu. Se întrebau mereu laolaltă în gânduri suspecte: Ei sunt care au ucis-o? și la orice mișcare a lui Rim se strămutau în umbra lui, complici nedezlipiți și spectri ai nenorocirii. Așa ascunși, scăpară de ceremonia rămasului bun de la Sia. De altfel, nimeni acum afară de preoți nu se mai ocupa de salutul de pe urmă. Odată hipnoza muzicii risipită, toți se strecurau lin spre ieșire. Își reluau cu grabă bucuria zilei minunate. Indiferenți către ceremonie, o uitau repede și porneau ca o ceată molcomă spre primăvară. Automobilele așteptau lenoase. Nici un bufnet de motor, nici o claxonare nu turbura liniștea. Afară din biserică asistenții se opreau în curtea verde în grupuri domoale, care vorbeau de soare, de căldură, de muzică. Ieșind printre cei din urmă, Mini apucă pe Nory de mână:

— Cine e domnul acela... de după stâlp?

Nory, mioapă, strânse ochii înspre acolo:

— E un domn bine! zise. Un străin... și parcă totuși l-aș cunoaște!

— Bine, rău, dar cine să fie?... Poate l-am văzut în vreun film!

— Asta-i acum, au venit și stelele de cinema la înmormântarea Siei!

— Probabil seamănă cu un artist de filme, altfel n-am de unde-l ști!

— Ei! De pe stradă, de undeva?... Cap de expresie!... Dar ce expresie? Spune tu că te pricepi mai bine! zise Nory.

— Banditul gentilom! râse încet Mini, înveselită de aerul de-

afară.

Domnul cel bine văzut din profil, acolo după stâlp, avea fața rasă cu efigie mică, dar cu accent în liniile regulate. Ochiul ascuns sub pleopă, o dungă mică săpată în obraz ca de o voință permanentă un colț de gură amar și agresiv și ținuta perfect nemișcată a unui *gentleman* în haine negre. În urma lui Mini și Nory, ieși Rim sinistru, cu suita celor doi gemeni, târându-i ca pe niște aderențe maligne, fără nici un schimb de vorbă sau privire. Nu știa la ce moment se rupsese între ei înțelegerea și se așezase dușmănia. Rim se opri lângă coloana de afară a bisericii, nedumerit și izolat. Atunci gemenii, ca două omizi desprinse, lunecară undeva spre trăsuri, spre salvare. Buna Lina rămăsese înănntru singură cu preoții și dricarii. Plângând acum în voie, moșica Mari se apropie de ea, fără să cuteze a-i vorbi. Lina n-o vedea. Cu glas asurzit, dar cârâitor, găsisse ceva de cicălit cu personalul serviciului mortuar.

Cosciugul, căruia i se mai pusese o cutie, fu scos, în sfârșit, anevoie. Se auziră clopote, dar numai de două-trei ori și amortit. Se auzi o lovitură de țimbale.

Nory, cotind înapoia bisericeii, făcu un semn negativ muziceii militare, ce vroia să intoneze marșul. Elena o aprobă de la distanță. Fanfară după acel cor! Automobilele începură a se urni în bună ordine, încet, unul după altul, fără zgomot parcă. La dric se lucra anevoie imbarcarea Siei. Moșica Mari ieșise să plângă lângă carul funebru.

Lina achitase preoții și-i lăsase să plece spre trăsuri. Se pregătea să iasă și ea cea din urmă. Deodată se sperie! Inima i se opri în gât. De după un stâlp îi ieșise cineva în față. Se uita cu ochii bolborosiți, fără să înțeleagă întâi, fără să vadă. Apoi, se făcu vânătă cu gât cu tot, vânătă-neagră, ca și rochia. Era Lică! În obraz îi șuieră, printre dinți:

— Cățea! și ieși.

Lina își șterse cu voalul obrazul, ca și cum ar fi fost stropită de acel vifor al disprețului. Fața crispată i se făcuse acum palidă.

— Așa! zise. Așa!...

Era ultima ei bunătate care murea! Când Lina, ajutată temeinic ca și cum un plumb ar fi fost turnat în ea deodată, fu

urcată în cupeu, moșica Mari îi șopti:

— Ți-e rău?

— Nu! sunt sănătoasă! Am să trăiesc o sută de ani! răspunse apăsător, răgușit, uitându-se urât la ea, fără s-o cunoască, și lăsând în jos peste fața urâtă crepul funebru, pe care se chibzuiuse că se cuvine să-l poarte.

Moșica Mari se dete la o parte. Nu înțelegea. Dar doctorul Rim, care sta acolo fără rost, fără să știe ce are de făcut, înțeleșese. Cuvintele Linei, pe care le credea că-i sunt destinate, picase peste el ca niște pietre. Unde erau bucuriile de proprietar? Unde liniștea casnică? Unde muzica, gravura și amorul? Fu scuturat ca de friguri! "Fecioară netrebnică!" își zise, pe când un domn îl împingea înăuntrul cupeului. Ușa cutiei negre a trăsurii se închise peste cei doi ocnași: Rim și Lina.

În curtea bisericii, Nory dete un cot puternic lui Mini:

— Uite-l!

Amândouă priviră într-acolo, apoi una la alta și, fiecare căutând a lăsa pe cealaltă să se pronunțe, murmurară laolaltă:

— Lică!... Ras!...

— Bravo, Lică! adaogă Nory, revenindu-și repede din uimire.

Așadar, domnul de la cinematograful, domnul cu profil interesant, cu rictus în colțul gurii, era Lică! Lică, fără de mustață mică, cu desenul gurii liber de umbră, cu gropița pe care o dezmiarda vârful castaniu al mustății schimbată în dungă. Lică, fără bucla pe frunte, tuns scurt; Lică, prelucrat treptat de progres, de frizer, și de atâta suferință cât putea încapa în el. În biserică, după stâlp, Lică, deși niciodată nu-și aducea aminte, își amintise: copilul luat în birjă ca un pachet, doicile la mahala, fata târâtă apoi pretutindeni de mână, legată de traiul lui vagabond... Și mai pe urmă acea Sie grosolană, care creștea și-i ofensa gustul de Trubadur mahalagiu și de plutonier subțire: camarada credincioasă și arțăgoasă ca un câine-lup... Apoi, ruda proastă care făcea de răs pe profesorul de echitație, și fata aceea asasinată într-o aventură neomenoasă, care refuzase să-l vadă pentru că-l iubea și-l temea, și pe care nu vroise s-o mai vadă... Și moarta aceea, așa cum o văzuse, cinci minute, el singur cu ea... abia ieșită din chinurile brutale... sluțit și trist, oribil de trist și de

sluțit... În sfârșit, acum acolo, catafalcul, biserica, corul, laolaltă, pe când în el se petrecea ceva neobișnuit. Un fel de fermentare și de dizolvare. Toate imaginile — el, Sia, ceilalți — compuse și descompuse și toată simțirea amalgamată, întoarsă la un rudiment așa cum fusese a Siei pentru el, fără precizie: tată, fiică, frate, soră, rudă, ce? Totuna! O legătură prin trup, fără trup, indiferent pe ce cale. O legătură prin suflet, fără ca Lică să fi știut ce e sufletul. O legătură nedeslușită ce se rupea acum din unele rădăcini, cu o smulsoare care poate că era durere. Ceva care ținea de el, așa într-un fel nu prea puternic dar care nu mai putea fi întors, nici să nu fi fost, nici să mai fie," nu putea fi ceva inform, ce se umfla și se dezagrega în inconștientul lui mohorât, ca Sia în coșciug. Și pentru prima oară în viață" un ceas trecut într-un loc așa de trist, zgomote triste, un mort trist... el trist! Atâta cât viața și moartea puteau prelucra la fizic și la moral pe Lică, îl prelucraseră. Ieșise acel "domn bine" ca la cinematograf.

Mini se ostenea să facă lui Nory teoria fizionomiei și a sistemului de a stabili "tipul" cuiva.

— Pentru a te putea identifica în ultimă cercetare asupra cuiva, îi schimbi aspectul figurii. Îi pui sau îi razi mustața. Îi tai sau îi pui barbă de diferite forme, culori și mărimi. Îi schimbi pieptănătura de la plete la zero! Nu se poate să nu obții, astfel, posibilitatea de a-l clasa într-una din marile categorii ale "tipului" sau în vreo subdiviziune: asasin, bancher, escroc, scamator, aventurier etc...

Nory, cu obrăznicia ei obișnuită, completă această listă cu unele categorii mai îndrăznețe și plastic enunțate.

Băgă de seamă tocmai atunci că familia ei o așteaptă. Lângă un Lincoln minunat, Elena sta nedecisă vorbind cu Marcian. Făcu un semn de chemare lui Nory, care, desperată, arăta spre al ei, pe care nu-i putea lăsa. De departe, Drăgănescu, ce venise împreună cu nevastă-sa, se uita acum spre ea, așteptând să vadă cu cine vrea să plece, pentru a ști ce face și el.

Mika-Le, cu rochie nouă neagră, mergea lângă el pentru a nu rămâne fără loc în trăsură. Pictorul Greg se apropiase și vorbea lui Drăgănescu de prințul Maxențiu! Un adevărat studiu, în ivoriu, bietul prinț, înainte de plecare. Amintea o plachetă pe care o

văzuse în muzeul din Fribourg: *Tête de martyr sans nona!* De Mika-Le, pictorul nu se ocupa. De altfel, niciodată nu se ocupase de ea în plin aer, ci numai în penumbra atelierului. Acum se dezinteresase complet, dar era din acei ce-și târăsc după ei resturile, în felul în care sfinții răsfoiesc breviarul unor păcate pocăite pentru a nu se înstrăina de prezența conștiinței lor impure.

Drăgănescu nu asculta bine ce-i spunea pictorul, îngrijorat să vadă pe Elena instalată. I se păru că se uită spre el, mări pasul, deși se simțea în ziua aceea foarte ostenit, călca parcă mai greu și-l apăsa ceva între umeri.

Elena, care nu știa cum să organizeze plecarea, se uitase, în adevăr, spre Drăgănescu și spre însoțitorii lui, apoi văzând pe Mini mai aproape o invitase cu vioiciune să meargă cu ea și Marcian. Mini se întorsese spre Nory:

— Pe buna Lina o lăsăm singură? zisese.

— Nu-i purta de grijă! Suportă bine... și numai bună nu?!

— Cine a fost bun și se schimbă din răutatea oamenilor e tot bun.

— Amin! tăie Nory.

Drama Rimilor se rezumă în cuvintele astea aproape ostile. Mini se grăbi spre Elena, care aștepta perplexă, și Nory spre sora ei, Dia.

Drăgănescu, văzând totul orânduit, făcu semne cu mâna de concediere, satisfăcut. Îndelete, acum aștepta rândul vreunui alt echipaj al casei.

— Doamna Elena a plecat! zise Mika-Le.

Drăgănescu se uită la ea neștiind ce vrea.

— Mergi cu mine? îi spuse, crezând că e ceea ce o interesează.

Vorbind cu Vardali, prințesa Ada se oprea la fiecare pas, nu părea deloc grăbită și întorcea mereu capul înapoi. Pentru întâia oară încurcată, nu știa de trebuie să se apropie de Lică sau nu. Lică nu se gândise la ea în ziua aceea. Cu mușchii strânși, cu nervii întinși, cu mânia abia înfrânată, scoborî scara bisericii cu un pas încordat. Nu comisese acolo nici o greșeală publică de

emoție sau de violență, dar nu era dispus la nici o concesie. Trecea pe lângă toți, fără să vadă parcă pe nimeni și toți se uitau lung după domnul acela "bine". Vardali, simțind pe Ada neliniștită, se oferise galant să o servească! — *Si la princesse avait quelque chose à dire au père éprouvé!*

Ada fu recunoscătoare. Numai moșnegii știau să mai facă curte așa de generos.

— Da! Ar fi vrut să știe dacă cortegiul are cumva nevoie de automobilul ei!

De fapt, Ada vrea să afle dacă Lică se ducea sau nu la cimitir. Lică tocmai își punea aceeași întrebare, nehotărât. Găsea de prisos și totuși parcă ar fi vrut să meargă după Sia. Amintindu-și acuma de Ada, se gândea ce ar fi preferat ea, deși era într-o fază de răzvrătire și emancipare.

Vardali, emisar fin, aduse Adei pe Lică.

— Te duci până acolo? îl întrebă încet și cam timid. Toată afacerea asta o descumpănise puțin.

— Da! răspunse grav, deși până în secunda aceea nu știa sigur că se va duce.

— Iei automobilul cel mic și pe urmă vii la palat?!

Lică aprobă prin tăcere. Ada făcu cu el câțiva pași și-i spuse că-i stă bine ras și pieptănat așa! Lică, ce se temuse de vreo gălăgie pe chestia asta, fu mulțumit, dar n-o manifestă.

— Ți-a trecut eczema aceea? îl întrebă Ada tot cam sfioasă impresionată de moda nouă a acelei tăceri.

— Da! binevoi Lică, mereu prețios la cuvinte, din cauza învrăjbirii ce avea.

Eczema de care vorbea Ada era o bubuliță ce apăruse deasupra buzei, tocmai după vizita făcută la spital Siei, moartă. Lică, speriat, întrebuse un farmacist, ce-l sfătuisese, pentru a se putea trata mai bine, să-și radă mustața. Coaforul conformase și pieptănătura. De aici noul aspect fizic al lui Lică; combinat cu cel moral, cu acea vrajbă ce-i ținea loc de suferință, apăruse un om nou. Lui Lică i se pregătea însă și un nume nou și o soartă nouă.

Vardali culesese din nou pe prințesa Ada, rămasă singură. Avea o idee destul de urgentă și de serioasă pentru ca să i-o comunice chiar în acel loc și împrejurări. Partidul lui — era

fruntaș al unei fracțiuni conservatoare flotante cu veleități de modernizare și refacere — partidul lui îl însărcinase cu revizuirea și completarea cadrelor militante. Căpetenii aveau mai multe decât toți ceilalți la un loc și nici masele nu le-ar fi lipsit mai ales în caz de venire la putere. Glumea. Ceea ce le trebuia era un "leader" al "maselor", ieșit din chiar... lumea nouă... și în care *generația* să se recunoască. Vardali dubla pe s și rostogolea pe r, cu cel mai pur accent francez. De mult studia pe domnul *Basile Petresco* și decisese că era omul de care avea nevoie. Vardali cerea concursul prințesei pentru a-l converti, cum și pentru a le da ea însăși sfaturi politice, de care o credea foarte capabilă. Apreciase totdeauna calitățile ei de inteligență și inițiativă care... Deocamdată, era vorba și de o cartelare ce le întărea mult situația. El avea mână liberă să propună un candidat pentru un loc vacant la Bihor. Propus nu înseamnă și ales, dar candidatul avea ocazie superbă să debuteze ca elector și să se facă util. Vardali avea cea mai mare încredere că a făcut o achiziție excelentă în domnul Basile Petresco.

Ada asculta atent, fără să-și arate surprinderea.

— Bihor? Ar merge! zise.

Își amintea că Lică cumpăraseră de la Bihor o pereche de cai!

— Am să propun domnului Petrescu... dar e o fire foarte independentă!

— Perfect! Tocmai ce ne trebuie! afirmă Vardali.

De fapt, le trebuia un candidat cu parale și fără trecut. De mult pusese ochii pe Lică. Bani avea prințesa destui, slavă Domnului. Lică, slavă Domnului, nici un trecut!

"Pas de blason sauf l'écusson d'écuries!" surâdea în el malițios Vardali, aristocrat ireductibil.

Ajunsă la palat, deși poarta mare era, printr-o neglijență, închisă, Ada coborî pe trotuar fără să observe, fără să facă gălăgie. Înainte de a deschide porțița grilajului luxos, se întoarse spre șofer și-i spuse preocupată:

— Du-te înapoi după domnul!

După o secundă de ezitare, înțelegând de cine era vorba, obiectă timid că cellalt auto era dus cu domnul.

— Totuși, du-te! porunci Ada.

Rămase nițel în loc gânditoare. Aspectul nou al lui Lică și vorbele lui Vardali i se gravaseră în minte. Figura aceea voluntară, gura cu desenul crud îi da o vâlvă nouă de senzualitate și totodată era prinsă de gravitatea proiectelor politice. Cariera ei amoroasă și cariera lui publică își amestecau preocuparea, dându-i o stare îngrijorată, cu care nu era deprinsă.

"Ar putea ajunge ministru!" gândi și nu știa de se bucură sau îi pare rău. Nu credea că ipoteza era o nebunie, credea pe Lică omul în stare de orice și se gândea serios la noul plan de luptă deschis. Ambițiile ei pentru Lică erau acum depășite.

Acțiunea și intriga îi plăceau. Se întreba însă dacă Lică va rămâne atunci tot amantul supus de acum. Pe Maxențiu îl suprimea total, era ca și suprimat, de altfel. Oare Lică o va lua în căsătorie? Ea, prințesa Ada, își punea o astfel de întrebare cu îndoială? Gândurile aspre și noi ale politicei și amorului o îmbătrâneau. Uită că are 33 de ani și Lică 39, deși tocmai în ziua aceea vârsta era mai bine gravată pe fața lui accentuată de asprimea expresiei și lipsită de umbra juvenilă a musteții.

Ada simți un fel de desperare anticipată de femeie matură și voluptuoasă. Urcă pe scara a doua a palatului. Un fecior era acolo pe săli:

— De vine domnul să mă anunți îndată! zise.

Mai vioi, înțelese repede și se înclină. Pentru servitori acum Maxențiu, acolo, departe, era ca și mort, și Lică stăpân. Sus, Ada se opri în biroul apartamentului ei. Cu două degete începu să bată un tact pe masa de scris, poate că o măsură din *De profundis*. Observă o boare ușoară de praf și, cu degetul arătător, pe care purta safirul uriaș, scrise pe praful subțire: Doamna Ada Basile Petrescu, apoi, mașinal, șterse.

Cum o ușă se deschidea în ecoul palatului de marmoră, se duse repede în fața unei oglinzi să-și potrivească părul, cu urechea întinsă. Nu putea fi Lică.

Se uita în oglindă atent, fără complezență. Abia acum observa că s-a îngrășat simțitor. Tot femeie slabă la aspect, dar cu brațele mai rotunjite ceva, cu gâtul lung, mai plin, cu osul șoldului acoperit. Ridică sus foile strâmte ale taiorului negru: avea pulpă, numai fluierul gambei era tot așa de uscat. Carnea aceea trebuia

s-o lase acolo sau s-o supprime? Își potrivi rochia la loc. Decise să lase carnea unde se așezase cu rosturile ei. Surâse. Bărbia era mai puțin ascuțită și pielea întinsă mai puțin neagră.

— Intră!

Un fecior îi întindea pe o tavă o telegramă.

— Bine!... Nu uita îndată ce o veni domnul!...

Era de la sanatoriu. Se sfârșise: nu-l va aduce în țară, cel puțin deocamdată.

"Așadar, la Bihor?..." Surâse iar. "Tocmai la Bihor!... Bună noapte în hotelul de la Bihor."

Ca goniți, gemenii plecaseră pe jos, apucând, fără să-și vorbească, aceleași străzi, mereu mai laterale, mereu schimbate, într-un fel de cursă parcă în care urma să le fie pierdută. Ajunși pe drumul ăsta întortocheat în fața feliei bizare de casă ce le era proprietate, se opriră printr-o aceeași mișcare, uitându-se în sus spre camera sechestrăteii, apoi unul la altul.

— Nu mai trebuie femeie! mormăi încet unul sau celălalt, pentru amândoi.

Apoi intrară în cucurigul ciudat al locuinței să-și plănuiască mai departe riturile bizare ale îngemănării lor respingătoare.

Lică așteptase plecarea tuturor pentru a porni și el după cortegiu, pe care-l zărise curând de la distanță, înaintând încet pe șosea; era dricul și trei trăsură, cea cu preoții, cupeul Rimilor și o birjă cu moșica Mari, în care se încărcase vreo patru colege ale Siei. Atât din tot fastul de adinioară.

Pe măsură ce distanța dintre automobil și convoi se micșora Lică se întreba mai stăruiitor de-i nevoie să meargă la cimitir și ajungea la concluzia că nu e necesar. Porunci întâi șoferului să încetinească; astfel spațiul, pe care treptat îl câștigase, creștea din nou, despărțindu-l de cortegiu.

Ce să fi căutat la cimitir?... Ce fusese de făcut se făcuse!... Cu Sia se isprăvisse! Un fel de plumb toipt îi îngreuna încă trupul la gândul Siei... Cu Rimii avea să vadă. Ură și amenințare permanentă!... Iar cu Ada!... Și cu Ada avea de văzut! Nu știa bine ce! Era o stare a lui agresivă către tot. O stare de spirit bună

pentru a porni lupta socială pregătită de Vardali și de Ada și de care n-avea habar.

Își aminti de Maxențiu. Ca și mort! Era o ușurare și o pierdere. Prezența lui Maxențiu între el și Ada fusese totdeauna un stimulent. Prințul îi inspira admirație, teamă, milă, invidie, necaz, emulație, umilință, ambiție. Odată el dispărut, toate simțurile astea erau păgubite și ar fi vroit parcă să le ia de aiurea. Prințul mai fusese pentru el și un parapet de care își rezema lenea și nepăsarea și acum trebuia să se proptească singur, să se repeadă cu capul înainte înspre coarnele de taur ale vieții.

Da! Cu Ada avea de socotit! Locul prințului mai întâi, și lui Lică i se părea că și titlul îi revine deodată cu locul... Apoi slugile obraznice și disciplinate... Casa aceea cu parchet prea lunecos și cu scări în care te încurcai... și patul prințului! Lică nu credea în microbi! Astfel se isca un zel, un neastâmpăr nou Trubadurului, pe când zdruncinul carului funebru descompunea ultimele agregări ale trupului Siei.

Ce fusese Sia? O energie derivată din Lică și încremenită acolo, în fata trupeșă, și care acum revenea la obârșia ei. Un mare amor de sine, derivat de la sine și imobilizat în pasiunea fetei pentru el, și care acum era restituit egoismului lui Lică.

— La palat! zise, și cuvântul nu sună ridicol.

Iar tonul sec, aprig, dete șoferului o mișcare de încovoiere supusă peste volanul mașinii.

După ce depusese în drum pe pictorul Greg, Drăgănescu, ajuns acasă, coborâse anevoie, mereu apăsător de acea durere în stânga, pe care n-o putea nesocoti, deși n-ar fi vrut să țină socoteală de ea. Mika-Le coborâse și ea. Intrară în biroul principal al casei. Elena nu se întorsese. Cu gândul la sănătatea ei acum așa de debilă, Drăgănescu fu îngrijorat. Se liniști, când feciorul îi spuse că automobilul cu doamna și cu domnul Marcian a trecut pe dinaintea casei. Drăgănescu era foarte ostenit și fata ceea, acolo, îl plictisea De ce va fi venit cu el?... Se sperie, avu o izbitură la inimă, simțind ceva pe mâna lui. Era gheruța lui Mika-Le... Ce vrea? Iar vreo cerere de favoruri sau bani.

— Elena nu s-a întors. Poate că întârzie mai mult... Vream să-

ți spun că aș putea veni din nou să stau aici... dacă crezi și dumneata... ți-aș ține de urât!

Drăgănescu se uită la ea lung. Avea idei moderate, dar decise. Nu crezuse niciodată răul tot ce se spunea de dânsa și acum îl credea deplin. Scutură mâna de pe care lăbuța neagră se desprinsese.

— De nu vrei să mergi cu tramvaiul, pleacă îndată cu automobilul, înainte de a fi dus la garaj.

Tonul, era aspru și nu lăsa nici o îndoială. Fără să aștepte altă invitație, Mika-Le plecă. Feciorul, omul vechi de casă, se apropia cu precauțiune de Drăgănescu:

— O telegramă pentru doamna!

Cu ochii congestionați în ziua aceea, Drăgănescu îl fulgeră, apostrofându-l:

— Nu știi unde trebuie pusă corespondența doamnei?

— Din Elveția! cuteză cellalt.

În adevăr, Maxențiu își declarase la Leysins două domiciliu, prin una din acele fantezii exaltate, corectată de mențiunea tristă și prevăzătoare "În caz de accident". La vreun accident de *bob-sleigh* se va fi gândit sârmanul, sau totuși știa că moare?

— A!... Așa!... se potoli Drăgănescu, dar începură ciocăneli noi sub coastă.

Era acum și el îndoit. Să-i dea Elenei telegrama tocmai în ajun de concert și după înmormântare! O luă în mână, o întoarse, o răsuci. Cumpăni sentimentele și disciplina lor. Vroia să facă ceea ce ar fi fost mai plăcut Elenei. O înapoie nedeschisă.

— Du-o în salonașul doamnei. De se întoarce cu domnul Marcian are s-o găsească!

În automobil, Elena ședea între Mini și Marcian, liniștită că plecarea, a cărei grijă o turburase un minut, fusese orânduită. Frumusețea zilei și ecourile plutitoare ale muzicii de adineaurea o acopereau cu învelișuri calde, de subt care nu simțea nimic din tristețea convoiului mortuar.

Moleșită, vorbea puțin și cu glas tărăgănat despre Maxențiu, fără ca să lege amintirea lui, venită în memorie pe alte căi, de ceremonia funebră. Vorbea calm de sfârșitul lui apropiat și de

iluzia lui statornică. Vorbele ei erau blajine și cam misterioase, cum era și starea sufletească a lui Maxențiu către dânsa, deși nu din aceleași pricini.

Comentă ultima lui cartă, un peisagiu alb de Alpi, însoțită de cuvintele: "Iată minunea pe care o privesc din camera unde mă odihnesc de câteva zile, din prudență. Sărut mâinile frumoase și darnice."

Buletinul doctorului, sumar și categoric, de la aceeași dată, suna: "Stare extremă. În orice moment poate fi sfârșitul. Avizați."

Nu avizase nimeni. Cine ar fi fost destul de stângaci ca să turbure cu demersuri omenești vulgare o agonie așa de senină în drum spre divinitate?

Elena acum tăcea. Mini, pe care vocea de azi a doamnei Drăgănescu o importuna pentru ceva schimbat, alintat parcă, tăcea și ea cu gândul la vitraliul vioriu și la ora întârziată. Marcian spunea rar câte un cuvânt:

— Doctorul Rim a fost ieri la repetiție și va veni, cred, și mâine! zise la un moment cu un ton între întrebare și afirmare.

Nu-i răspunse nimeni.

Automobilul Drăgăneștilor era un Lincoln minunat. Mini simți voluptatea lunecării ușoare și consimți să recunoască unele privilegii ale averii. În dreptul străzii Regale ceru să se coboare. Elena se întoarse spre Marcian, ca și cum ar fi putut avea ceva de obiectat din faptul că rămâneau singuri, apoi, prin micul telefon a cărui pâlnie nichelată atârna în fața cristalului *pare-brise*, dete ordin să oprească. Nesimțit, fără ca șoferul să aibă o mișcare, trăsura stopă.

După ce ajută lui Mini să se coboare, reamintindu-i ora fixă a concertului, Marcian rămase puțin lângă scara autoului, apoi urcă din nou. Elena comandă:

— Pe bulevard înainte! și, toropită, se rezemă cu capul lipitele pichetajul moale al perinilor.

Ținea ochii închiși pe jumătate. În lunecatul, pe care-l combina într-o armonie moale cu lenea ei, i se păru o încetinire la ur moment. Întredeschise ochii. Lunecarea era iar regulată. Erau pe Lascăr Catargiu, dar trecuți de casa Drăgănescu. În dreptul casei probabil șoferul încetinise, apoi, neavând ordin de oprire,

reluase pulsul mersului. Elena se uită spre Marcian cu o privire precaută. Distrat, nu băgase de seamă. La sfârșitul bulevardului ezitarea mașinii fu ceva mai simțită. Marcian se uită prin geam, apoi la Elena care, iar cu ochii închiși, nu mișca.

Din inițiativă proprie șoferul coti pe șosea și reluă mersul ritmic mai neted încă, pentru că era ceva mai accelerat. Impresia de scufundare dată de viteză Elena o simțea cu corpul ei mereu mai părăsit pe perine. Sub acea lăncezime ceva se precipita în ea undeva, într-un adânc.

Marcian sta drept, rigid, cu capul înainte, cu ochii pe vidul distanței. Elena mișcă puțin picioarele încurcate în pledul lunecat. Marcian se aplecă și i-l ridică mașinal. Fără să-și dea seama, mâna îi rămase peste pled pe genunchiul ei. Ochii Elenei luminară calzi la adăpostul pleoapelor.

Lincolnul, lansat, fugea peste șosea ca purtat prin aer, pe drumul fără obstacol, drept, interminabil. În mișcarea ușoară a trăsurii Elena se lăsă strămutată nesimțit spre Marcian. Pe când un spațiu gol rămânea pe perinile de căprioară, ea era mereu mai alăturată de el. În "capa" de blană subțire, așternută în automobil ca să o acopere la nevoie, sta acum refugiată într-un fald călduț, care apăsa umărul lui Marcian, neclintit.

Pe șosea fu vidul unei văi mici, ca o uncia; apoi respirația verticală, scurtă, a unei cline. Elena, în voia acelor mișcări, fu acum aplecată peste umărul lui Marcian. Involuntar mâna lui se strânse prin pled, pe ovalul genunchiului, căutând parcă un sprijin. Acum nici vale, nici clină de deal, un patinaj uniform! Cu o clipire nouă de lumină în ochi, Elena își apropie încet capul de al tovarășului ei: gest acum voluntar. Un spațiu mic, ca și inexistent, separa obrazul palid al femeiei de profilul rigid al muzicantului. Era senzația nesigură a unei atingeri sau certitudinea ei emoționantă. Marcian crispă cu nervozitate pumnul pe genunchiul docil. La murmurul vag al mersului se amestecă un mic gemet de durere și consimțire al Elenei. Atunci Marcian, tot nemișcat, dar acum nemișcat printr-o încordare desperată, ca să nu i se strămute cumva povara, simțindu-și obrazul fibros din efortul de a nu se dezlipi de celălalt, fixă, cu ochi de asasin, umerii lemnoși ai șoferului.

Pe tot parcursul, omul acela nu clintise... dacă tocmai atunci s-ar fi întors spre dâșii!... Cu privirea înfiptă ca un junghi în spatele de manechin, Marcian căută a-l pironi pe loc, pe când ritmic mâna i se închidea și deschidea pe dezmiertarea genunchiului viu.

Acum, viteza nu se mai precipita în Elena. Din adâncul ei voința urca fermă, sigură de ea însăși.

În Marcian era un vid, un abis al voinței, în care se azvârlea cu îmboldirea puterilor toate. A doua zi, recules în noua armonie a vieții ce i se pregătea, avea să dirijeze ca un stăpânitor concertul din muzică de Bach.
